Incipit preceptorium quoddam valde notabile

Si vis ad vitam ingredi serua mandata Mathei xix. In verbis propositis ostendit xpc cuilibz homini viam vite etine cum dicit

Si vis ad vitam ingredi serua mand. Sciendum q̃ precepta sunt p omnibus tenenda diligenda et cum summa diligencia seruanda Vnde ps Ideo dilexi mandata tua super aurum et topazion Et hoc ppter decem causas prima causa est quia faciunt obseruatores suos amicos dei vnde iohes xv° Vos amici mei estis si feceritis q̃ precipio vobis Ecce hoc patrum est quia deo seruire est regnare Q̃ quantum bonum redit homini ex illo cum non solum sit seruus regis celestis sed etiam amicus regis etiam Ecce viii° Amico fideli nulla est comparacio Sed xpc est fidelissimus Vnde arist primo rethorice ondit q̃ sit verus et fidelis amicus dicens Amicus est q̃ optat alteri q̃ sibi putat esse bona et hoc ppter illum mo hoc manifeste et plenissime in xpo inuenit q̃ nobis cotidie benefacit ex sua bonitate et misericordia et hoc ppter nrum bonum sed de nris bonis nichil indiget. Vnde ps Domine meorum non indiges Ideo discrete et sapienter fecit q̃ fecit quo amore et affectu dei patrem adipiscere. sed hoc fit in obseruacione mandatorum dei. vt patet in auctoritate iohis allegata Sed omnes amici et consanguinei erunt obseruatores preceptorum dei Respondeo q̃ precepta fecit obseruatores attinentes esse deo qui omnia ipse attinente Vnde mathei xii Quicumque fecerit voluntatem patris mei q̃ in celis est. ipse meus frater soror et mater est Frater vel soror esse qa coheres mater xpi est bo mihi q̃ mandata obseruat. quia constabit sicut mater xpi q̃ regina celi et terre est Vnde luce viii° Mater mea et fratres mei sunt qui verbum dei audiunt et faciunt Secunda est quia homines ad hoc adeo facti sunt vt mandata eius custodiant. Vnde q̃ homines stlares

et pecus prius fuerit in mundo isto sedentem suum statum videret hoc esse vt seruat mandata vni publicorum nichil melius q̃ in mandatis dei quia hic est filius hominis Vnde et vltimo Time deum et mandata eius obserua. hoc est omnis homo id est propter hoc siue ad hoc est omnis homo Vnde bernardus Si hoc est omnis homo sine hoc nichil est omnis homo Nichil in quantum in valore est homo sine sine obseruacione preceptorum Cum aliqua res fit ad aliquod opus. et qui illud non obseruat tunc illa res fit inutilis et destruitur Sic homo qui factus est vt mandata seruaret. qui precepta dei seruare noluit destrui et mori dignus fuit Vnde iustissima fuit illa sententia Cruciatus die comedetis ex eo morte morietis Sic dicit ita cuilibet homini. quantum die preceptum aliquod transgrediaris morieris Vnde bernardus Dignus plane est morte. dnm illum xpc qui tibi vnde Et quo homo factus est ad hoc vt precepta dei impleat. tunc non pt melioremthezaurum in mundo isto thezaurizare q̃ mandata dei seruare. Ecce xxix Pone thezaurum tuum in preceptis altissimi et proderit tibi magis q̃ aurum Tertia causa est q̃ nos debet mouere q̃ deus vult ea multum et districte obseruari ps Custodiam mandata mea et iuniores legem meam quasi pupillam oculi tui custodi Pupilla diligenter obseruatur. eo q̃ leditur de facili valde periculosum est Tu mandasti mandata tua dnm custodiri nimis Puer xxx° Saaluus enim ledit ler q̃ pupilla. quia sola voluntate leditur periculosius q̃ a cecitate hominis oculum eruit. q̃ precepta dei transgredi Mathei xviii Si oculus tuus scandalizat te. erue eum et proice abs te. imo homo debet abscidere ambos oculos ambas manus et ambos pedes pdere q̃ vnum preceptum transgredi. sed heu multi oppositum faciunt. quia propter vnam priam et momentaneam delectationem transgrediuntur preceptum dei. sicut luxuriosi qui si starent se stantes post actum vnum oculum pdere vel manum nullo modo permerent. sed propter deum et salutem propriam non dimittunt quin libidinem suam expleant. et p hoc non solum oculos et manus pdunt. sed mam eternam et mortem eternam corporis et anime incurrunt Sili mo dicendum est de

/ meliq

/ attende

/ genesis 2°

/ refutat

/ pone

/ opinio

|| corpale seu

auaris qui ꝓ modica sbam tpalē
quā iuste lucrari pnt ꝓceptū di ms
gredūt. Sicut et fraudi qui et pro
moto et ꝓ pecunia iniuriā eis illatā iurat
et blasphemat creatorē suū. et maledi
cūt proximus q̄ tū pro toto mūdo nō
eēt faciendū p[illegible] christiano ⁊ sic
de alijs tūsgressorib⁹ ꝓceptor. Ecce
causa q̄ nos mouē dēt ad obseruādū
ꝓcepta ē. q̄ deus vult habē māsionē
delēbilē cū illis qui obseruāt eiⁿ pre
cēp ab eo q̄s data. Ylies 1ᵒ. Si quis di
diligit me et post. ad eū veniemⁿ. et
māsionē apud eū faciemus. Cruā dāt a
liquis ꝓcēp seruat. tū diu deū secū habi
ꝓmo ī seipo. nⁿ pt amittē deū dū ea ser
uat. Deo q̄libet cū tāta sollicitudine dēt
dina ꝓcepta seruare. si deū in se vult
retinē. et vitā grē ī pnti et gloriē ī fu
turo nō amittē. Dn̄ pūbior vij° Ser
ua mādata mea et vivēs. sīple vita
grē ī pnti et gloriē ī futuro. Ergo q̄ ipm
deū et q̄ vitā et salutē ꝓprā custodire
debemⁿ ꝓcēp dei. Ecce causa ē. q̄
obseruatio mādatorū gtissimū ē sacrifi
cū deo. Ecce 2ᵒ. Salutare sacrificū ē attē
dē mādata dei. discredē ab iniquitē. salu
tare vōtur hoc sacrificū. quia ē causa
salutis eīne. cū alijs sacrificijs pt hō
dāpnari cum hoc non. Dn̄ ꝓmo regū
15ᵒ. Dixit samuel ad saul. Nūq̄ vult do
minⁿ holocausta et victimas. et non
potⁿ ut obediat voci dni. Certa
causa ē. quia scit q̄ hō ipetrat a deo
q̄q̄ voluerit. Dicit iohis iij° Si cor
nrm nō reprehenderit nos de aliq̄
fiducia habemⁿ ad deū. ut quidq̄d pe
timⁿ ab eo accipiemⁿ. qm̄ mādā
eius custodimⁿ. Ideo q̄ ꝓ dnis nō vult
hoēm exaudire ī orōē. qm̄ homo nō
vult eū audire ī mādatorū obseruā
one. Prouūbior xviij° Et declinat
aurē suā ne audiat legē. orō eius
erit execrabil. Ergo nō torqri debēt
tūsgressores mādatorū si deus eos
nō exaudit. cū aliq̄d postulant ab
eo. Dn̄ augustinⁿ. Cū fronte pos
tulas quod ꝓmisit deus. si nō facis
q̄d iussit deⁿ. primū audi. āmonicī
ones. et sic exige promissiones.

Septimū ē. q̄ custodūt obs
uatores suos. ne aliq̄d malū ꝓ
gnt. Ecce viij° Cū custodit ꝓceptū
nō exp̄et q̄q̄ mali. hoc intellīgit
sic nⁿ ī vita pnti nec in morte nⁿ
post mortē. Hoc probat quia lex
accidat viris sanctis ī vita pnti q̄d
eēt alijs malis. eis tū ē bonū cū sit
materia cōne eīne. Bernardⁿ. Ioā
dni ē dei iudicū. qm̄ ille sigbⁿ mal
leator hūilū nesciēs fabricīent eis
cōnas ꝓprias. Ps. Super dorsū meū
fabricauerūt peccatores. Augustinⁿ. Ed
times hoēm. hō ī sum dei positus
tu de illius sinu noli tradere. quid
q̄d ibi patieris ad salutē tua erit
non ad pdictionē. nec ī morte qua
a mala morte custodūt eos. Augustinⁿ
Mala morte nō pt mori. q̄ bona mū
duxerit pritā. ergo si vis bnē mori. ser
ua mādata. Nec post mortē. qa custodi
ūt a morte eīna suos obseruatores
Ihis viij° Si [illegible] sermonē meū serua
uerit q̄s. mortē nō gustabit ī eternū.
Sapiēcie iij° Iustorū aīe ī manu dei
sūt. et nō tangēt illos tormentū mor
tis. sp̄c eīne. Dn̄ ecā damasceno libro
4to. apōs scōrū sopīnⁿ magis est q̄
mors. laborauerūt enī ī pnti solo vi
uētes ī selm. Dn̄ ps. Pciosa ī aspectu
dni mors scōrū. Octaua causa est.
q̄ nos debet mouere ad obseruatōē
mādatorū. quia mādā dei sūt legis
suauia. Secū. Lex pater ī iohis 1ᵒ. Lex
est caritas dei. ut mādā faciamⁿ et
mādata eius grua nō sunt. Dn̄ augustinⁿ
Mādata dei allenūt suos operatores
et fatīgūt eos agiles sicut pēne aue
pēnatā. hō aūt sit ꝓpter caritē dei qua
habēt ad deū. Dn̄ Amān nichil ē dif
ficile. Ite sūt suauia ps. Et dulciora su
p mel et fauū. Matheū xi. Iugū enī
meū suaue est et onus meū leue est.
Sunt sancta quia nichil iniquū iniuēt
nichil repudiari dignū. Ro vij° Lex
quidē sēta et mandatū sēū et bonum
Et hūs pater q̄ nulli melius ē ī hac
vita q̄ homī. qui deo seruit et vno
sā vitā ducit. Dn̄ aristoteles q̄ etnitate
Deuosiens bātissima est vita Dn̄ eīna

bndē ēlige tue 4· bō voluntas ī ūmanā ȳ opa tua

gregorij in moralib⁹ Absit q⁹ delectio
tuam sit ī uinis quām ī uirginibus
Dñi crisostomus sup matheū Sicut mali
cerā aū gehēnā eos qhēā ptcipāt cruci
are ꝓsuetū· ita cerā vtrus aū regnū
eos q cā hic opant· ꝑparat voluptā
ñi spe optā et delectione ꝑpetua in
uere fruens ¶ Nona causa ē qr obser
uatoribus suis multiplices bñdcōnes
ꝓferunt· qd deus eis ꝓmisit Dñi hēt
deuteronomij xviij° Si audieris vocem
dñi dei tui vt facias sicq ope atq custodi
as sicq mēte oia mādata eius· faciet
te dñs deus tuus excellentiorē cunctis
gentib⁹ q ūsquā mētra· venietq sup
te omnis bñdcōnes iste· et apphedet
te· et cōsequēt te vndiq· sicq aū pre
cep eius audieris· bñdcūs tu ī ciuitate·
ī cerā pāa· bñdcūs ī agro id ē cōtinuo la
boris· benedcūs fructus ventris tui· cogi
tationes· et fructus iumētorū tuorū id ē
quiq sensuū· benedcā horrea tua id ē
vnicū custodia· benedicto eris ī egredie
de pāa vita dabit deus inimicos tuos
id ē demones q ꝓsurgūt adiuū te cor
ruentes ī ꝓspectu tuo habundare te fa
cet dñs omnib⁹ bonis Si tū audieris
mādata dñi dei tui et custodieris ea
et feceris ac nō declinaueris ab eis nec
ad dexterā nec ad sinistrā nec secuti
fueris deos alienos ¶ Decima causa
ē q observatores suos a multiplicib⁹
maledcōnib⁹ ꝑseruāt· quē deus tūsgre
dientib⁹ minat Dñi deuteronomij xviij
Cū si noluerit audire vocē dñi dei
tui vt custodias et facias oia mādata
eius q ego ꝓcipio ꝑuenietq sup te omnis
maledcōnes iste et apphendet te Ma
ledcūs eris in ciuitate id ē ī cerā pāa·
maledictus ī agro· i· ī cerāio laboris·
maledcūs fructus ventris tui id ē cogita
tiones· et fructus terre tue· i· cerāio corporis
maledcūs erit ingrediens in hac vita
· et egrediens sicq de hac vita·
mittet dñs sup famē et esurie ꝑ
aduersiones tuas pessimas· ī quibus re
liquisti deū· pruinet te dñs egestate
febri· ardore· et frigore· ꝛ dēt te dñs
corruentē aū hostes· sicq tradū tui
in esam cunctis volatilib⁹ cēli et bes
tiis terre· i· demonib⁹· et nō sit qui
abigat· et veniet sup te omnis male
dcōnes iste et ꝓsequētes apphendet te·
donec quia nō audisti vocē dei tui vel
seruasti mādata eius Hoc idē probat ps
ñi dicit ajaledcū q declinat a mādatis
tuis Ne aū obliuiscamur dei ꝑcep iō
scripta sunt ī tplio pte corporis videlicet
et in mānib⁹ ꝑ decē digitos manu
um In pedib⁹ ꝑ decē articulos pedū
et ī ipsis sensibus ꝑ quīq sensus ex
teriores et quīq sensus interiores·
Ideo aū scrip sunt in dictis tribus
ptib⁹ ad designādū q ꝑcep diuina
dñt regulare ī nobis opationū ma
nus· ne in opibus nris ꝛ diuina ꝑ
cepta fraēm⁹· dirigē gressus affectio
nis ne ꝑcep dina trāsgrediam⁹· et mo
derare sensus et motus cōsacionis·
vt ī omni cōsacione nrā et m sānctas
ꝑtendam⁹ Nō q decē ꝑcep fuerūt
data moysi ī duab⁹ tabulis scripta
digito dei· et in prima tabula fuerūt
pā cā ꝑcepta scripta· p ho ordinatur
homo ad deum Et omia ista pre
cep et eor īpleto salutifera origēaliter
emanāt a radice caritatis tāq a suo
fontali principio et ipāq ultimate ordinātur
tāq ī finem et ultimū completū In
secda alia septē ꝑcepta p hoc homo
ordinatur ad proximū Dñi apostolus
rōnis xiij plenitudo legis ē dilectio
quod sic patet Nā ꝑcep pme tabule
emanāt a dilcōne dei· et ostendūtur
nobis quō nos habē debeam⁹ ad deum
pmo corde· quia credē ī vnū deū de
bem⁹· et ho tangit ī pmo ꝑcepto·
Nō adorab deos alienos Secdo quō ore
et hoc ī 2° ꝑcepto Nō assumes nomē
dei ꝛc Tertio quō ī ope et hoc ī tertio
precepto Sabbā sānctifices Sed alia vni
emanāt a dilcōne proximi et p illa
septē ꝑcep secdē tabule homo ordinatur
ad primū ī hoc duobus modis Pri
mo q dē ī bñficencia· vt bona q homo
pt proximo faciat vel īpendat· et sic
ꝑcepti ḡnī Honora patrem et matrem
In quo ꝑcepto secdm augustinū impli
cat omis actus beniuolēcie proximo
īpendendus Secdo ī innocencia vt nichil

iniuste sibi inferat vel aliquo sibi no
cear. proximo pt at tplex ifern nocu
mentu puta cordis. oris. et opis. Ope
at nocet quis proximo. primo ipsa p
sona. et hoc phibet 1m preptu. Nõ oc
ades. Secdo ifeda psona iuncta. et hoc
prohibet 2m. Nõ mechaberis. Tertio
i exteriori sua. et hoc prohibet 3m
septimu preptu. Nõ furtu facias. Nocu
mentu autem oris prohibet octauu p
reptu. Nõ dices falsu testimoniu. Vel
secdm augustinu. Implicate prohibet
omne nocumentu oris. Tertiu nocu
mentu est cordis. qn quis cogitat
mala ad proximu. et hoc prohibet
i nono. Nõ concupisces rem proximi
tui. et in decimo. Nõ concupisces uxo
rem proximi tui ꝛc

Primu preptu

Primu preptu e. Non
adorabis deos alienos.
Quod quide preptum
xpt exposuit mathei
qto. Deu tuu adorabis
et illi soli seruies. i qo deoru pluralitas
excludit. et unus solus verus deus co
lendus ondit. Et in expressio pa
tet deuteronomio ubi dicitur. Audi
israel dns deus tuus unus e. Sacer
du at q primu preptu tangit fidem
qua fides e fundamentu omis boni.
Dn apostolus fundamentu neo aliud
pt pone. nisi illud quod positu e id
e fides xpi. Dn augustinus. Fides e
bonoru omiu fundamentu. fides est
huane salutis initiu. sine hac nemo
filiorum ~~etc~~ pt unqm pruge. Cum
quod sacendu q hoc preptu a multi
plicibus hoibus transgredit. Primo qui
transgrediuntur hoc preptu sunt i fideles
no baptizati. q sunt cotidie i sancta dap
natoru. Dn iohis 3o. Nisi quis renatus
fuerit ex aqa et spu sco no ꝛc. Vnde ma
thei xvi. Qui crediderit et baptizatus fuerit
salus erit. q vero no crediderit condep
nabit. Sacendu q hoc firmit credẽ
dn est. q ex fide catholica nullus sal
uatur. Huius figura habemus i archa
noe. i qua solumodo xpe diluuij octo hoes

in vita remanserit. alios omnibus ex tra
archa submersis. hoc etiam patet per
bernardu q dicit. Nemo liberat a dap
natione. q facta e p adam nisi p fidem
dni nri ihu xi. Dn aplus ad hebreos ri
Impossibile e sine fide placere deo.
Dn bngi. de pribus veteris testamẽ
ti dicit. Multi ante saluatoris adventu
deu oipotentem timentes. et diligentes
sue salutis gratissimu possessore credẽ
tes i promissione. fidele sperantes ex
tissimu redemptore. in hac fide et exspec
tatione saluati sunt. Ergo secdm augustinu
Deus unus adorandus e fide integra
no ficta. vnde dicit. Nõ adorabis deos alie
nos. Quaerit de pueris videlicet
et cristianoru q decedunt baptismo. vnde
sunt ecles. Respondeo q sic. Et ratio
huius e. quia solumodo hnt culpa origi
nale et nulla actuale. q videlicet in cris
tianoru. q sine baptismo decedunt et
omis tles pueri in fidelium q infidelium
q sic sine baptismo decedunt. ad libu
primu seu puerorum dnditur. et habebunt
ibi pena dampni. p quam ne visionis
dine et no pena sensus. id e penam
sensibile. Quaerit utrum pueri vide
licet et infidelium iuuenis punibus sint bap
tizandi. Respondeo secdm thoma 2a 2e
questione 10. Non licet nisi qui ad an
nos discretionis pueritie. prius fide am
pe punibus ecia iuuenis concordate wil
helmo. Sacendu tm q si qs i articulo
mortis puerum videlicet baptizaret sa
tis ad celum volaret. Sed sunt hen
ti qui sam opione de fide et de eius
articul iuenitur vel sequuntur. vel ecia
de sacmentis vel de sacra scriptura et
tles heretici excomunicati sunt ut habet
ext de hereticis. Signa aut hereticoru
sunt. quia loquuntur ~~et~~ pnce ~~et~~ pla
tonis ecte. quia eis xpt iubet dicens e
is i aplis suis ut habet mathei xvi
Cruciuntur lignuentis sup terra cum
ligni et in celis. et qui solucinis ꝛc
Sed tles hetici excomunicatos et sinas
platonis pruipedit. et condepnat tele
quit et sacmentu matrimonii ite ꝛc
baptismi et penitencia et confessione
de quibus modicu curat. ite pruipedit

ordinacione ecce dei i ieiunijs et festi
uitatib⁹. 2 sic de alijs. tales nō sunt fo
uendi. quia xpi cum fautoribus suis sūt
omis ex tomuūcati ut patet ex de he
reticis Extra communicant ¶ Tertij q̄ dubi
tant de fide. tales solent dicere su sic est
ut scriptura dicit et fides catholica
tenet. tūc magnū quid ē. nō enī ꝓ
dicit scripture simplicē et fidei sed
tū firmiter nō credūt. et tales si sint de
cedunt dampnabuntur. qa fides christiana
deū ē fortis i hoīe. ut si ecia angelus
de celo descendēt et aliā fidē pdicaret
sibi credendū nō ēet ut patet p aplm
galatis primo Sed hoc nō ē intelligendū
de hijs q̄ tentantur cū amaritudine cor
dis de fide. tales resistē dēt quia se
cūdū gregoriū i pastorali. Quārū
ē i corde tentacione ppetui. demoratū
vero ē in tentacione tempōrē superat.
¶ Sciendū q̄ sacīnētū ꝓfirmacionis
datur in fronte. ut q̄libet christianus libe
audeat nomē xi ꝓfiteri. ecia si ꝓ ea
mori deberet maxīē illa q̄ sunt de ne
cessitate fidei Dū tōnus 10 Corde cre
ditur ad iusticiā. ore aūt fit ꝓfessio ad
salutē Ergo q̄ fidē solū seruare volūt
i corde ligore nō audent ꝓfitēri. qui
sine dubio p hanc occultacionē fidei
dampnāt ¶ Quarti sunt qui articu
los fidei addiscere negligūt cū pnt et
debent eos scire Quilibet enī christia
nus cū ad ānos discrecionis puenerit
tenetur scire et addiscere symbolū aplōr
nisi ēet impossibilitas ingenij sic q̄ nl
lo modo addiscere posset Ergo qui arti
culos fidei frivole et ex tempore ad
discere nollet nī addiscere posset peccaret
mortiū. et tali nō est ministrando sacra
mentū eucharistie donet addiscant Dū
ad remouendū impedimētū pdcīm sta
tuerūt iura. q̄ patrū tenentur docere
suos filios spūales symbolū et oratōem
dūcā. si pntes i hoc negligentes sūt
ut patet p decretū Augustini quod pōt
de ꝓsecratione d. c. ¶ Quīti sunt q̄ fide
psumptuose scrutari volūt. et nichil cre
dere. nō possit eis racione ligda demōstrari.
q̄ plenīē i errore labūtur. et tales mor
tiū peccant et meritū fidei pdūt. quia

secūdū gregoriū fides nō habet meritū
vbi humana racio pbet experimentū.
Dū hoc psumptuosa pscrutacione phi
bet sapiens Ecc 7° Altiora te ne quesie
ris. et fortiora te ne scrutatus fueris.
qa q̄ scrutator est maiestatis oppriment
a gloria. et ideo dicit bnardus fidē p scru
tari psumptuose temerium. credere pietas
ē. noscere vero vita etna ē. Impossibi
le ē enī fidē p racionē perscrutari.
Dū gregorius i omelia q̄da Fides est
earū rerū q̄ apparere nō pnt. fidē non habet
sed agnicione ¶ Certi sunt qui
ꝓpriis racionibus fretūr et di nacionib⁹ iteduūt
Dr aūt appetat q̄ actus diuinacois sit
mortale vel veniale pccm. Tūc nō secū
henricū de firmaia. q̄ actū diuinacois
et sortilegij pf qs ꝓpiūt exercere.
Primo credēs p illū actū realiter assequi
quod intendit. puta alicui amorem
vel furti reuelacione vel futuri euētij
p̄ncione. sicut qs cū q̄ ꝓhe debeat.
sic peccat mortiū et ē grauissimū pccm
Sedō licet nō credat p actū illū rāhi
assequi quod intendit tū vult curiose expi
ri aliquid efficacie sit i tali actu an
nō et hoc iterū ē mortale licet nō ita
grue sit pccm Ex racione ē quia talis est
dubius et fluctuās i fide p q̄ ꝓ veri
tate et firmitate fidei. Monet expiri in
lia q̄ sint vel fiere dēt p fidē catholicā
ē reprobata Tertio si ex sola leuita
te vel simplicitate hoc exercent nichil cre
dit in hoc esse virtutis et efficacie.
nec ecia expiri intendit an i hoc ali
qua efficacia sit existat. sed solū ex le
uitate et simplicitate hoc frit. hoc so
lū vōt veniale pccm maxīē ad laicos
quantū et idiotas. sed q̄ tū ad clericos
q̄ tenētur scire hoc iure ē prohibitū
semp ē pccm mortale. cū p hoc iura
determinet eos p ānū de coione pri
uandos. qd solū dicit pro mortali
pccō ¶ Septimi sūt q̄ tpc et dies exp
tiacos observant Sciendū tū q̄ si certū
tempus observet in hijs actibus q̄
dependit a causa nātali puta ab influ
encia celesti. sicut pacionis suspicio et
i mediciālib⁹. a gri semīacio. arbor
plātacio 2 sic de alijs. hoc nō ē idolatria

sed
q̄ ecci appent
legis

sed sagacitatis et prudentie et hor nul
lum est premium. Si vero observet hor in
aliis actibus q solum dependunt ab hois
libero arbitrio puta mercatio. vrozis
educatio. herbarum collectio. et sic de similib
quia in talibus observatio temp et dies e
gyptiacos et premium mozle. Dn dicunt
in decretis 26 q 7. Nō licet cristiano ele
mēta colere. nec lunae ne stellarum cursum
observare. In iugiis seminandis vel in
libis colligendis ut incantatores lucrari
intendere. Ergo reprehensibile permittit qui
in nocte nativitatis xi et iohis baptiste
suas incantationes facit. Sciendum qm
cum nate e aliqm cristianum ire vel aliqd
opus inchoare. prio signo crucis de
se munire. et dnicam orationem vel symbo
lum dicere. et sic de dei adiutorio sibi fide
q sibi prospabit in hiis qtum ad salu
tem sua pertinet. Dn augustinus dicit.
Omnis dies bona. quia sicut prima
die sic et secunda et tertia et qrta fecit
deus. ergo nullus observet q de do
mo die exeat vel aliqd opus inchoat.
Incōtrium fecit illi q observant diem
innocentum et alios plures dies egip
tiacos 26 Dn augustinus. Nō observe
tis dies egyptiacos. Octavum sunt
q somnia adinuit et fecit. 26 q dicit
leuitico. Nō augurabimini ut obser
uetis somnia. Sciendum q somnior
multiplex e causa. Prima dispositio
corporis e. sicut hoes frigidi somniant
frigora q fuerit unglacie vel in nive qr
fantasmata formant. Formia tli disposi
tione. Dn augustinus de spu et aia
Iurta iusmutationem diuersitates diuersa
accidunt somnia. et secm mor et hu
mor variatur variant et somnia
Nā alia videt sanguinei alia colerici
et de aliis. hor possimus sic cognoscere
nā timosis apparet qnqp q sunt in
angustiis. Sicut scilicet in pscutione
gladii vel i deuocatione ferarum
et canum vel q tradat ab alio i pmium
zeus. Sedō dicunt somnia gregorius
in libro moralium capto Amo. Et ple
nitudine ventris vel inanitate et her
dio omis experimento cognoscimus. quia
esuriem apparet i somnis qi medet
et sitientem qi bibat et de aliis.
Tertio dicunt somnia ex diuisis co
gitationibus precedentibus et occupatio
bus. Dn salomon. Multas curas se
quitur somnia. hoc patet manifeste
i nobis. quia quidqd attente cogi
tamus vigilando. hoc dicit sit i somnis.
Quarto dicunt somnia a de
monibus ut qm a demonibus immittit
aliqm imaginare visiones i dormie
do. et sic plures decipiunt. Dn et
38. Multos errare fecerunt somnia et
illusiones vane. Dn catho. Somnia
ne cures ne fallant somnia plures
Ecce de illo dicitur q somniauit q
diu debet viuere. et sic multas diu
tias egregiauit et postmodum i breui
defunctus e diues. Vanitas somnio
rum aliqm decepisti me. Quinto dicu
tur somnia et visiones ai de pse
vel p ministerium angelorum immittit aliqm
imaginarias visiones ad aliqua
futura designanda. ut patet de ioseph
sponso marie cui apparuit angelus
i somnis dicens. Tolle puerum et matrem
eius et fuge i egyptum. Sed hor raro
dicunt nisi valde bonis et pfectis.
Sed illa somnia a demonibus dicunt
plurib ut coit. Dn gregorius 8 mo
lium. Numerum ai somnia tot rerum qu
tratibus alienet tanto eis credere difficilius
sed quanto et ex ho fratris ipulsu
venant fratris nō eluceat. Nony
sum q ad phitonissas accedunt. et qd
occulta ab eis requirunt ut furta sic
de aliis. qd districte prohibitum e ut
patet 26 q 7. Nō observetis vbi dicit
Qui talibus credunt q ad introgrdum
eas earum domus introeunt. aut eas
ad propias domus ducunt. fratres se fide
catholica et baptismum piuarunt esse et
sicut pagani et apostatae et diuinum
qm et ira dei ipsum fuit meruisse
Sciendum q omis q ad tles phitonis
sas accedunt tenens mortis peccatum
quia nō licet filium adyabolo querere.
quia unicus nr mortis e. et semp ha
bet mala voluntate 26 nos quo nos
ipediat i salute nostra. Insup nec eis
credendum est. qn dyabolo qui p eas.

loquitur secundum dominum in euangelio
ut habetur iohis viii. Mendax est
et pater eius. Sic medaci et nutritur per hos
quibus innocentes infamare quia sibi sunt
magis similes. Vnum exemplum. Quidam
comes in una ciuitate domum suam
habuit talem phitonissam. Quod occulta et
facere manifestabat. Ad quam accessit temp
tatus eam et quesiuit ab ea de duobus
equis dicens sibi eos esse furtiuos. et
ipsa indicauit ei quo et ubi venisset.
et ille o quam grande mentita es. et illos
de quibus dicis innocentes inculpas. qua
equos adduxit in stabulo meo. et sic fe
cit eam uide in unum sacum et submer
gere. ne ultrius bonos et innocentes
decipere et inculpare. Iomu sunt quia
per ferum cadens vel per aquam bibere
vel duellum temptant deum quod est fur
phibitum. tum quia ibi expectant aliquus
miraculosum effectum a deo. tum quia or
dinat ad iudicandum occulta quod dino
iudicio reseruantur. tum quia huiusmodi iudi
cium non est auctoritate diuina sanctum
sed prohibitum ut patet deuto vi et
matthei iiii. Non temptabis dominum deum tuum
Ergo talibus dei sic temptantibus nec
est dandum auxilium ad talia exercenda.
sed omnibus recedendi uibus sunt a talibus
quia si sic moriuntur eternaliter dampnabuntur. Iiii sunt quia prima sua
astellacoibus et affectibus plenaria
assribunt. et sunt tales quod dicunt fatum
esse Constantinus quos dicit gregorius. Absit
inquit a fidelibus quod esse aliquod fatum
dicant vita enim hominum solius oditur
quod creauit administrat fatum dicit in tal
guri dat is my beschecrt Si homo non
furaret non suspederetur et sic de aliis
Et crisostimus super matheum arguit
et improbat tales. qui dicunt quod sua
vita habeat a astellacoibus dicens.
Si aliquis adulet aut homicida fiat
per stellam. magna esset iniquitas stel
latum. maior est illius qui creauit
stellas. Nam cum prius sit deus ergo
ipsas tanta futura erat ex stell.
si noluit emendare non est bonus si
autem voluit et non potuit non est omnipotens
sed impotens. quam ambo sunt ex fide

cristiana cum deus sit summe bonus.
Vnum ps. Confitemini domino quoniam bonum
Vnum aristotiles in methaphisica. Deus
est optimum bonum et sempiternum.
Item est optimum psalmo. Omnia quecumque voluit
dominus fecit in celo et. Vnum dicitur in ysaiam
le. Credo in deum patrem omnipotentem et
Ergo graiuit peccant quia tenent fatum
dicendo quod homo male moritur.
siue suspendatur siue obruatur nunc
tales dicunt quod sic oportuit fieri. quia
deus voluit et sic ordinauit. et ad hoc
natus est quia talia facere et talia quam
debuit. Hoc est honorem dei loqui
quia deus qui est summe bonus non vult
nisi bonum. Vnum apostolus i thessalonicenses iiii. Hec
est voluntas dei sanctificatio vestra. Ergo
assribi debet malum propriae hominis
ipsius et non ordinationi diuine. licet
secundum augustinum. Nam aliquis sensua
lium per astellacones plus inclinatur
ad unum malum in una astellacione quam
in alia. Et etiam sic intelligitur de virtu
tibus. ut puta sub venere natus ad
luxuriam. natus sub marte ad bellum.
natus sub virgine ad castitatem. sic de
aliis. tum illa inclinacio manet sibi pena
te hominis humane. Vnum genesis iii. Dixit
dominus ad mulierem tentatam volentem
occidere fratrem suum. Subtus te erit
appetitus tuus. et tu dominaberis illius.
Vnum augustinum. Omne peccatum est a deo vo
luntarium quod si voluntarium non est
peccatum non est. Vnum senecam. Dimitte er
rationem. nemo peccat iniuitus ergo
inclinacio illa siue astellacones ille
non ponunt necessitatem peccandi.
Sic sunt qui auguriis observant quod
auguriis attendunt in gestu et in cantu
et volatu auium vbi gracia Cui gallina
cantat canis latrat. et corui supra
domum se ponunt et kuckuk clamat
quia omnia superstitiosa sunt. Exemplum legitur
Quod quedam mulier egrotauit ad mor
tem. et dixit ei filia sua mater mutte per
sacerdote ut ostecaris peccata tua. cum
mater ad quod si modo sum infirma tras
vel post tras ero sana. videns eam
filia sua semper deteriorari adduxit
plures mulieres ut eam sibi monerent

quibus illa ꝗd dicitis vel timetis
ego nō moriar nisi duos ānos
quia audivi kuckuc i die maij qui
durit michi et tandē illa i illa p
ticula obmutuit. et tunc nusit filia
sua pro sacerdote qui venit et at
tulit quod debuit et ad eā venēs
querit si velit aliqd ofiteri. illa solū
dicebat kuckuc. Item sacerdos offert
ei corpus xpi. et ꝗrit iterū si cre
dit ee saluatorē. et illa kuckuc. et sic
reūtente pbro post paululū obiit.
¶ Ymo fuit qui nigromāciā exer
cet. q fit p mortuos suscitatos sed
illa nigromāciā nō est vulgares
hoēs vsitā ergo de ea pro pnti nō
loquimur ¶ Dicendū tri q plures ho
mines plures vanitates circa mori
entes attendūt. Primo enī dicūt
q qui agonisans sudorē emittit q
sit baptisma qui sicut in ingressu bap
tizatus est sic i egressu exudat eudē
baptismū. quod est erroneū Item
aliq dicūt q aia recedens a corpe
nō habebit requiē donec pulsanti
fuerit ei Item aliq dicūt q iterī q
pulsus fit tūc aia ofitetur Item ali
qui dicūt q qui aia egressa ē a cor
pore. tūc prima nocte pnoctabit
cū bta gertrude. secda nocte cū ar
chāgelo michaele. tria nocte sinit
diffinitū ē de ea quod ē erroneū
Vnde de peccatorib dicit iob Ducūt i
bono dies suos et i pūcto inferni
descendūt. Primo dicendū ē de bais
et pfis et inocentib q immediate
euolant ad celū Sed qui fuit me
diocriter boni immediate deducunt
ad purgatoriū Item aliqui
dicūt q sabbato de sero aie de pur
gatorio exeūt. et sic requiem habent
vsq ad secdam feriā. tūc iunt but cū
primo aliq quis cepit laborare.
et ex hoc voluit iferre q secda feria
nimis mane surgere et laborare sit
peccū Sed q sabbato de nocte diu
laborant hoc pro nullo pcto repu
tant. cui oppositū ē verū ¶ Ex
ait aie nō creant de purgatorio
nisi plenaria purgatione conditur

mathei 7to Nō exibis inde donec
id nimū ꝗdrante Item alij existent
superstitiositate cū actu quo cōdauer
mortuū ofuni ē ¶ Ymo fuit qui
certa sortes et certa varia ispec
tacione psalmos euangelios aliarū
q scripturarū futura pnosticare
voluit Item qui ponit tumulum
salis et sedulas scriptas vel nō
scriptas. et i occulto repositis dum
osiderat qi ꝗsiā accipiat vel ex
tarillos protectione i libris q notant
liber sortiū. vel etiā osidendo in
tarillis quis plura pūcta proiat.
vel etiā diu osiderat ꝗd apiente
libro oteriat et sic de aliis ¶
Ymo sunt q in puerperio vel qi
mulieribus pregnātibus et pnab
existent superstitiones. vbi grā quat
que mlieres difficultate hūte i pndo
certificentur cū cingulo vni vt eo
leuius piat. Item dicūt q mulieres
q i ptu vel in puerperio moriūtur.
nō pnt vide clarā fiae dei sed
p velame et dicūt q mulie
ribus nocet q pericitant i ptu. quod
ē flm nisi essent culpabiles q ab
ortu pecūt. puero sic i utero mo
rienti nocet. quia nūq videbit
faciem dei Item qui mulieres fa
cūt steriles. qui tot homicidorū
rei videt ee qt decepius conatur
ipedire Item qui occidūt pueros i
utero mris sciens. sicut ille mem
ces q gerit se pro vgnib fiunt
et sic fetus i utero occiduntur. vel ill
et antiquis vetulis q talibus dat
osiliū ad occidendū tles pueros
i utero mris. quod ē maximum
pcm ꝗd exsuperat homicidū cū q
proxi baptizati. et ratio ē quia
puero isto occiditur aia ni corpe.
sed i hoc bapto occiditur solūmō
corpus Vn mathei 10 Nolite time
eos q occidūt corpus ꝛc. et una
aia pnosior est q centū milia cor
pora Item vel ill maritus maledicis.
qui vxores suas i pregnātes pturbat
verbis vel factis, pcuciendo tridē
do. et sic efficiūt homicide pcior filicē

Et etiam mulieres nō dnt se super-
dimittē q̃ sunt impregnate. et ꝓpter
viros suos ad iniquitatē prouōcare. sed
viros suos dnt honorare et eis spō
te obedire. Dn̄ dicit de ad euā ge
nes iii° sub pēna viri eris. quia
mulier ex nīs primaē inobediens
viro suo i licitis et intēpnes pre
cepti eius i hijs in quibus sibi tēt
obedire peccat mōrlit et offendit
deū fiunt. ergo dnt sil' parcere vi
ro tē deus mortal' ei eis vn̄ ps
In pace fīs ē locus eius. Dic christo
cū sil' lingunt tūc dyabolo mortal'
cū eis Item q̃ gladio euaginato
bndicūt mulieres i puerperio. et
et sufflant candelā accensā i sinē
eius qd ē supstitiosū. sed si thus ibi
adoleatur sine accendat' et lumen
oscitū. vel aqua bndicta ibi aspgat'
vel signū crucis ibi habet' talia li
centet filia Sciendū q̃ omīs hōes
libent seruire mlib' ipregnatis
dnt et honorare. exēplo virginis
marie q̃ ascendit i montana cū fes
tinatione et intrauit domū zacharie.
et seruiuit elizabeth cognate sue ter
bus mensib' ¶ Nōnu fuit q̃ carmi
nat hōes et pecora senes et iuue
nes. et hoc fit t̄plicit primo caput
cinguīt et mesurat cū cingulo ꝓprio
et tūc ponūt cingulū sub pedib'
eius. et ipē dicit melius te q̃ talco
q̃ te porto Item oculos bndicūt et cū
manū trā tangūt. et sic cū tali ma
nu oculos sibi stringūt Item aliqui la
uat oculos ex locione pedū. qd ē
oculis magis notiū Item aliquos po
nūt ad trā ad modū crucis et sic cū
filo eos mēsurat. et tūc tale filū
oburūt. et sibi cineres dnt ad po
tandū cū aqua q̃ tacendo ablata
ē. Item aliquos ducūt p aquā flu
dani Item vertūt se et ozni solis
Item ducūt eos ad arborē q̃nq̃. et fa
cūt eos quassare Item quidā carmi
nat equos et cetera animalia cū ver
mes habēt Item cū de mane pecō
in expellūt. vel cū alias pdtia sūt
ea bndicūt. ne lupi ea rapiāt Vn̄

exemplū legit Et quidā deuota
homo pgens ad siluā vidit dya
bolū i spē hūana custodire por
cos et fuit i antipno cū porci pel
lunt ad siluā ad medendū glā
des. et reqsiuit deuotus hēmita
a dyabolo quid ibi facet. et ille res
pondit custodio illos porcos ne a
lupis et a feris ledantur. qa car
mīatrices carmiauerī eos. vt ergo
illi carmib' fides adhibeat' et vt illi
hoēs i isto errore pseuerāt. ideo ego
illos cū diligencia custodio Item q̃dam
serpentes sicut incantatores serpē
tū Item q̃dā gladios ne ledere pnt
Item quidā vulnera cū homo vulne
ratus ē Item quidā sanguinē cū ho
cruētat Item q̃dā et canes et lupos Item quidā cō inimicos
cū vulneribus xpi se carminat Item
aliq̃ dicūt q̃ ego maria iohēis bap
tista carmiauit cū sel' capitis doluit
qd' cū flēi est. et quo voluit ifer
re q̃ licitū sit carmiare. et sic co
nat se in pcis suis cū flitate et
cursare et sic de alijs vaitatibus
// Sciendū q̃ omīs isti q̃ carminat vel q̃ se faciunt carminari
vl' pueros suos portant ad carmiāt
tes fiunt peccat. mariē qui de hoc
ani admoniti sūt. nec tm̄ desistere
voluūt // Nō q̃ talia nō hnt effica
cia sanandi. quia sanādi hoēm sine
medicina ē miraculū. et solum deo et
sīs q̃ ex diuina operacione hoc homini
ipetrāt et sine medicinalib' sanat'
Quinc queritur quae talia qui
tū vident iudicare. Respondeo
q̃ ꝓpter tria Primo ꝓpter pcta homī
deus hoc quīq̃ pmittit. q̃ dyabo
lus quīq̃ piuat hoēm vsu aliquorū
mēbrorū et sensuū sit visu vel au
ditu vel gressu et de alijs. Et quīq̃
homo hnt recursū ad dyabolū. id ē
ad illas carmiatrices. tūc cessat a
lesione mēbri vel sensus. et sic cre
dit homo q̃ iuuat. cū nullū effīm
naturalit hnt talia carmia Nūq
sile legitur in legenda sancti bartho
lomei de dyabolo et idolo astoroth
qui ex pmissione diuina quīq̃ fecit
aliquos ad tempus surdos. aliqui

aliquos ceros et sic de alys. et qm
hoes iuobat eu et eu colebat p
dea. ut sanitate eis daret. tunc ces
sauit corpore eos. et sic credebat ei qm
eos sanasset. Sed pmittit deus
hoc ut probet fides in hoibus. ut
qm pident vel audiuit hoc fieri.
probentur i quali fide sint apud
deu Augustinus dicit. Qui quisq fide
lis no debet eis crede. eia si aliqm
veniat que pdicit. a sanare inde
tur aliquos laguidos vel lede sanos.
qr hoc et pmissione diuina fit. qp ipi
qui hoc audiuit vel vident probet
ut appat i qlu fide et deuocione
apud deu sint. Ergo ai aplo firmo
et integro corde dicam. Quis nos
separabit a caritate xpi. an tribu
latio. an angustia. an psecuio. an
fames. an nuditas. an gladius. an
mors. Bonu cristianu nec tormentis separat
a ro. repidi vero et negligentes i
tered u otosis fabul separat. et si
vel leue damnu ptulerint statim
scandalizantur. et sic deu murmu
rat et ad detestanda auguria re
deut. sed fidelis homo respuens ista
pnia beatificatur huic illud ps
Beatus vir cui nomen dni e spes
eius. et no respexit ad vanitates et
insanias flas Et oppositu dicit vanis
obseruationib i alio ps qp fiunt i
odio dei vni ps Odisti omis obser
uantes vanitates supuacue i velut
Tertio apt pua fiducia qua ho
habet ad deu et firma fide quam
hz ad illa carmina et carmintrices.
qr si no adhiberent fide et fiducia
ad talia tut nichil iuuaret. et ergo
q in talibus sfidut et a deo recedut
ai fiducia sua sit q maledi Unde
ihemie in Maledicis homo qui sfi
dit i hoie et ponit carne brachiu
suu. glosa. id e fragili Qy illa ver
ba nulla efficacia hnt. hoc pro
bat primo quia no hnt a natura
alias semp iuuaret. cui oppositu
sepe stingit. quia quid qd i se a na
turali rei qp e iteri semp i est. sicut
caliditas ignis duritiae lapidi et
sic de alys Sed quia no hnt
a dignitate quia tut pz nos. id e
ordo dnim dignior e quod a xpo
dni est et istitui qp illa uba uana
q antiqua inuenit vetula. cui dya
bolus hoc inspirauit. ergo si a dig
nitate inesset hnis ubis efficacia.
tunc potius i eet pz nu quod est
dignius Tertio no hnt ex istitu
one quia a deo no sunt illa verba
istituta ad illu effectu sicut dicit
verba sermonis hnt tum missionis di
pane i corpus xpi Qy sine fide nul
lu effectu hnt talia uba et qp solu ex
infirmitate fidei videntur iuuare
hoc patet p exemplum quia fiut
qda ciuissa q doluit oculos. et iuit
ad scholas et requisiuit si aliquis
scholarii sciret scribe pro oculis.
qa si ea iuuaret tali scholai noua
tuta erne vellet. tut vnus expo
suit se scire talia scribe. et scripsit
ei cedula et tuoluit ea i panno
quoda. et dedit ei ut poneret eam
circa se et nullo mo aperet. sed
firma fide adhiberet. tut induitur
ea iuuaret. qd et fecit et sic sanata
e in oculis Tunc alia ciuissa filia do
luit oculos requisiuit quo eet sana.
et illa i dicauit ei quo p lram eet
sanata. tut illa istam petiuit ut
sibi eia credet lram. qua illa ut
et cu magna difficultate accessit sicut
qp nullo mo aperet sed sibi ea sli mo
restituet sicut ei credet. q sic sana
e et ei lram restituit sicut ei pmisit.
Tunc tia mulier que sic doluit
oculos. cui eia sub filii admione ob
ligatione accessit et sic eia sanata
fuit. et illa lram ei restituit. sed scho
laris q ei lram scripsit accep noua
tunica ab ea ciuitate recessit. tunc
mtr pma cui litera erat. ouio vo
lens vide materia lre aptit ea et
nichil ibi reperit i scriptis. nisi illa
striphia. dyabolus ibi eruat oculos
et lucu ibi proiciat i foramina. q
stina apucta fiut et iuit ad plebanu
et omia narrauit et ei lram ondit
dicens quo omis tres mulieres.

ppt fidem quā habuissent ad lu
terā essent sanate Cunc pleba
nus vir prudens huiōi insidias de
abolī populte pditrauit et sic sibi
amplius de talibus tauerēt et sic
de alijs // Sed dicet quis nī talia
verba sint bona. quare tūc est
pcm Respondet primo q illa sūt
sta ūba mixta nī bonis verbis.
quia raro vel nūq est aliqd tan
me qui ibi aliquid sūtatis. Sedo
in tāsu q illa ūba sint bō et vera.
tunc gestus ī huiusmōi falsificant.
q terrā tangē. sc solus ortū se ūtē
p aquā fluēdā tangere. ac horem
quassare et sic de alijs gestib qui
bus credūt. q si tles gestus omit
rent tūc talia ūba nihil iuuarēt.
et sic exibetur creaturis reuēcia
creatoris et sic sceptr pcmat Cer
no si illa pdtā nō ecent scilicet q
ūba nō ecent falsa sed vera et ta
les gestus et falsificantes talia
tarmiā nō fierent. adhuc esset
pcm quia prohibtū ē ab ecclesia
vt patet ī decretis 26 q 8 ¶ Lūmi
qui luna adorat sicut hodie plures
inuenūt hoēs. qui nī nouilunium
viderint illud flexis genubus ad
orat. et deposito capuccio aut pilio
aut ī clinato capite honorant al
loquendo et suspiendo ymo etā
plures ipo die nouilunij siue sit
dies dnica. nq sedm ordinacione
ecē nō est ieunadū. ppt resurrec
tionis ī letiā siue etā q̄cūq alia
die. etā si dies esset resurrecti
onis vel natuitatis xpi. que omā
hnt spem ydolatrie ab ydolatrijs
relicte. de quibus dicit thēmue
¶ Qz fecerī placentis regine celi
scilicet lune offendo eas ei. et vo
lentes hoc palliare dicūt q non
honorat luna ieunando sed omis
sos quos festa et ieunia indunt
ī mese lunationis lune Ecce qual
ē ista exaisano quia ieunāt qui
nō ē ieunadū scilicet die dnica Ite
si seques dies ecet dies ieunij sub
ppcepto ecē et ambo dies nō posset
ī modo ieunare tūc potius ieu
nū ecē ad quod obligat sub p
cepto ecē q̄ ieunium luce soluent
Cont quos dicit theo Ingratū ē
spū sancto qd qd obtuleris neglec
to eo ad qd teneris Ite venerant
solē Exemplū de vna vetula q
tredidit solē ecē deā vorans eā
stam dnam et alloquēdo solē bn
dixit. p eū nī certis verbis tū ob
seruāna qdā supstiosa q dicit se
plus q̄ xl anis tredidisse hoc. et
multas ifirmitates curasse p hoc.
sed postea fuit spūta ī q dā sermōe
et cognoscens errorē suū. et sic ā
plius illū deseruit errorē et peni
tuit Ite reprehendūt hoēs q stulta
vō pmittūt et eis fidē adhibent.
vt illi qui cantros nō medūt ppt
oculos et credūt q oculi manent
ī tli sanitate sicut tūc fuerī qui hoc votū
promiserī Ite abstinetes a capiti
bus aliū et volucrū et piscū ne
capita ifirmentur Ite qui quīta feria ī
agnria nō medūt carnes et cre
dūt q pestilēcia nō posset eos ī
uadē Ite q 2a feria nō itrat balne
ū lintes fidē q valent cōtra febres
Ite mesurnao luūs blasij secrati
vel etiā stola secta vel qui me
dūt palmā glutinando et sic de alijs.
quia sedm magrū nycolaū de iauc
sare theologie professorē ī tractū de
supstiionibus dicit q tales abutūt
talibus. qa nō sunt ad hūt finē sce
ta. nec etiā ex sectione aliqua
cōtūt vtutē sanitatis. sed solum
ordinat et deputant ad vsū hoīm
vt reuerētiā et deuotio hoīm magis
excitetur. vī sicut nec etiā sce
tas vel vestes sacras sūtē ad vsū
hoīm ita et ī pposito Ite supstiio
oblatorū cerei panis vel alterius
rei oblā sup crucifixū ī magna
serta feria dilit aliqui recipiunt
donatios qui sunt oblati sup crucī
fixū eadē ser feria. et inde fiūt feci
anulū quod debet vale cōtra dolorē
morbū Ite qui sabbato die non tūcb
ppfandūt. nec caput lauant. nec

balneū intrāt. et eriā mulieres
illa die nō filant vel fimū de
stabulo nō exportant et sic de
aliis. Cū tm sēdm hostiēs sabbatis
diebus debemus plus laborare.
ne nos cristiani videamus iudaisa
re. Item q̄ in natiuitate xi et pas
che vel pentecostes abstinent
a carnibus. Item quia talia vota sūt
prut frequēt stulta et superstitiosa er
go ponē debent tales hoēs cō
fessoribus suis vel aliis sacerdotib⁹
discretis et trātis intēciones et fi
dē et causas quare talia vouerūt
eor iudicio relinquēdo. id q̄ utrum
debeant ea seruare vel ī alia me
liora vota commutare. Quidam sunt
qui dicunt aliq̄ hoēs ī nocte apprē
dit eis et ponūt se sup eos et p̄mūt
eos. sed fālm ē q̄ primus ē sanguis
ī hoīe hoc patet et eo quia stringit
hoī. qn̄ dure iacet et uidorso et qn̄
se vertit tunc nichil ē amplius. Et q̄o
quis clausis ianuis posset ad te i
gredi. cū hoc solū spectat ad corp⁹
glorificatū. vt patet ī xpō q̄ post
resurrectionē suā venit ad discipu
los suos clausis ianuis dicens eis pax vobis. Item alīq̄ dicūt
q̄ sonū sentūt in finis aure q̄
sit signū oblocutionis. sed si sentā
ūt ī dext aure tūc credūt aliqui
q̄ bn̄ loquūtur de eis. Item qn̄ q̄ se
tūt pustulā sup linguā sūt dicūt
q̄ aliq̄ mēcendo detrahēnt eis.
Quidam sūt qui sortilegia sua cū
sacmētis exercent. vt qnq̄ cū bap
tismo qnq̄ cū sacmēto eukaristie
exemplū fuit quēdā mlr que sa
cramētū eukar accepit. et de ore
ad pānicula mdē pmisit volēs
dinationes suas cū eo exercere.
voluit enī vnū virū cū hoc di
nare q̄ suā vxorē relinquēret et se
diligēt. et cū quatuor ebdomedas
arta se portasset et ī intencione sua
nichil proficet. commota fecit ignē
ī domo et clausit ianuā. et accepit
sacmētū de bursa. tūc xpō loquūtur
ad eā. filia ad me vis facere
et illa volo te ad me ignē ponere
et xpō cur me filia vis aburere.
et illa. qr iā p mēsē te porsi.
et intēcione mea nichil perfec.
et proiecit eukaristiā de finū suo
ad ignē. tūc xpō saltauit et cōuso
de ignē ī sinū mulieris dicens.
si tu nō vis me habē tm ego vo
lo te querē et tecū esse. q̄ statim
aperta obtrita flexit genua sua
et petiuit veniā. et lotiuit sacra
mētū in discū. et statim cucurrit
ad plebanū et retulit ei omnia.
et sic sacdos venēs sacmētum
ad ecclām repōsuit et mulieri pe
nitēciā iniuxit. q̄ āmo vsq̄ ad mor
te xpo fidēlit seruiuit. Item alīq̄
simplices ī simplicitate adorant
calicē. ī eleuacōe ī missa tāq̄ ibi
sit sepulchrū xpi et nō sacmētū
ī calice. Et tm sēdm scm thomā
sup c°. d. 10 pbi. dicit q̄ licet ex vtrute
sacramēti sub spē panis sit tm cor
pus et sub spē vini tm sanguis. tm
ppt nāle cōmutāciā sub vtraq
spē scilicet panis et vini ē totū
xpī sēdm corpus aiam et de
itatē. et ergo sic adorandus ē xpī
sub spē vini in calice sicut ado
rat sub spē panis. quia sicut ar
tū ē sub vtraq spē ē totus xpī
sicut natus est de vrgine et pepē dit in cruce et sicut sedet ad der
terā pris et in venturus iudica
re viuos et mortuos. qa q̄ cito
sacdos profert vba sup hostiam
tē panis mīsbat ī corpus xpī.
et ibi desinit esse panis. ergo ibi
nō ē panis sed spēs panis. Et
dicendū filit ē de vbis q̄ dicūt
sup cōsecrōnē calicis. q̄ āmo ibi
nō est vinū sed verus sanguis xpī
cū corpe et aia et deitate. sicut
sub spēcie panis. Quidam sunt
qui scūt cromāciā. et sūt q̄ ma
nū hoīs ab int respiriūt. et ibi
p quādā cruce ī manu existente
cognoscē volūt vtrū cito mori
debeat. Item ispiciūt ūgues hoīs
et sic cognoscere volunt vtrum

sibi aliquid nouitatis adiungat
¶ Multi sunt qui cū fil' i ma
trimonio iuenuit et qui primo
obdormit illū actus mori sun
git Item cū sponsa primus ingre
ditur domū sponsi nūc palpat
sup liminare cū manu dicens
Ich griff vber daz vbertuyr dat
my kreige gnade al wege vur.
et sic credit semp i oi victoria
obtinere ¶ Multi sunt q̄ de iuenciis
sicut e nidus nuis nū nuce laiba
te ouis vel pullis. cuq stulti
credulitas apud quosdā i tm i va
luit q̄ sicut causam sue fecundi
tatis ac prosperitatis talis ha
bēdamne qui eū iuenient custodiet
Huic at tm t' buebat virtutem
ineff reseruam q̄ fecunditas et
prosperitas i domo i q̄ custodie
bat' nūq̄ recedet De matre eius
si iuenta multa malifiaopabat'
et ad reconciliandū amore et pres
tandū fecunditate eidē mirifica in
ee credebat. et ita dei opa et do
na alio q̄ deo attribuebat et p
sequēs aliū auctore fecunditatis
et opulēte tpal' q̄ deū altissi
mū oprobabant Item ad hūc er
rore pertinet q̄ vetule credūt ee
meliore iuentione modia fer
ri q̄ multi auri. et fortunissima
credūt ee iuentione actus. et me
liore credūt ee iuentione obuli
q̄ denarij Item infortunata ee inue
nione credūt ouis vel bouis. fo
rtunissima at lupi vel colubri vel
dracones vel bufones. Item aliq̄
dicūt q̄ anulus fabricatus de t'
bus clauis ferreis dūtaxat iue
tus valeat ad infirmitates gestatos
Multi sunt qui spē suā nō tōtū
ponūt in ipm dei sed i aliquod
creatū ¶ Sciendū q̄ deus qdā
pluē erigit a nobis Prima est
spes prudentie de tpali sustenta
one Sapiencie viij° Ecclū e illi
cura de omnibus. ps Oculi omn
i te sperant dne. et du das illis
escā i tpe opportuno 2t ps Cru

dat iumentis escā ipōr 2t Hanc
spem nō hūt nuari. qui nūq̄
sanant sed semp timet deficere
sibi. et procurat sibi cū oi solli
citudine tpalia vsq̄ ad triū vel
quartū ānū et forte nō viuent
3° die Dn̄ luns de illo diuite q̄
dixit Anima mea habes multa
bona. et rīsū e ei stulte hac nocte
repetet a te aiāz tuā Beda e spē
remissionis petōr. vīdicat ad q̄
libet illud matheī 1r° Confidesi
li remittūt' t' pcta Iohis Si quis
peccauerit aduōcū habemus a
pud patrem ihm xpm. et ipse
e ap̄ticatio pro pctis nostris. hāc
spem petebat dauid dicēs. Dic
ait mee salus tua ego sū. hūt spē
nō habuit tam filii et iudas. Dn̄
genes Dixit tam. maiore e iniq̄
tas mea q̄ vt veniā meat Et de
iuda dicit leo p̄ i sermone Sce
leratior omnibus o iuda et infe
licior exististi. q̄ nō pēitentiā
dixit ad dnm. sed desperacio duxit
ad laqū Sciendū q̄ nullus ase
quit' miam dei et remissionem
petōr. q̄ tūcūq̄ creat' sue afferat'
si nō hūt spē et fiduciā q̄ de
sibi indulgeat Dn̄ augustinus Pe
nitentia q̄ et fiducia nō p̄cedit i
vtil' et steilis manet et sine mia.
ergo penitentia vera det' esse
fidelis fiduciali' sperās miam
et remissionē se ofeā petōrum. possa
Credāt enī sperare possum' eis
nō acrepnū Dicit enī deus p
ap̄hetā ezechiele Cruciātq̄ hora
petōr ingemuerit. oia pcta eius nō
erūt i memoria Dn̄ iheō Pcta
pterita nō nocet qui nō placet
Dn̄ crisma Peccata pterita non
adcepnat sed nec iudicāt. hor
breui et leui addito si nō placet
Omis enī iniquitas ad diuine
mie clemētiā ꝓpata e minor q̄
gutta roris ad mare. ita gutta et
mare i hor salte habet similitudinē
qui utrūq̄ finitū est. sed mia di
e infinita et oia pcta omn petōr

sunt finita ergo ibi nulla pt esse
appetitus. Dn aristoteles viij phi
finiti ad infinitu nulla e appe
titus. ergo cuiq; pteri nullo mo
desperandu e de venia. Dn augs
sup ihes. De nemine desperandu est
du e in hac vita. solu enu despe
rationis time e quod mederi no pt
Dn yisidorus dicit de summo bono
perpetrare aliqd flagitiu mors
e. sed desperare e infernu ondere.
ergo secdm eude desperatio e peior
omi pcto. Tertia spes e q nos
velit exaudire i omi pcione salu
bri. Dn iohis Quidqd oraueris pe
teris credere, qn sapiens et fi
et vobis. Sed qdubio credis sui
pent nichil ipetrat. Cuida enim
oro celu no ipetrat. Sciendu q
deus vult qd bo fiducia eu iuore
mq i mris mutatis et paratus est
nobis subuenire i omi necessita
te tribulationis. ps. Cu ipo sum in
tribulatione eripia eu et glorifi
cabu eu. Sic fecit dd ut patet i ps. ubi dicit
Ad dnm cu tribularet clamaui et
exaudiuit me. In signu hui q i cruce
pendens hit caput inclinatu ad
nos exaudiendos. sic q quilibz nos
tru pt dicere illud ps. Inclinauit
deus aure sua mihi et in diebus meis
inuocabo. Quarta e spes glorie.
qua de deo sperare debemus math.
Nolite timere pusilla grex. coplacuit
enim pri meo dare vobis regnu.
Dn hebreis x dicit aplus. Nolite
amittere ergo fiducia vram q mag
na habet remuneratione. Et con
to. Gloriemur i spe filiorum dei.
Hac fiducia no habemus ex mris
meritis. sed ex meritis ihu xpi
et p xpm q e redemptor noster. qm
pr dedit nobis celestis. Quo no
omia nobis cu eo donauit. In sig
nu hui habuit latus aperti i cruce
q p eu intrm regnu celorum. qa
ipe p passione sua iamua vite
reseraut omibus intrare volentibus.
Dn luce benit filius hois quere
et saluu facere. Quarte sunt q aliqd
eqlit deo vel sup deu diligunt
et hoc vde erit eorum deus. Unde
augustinus hoc ab colit hoie quod
p ceteris diligit. Sed e sciendu
q sicut pagani diuisos colebant
deos. sic iam cristiani diuisos sibi
deos fecerunt. Sup bus colit p deo
vana gloria sicut qui plus
diligit et maiore sp placenta hit
i ortu cepis siu qua in deo. et
oem sollicitudine sua ordinat
ad hit finem quo exaltari et ho
norari possit in hoc mundo et
quo ei placere possit i ubis et mo
ribus et gestibus. Cont quod dicit
aplus. Si ad hit mundo placere
seruus xi no eem. Hoc etia patet
p dicm xpi q dicit ut habetur
iohis. Nolite diligere mundu nec
ea q in mundo sunt. Deoq; q hoc
pceptu contempnit diligens mundu
et ei placere appetit. inimicus dei
efficitur. Dn iacobus. Amicitia hu
ius mundi inimica e deo. ergo etia
de quolibet sup bo dicit augustinus
i epla. Cue inderis sup bu filiu
diaboli no dubites. Dn etia tris
sup ihes. Superbia i nobis erit omis
mia mra. inmuda sit etia si sobrie
tate si virginitate si ieiunio si o
rationes et elemosina et qcq
alia pfecerimus. Hoc etia probat
augustinus. Superbia etia bonis opib
insidiatur ut peat. Ite cupidus pe
cunia sue nimios pro deo colit
Dn iacobus de ut iuste iudicatis
huiane. Auaricia secdm aplm est
idolorum seruitus. qe sic idolatre
ut simulachro. sic auarus deseruit
thezauro. Ra ille cultu idolatrie
libenter ampliat. et iste numeru li
benter pecunie augmentat. Iste cu
omi diligentia colit filacteriu. et
ille cu omi cura custodit thezaurum
Ille spem sua ponit i idolatria.
et ille spe constituit i pecunia. Ille ti
met mutilare filacteriu. et ille ti
met minuere thezaurum. Ecce ille.
Hoc etia patet ex eo q auaris
potius deleat audire de tribus

vnb

vbi dicit

idem

q̃ de spiritualibus · et potius vi
det florentiū q̃ sacrmentū et remo
tius et libentius vadit ad nū
dinas q̃ ad indulgentias · et plura
ardua sustinet pro tpali lucro
q̃ nullo mō sustinet pro deo ·
Hoc manifeste patet i illis q̃ i die
bus ferialibus p tpali lucro ma
ne surgūt · sed in diebus festis
i q̃bus lucrū ꝗrendū ē diu dor
mūt et sic seruitū dei negligūt ·
Sic ēles hūt tor suū iclinatū ma
gis et frequent ad mundū · et tāo
vel mūg ad deū erectū · quia secū
dū r' ysaiae in° Ubi thesaurus
tuus ibi et cor tuū Sic gulosus ve
re suū ventris ī gtlume pro deo
tolit Con aplus Cruor deū veterē.
Nā regula ē hoc secū iheōnimū
et augustinū Cruod illud q̃ mg
quisq̃ sup̃ de ū vel equalit deo
diligit · z hoc sibi pro deo pstituit
q̃ dū illud sic diligit Sed dns di
cit nō adorab deos alienos
Cum q̃ ꝗrit utrū fine ydolatria
possim ymagines adorare Ries
pondet breuit q̃ ymago pt dū
plicit ꝗsiderari · primo pt ꝗsiderari put ē ymago
et signū alicuius rei et qua
de ē motus q° quis utit i yma
gine et i tpali rem uig̃tū signū
ideo ē eadē adoratione qua
veneramur ipam ymaginē et ip
sam rem cui ē ymago Cruerit
secūdo put ē res quēdā pum
lignū sculptū vel pictū · et sic nō
adoramus ymaginē q̃ hoc eet
ydolatria Cruerunt utrū rpi i q̃
pependit debent adorari adora
tione latrie Respondeo q̃ crux
illa in q̃ rpt fuit passus pt du
plicit ꝗsiderari · vnomō i q̃ tum
ymago r' extensa i ea et sic ado
rat eadē adoratione sicut rpt.
et sic eā allogmur sicut rpm dicē
tes · O crux aue spes vnica Alio°
i quātū ē res quēdā et nō pt eade
adoratione adorari cū rpo rpo. q̃a
ut sic nō pnnet ad psona r' vide
licet ut ps eiq̃ ergo nō pt ad oraī
eadē adoratione cū rpo · sed alie
trices quia nō fuit in eis rpt
nō adorant nisi ut ymago p ideo
adorant adoratione latrie Cruerit
utrū sta vgo sit adorāda adorā
one latrie · dicendū Chū bta vgo
sit p se quēdā psona agens ei
debetur honor p se · vn alia ad
oratione adorat quā filiq̃ eiq̃ veni
pī nō late q̃ soli deo debet Sed
adoratione ypdulie quia vltra
alios stos debet adorari · ergo iuū
mq̃ eā dignissimā et sānctissimā dei
genitrem vgine virginū dnam
angelorū q̃ sic de aliis Cruerit
utrū stōr r'liqe sint adorande dicē
dū q̃ stos dei i uenerationē dēmq̃
habē mēbra r' tāq̃ · tamq̃ dei filios
et amicos et intercessores nros Et
ō eor r'liquias q̃lescūq̃ honore
debito i eor meoriā honorāde debe
mq̃ · et p̄ūque eor corpa q̃ fuerūt
templum sāc spūs et organa p q̃
spūs sanctū operatus ē · et sūt corpi
r' cōfigurāda p gloriā r'surrectio
nis Dnī et ipe deus huiūmōi re
liquias sueuerūt honorat i eor pū
ta miracula faciendo Con sueen
dū q̃ solus deus adorandus ē tāq̃
largitor oīm bonorū · vn dicimus
i oratione ayse mei deus sdm magna
tua Sed sancti adorandi sunt et i
uocandi tamq̃ mediatores et inter
cessores nostri · ut nobis impetret
a deo quidquid petimus · ergo di
cimq̃ i oratione sancta maria ora p
me · sce petre ora pro nobis · et
sic de aliis

Sedm̄ preceptum

Non assumes nomen
dei tui in uanū Exodi 20
Ubi sedm̄ augustinum
uāmentū frivolū et e
ā puritū utrq̃ enī et
q̃ pro nichilo iurat et qui sic iurat
nomē dei assumit in uanū Scie
dū q̃ quilibet sibi caue debeat
ne assuescat iurare · Primo quia
q̃ freq̃t iurat r'plet oī iuratione ·

Dñ ecc 23° Vir multū iurans
replebitur iniquitate et nō recē
dat a domo eius plaga. ergo illi q̄
frequēt solent iurare pessimi hoēs
efficiūt. et replebūtur nō solū
ī una ĩnstate sed omī ĩiquitate.
Sed ō ille q̄ ī licitū iuramētū frāt.
ipē q̄ laqueū ad collū suū ponit
Iuxta illud Proūbioz vi° Illeq̄tus
es verbis oris tui et captus ppris
sermonibus tui. Qui vero licitū
iuramētū trāsgredit ipse lāqo illo
q̄ ppris manib⁹ se strāgulat Ergo
q̄t iuramēta etiā licita q̄s facit.
tot laqos spiūalit ad collū sibi
ponit. et q̄ cito unū de his sanct
trāsgressa fuerit tā cito spiūalit se
ipm occidit Tertio q̄ puiat ille fur
et sacrilegus ee videt Cōtrectat
enī rē alienā ĩuito dno et hoc ī
rem sacrā quia nomē dei sanctū ĩua
nū assūit et prohibitione illā sibi
et aliis et hoī facta ī 2° pcepto u
bi dicit Nō assumes nomē dei
tui ĩuanū. ergo et illud pceptū
sunt rebelles deo et ĩobedientes
qui sic iurant Quarto q̄a videt his
esse falsatū. hoc patet ex eo q̄a
sicut quis de sigillo alicui⁹ dni
sibi ĩmissa ad ĩfirmandā aliquā
veritatē utetur ad aliud ĩfirmā
dū ipe flari⁹ iudicaret Sic cū
deus pmiserat hoib⁹ ut assumāt
nomen suū ad ĩfirmationē ve
ritatis. si utūt ad ĩfirmationē
falsitatis ipī flari⁹ et ex cōtracta ex
cōtractione illa q̄ habet Iozīu 10°
Si quis nō amat dnm ihm xpm
anathema sit Quinto q̄a ille q̄
piurat scient ipē pt moze alioz
peccatū vt deū ĩuolue in pcto
suo Cū enī iurare secdm augustī
nū sit deū ī teste adducē cū ipe
iurat ipse deū vult adducere ad
testificandū sibi. et secdm hoc his
ī se ē q̄tū volt manus malū facē
ro q̄ crucifixores eius. Ipī enī ī tu
lerūt xpō tm malū pene. ipē enī
vt eū ĩuolueī malū culpe quod
deterius ē Sexto deterior vi

detur ee talis q̄ qui fuit ī infer
no. hoc patet quia cū ī nomē ihu
oē genu flectat celestū terrestū
et infernoz vt legit phil 2° Ille
vero q̄ perierat videtur deterior
ee illis qui sunt ĩ inferno. quia no
mē nō vetūr sed scient et pti
tiuit p ipm sctm nomē iurat imo
aliqliter ee peior videt demō
nib⁹. quia demones tremt a nomē
ihu Septimo quia sacē scriptura de
suadet iuramētū ppt magnū pi
culū periri Dñ matthei 5° Ego
at dico vobis nolite iurare neq
p celū neq p terrā Dñ ecc 23°
Iuramētū nos assuescat os tuū
Multi enī sunt casus ī illo. Dñ Au
gustinus ī libro de mēdacio dicit
vobis nō iurare omino ne scī
randō ad falsitatē puenīatur et
facilitate ī ĩsuetudinē et ex ĩsue
tudine ī peririū deūdatur. quia
sedm crisp sup matheū Nemo ē
qui frequenter iurat q̄ nō aliqū
peccat. ergo dnus prohibet nob
signāt ī sedo pcepto dicēs. Non
assumes etc Octauo ēndū q̄ et hoc
pceptū factū quūq̄ q̄ hoīm.
Primū fuit nominātes deū vane
et sine causa et sine ratione et ex ĩ
suetudine. q̄ius q̄ sit verū et iu
stū quod iurat tū peccat q̄ sic no
mē dei sine causa et rōe nominat
dicendo p deū cras ibo ad ecclīam
vel ad sermonē. vel p deū cras
ĩmedā vel iejunabo vel cōmedo
vel hoc vel illud facā et sic de
aliis vt sit fit ī cotidianis iura
mentis ex mala ĩsuetudine et ex
q̄dā leuitate vel cursu ūboz vel
ĩsuetudīe. tū talia iuramēta q̄ sic
leuit fiūt et ex leuitate nō sunt
semp ptā mozta Nā sicut dicit
raymundus Si iurat ī coī loqui
one et aliq̄d licitū sit iuramēt
cotidianis que fiūt sine solēnitate
ex cursu ūboz ex quadā leuitate
et mala ĩsuetudine re tū licita. ut
p deū cras ibo ad ecclīam vel to
medā hoc ē veniale Cōtra dante

ad dñm

ī moerē et bernardus etiam
ī glosa sup r dicit ī mis ¶ Ta
mē faciendū q̄ ī cautū sit iura
re quāuis verū sit et ex lenita
te et ꝛsuetudine fiat · qua sdm
crys sup matheū ¶ Semo ē qui
frequent iurat · q̄ nō aliqn̄ p
iurat ¶ Sedī sunt qui faciente
flm iurat siue ioco siue serio mōe
le ē ꝛma sdm bm thomā 2ª 2ē
q. 98 ¶ Non excusat a peco mōe
li qui iocose piurat · qua nō eu
tat diuā ureuentia ymo q̄tū ad
aliqd magis auget ¶ Ite sdm bm
thomā vbi sup · vbi dicit ¶ Ille
qui ex lapsu lingue iurat sicde
aduitat se iurare et flm ē qd
iurat · nō excusat a mōli peco
sicut nec a dei ꝛtepta ¶ Si aūt hoc
nō aduitat nō videt habē inte
tionē iurandi et iō a crimīe per
urij excusat ¶ Ista etiā patet ī si
mia pisani puriū c. eto ex isto
possum elicē q̄ isti incaute fa
iunt qui ī ioco faciunt flm iurant
irrisendo vel deridendo alios ¶ Ite
nō bonū aliqbꝰ mulieribꝰ q̄ pue
ris suis vbis qd fas nō ītendūt
vt dicendo p deū vel p aiam mea
si nō traces ad plateā te proiā
et sic de alijs ¶ Tertij sūt q̄ do
lose et fraudelent iurat vt ī cō
tractibꝰ proximū suū decipiendo
vt iurando rem suā meliorē esse
q̄ sit etiā q̄ sibi plus ꝛstimet q̄
ferent vel etiā q̄ sibi plus ī illa ci
uitate solusset et sic de alijs ¶ Ite
ī supiorē ponūt quod bonū ē et ī me
mistē illud quod defectuosum ē
et sic iurant q̄ totū sic sit vt supius
apparet et sic proximū suū deci
piūt ¶ Et omes isti tenent restōpen
sare dāpnū proximi · et dupliciter
peccant ꝛtra deū et primū ¶ Dū p
fidoꝰ de sūmo bono ¶ Qui dolose
iurat dupliciter reus fit · q̄a nomē
dei sui ī vanū sumit et proximū
dolo capit · ¶ Dicit sdm augustinum
de vbis apli sermone 23 dicit
Tm mali habet fa iuramēto q̄ etiā
qui lapides colūt timeāt falsa
iurare p lapides · tu vero non ti
mes deum pnte et viuente ¶ Ite
etiā q̄nq̄ ī puis rebus aliq̄ decep
torie iurant · vt bigtā · vt qui ha
bet vendē cortiana in ciuitatibꝰ
vel etiā rustica vitulos vel oues
ī villis · qui q̄nq̄ multa iāmēta
faciūt cum quibꝰ proximos suos
decipiūt · et q̄nq̄ p talia iramē
ta modica iurant · cū tm q̄libet
cristianꝰ pro vno toto regno
vel pro toto mūdo sel pere
trare nō deberet ¶ Ite aliq̄ dicūt
q̄ nō pnt vendere neq̄ emē
nisi iurēt · et allegāt q̄ si semp
deret veritatē loqui et nō iu
rare · oporteret eos mendicare
qd tm nō verū qd patet p pb
dicēte ¶ Rūq̄ vidi iustū delictū
neq̄ semē eius q̄rēs panē · ergo
qui iustus eēt et deū veraciter
timet p oculis habet · ipse eum
nūq̄ deseret ¶ Quarta ē iāmēto
dubia siue indiscreta · vt cum q̄s
iurat de quo dubitat · et si ex ꝛpo
sito et deliberato aīo sic iurat
mortale · quia discrimī se exponit ta
lis sic iurās · etiā si p modū cog
nouerit q̄ verū fuerit qd sic pro
mit sub dubio iurauerit tunc grauit
peccauit Ergo si ymq̄ sub dubio
sic iurasti · vel aliqd sub fide tua
asseruisti de quo tm etiā certitudi
nē nō habuisti · ꝛsiteri et pēitē
dē ¶ Quidā sunt qui iurant
execrabiliter · vt illi qui iurāt p testi
tina dei vel p pulmonē dei vel
p caput vel per alia mēbra dnī ·
et tales sic iurās si clericus debet
deponi · si laicus anathematizat
22 q. 1 ¶ Si quis p capillū ¶ Ite iure
uerent iurando vt cū quis iurat
sine causa p quīq̄ vlnera r · vel
p morte vel sanguinē xpi · hec
enim iramēta quātumcūq̄ sint ve
ra tm sunt vitanda et prohibēda
quia sonāt ī blasphemiā et irre
uerentiā dei ¶ Magna ē enim irreue
rentia dei p ipsa sua vlnera

iuramentum assumere. unde nobis to sal
effluxit. Deo si talia iuramenta
ex deliberatione fiant sunt. mor
talia peccata. Apte quod in aliquibus tris
talia iuramenta sunt instructa quia quis
tunque in talibus offendit aure vel
lingua vel digitum potest. Si autem
talia iuramenta fiant ex iniusto lin
gue vel indeliberate tunc secundum
hymricum de finemia sunt peccata veni
alia sit primus motus infidelium.
Sed sciendum secundum thomam et
ec quod iste blasphemia sine de
liberatione ex subreptione pte
ostende duplicit. unomodo quia aliqs
non adiunct hoc quod dicat esse blas
phemias. ut cum aliquis subito
ex alicuius passione in verba ymaginia
ria proripit. quorum sermones non
considerat nec adiunct et tunc est
peccatum veniale. Alio modo qui adiu
nct hoc esse blasphemia considerans
significationem verborum et tunc non excusat
a peccato mortali. sicut nec ille qui
subito alicui occidit. Et iste post
finem elicite quia periculose iurat isti
et blasphemat quia ex consuetudine
mala sic iurat non habentes intentio
nem se emendandi vel dimittendi.
Et quia tales a deo puniuntur
in eisdem membris per quae deum sic blas
phemauerunt creatorem et redemp
torem suum. et tales blasphemato
res peiores sunt iudeis quia christum
aliquit ignorant vulnerauerunt
et crucifixerunt. Unde apostolus Si cog
nouissent numquam dominum glorie cru
cifixisset. licet illa ignorantia non
eos excusaret. quia noluerunt eum
cognoscere esse filium dei. Sed tales
blasphematores sciunt et credunt
hunc esse creatorem suum per cuius mem
bra et vulnera sic exercebatur iurant.
ergo ipse christus non petit pro eis roga
re patrem sicut pro crucifixoribus
suis fecit pendens in cruce dicens
pater ignosce illis et. Sed blasphe
matores sciunt et cognoscunt quod et
deum fecit. quia eius filium quem in eis
et idem crucifigunt. Unde apostolus hui

sum crucifigentes filium dei iterum pe
iores sunt crucibus. quia non mor
det dominum suum sed applaudit ei
Sed blasphemius eodem ore quo
vinum bibit et benedicta dei suscipit
deum blasphemat. Unde ps Ret
tribuebat in mala pro bonis et
alibi scriptum est. pascet et potabit
ingratos et adhuc amara audiet.
Nunquid est quod deus vinum permittit
habundanter crescere. cum tot blasphe
mie sibi inferuntur a potatoribus
ipsum vinum. Iste tales peiores sunt
omni creatura. quia omnis creatura
laudat suum creatorem. homo omnis cre
atura inuitat ad laudandum deum
Sicut aqua laudat deum suum in
nuo cursu suo Arbores et herbe
se erigendo et crescendo super se
erga deum Aues in cantando. sol
in lucendo et sic de aliis. Sed blas
phemius in illo membro deum inhono
rat in quo deus eum per ceteras cre
aturas honorat scilicet in lingua.
Unde aris politicorum Nullum animalium
habet sermonem nisi homo et Et
hoc lingua homo accepit ut deum
laudaret per ceteras creaturas ordi
nibus Iste blasphemia est primum di
abolicum quia est loquela infernale
Unde blasphemauerunt deum cum pre
doloribus. ergo tales hic dicunt de
eum blasphemare quod est opus dampna
torum ut infernorum et melius stare Iste
blasphemius habet linguam diabo
licam quia diabolus loquitur per blas
phematores sicut spiritus sanctus per
bonos Unde matheus Non enim vos
estis qui loquimini sed spiritus patris vestri
qui loquitur in vobis. Sciendum quod aliqs
dicunt si non iurare tunc nullus me
timet nec aliquis reputabit me
aliquid esse. ut ergo timeant et mag
ni reputant iurant et deum blas
phemant et homo ubi maxime hono
rem ibi inuenies etiam offensionem.
Iste aliqui licet non blasphemant blasphe
mant in sanguinem et mortem
christi fregit et sine causa nominant
ut dicendo in vulgari Helige bloet

id geit on also ouel · vel sic heli
ge martilie iwe is dyr gesthiet.
et sic de aliis Item aliq̃ iurat et nõ
nominat creatorẽ sed creaturas.
Cont̃ quod dicit augustinus de vi
bis apli sermone 23 Ecce dico mi
tan vrẽ q̃ qui fle iurat p lapide
puro est · quatus nõ audiuit sed
eius creatorem i testem accipit Item
ꝛ eosdẽ dicit xpc i euã° vt hẽt
math Nolite iurare neq̃ p celũ
neq̃ p trã · sit sermo vẽ est ẽ · nõ
nõ Et hoc patet ex vbis x̃ q̃ re
phensibiles sũt isti · qui tocies
iurãt q̃ius puniant nõ blasphe
mãt sed nominando vulnera vel mor
tẽ xpi q̃ sic iurãt p deũ viuum
per deũ verũ p deũ sanã · vel p
omis scos sine omi causa et nõnte
ex mala assuetudine · tales meri
to cogitare deberẽt dicẽ x̃ q̃ dic
math · de omi vbo otioso 2c Multo
fortius erigent a nobis tanto de
talibus Di autẽ apponis te emen
dare amõ et vba tua simplicit
sedm dcm euãgelii explanare sic
dicendo ẽ ẽ non nõ · et si p modũ
expulsu lingue iuras · tũc imedite
de hoc aperi debes et dic vnum
Aue mã bte vgini · tunc ipet bit
ipã x̃ gram a suo filio vt amplius
eo melius te cauens ne readiue
Item ꝗtuas huius pcii patet ex pea
q̃ legit punitũ ee hoc pcm tã
i nouo q̃ i veteri testamento.
Dñ legit leuitici 24o Ecce igres
sus filius mulieris israheliis q̃
pepit de viro egipcio iurgatus est
cũ viro israhelita tũc blasphe
masset et maledixisset nõ dei · ad
ductus ẽ ad moysen et aarõ qui
miserũt eũ in carcerẽ donec nos
cent quid dns iubet fiei · q̃ locutus
ẽ ad moysen dicens · educ blasphe
mũ ext̃ et ponãt illi q̃ audie
rũt manus sup caput eius · et lapi
det eũ plus vniuersus ad fm est.
Deinde prouulgauit dns legẽ de
pena blasphemorũ dicens loquẽ
ad filios israel homo qui blasphe
merit nomẽ dni morte moriat
lapidibus opprimet eũ multitu
do ppli Si iam omis blasphema
tores lapidari deberẽt q̃ plures
iã essent i mũdo Item puniunt
etiã q̃q̃ adeo i pnã vita et ho
subitanea morte Dñ refert gre
gorius i dyalogo Cy quida ciuis
rome dilexit tenere puerũ q̃q̃
ãnorũ q̃ assuetus erat blasphemare
nomẽ dni · stãs q̃ aio eius aliq̃d
obstitisset q̃da die cũ pr̃ eius te
net eũ in brachiis clamauit puer
mali et nigri hoẽs venũt q̃ cũ q̃ me tollẽ
hoc dirisset nomen dei blasphe volũt
mauit et aiam reddidit · et dya
boli corpus i frusta disterpserũt
Di ~~[illegible]~~ dos i puero q̃q̃ ãnorũ
sic vindicauit pcm istud nũq̃ pcet
adultis Cherti sunt q̃ plena vo
luntate disponit solent et mãi
feste iurare et ãnos puret vide
tur puros tenendos · quia deus
nõ iudicat ex opibus sed ex cogita
tionibus vt patet 22 q 2 Ergo si
vnq̃ ad iudicũ accessisti i illa i
intentione q̃ puratẽ voluisti pei
tẽ et aliter quia coram deo puros
es Exemplũ de duobus ciuibus
quorũ vnus accessit alteri sumam
pecunie · sed postea tinuus solutio
nis aduenit · tũc ille simplicit pe negat
tunia q̃ p ductus ad iudicũ astãt
negauit · et ei pro pecunia vnq̃
iurare voluit · tũc flectẽs genua
ad iurandũ obmutuit sed sic ma
nifeste omibus i notuit q̃ pura
re voluit Septimi sunt cum
quis iurat se aliq̃d facturũ quod ẽ
illicitũ · sicut vberare proximũ
vel vindicare se de isto q̃ tũc mo
pt̃ vel etiã bonũ q̃d faciendum
eet pro deo et ꝓpria salute nõ
vellet facẽ vt elimosinã dare
nec aliq̃ hospitare et sic de aliis
Di ex certa malicia sic iurat · pur
rat et pecat sic iurando morit
[illegible] ~~sic et iuenedo~~ Dñ
Isidorus de summo bono In mal
promissis rescinde fidẽ et i turpi

+ et nichil loq̃ potuit Sed erecto eo loqla
r̃ repit · q̃ ptm secundaio genua flexit 2 p
iurare voluit tũc ptm obmutuit

voto mutatur decretum. Si autem ex
subreptione sic iurauerit veniali peccat et in utroque tenetur frangendum est iuramentum tale. quia non peccat frangendo sed peccauit iurando. quod ostiteri teneatur maxime cum ex apposito et scienter sic iurauerit sed non debet soluere. Item vsidorus de summo bono. Non est obseruandum iuramentum quo malum iniustum promittitur vt fornicari vel occidere. tollerabilius est non implere iuramentum tale quam stabilire in flagitio permanere. Octauum sunt qui creditori iurasset soluere ad tempus tunc et hoc ei infringere vtrum talis reprehendus sit periurus. Respondeo secundum hostiensem. Si qui iurabat credebat se non posse soluere vel non habebat probabilem causam credendi se posse soluere tunc peccabat. Si vero ab initio credebat probabiliter soluere se posse non peccabat et si postea fecerit posse suum non est periurus. sed si postea lapsus non posset et non persoluere periurus esset. Ext. de dolo commodate thomas 2 2e q. 89. Quinquagesimum et multiplicem illi medaces delinquunt. qui proximis suis sup certum tempus promittunt. quod tempus non intendunt. vel si intendunt tempus postea posse suum non fecerunt. et sic promissum infringunt et de die in diem solutionem producunt. Sed tempus nondum qui si aliquis paup alicui creditori permittet se solutum sup certum tempus et posse suum fateretur. et si impedimentum interueniret qui soluere sup tempus non posset. tunc talis petitio prologatio apud deum credendum est. et creditori cum tali tarditate et impassione possibilem tempus prologare. qui deus in extremis suis sibi tempus vnde prologaret. vt sic possit penitere et gloriam dei promereri. Ergo multum reprehensibiles sunt qui debitores suos angustant non aduenientes et cum damno ipsorum solutionem ab eis extorquent cum tempus alius liberet eis soluent si possent. Et talibus iniseicordibus remittitur eadem mensura. Dicit gregorius deus magnum est peccatum quia mores proximorum fuerit. Beda super epistolam iacobi. Sine misericordia iudicabitur ille qui misericordiam non fecit miseram. et quanto maiorem quis miseram a domino obtinuit eo iustius est indigentem proximo miseram negat. Nonne sunt de eo qui expulsus per metum iurauit se aliquid daturum et hunc modum non soluit. Quia talis secundum thomam 2 2e q. 89. Non excusatur a peccato periurii non implens quod coacte iurauit. Et raymundus dicit. Qui tale quantuscumque minus fuerit nichilominus obligatur. dum modo de re licita sit res et de re illicita. Sed talis soluens quod coacte promisit petit illud repetere. et aliis coram deo septenes restituere quidquid extorserit deum. si saltem indulgentiam proximorum obtinuerit. Item qui si aliquis ex ipsum iurasset id quod deliberate non iurasset. Respondeo secundum wilhelmum seruare tenetur si est licitum. Decimum sunt qui maledicunt verba proferunt sicut lusores faciunt maledicentes deo cum non prosperantur in ludo tarillorum. qui culpam diabolicam retorquent in diuinam innocentiam. et ideo deo maledicunt et sanctis quod etiam horribile est audire. Horum enim comitatus praepositus sunt. qui talibus iuniantur hospitia credunt vel qui vestimenta eorum delusa diuidunt. vel cum ipsis familiariter bibunt vel ab eis sortem lucis recipiunt. Omnes enim tales sic maledicentes deo. vel matrem eius vel sanctos non petunt absolui nisi ab episcopo vel ab eius penitentiario et maxima penitentia debet eis imponi. Punitur dicitur esse maledictus. Tertium vbi plura inuenies de hoc in terminis et in glossa. Exemplum legitur in martyrologio magno. qui puer quidam eloquentiam a matre sua bratum vigine semper deuote salutauit precipue in necessitatibus

psolue

sitatibus quod faciendo raptus
a fluuio cum ceteris pueris luden
bus et maledicentibus tandem sub
mersis omnibus aliis pueris pter
maledicmones suas ipm solum
beata virgo ei appendo saluauit
sinu suo eum suspiendo et sfor
tando Item aliqui maledicunt crea
turis irrationabilibus cum ab eis offen
dunt et in hoc ostenditur mag
stultitia hominum qui bruta animalibus
maledicunt cum non intelligunt
Item sanctus thomas 2e 2ae qa
dicit Qd maledicere irrationabilibus
rebus inaptum fiunt creature
dei e peccm blasphemie Sed ma
ledicere eis sdm se considerans ho
e otiosum et vanum et p mis illi
cum Item aliqui maledicunt proxi
mis suis vt frequenter talis male
dicto quam quis faciat vel dicat
proximo sup caput ipsius maledicere
tur Dn genesis 27 dicit ysaac
ad iacob filium suum Qui ma
ledixerit te sit ille maledictus
Sit deus iam loquitur de quoli
bet bono homine cui iuste male
dicit Qua qd maledicendo pr
uno hoc optinuerit tu reus eris
sdm dei iustitiam. et deus iusto
homini iuxta maledictionem in benedic
ne Dn ps maledicent illi et tu
benedices Et mathei 5to Beati
estis cum maledixerint vobis hoc
Dn augustinus Qd iustus et ma
lediciunt ei pmium pro maledic
tione redditur Item maledicere idem
e illiciti qd non e licitum maledi
cere dyabolo Dn ecc 20 Qui ma
ledicit ipsum dyabolum maledicit
et ipse animam suam Qui enim dyabo
lum sit creatura dei et sdm esse
suum bonum. licet sit in voluntate ma
lum pcm e ei malum optare bn
legitur qd cum michael archangelus
cum dyabolo disputans alterum et
de corpe moysi non e ausus iu
cum inferre blasphemie. sed dixit
imperet tibi dns. qd si michael
archangelus dyabolo adhuc sata
blasphemiam dicere noluit. sed
modesto sermone eum coercuit
qto magis hominibus omnis blas
phemia e cauenda Item aliqui
maledicunt uxoribus Dn refert
cesarius in dyalogo Qd qdam dixit
uxori sue vade in noie dyaboli.
et statim dyabolus in eam intrauit et eam
gnuit nexauit. de hoc vir multum
contristatus fuit et amplius se nuqm
vxori vel alicui homini vel alicui creature
maledicere promisit Item aliqui ma
ledicunt pprios filios qos genuerunt.
Dn Hdo cesarius in dyalogo suo nar
rat de quibusdam pntibus qui habue
runt puerum sepius flentem. cum ex ima
una vice maledicentes dixerunt ad
puerum. taceas qd dyabolus te habe
at. et dyabolus mox arripiens pu
erum cum corpe et anima ab oculis eor
abstulit Item aliqui sibipsis male
dicunt pptr infirmitatem corpis vel
pptr amissionem rerum ipsarum vel pptr
aliam quamcumqm tribulationem et an
gustiam Exemplum de clerico quod
annus infirmato qui dixit deus tu
accepisti mi corpus et ego acci
piam tua animam et dabo dyabolo. et
dixit. dyabole accipias mi animam.
qd dum audiuit statim e factum
Item aliqui maledicunt dine voluntati.
vt fecit isti qui maledicunt aure
pluuiali Exemplum legitur in dya
logo cesarij Qd miles qdam tpe
messis sicut et ceteri quicumqm fui
cum pptr aeris intemperiem incolligen
dis frugibus impedientur videns a
pte occidentali aerem obscurari
nubes qm oriri. dixit ecce unum dya
bolus ibi ascendit. vix sermonem
finierat et ecce ortum tonitrua fi
lium eius in sinu nutricis percusserunt
ipsum incolumi permanente sed in alios
edificiis segetibus et iumentis il
le blasphemus flagellatus e vt des
ceret de cetero non blasphemare
Dn stulti e valde vt homo mor
talis atque et vmis potest incelum os

suū nur nierādo et creatorem
suū et reprehendē eum i factis suis
Querit vtrū maledictio sit pcm
mōtale Respondeo sdm thomā
2ª 2ae q 99 Maledictō de q̄ nūc loq
mur est p quā inuocat malū et
aliquē vel imprecando vel optando
Qd quidem sdm se repugnat cāi
tāe primi est pcm mōtale Dñ
1° 2ae 99 Neq maledici neq ra
paces regnū dei possidebūt. et
tāto grius q̄to psonā cui maledici
mus magis reuerēr et amare tene
mur Dñ lectura 3° Qui maledixerit
pri vel mri morte moriat Con
tigit tm ee veniale vel ppter puni
tē mali quod quis alī imprecatur.
vel ppter affm eius q̄ profert. dum
er leui motu vel er ludo vel er
subrepnōe aliq̄ talia vba profert
qua pcm vbor marie er affni pe
santur Querit q̄ sit pena pro
ferentis maledictōes et deū vel aliq̄
sām marie et btām vgine talia
p supposit. det septē diebus dnūs
p foribus ecce i maifesto ee dum
missa dicatur ita q̄ vltimo die nr
pallū nec calcamēta sed cozri
gia arcta collū habeat et q̄ pce
dentibus seris feriis ieunet i pa
ne et aqua. nec ingrediat ecam
et i quolibet decōr dierū tres refici
at paupes. et si nō pt tres saltē
duos vel vnū et si nō pt facere
illud i penā aliā mutetur. et si p
dcm reuuerit det ei indta ingres
sus ecce et i obitu det care ecclesias
tica sepultura. sed hec omia sdm
gof pro tribunali suū Petrū i iudi
cio aie discretus sacdos mollia
hūt rigorē Sunt q̄ iurāt
p deū vel p sanctos et cū obligāt
se ad aliquā penā dicēdo p deū
si hoc nō fecero vel si hoc nō est
sic sicut dico tūc accidat mi vel si
liis meis. Vel sic dicendo nūq̄ p
diem vnā vnā vel adhuc moriar
hodie si nō e sic. vel sic nūq̄ ab o
cul tuis vnes discedā si mēcior.
vel deus nūq̄ misereat aie mee
si nō fecero. vel deus plaget
me cū igne vel lepra si nō fecero
qd dico et sic de aliis Et tē sdm
augustinū Illa p que sic iurat
obligat deo vt hoc sibi vel illi
eueniat si secus e q̄ dicit Et sans
horribile e se vel suos medant
sic obligare. nec ecia facilē hōse
det obligare ecia in causa vera
quia stultū e se sic obligare cum
nulla causa subsit vt vrges nūcias
Exemplū legitur q̄ quidā vsuranus
i morte spūtus regnuit duos fil
aicos vt pecuniā vsuraiam qua
eis t didit restituerit. et pmuh se
obligā hoc facturū sub ipnaoē
ignis sacri. sdūs obligā. se inpm
cione lepre. qui post ipsius obitum
vsurarij negligentes i hoc nego
cio fuerūt volentes pmutus cū ista
pecunia aliq̄ lucri et postmodū re
stituē eā. et mox i illis infirmitat
bus ambo suspti sunt pur sepo
obligauerūt Szmi sunt cū quis
iurat q̄ velut ludē pro ponlēti
ecia estulentia. et sic sdm hēridi
de firmaria semp peccat mōlit
q̄ aesaiq̄ ludit tē qui iurauit non
cozizare vel nō tabūā intre et sic
de aliis. q̄ homo licite pt iurare
et talia tenetur seruare et q̄ aesaiq̄
oppōnū fecerit scienter mōlit peccat.
Szmi sunt q̄ cū solēnitate p
iuriū solēnizarū et deliberatum
omittit. et hoc e mōtlissimū pcm
vni p tres dignos quos post supo
sanctos signat q̄ corpo et anime
tres siue firma dat i pēnē dyaboli.
Imo sdm wilhelmū lugd i sūma
vitioz Qui scienter piurat i ipo p
iurio manū dyabolo dat qua tangit
euāgeliū vel religios scōr. et doner
ille penitear de piurio manus illa
dyabolo e et nō pt absolui nisi re
stituat illi dapnū cui iurauit
Sciendū q̄ gruius vel magnudo
illius pcm sīp piurij ppendi potest
er eo q̄ tle pcm peio e alis pcis
q̄a cū alia pcm fugiat et q̄ timent
res sacras. sed pcm piurij non
et q̄ncūq̄ manu ia se signat ipe se
signat manu dyaboli

timet eas sed illis appropinquat
si aliquis volt fornicari si est in
ecclia vel cimiterio elongat se ab
eis. Ille vero qui volt piurare
intrat ecclam si ē ex̄t accedit ad
altare et omittat pecū piurij quiz
sup altare quiz sup euāgeliū quiz
sup corpus xpi quod horrendū ē
miru quō terra nō absorbeat ip
sum. vel quō angeli qui circa cor
pus x̄ sunt nō punūt. Item ipē vide
tur peior ēe dyabolo quia dyabo
lus timet res sacras et q̄ reuēt
ad ille nō facit qui piurat. Item
talis ī quātū in se ē volt mālus fieri
malū xpō q̄ crucifixores eius.
Item ipi intulerūt x̄o tm malū pe
ne. piurus volt eū inuolue ī malū
culpe ad deterius ē. ī hoc q̄ sumit
deū et omīs scos in testōniū sue
malice et iniustice Quia sedm̄ tho
mā 2ā 2ae q 89 Iurare ē deū ī teste ide̅ ang̅
vōre Sed̄ grauitas ꝑpendi pt // dicit
et austeritate pmē quia sedm̄ ca
nones pro puiro manifesto et so
lēnizato debet īponi septennis
pmā Cū ray dicit q̄ inspecto mo
piurij vel qualitate ꝑsone et ce
teris circōstāciis vel maior vel
mior pmā ē īponēda Cōtra dāte
hostēsi Certo patet et eo q̄a sedm̄
hostēsem hoc crimē ī pēitencia
opatur hoīdio voluntario Cōtra
patet quia puius īfamis efficit
n̄ postea quātūcūq̄ penitent ī
testōniū — recipitur Ex̄ de tes
tibus Quito et pena q̄ inflicta
ē ecclā ī pūn a deo sup piuros.
Dn̄ legitur q̄ quidā detinuis et
clesie colon quīq̄ marcas auri de
pecunia sue ecclie suo fratri carna
li misit mutuando. q̄ decrō mor
tuo canonia debitū repetūt. et q̄
sup hoc nō habebāt testes. Ille
pinnat debitū negauit ad cum
iuamēto firmauit. q̄ redies domū
ī media via r̄mansit īmobil ita q̄
nec ante nec retro se mouere po
terat et sic factus fuerat mutus
ō ī corde suo voluit q̄ ad locum
piuri rediret et suam malia
am manifestaret restituet ecclie
pecuniā detentā īuste et sic pe
nitencia deductus liberatus est
Ite aliud exemplū Cū quidam
sup sepulchrū sancti pancrij
muis piurauit et manū ret̄he
nō potuit. et sic omnibus mali
tia sua et iniustitia innotuit
Queritur quare sup euāgeliū
et sup reliquias scōr iuramus.
Respondeo sedm̄ thomā 2ā 2ae q
89 Omē iuramētū refertur ad ip
sum deū principaliē cuius testimoniū
inōtur. vt cū assumūt aliq̄ res nō
sedm̄ se sed ingtū diuīa veritas
ī eis manifestatur Sic iuramus p
euāgeliū q̄ p deū cuius veritas in
euāo manifestat. et p sanctos qui
hac veritate crediderūt et serua
uerūt Leo tnsgreditur illud p
reptū qui recipit vel cogit aliquē
fle iurare. qn̄ enī scit eum falsē iurare
iurare et sic recipit friuole iuamē
tū ab illo peccat mortlit Nō ē quia
q̄ cōpellit alū ad iurādū et scit eū
fle iurare vinciat hoīcidā et omittit
dupler hoīcidū. qa ille occidit cor
po ille aiā Ymo duas aiās. illiq̄
q̄ iurat flm et illius q̄ recipit vt
patet 22 q 1 ille et cā Querit
Cōtra hēricū de firmaia ī ep̄ expōe
sedm̄ ptepta Dicendū q̄ si aliqs
dicet ex istis sequitur q̄ nullus
possit alū cogē ad soluendū sibi
si nullus deret accipē aliq̄d iura
mētū Respondeo q̄ ad iudicū pt
eū citare et iustitiā ab eo exige
et si tibi negauerit quō pt ipse
scē vtrū r̄ceptus es iuramentū
ab eo vel nō. q̄a sedm̄ arist̄ 2o pp
meiaq̄ De futuris contingentibus
nō ē detiata veritas Cū autē
considerans q̄ alia ēē nō pt et nichil
tibi amplius pt fieri nisi iuamē
tū. quid ergo iuuat te illud iura
mētū quod sic friuole ab eo recipis
nōne vna mēsura vini plus va
let q̄ tale piurū. ergo qui omno
volt iurare tūc interrogat credito

vt dmr solet fieri. vtrū velit eū
suppōere de iuramēto. et etiā a
bonis hominibus qnq; fit petitio
vt eū suppōrtū habeat. tūc off
hoc in pnaetia cordis tui quod
tibi solue tenetur et ex fraterna
caritate ora deū pro eo et erit
tibi meritorū. Sed dicēs ex quo
segrētur mea iniustitia qa cre
dent hoēs me iusti habē tum
ab eo iuamentū nolle accipere
Rndeo q ppter malos hoēs q vt
frequēt malū iudicat nō dēs dm
offendē et aiam tuā pdē. sic
recipiendo flm iuramentū ab eo.
quia sedm trīs sup matheū. Omis
homo sedm se estimat alīm. For
nicarius neo putat castū. castus
de fornicatione nō facile suspicat.
Superbus nemīnē humilē putat.
humilis neīnē putat superbum.
ppter tales ergo nō dēs deū offē
dē. Sciendū q si vnus malus
ppter q non recipis iuramētū
de te malū suspicat. tūc ser vel
octo credūtur de te bonū iudicant.
et te (ppter) medat apud deū et hoēs
q deū et aīāq tua i hor honorat
ti et eū a iuamēto flo supportat
ti. quia sicut mali ex omib; ma
lū iudicant bonū bonū. Oīs trīs.
sup matheū. Dicit difficile aliq;
suspicat malū q bonus ē. sic dif
ficile aliq; bonū suspicat q malū
e. vnde sedm gregorīū i moralib;
Quātū vos in bono profectus
tūm etiā bona de alīs sentitis.
Sciendū q erigens iuramētum
si ē psona publica vt puta iudex
2 talis nō peccat. quia tenetur de
ordine iuris recipe iuramētū si
ue sit verū siue flm. Item qa ipsa
psona publica non videtur eri
ge iuamētū sed ille ob cui istā
tiā erigit. Et nt deo displicat
recipe iuramētū scienter flm pat
i exemplo legitur q quidā bonus
homo tractauit qdā ad iudicium
ppter aliquā summā pecunie et ille
instanter negauit et se ad iura
mentū eripuit quod alius ab eo
accepit licet staret eū flm iura
re. mox seqnti nocte raptus ad
iudicium dei vidit xpm sedere i
sede maiestatis sue erigens ab
eo rationē de aīa illi qui iura
uit ei et de aīa sua ppter q cog
nouit ambas esse damnadas.
tunc iudex qsiuit cur iuramen
tū ab eo recepisset. et ille qua
in qd meū erat negauit. et iu
der nō debuisti potius illez sbtraxe
q ipi aiam et tuā pdē aīa me
liorē q omis tpalis substīa.
tūc iudex fecit eū flagellari. q
euigilans omia q sibi acciderat
enarrauit. et insignū hui plā
gns i corpe et indorso ostendit. sno
q nullo mō potuit sanari donec
peccauit et deus sibi indulsit
Nō in quibus casibus pt qs
iurare et etiā iuramētū accipe
ab alio sine peco. Rndet nū volu
mus aliqb suadē aliqd bonū quod
ē vtile et nō creditur vbo simplici
Creditur nobis iurare 22 q ii Non
ē ita. Vnde ysidorus libro 2o ethi
polerūq; sine iuramento loq dispo
numus. sed incredulitatē eorū q nō cre
dūt qd dicimus iurare appellamur
Ideo pt etiā quis inocētiā suam
purgare iuramēto. cū medacit a
malis ifamatus ē et i iuste. et i hoc
casu det credi sibi nisi aliū per
testes ydoneos possit convinca
Ter no ad afirmationē debitor
vt cū quis nō habet fideiussorē
ponē. et alias noluit sibi credere.
nūc pt iurare i tali casu se velle
solue. et si sic intendit et suū pos
se facit nō peccat iurans nec ea
am recipiēs iuamētū. Vnde augo
de vbis apli sermone 27o Cum
erigit iuramentū si nesat alū
flm iuratūrū et iō dicat iuā mi
vt ei fides fiat nō audeo dicere
pcm tū humana cōpatio ē. Certo
ad diuitationū remotione vt qui

pro re lingiosa iurat. ubigra.
Si duo pro re aliq̃ sit lingarent
et alio certe stare quō se totū
suū habet. tunc talis fine oī
prō posset iurare et certitudi
nē illius rei enarrare vt sic a
lingio cessaret. Cruito ad pro
mittendū obedientiā suis supe
oribus vel fidelitē suis prelatis
vel etiā alicui ciuitati vel ex pte
officij vel alijs de causis licitis
Cū sciendū q̃ qui ꝓpt officiū
ad sibi a plans vel ofilio ciuita
tis ꝛmuniur iurat. si intendit
sic facere sicut iurat nō ē periurus.
sed valde sollicitus eē debet. q̃
illud qd iurat et promisit vt hoc
sēdm̄ exigentiā iuramēti ad offi
ciū producat. alias sibi fraudē
facit. i exequendo hoc quod in
iurando ꝓmisit. totus periurus
efficitur quotiēs hoc facere tēs
greditur. ergo valde magnū et
tribile ē sic aliq̃ recipere supra
iuramētū. q̃ talis aiam suā pre
iosam posuit pro pignore. Si
aut pro aliquo negotio vt me
chanicus iurat vel aliq̃ officio vt
reteri officiales et hoc a principio
nō intendit exequi vt iuramētū exigit
sed ꝓpt lucrū vel officiū acquiren
dū iurat ipso facto sic iurando
ē periurus. et quotiensq̃ p̃mo
dū illud iuramētū tēsgreditur
toties mortiferē peccat. Q̃ ꝗt iura
mēta ꝛtinguūt que iurantes im
plere nō intendūt. Ite q̃ facere dāt
occasionē alibus tēsgrediendo sua
iuramēta vel eos ꝓpt suū lucrū
ad talia inducūt. rei erūt i pēs
illorū et deū grauiter offendūt. quia
plus ꝛnt diligere salutē proximo
rū q̃ ꝓprū lucrū vel ꝛmodum.
Primi sunt qui votū deo fac
ti tēsgrediūt. vnū ad maiorem
huius euidentiā arta votū ꝓnt
septē sunt nonda. Primo quid sit
votū et q̃ et quot requirūt ad
votū. Respondeo sēdm̄ hemrū.

de firmata. Votū ē spōtanea
ꝓmissio cū deliberatione vel
obligatione firmā. vel sic votū
ē acceptio melioris ꝓpositi cū
deliberatione firmata. ex quo pa
tet q̃ ad votū tria requiruntur.
Primū ē ꝓpositū voluntatis q̃a
debet fieri libēter et ānimo non ac
coacta mente. Ex quo patet si ali
quis cogat metu cadente i ꝛstan
tē virū ad aliq̃d vouendū nō te
netur ersolue. Sicut si pates vel
cognati alicui vouerit pro eo aliq̃d votū
eo ignorante. ipē postmodū pt hoc
acceptare vel nō. quia votū det
fieri ex aī libertate et hoc ē p̃mū
quod requiritur ad votū. Secū ē
deliberatio voluntatis. q̃a si aliq̃s
sibi vo aliquod bonū concipiat
nō obligatur ex voti necessitate
ad seruandū sed solū ex quadā de
tentia et ꝛgruitate i q̃tū diuis
et bonis instinctib̃ nō ē resisten
dū. Certū est q̃ sit de re bona votu
q̃a si fiet de re mala nō obligat
dicente ysidoro i libro de summo bono
In malis ꝓmissis restinde fidem
et i turpi voto mutā decretum.
Et ponitur 22 q. qta. Idē i eodem
libro. Quod i caute vouisti ne fa
cias. Sed nondū q̃ votū tunc ob
ligat ad seruandū si voues sit sui
iuris quia eiꝰ tēsgressio ē pcm̄
mortale exceptis q̃tuor casib̃ primꝰ
ē si aliquis vouit sub ꝛditione
tūc enī extinte ꝛditione nō tenet
ersolue votū. puta si aliquis vo
uit beate virgini ieunare vt sana
retur illo die vel illo. talis si nō
sanat i tpe pfixo nō obligat ad
ersolutionē voti et sic de alijs.
Secūs ē si accedit dispensatio eiꝰ
qui dispensare pt i voto q̃ tū nūq̃
fieri debet nisi i eō bonū vel in
melius ꝛmutet. Queritur qs
pt i votis dispensare vel cōmuta
re vota. Rīndeo sēdm̄ raymūdū
dyoresanꝰ epūs pt suis subditis
vota ꝛmutare vel etiā cū eis dis
pensare nisi i q̃tuor votis Pri

mū ē votū ōtinēdē qua tim
ur aut nūq̄ possit aliq̄d melio
uenire ī quod ōmutetur. vtz
Ecce 2do Non ē ōdigna pondera
tio mē ōtinentis Sedm̄ est votū
terre sancte scilicet pugnando pro
fide cristiana Tertiū votū ē vo
tū visitandi limina aplōr petri
et pauli Quartū votū ē visitā
di limina beati iacobi In hīs solū
papa pt̄ dispensare et ita seruat
tria Alia vero vota pnt̄ epi o
mūre vel eēā ī eisdē dispēsare
Pro quo nōndū q̄ aliud ē votū
ōmutare et aliud ī voto dispēsare
Nā q̄cūq̄ absolute determinat aliq̄d
votū nō ēē seruandū tūc dicitur
ēē dispensatio voti vbiqua Si illud
quod vouetur ēēt malū vel ī vti
le vel maioris boni ī̄pedimētū
q̄d ē ōtra rationē eius q̄d tradit sub
voto eius. q̄a sedm̄ thomā Votum
debet ēē melioris boni et ī̄ō in
tali casu licite ē vt determinet votū
non esse seruandū. et hoc dicit
ēē dispensatio voti Sed ōmuta
tio voti dicitur q̄n̄ pro hoc voto q̄d
seruandū erat aliquod aliud īpo
nat Dn̄ nunq̄ ē vota ōmutare
q̄ in votis dispensare vtriq̄ ī au
toritate p̄latōr ecc̄ōsistit Pro
quo nōndū q̄ ad dispensandum
vel vota ōmutanda duo req̄runt
sq̄ autoritas et causa siue necessi
tas Sed que ē causa sufficiens in
dispensando de votis Respondeo
sedm̄ albertū Sufficiens causa est
paupias vt si vouit ieunū et mē
dicās nō īuenit vna hora q̄d ei suf
ficiat Pilic̄ et infirmitas vt si vo
uit abstinēdā a vino et carnibus
et incurrit languorē etī silibus
possit fieri dispensatio Tertius ca
sus ē si īpossibilitas et īpotēcia
accedat Ilā q̄d q̄d votū fiendū īpe
diret si pnūs ēēt hoc ipm̄ supuenīēs
voto fro obligationē auferet Unde
si aliq̄d possibile sit dū vouet et
p̄ea fiat īpossibile tollitur obliga
tio q̄ tū ad hoc puta si aliquis
diues vouit edificare ecclām
postea pauperiare supueniente p
ficē nō pt̄ nō obligat. hoc tū ī
telligendū ē sic sedm̄ henricū de
firmaria Ita si talis ēēt omno īpotēs
absolutus ē a voto Si autē sit īpo
tēs īpte ita q̄ totū pficē non pt̄
tunc remanet solū ad illud q̄d pt̄ obligare
et ad aliud nō Quartus casus ē
si votēs nō sit sui iuris. quia qui
tū q̄ sub ē ptēti alterius nō pt̄ aliq̄d
vouere q̄d illū cui subest a debito
subiectionis īpediat Dn̄ seruus q̄ ē
sb dno nō pt̄ quidq̄ q̄d pt̄ eū īpe
dire a seruitio dni et sic de aliis
subditis Tertio nōndū q̄ votū
ē duplex scilicet solēne et simplex
et vtriusq̄ trīsgressor sedm̄ thomā
2e 2e q. 88 peccat mōrlit̄ Et quidā
tuplicē peccat frangendo votū solem
ne di 2a Si vir Et votū solēpne
dicitur quod fit p susceptionē sacri
ordinis vel p professionē expres
sā vel tacitā factā alicui de reli
gionibus approbatis Simplex vo
tū ē de nō ōtinendo vel de casti
tate vel hmōi. et quanto maīfes
tius ē emissum tanto maior pna
debet trīsgressori Loq̄do de voto
simplici tūc nōndū sedm̄ henricū
de firmaria q̄ peccat mōrlit̄ qui
post simplex votū ōtinencie ōtrahit
matrimoniū tū quia facit ōtra precep
tū q̄ dicit vouete et reddite. tū
q̄ī foro ōscie et apud deū nū obligat
q̄tū solēpne sedm̄ doctores simplex
votū Et quo euidenter patet q̄
phane faciūt q̄ dāt ōsiliū et licē
tiāt aliquibus psonis p votū
simplex ōtrahē matrimoniū Qui per
cat tpliter Primo q̄ suo ōsilio ī
pellit illā vīginē ad pcm̄ mōr
le scilicet trīsgrediendo votū et q̄
tū q̄ dat ōsiliū vel auxiliū vel fa
uorē ad aliq̄d quod ē pcm̄ mōr
le erit pceps illi q̄ pcm̄ Vn̄ aug
sup iohēm Homicida dyabolo dicitur
non q̄ gladio armatus vel cruento

ferro ad hoem venit · sed qa ma
lum vbi semiauit · noli ergo no te
reputare horida qi proximo
tuo mala psuades Dico qa psona
illa maro periculo exponit si sedm
certaorem opinionem nuqm pt petere
debitum sine pcto · vni licet petere
no debeat reddere tn tenetur Ter
no qua sponsum xpm grauiter
offendit qui dat oculum vel aur
illum talibus de hem matrimonium · hoc
patet quia tles virgines p vo
tum ornatae spmit xpm qm pmitto
p omnibus viris sibi elegerunt.
qd no e modum irreuerencia xpo
xpo qm pro eo elegit vnum alium
sponsum · qe min pulch · min bo
nus · minus dulcis · min diues
et sic de alis Ite qm ppter volup
tatem breuem sue miserae carnis.
delinquit dulcedinem celestis gau
dii et ipsum deum qui e deus tot
solacionis et omnis dulcedinis.
Insup ppter societatem talis mori
sponsi priuat se societate beate
marie virginis omnium sororum et omnium
angelorum et vniuersaliter omnium electorum
in celo existentium Insup ppter talem
sponsum dampnat se cum corpe
et aia et associat se ad societatem
omnium dampnatorum et demonum qui
in inferno sic mortes Et ex prus
sione diuina qm talis vngo in uei et
amaritudine vbi assumit carnis de
lectacione · quia forte habebit vitum
tractandum qui eam pinet et multis
afflictionibus eum affliget Ite non
dum qm nuqm talis stultus deberet sibi
dei desponsare · quia qui rempit
sponsum alterius de voluntate eius ta
le p hoc gnum offendit sic et ille gnum
xpm offendit qui eius sponsam
sibi assumit · et io qm sequitur hoc
malum qm nuqm bene viuunt nec bona
habebunt nec in corpe nec in anima
nec etiam in rebus temporalibus quia
sibi mutuo disordinat et diabolice
sic viuunt Quarto nondum
deuerit votum vouens teneatur

statum voti adimplere Indeo sedm
wilhelmum Si est absolutum voti
tenetur statim cum pt adimplere nisi
vouendo habuerit aliud in mente
sicut qm voluerit sup illum die vel il
lum tmn voluerit adimplere · et tunc
poterit ad illum tmnum pfectum licite
expectare sed no vlt Dn dicitur
deuto xxo Cum voti voueris dno
deo tuo no tardabis reddere · quia
requiret illud dns deus tuus et si
moratus fueris reputabitur tibi
in pctm · hoc heu no adtuunt illi
qui votum suum qd deo vel beate v
gini vel sanctis eius vouerunt vsque
ad dcem vel viginti annos prot
hunt et sup illos ira dei quique etiam
in pnti vita desent Dn legitur
qm fuit homo quidam lrnatus multo
tum vitiorum seruus · qui tum a quodam
priore monitus fuisset frequenter ut
stlo renuntiaret et vitam suam
emendaret · qui tum frequenter hoc se
facere pmisisset et pmissum no ad
impleret · incepit graiter infirmari
qui tum misisset pro priore et ve
nens ad eum et admonet eum ut
promissum adimplet subito cla
mare cepit o pr ora pro me qa
duo vrsi venunt ad deuorandum
me · qui orationibus eius liberatus
no curauit promissum adimplere.
Monitus iterum a priore et mori
turum clamare cepit · ecce ignis
occupat me ad deuorandum · et sic
iterum petiit orare pro se et ig
nis p oratonem euanuit prioris et
sic iterum liberatus fuit · et ad huc
adimplere dispenens qm expiran
do ad dei iudicium raptus audiuit
proferre sminem de se de malis su
is · et a raptu iterum subito rediens
retulit coram omnibus visa et
audita et qm ab eo erat pcisa omnis
spes salutis · et addidit ecce ass
sunt duo demones portantes
vna marina carthagine vt fri
gant ea letum · et clamare cepit ve
ve mi qua voti mei no adimpl

plenu et de deo et salute anime
mee nichil timui. ideo sententia
dei prolata est. Et me qui tam
hoc dixisset una gutta de sarta
gine cecidit sup manu eius. que
vsq; ad ossa eu omnibus videntibus
deuorauit. et mox ipse aut mox cre
dite ete me demones in sartagine
proiecit. et hec dicens infelicat
exspirauit ¶ Circa quito queritur de
votis que fiunt in angustijs an
obligetur Respondeo sedm wilhelm
Mulieres in pcu voueres vel qui
cuq; alij in angustijs ostituti si ha
beant deliberatam intentionem ob
ligandi se obligati sunt. secus si
subito et indeliberate ¶ Sexto
videndum e qui pnt vouere
et qui nō Circa quod queritur
utrum puer pnt voue Respondeo sedm
thomam 2e 2e q. dd puer an annos
pubertatis duplici ratione voue
nō pnt Primo vt in pluribus patuit
rationis defectum. hoc tm in alijs bg
amelerari Secdo quia sunt in pta
te pntum vel tutorum q sunt eis lo
co pntum. et eorum vota non tnt
effectum Ille aut filius q venit ad a
nos pubertatis e qdē sue potes
tatis qtum ad eo q pnet ad psona
sua puta q per votum obliget in se
religionem vel q mrium ethat.
et idem e de filia q e in domo patris
¶ Queritur utrum religiosus pt
voue Respondeo sedm thomam vbi su
p. Cum nullum tempus sit in quo exceptum
planus nō possit subditum cur alio sit
occupare Ideo nullum votum religiosi
firmum e sine assensu prelati. quia
nō est sue ptatis Non eam sedm
raymundum si voueri nō debet
ereg sine licentia prelati. ne for
te sup eum alij scandalizentur si eorum
assuetudines voluerit exercere. vel
ne detur occasio euagandi cur Iterum que
ritur utrum planus possit absolue
religiosos a votis fratis an ingres
sum Rideo sedm thō et ray Ipsa
religio in ipso primo ingressu soluit
huiusmodi vota Addidit m thomas
in quodlibeto ¶ Si an obedientia sit
maximum votorum pro di voto suf
ficientissime recompensat ¶ Ingre
diens religionem nichil pt ibi re
tinere propre voluntas. nullum vo
tum propria voluntate sum retinere
oportet. sed statim illud debet ex
tendere pri monasterij et se in hoc
eius subiicere voluntati ¶ Septimo
queritur utrum alium iuuenum
possit se obligare voto ingredi re
ligionem sine alio Respondeo si no
interuenerit copula carnalis pt
alter voue et ingredi religionem
eam alio iuuto Sed postq; interuenit
copula carnalis nunc vnus sine
assensu alterius no pt Iterum queritur utrum
vxor voue pt. respondeo q non
sine assensu viri maxime in his que
sine scandalo viri pficiunt no pnt.
nisi vxores emiserint votum ab
stinentie pegrinationis vel abstinen
tie vel eam de mane surgendo
vel quodcumq; aliud nō det sua auc
toritate obuenire. sed viri pnt
irritare talia vota eam si an mri
moui contractum emiserint votum ab
stinentie pegrinationis talia solutes
ieiunando peregrinando mane sur
gendo et mulier tenetur in hoc seq
viri et ei assentire Secundum m qd
vir solummodo vota illa reuocare pt
q ipsa ipsum nō pt sine scandalo
ipsius viri. sicut ieiunare pegrinari
surgere et hospitare ad matutinas et
huiusmodi. alia vero pō nō vt si vo
uerit q daret aliqd de proprio vbi
e assuetudo q mlr pt habere bona
patrimonialia. vel si vouent orationem
aliquam et huiusmodi. Iterum queritur utrum
in votis obseruandis vel dimittendis
vir et vxor ad paria iudicentur.
Respondeo sedm raymundum Quando
ad votum obtinendum sedm omnes docto
res ad paria iudicentur. in voto aut
abstinendi dicunt quidam q cum vir
sit caput mulieris pt tale votum
facere inuita vxore ¶ Et m intelligendum

x puer

v2 mlr

ē sedm hyquacione nisi p tale vo
tū fieret preiudicū vroci de de
bito reddendo qd p uira videtur
sans probabile In voto at pgrina
cionis dicendū q̄ licit iungum
pt altero iuuo fatē. fallit tū hoc
i voto ihēo solomutuo qa i fuo
rem tre sancte et fidei cristiane
pt vir sine vroris ōsensu facere
hoc votū et imple. vroz tū vt
senat ē attenda moneda Innocēcius
dicit q pt votū vlt matrimū neu
t iugū pegrinari pt sine ōsensu
alterius. ymo si aliqū ōsenserit pt
more licet peccet. Hec innocētius
Ad exemplū terribile de illis qui
nō soluūt vota sua sed suscipiūt
fle dispensacione et sine mā
legitur q i dyocesi tūcensi erat
qdā rusticus vsuratius q tpe pre
dicacionis crucis crucem accepit
et postea crucem et votū redeūt
quīq libris et cū inuenit dolo dis
pensacione. tū posset dedisse eo
libras. iste sedebat quada die in
taberna dicens alijs q vota sua
psoluerē. vos stolidi tū sibrus mae
sub periculo vite vrē et expēdistis
sam vram. ego at redemi pro
quīq libris votū meū et cū domi
maneā vos silem mercedā ha
bebo et sic iactabat se de dolo et
fraude sua. hocte nūt quada cū
iacet cum vroze sua audiuit i mole
dino suo qd erat domū stuquū
motū qi molentis rote. et dixit
puero suo vade et vide qd sit i
molēdino. puer iuit et reduxit hoc
roze prussus. cui dns qd ē tibi.
at ille tantus horroz i vasit me i
ostio molēdini q̄ opellor redire.
at ille eta si dyabolo ibi sit ego
vadā et videbo iuecta q̄ togn sm
pulis venit ad molendinū erat
eū ostū aperuit et introspexit. et
vidit duos equos nigrimos et
viru nigrū stantē uix equos ni
gros. qui dicebat rustico festina
ascende equū istū q̄ ap̄t te adduc
tus ē. ille erpauit. at ille quid
tardas proiice veste tua et vei
erat eū vestimēto crux affixa.
ille despatus et virtute votis de
abolice reiecta veste equū asten
dit et vir ascendit alterū equū.
et statū deductus ē ad diuisa loci
penarū ubi ille miser vidit pa
trem et matrem torqri ap̄t res iu
stas q̄s possederē et sibi here
ditario iure reliquerūt. i super et
alios q̄ pluimos ibi vidit quos
cognouit. et vidit et quēdā mili
te isedentē vacte q huc illuc p dis
currebat. et crebis ictibus dorsū
milius cruciabāt. et cū q̄ret tristi
tus quare illā penā sustinet. rīdit
vacca istā rapui sine mea culpa
vidue. et ō oportet me sine mia
hac penā tollere. ostensa est ei
ibi sedes ignea et dcū ē ei nō re
uertē ad domū tua et post tres di
es ad locū reuteris et mercedē
recipias i ista sede. mox a demone
reductus sū vnus iuentus ē ab
vroze i molendino et familia. et
suōtis cognatis et amicis dixit oia
q̄ ei acciderant et que viderat. q̄si
sub despacione vōtus ē sacerdos.
qui ei amonet eū de ōtricione et
ōfessione. respondit quid prosunt
vba ista nō possū supfluū video
ofitē et video qd i me dispositū
ē ncūn iplē. sicq̄ miser sine sacra
mentis ecē defunctus ē ꝛc

sub

ste

Memento ut diem sabba
ti sanctifices Hoc prep
ti refertur ad spus sci
bonitate sicut sedm ad filij veritate
et primu ad pris potate. decet ei
hoem p effam deuocionis hac die
solit quiesce deo. ita q si homo ali
quid i ozob vel honis opib p
totam septimam neglexerit hoc remi
pet. Dn ap eundem hui preceptu
quare dies sabbati fuit tis
lata i diem dnicam. Ad qd dicendu q
hoc fm e quadruplex ratione
Primo ob meoriam bnficij dnice i
carnacionis. quia sicut die dnico mu
dus fuit creatus. sic eode die fuit
p misteriu i carnacionis restauratus.
Et hoc beneficiu dignissime i me
moria ugit e hiidu. quia p hoc
deus suam caritate eribuit. Dice
te aplo. ppt nimia caritate qua
dilexit nos filiu suu misit. Et mar
ina eni caritate processit. qa io
ubiu etiam homo fieri et nasci vo
luit. ut nos deificaret et ut hoem
abiectu ineffabiliter exaltaret et ut
hoem mendicu thezauro diuitiarum
locupletaret. Dn augustinus sup
canonica prima iohis. Inquit te
dns et fecit se. ppt te hoem deus
subiecit se et exaltauit te. humiliat
se et sustepit te. exinaniuit se maies
tate et ipleuit te diuitate. descendit
usq usq ad te ut tu ascenderes
usq ad eu Dedo ppt meoriam
beneficij resurrectionis q fuit dnica
die facta. et q e causa et exemplar
nre resurrectionis Ha igitur oti
lit nobis tria bona. Primo quia
mortem nostra destruxit et ea ise
ipo occisus occidit Ha sedm aug
Dignu erat ut qa diabolus xpm
inocente penit ptate pdet i eos
quos sua caliditate deiectos tene
bat Secdo nam humana veste i moeli
tatis induit. tu i moeliis et ipassibil
resurrexit Tertio quia tiore mor
tis abstulit. qui p sua rsurrectione de
cetia bitudie nos assecuraiit cum
certu sit q membr seq debeat ubi capt
sua pcessit Dn gregorius i omel
paschalis Filius dei fris ho appa
ruit i carne mortis dignatus e ex
uolutate resurrexit ex potestate.
et ondit i exemplo qd nobis pro
misit i pmia Si igitur membra
nri redeptoris psumamus i nobis
qd iam gestu ostat i capite Ergo
ne iudaisare diem sabbati mo
iudeorum obseruando. Cum sedm
osta. i sabbatis mariu operari debe
ne iudaysare videam Quarto
ppt dignitate diei dnice Sae
dn q duodecim dignitates diei dnice
te inueniuntur i scriptura Prima qa
illa die celu et tram et angelos
deus creauit Secda eode die stetit
artha noe post diluuiu sup mon
te hermonie Tertia qa eode die
eripuit dns pplm suu de egypto
i manu forti et brachio excelso.
Quarta quia eode die pluebat
pnutis miana de celo i esu filio
israel adhuc eruntur i deserto Quinta
qa eode die xpc natus e de beata
virgine maria Sexta quia eode die
xpc baptizatus est a iohe Septima
quia eode die aqua i uinu i nup
tiis quod fuit iicium signoz q fecit
i ospiu discipulorum suorum Octaua qa
eadem die saciauit quinq milia
hoium de quinq panib et duob
piscib Nona quia eode die hono
rificatus e dns cu palmis salu
i die palmarum Decima quia eode
die resurrexit a mortuis Unde
cima quia eode die misit spm sm apis
Duodecima qa eode die erit dies iudi
cij ut plures opinant. sed tu certi
cudinaliter neo scit nisi solus deus.
Ergo honorifice honorare et ce
lebrare hanc die si no eadem i
tuio sed tu ide i spe itelligere.
debemus ut patet cuilibet ituenti
Dn sedm ius canonicu ostat die
dnica it sumas et pcipuas festi
uitates ottinet. ergo dicit Exodi
20 Memento ut die sabbati sancti
fices ꝛc. id e sumo studio illu die
honores. nullu sci opis carnalis

i eo faciendo qd possit impedire
quiete mentis i deo. Pro quo nd
q hoc preceptū stringit octo modis
transgredi Primo manualiter opā
do qd prohibitū ē adeo Dn dicit
exodi 20 Nō facies i oe opus eo
seruile Ex quo patet q quicūq
sabbatū violat peccat mortaliter
Excusatur tū quis a peccō mortali
i ālioribus casibus Primo ppter laboris
vel opis moditate. puta si labor
tam modicus sit q quietē mentis i
pedire nō possit i deo. qn sol ille
labor q turbat quietē ai et spēm
libertate causat mortale Secū
dō ppter laboris nātate q tanta
dēt ēe ut labor opis sine rei pi
culo pūerire vel differre non
possit sicut stringit i messibus ppter
iniursum hostū Dn sēdm enim
wilhelmū si iacētib9 segetibus
i agro aut fenū in prato et imi
neat tempestas pnt inde remouere
nō videtur peccare mortaliter tan
nifices et pincne qui ppparant
victualia ut sequenti die ven
dat si prā nō poterūt omode
parare aut ppparata seruare. Ite
sicut stringit i vindemiis ppter
frigus et in capturā allecū. que
solū fit tpe detiato i talibus enim
excusat nātus. q lege nō habet
ut pr ert de asuetudine Tertio
ppter tedis puritate quia bn lit
arare ppter deū et agrū pauper
seminare vel durē religiosis lig
na et alis miserabilib9 psonis
Quarto ppter publicā utilitate
puta laborare pro ponte vel p
ma sue ecā repanda Secundū
tū q wilhelmus dicit Ty non
credit q diebus dnicis aut ma
ioribus festiuitatib9 liceat tales
labores fieri. de minoribus dicit
festis sit infra octauā paschē et
pentheroste et similibus credo
q nō liceat sequi asuetudinē re
gionis ad hoc aut q tales labo
res licite fiant oportet q nō fiat
ad vltiam fatigationē. vel ne
ppter hoc dimittat missa et hui9
moi dina eo q talia nō faciūt
ppter affectionē carnalē et spe re
muneationis sed ppter deū. et q
pauptas eor hoc erigē videat.
Secdo transgredit hoc preceptū
frequentando placita secularia
et exercendo actū iudiciarium
Est enim iure statutū ut illo die
strepitus iudiciari q cessat posset
tū illo die ut dicit wilhelmus. i glosa
pro pace tractari et pro pace
suscipienda iuramentū licite pres
tari Ite qn ecē causa debilium
vel miserabiliū psonarū qui alio
die nō possent expedire tūc qn
licite posset fieri Nō q isti mul
tū reprehensibiles sunt qui klassi
ones suas i loco sacro vel cimi
terio vel ābitu expediūt ut pa
tet ex eo quia sēdm ray. et osti.
cimiterū fruitur eadē
emunitate quā habet ecā. ergo
sicut illicitū ē i ecā talia placita
et tales colloquiones exercē sic et i
cimiterio illicitū ē talia fieri
Tertio mercatib9 intendendo Dn
quritur quid de eūdem ad mercā
que fiūt i festis Respondeo sēdm
wilhelmū si aliquis faceat nō
ex asuetudinaria sed pro sua nātte
et ante dina audiūt non credo q
peccet mortaliter. secus si ex asuetudi
narie seu lucrandi cupitate et mar
time se subtrahendo a diuis a ecā
si hui9moi mercata prohibita sūt
a prelatis illi9 loci sue forsā ex
communicata exercenta tū que fiunt
ex quadā nātte de victualibus fiunt
et nātis ad diem aliquē nō cre
do illicita ēē dū tū ppter hoc se
nō subtrahūt a diuino officio
seu hoc non attendūt isti insti
tores qd dedicationib9 vel i alis
festiuitatib9 sūmo mane sua vēn
dia exponūt. et totū diuū offi
tū negligūt. nec illa die sermo
nē vel missā audiūt et in hoc
grauiter delinquūt In signū hui9

tur tempore pasche ph
bentur a omunione omnibus tal
bus qui mercata sua diebus fes
tiuis exercent. et omunio no
prohibetur nisi pro ptio mori
gitur. Quarti sunt qui vec
tura i diebus exercet festiuis.
In signu huius queritur quod
debentes dnis vectura bladorum
afferunt i diebus festiuis.
Respondeo sdm wilhelmu. No
excusat nisi alia necitas ad hoc
eos opellat. et insup tales dni
qui eis dant occasione et iubet
eos talis diebus exercere vec
tura principes sunt illorum peccorum
+ Heu hoc isti rustici no attendunt
qui quiz ad ciuitatem vel quinq; milia
vehunt et iuuenes missa vel
sermone audiunt illo die. et sic
credunt se celebrare et eis hoc
licet. quod tn no e verum. Cerui
ti sunt mercatores sicut ferratores equorum
hoesmede. minutores hominum. cur
rifices id e qui faciunt curruus. et sic
de aliis. De quibus dicit wilhelmus
Di iu festis hoc fiunt principaliter
ppter necessitate eorum quibus seruiunt
credo q; possint excusari. Deinde si
ppter cupiditate lucri hoc faciunt.
sed et illi qui de talibus requirunt eos
excusantur. Berti sunt qui faciunt
serta de floribus i diebus festiuis
vtru peccet mortiferi. Rndet. non
credo tales esse excusabiles ppter periculu
qd ex facili pt oriri ex abusu huiusmodi
qui sunt incitamenta vanitatis et las
caue violate obseruantia diei sacre
i operando talia serta. licet posset
labor esse tn modicus et sine pcio
ner ad lasciuia ~~ner lasciuia~~ iten
tione sed moderata recreationem
qd no erit pccm aut no mortale.
hec sinia e wilhelmi. Septimi sunt
qui i vigiliis festiuitatu et sabbatis
de nocte minus diu laborant dn
quiete qm debeam incipere. Respo
deo quantu ad feriationem a vespa
i vesperam et intelligo vespam in sero
tu festorum initium et finis uiri eorum
qualitate et regionum consuetudi
nes seruari debet sicut eorum mag
nitudo exigit prius incipere et tardius
finiri. ex e qm. Ergo hic reprehen
dit quorundam stultitia hominum simpli
cium. qui no reputant pccm esse sab
batis diebus de nocte diu laborare
et sedam feria de mane laborare
pccm reputant qd tn no verum.
Notandum qd ille qui laborat i die
bus festiuis et no curat preputium
esse. tales tripliciter a deo puniuntur
quinq; Primo i temporalibus quia
tales ex hoc no ditantur quia
id quod lucrant i tpalibus hoc p
dit i spualibus que sunt bona. se
Insup quinq; infortunia ex permissio
ne dina habent i tpalibus. scilicet
qi captuantur vel a raptoribus spo
liantur. vel eis ledunt vel mo
riuntur vel domus eorum igne ardent
vel alia infortunia talibus accidunt
et sic depauperantur. Secundo puniuntur
ut sic tales quinq; infirmantur
p mensem vel p duos vel quinq; m
dit et frangunt crura. vel brachia
et sic de aliis. et tunc oporteret eos
festiuare cui merito deberet labo
rare. quia antea laborauerunt
qui festiuare debuerunt. quia sdm
salomonem p q homo peccat p
p et puniuntur. Tertio puniuntur
i aia quod mirimu e. quia quo
ties festiu soluunt toties mortiter
peccant et animam aprii ordinant.
Credo qui pollunt sabbatum morte
moriatur. Sed illis qui festiuat. illis
dat deus prospitatem corporis et aie
Exemplu de duobus sutoribus quorum
unus habuit multos pueros cu
ra sua. et no neglexit qui omni
die libenter missam audiuit et i oblo
sibi prospe successit. et alius nullum
puerum habuit sed solam mulierem
et tondie laborauit tn i diebus fes
tiuis qi i sacris noctibus et raro
missam audiuit. et tn semp in
pauperate vixit. qui quesiuit se
ab alio sutore vn sibi ista bona pro
uenirent. qm nam filius et uxore sep

si alias no poterant sibi
modo pudet alio qm n
excusant

festu

+ Sed vectores vinum et alimentorum aut personarum ad loca vnio cui alias no pnit fine gu
tamodo credo excusari et sile de viatoribus et consortibus tn bonum e illis ut antea
missam audiant. maxime in diebus festiuis Heu hoc isti

sans habet et ipse plus labo
raret et semp eget. qui rndit
tras ibis mecum et tibi onda
vbi talia bona repio. mane fro
dirit eu seqi ad ecclam et finita
missa dirit vadas mo ad labo
re tuu. septi die itm venit de
mane ad domu eius et dixit
eum ad ecclam itm sequi et fini
ta missa iussit eu redire ad do
mu et laborare artificiu suu. 3a
die de mane venit iterum ad domu
eius volens eu sequi duce ad ec
clam. tunc ille dirit kme si vellē
ire ad ecclam p me bn sacre mā.
ego desiderabā ate vt me duces
ad locu vbi thesaurū inuenisti vt
et ego etiā possi sic duari. Tunc
ille dirit aliu locu no habeo vbi
thezaurū corporis et pmiū vite
etne retro nisi ecclam. Nōne au
diisti dnm i euangelio primū
querite regnū dei et hc omnia adi
ec vobis. scilicet q ad nātem
corpis et aie pinet. tūc ille cō
pūctus et āmo rpo suus devoto
postmodū missa libenter audiuit.
et tūc sibi prospe i oibus succes
sit. sic tu fac sicut et erit e gloria.
¶ Bacendū q isti q violāt diei
dnice festuitate peccāt i prem i
filiū et in spm sanctu In prem
quia potēcia mundū creauit In fi
liū quia sapēcia mundū redemit
In spm sanctu q tali die i mundū
missus est. et p ons tales ingra
ti sunt filio creatori redēptori
solatori. ergo tales tēsgressores
graiter pimūt Exm legitur
nui 15 factū e ātē cum ecent fi
lii isrl i solitudine et inuenisset hoē
colligentē ligna i die sabbati op
tulerē eu moysi et aaron et
multe multitudini. qui reclusē
tūt eu i carcēm nescientes qd
sup eo facē debent. dixitq dns
ad moysē et aarō morte morie
ar hō iste. obruat eu eu lapidi
bus omis multitudo ert castra.
tūq eduxissent eu foras obrue
runt lapidib et mortuus est
sicut prepat dns ¶ Octauu
sunt qui in diebus festiuis pec
cāt Cont quos dicitur exodi 20
Memēto vt die sabbati sanctifices.
id e summo studio preparia mortia preta
taueas nichil i eo opando facē
tis nichil omittēdo. quia multo
maiu e pcm delinquē i tali sco
die q i alio Dn narrat grego
rius in libro dya. ¶ Q queda legi
tur a suo viro i sabbato de nocte
cognita eu i die dnica se pcessiōi
dūgēt. a dyabolo arripiebatur
et multu ab eo verabat. et sic
sit i legitūs psonis quāta pena
debitus illegitū plectendus e
¶ Nondū q isti sunt valde
fatui et pūsi q i tpe sancto nō
sancte volūt viue. quia lota sco fit
defendē e honor sic et tpe sacto.
Dn si i oib festis araret et fo
det tpe valde parcerent. quō mali
ergo nō multu apli peccāt qui
i diebus dnicis fornicāt. tanq enu
posset credi q aliquis i omnib
festis araret vel fodet q q sel
i die dnica fornicaret ¶ Bien
dū q duo sunt pcta q marie
frequētantur diebus dnicis et fes
tiuis fiz ebrietas et chorea Et
ro primū dicendū e de chorea qd
e valde graue pcm. quod pa
tet primo et vindta. vt habet
exodi 32 Ubi legitur q cū descē
disset moyses de monte synai
et appropīquasset castra filiorū
isrl vidit vitulū et choreas. iāta
q valde proiecit de manu tabu
las et confregit eas ad radicem
montis. deinde assiptis secū filiis
leui interfecit 23 milia hoim.
Et hoc q moyses erat mānsuetis
simus hoim qui erat in tra. adeo
iratus fuit et tanta vindicta sup
sit de hoc q dei honorē vitulo
ipendert et choreas dixerunt.
Patis pt ee manifestu q magnū
pcm sit choreas duce. ppt quod
pcm deus pmisit tanta plagam i

pplm suū. Item ī nouo testamēto
legitur ut habetur mathei xi
Cū saltarent fecit amputari caput
iohis baptiste. quē xpc per se cō
mēdabat dicēs. mat. Inter natos
mulierū nō surrexit maior iohe
baptista. In hoc enī pfigurati ē
quantū ptātē habuisse erāt sal
tatrices ad separandū eos ī quib⁹
ē grā dei. qui p iohānē designat⁹
a capite suo sc̄ xo. Sedm̄ p quod
pt ondi q̄ malū sit choreas du
cē ē multitudo pcōr q̄ omittit
psone que choreas ducūt. quia
quasi omīa pcā mōlia ibi ocur
runt. Primo omittitur ibi super
bia q̄ est initiū omis pcī. Dn
ysydor⁹ de sūmo bono. Superbia ē
origo oīm cīminū. Dn augo ī epla
Quē superbū videris filiū diabo
li ē nō dubites. et isto patet cuī
filij sunt qui. et superbia choreas
ducūt. Dē omittit ibi luxuria.
qr tles chorizantes plurimorum
corda videntur ad luxuriā atten
dūt. Item omittitur ibi īuidia q̄a
alīs qui tnt meliora ornamen
ta īuidet. Item auaricia quia tlia
ornamēta nō tntes sepe ocra
deū affectāt. Item omittunt ibi
iudicia et suspitiones dē dīm xi
qui dr luce. Nolite iudicare ut
nō iudicabimī. Tertio quia du
centes choreas fecerūt q̄ dē oīa
sacmēta esse. Primo de baptis
mū q̄a fregūt pactū. qd̄ ī ierūt
cū xo ī baptismo pactū eor dirit
Abrenūcio diabolo et omib⁹ eius
pompis. Pōpa enī siue processio
nē intrāt cū intrāt choreas.
Dn pactū eor pnt time nede
processione eor rei īueniant⁹ apd
deū. si nō āmonuerīt eos diligēt
ne choreas ītrāt. processio dya
boli ē chorea. Signū aut huiusmodi
hoc qr tendit ad sinistrā. Dn le
gitur. proūbior xo. Dias q̄ a dex
tris sunt nouit dns. puerse enī
sunt q̄ fiūt a sinistris. Item fecerūt
ocra sacramētū ofirmacionis ī ip
in fronte signū crucis suscepe
runt tunc ēpa passione xpi
In choreis vero signo xi abiecto
signū diabolī pro eo ī capite
ponūt quod ē superbia. qd̄ nō
pt fieri absq̄ magna oculia
xpi. Tertio fecerūt de sacmētū
penitencie p quā deo reōsīli
ati erant ī quadragesiā. dū pa
cem illā fregūt et ī exercitū
diabolī tradūt. Quarto fecerūt
de sacmentū mrīonij. qa sepe
decipiūt qs legitimam vxorem
alterius et sic xo mulieres qrū
decipiūt maritos aliarū mu
lierū qd ē de pceptū nouū
vbi dicit. Nō decipiēs vxorē
proximi tui. Quartū ē q̄ nulli sō
vel sancte defert honorem.
qui choreas ducūt. Ymo omib⁹
oculiam fecerūt. Sicut enī ocu
lum fecit alicui sancto qui
pertinet loco ei dedicato sic qui
pertinet ei tpe dedicato. Dn cum
ī nullo festo timeāt choreas du
cē. nulli sō timeāt oculiā fecē.
ergo nec tnt aliquē sām q̄ pro
pro eis ītercedat. qui omib⁹ sūs
tam bte vgīn tā aplis et ceteris
sanctis oculiā et irreuerentiā
fecerūt ī eor festiuitatib⁹ chori
zando. Item cum prohibitus sit
labor manual ī dieb⁹ dnicis et
festiuitatib⁹ sōr erā ille labor
q̄ cēt ad honorē dī et ad vtilita
tem ppriā vel proxī. nūq̄ ocē
sus est chorizantibus talis labor
q̄ fit in oculiā dei et sōr et dap
nū proximi. ut ritū videtur ēe
q̄ petit regem eternā producentē
bo⁹ choreas q̄ absq̄ pmā decē
sert cū labore chorizandi ī mta
sua quiēm mētis et corporis pe
legert et nec ī festiuis diebus
quiescē voluerīt. ergo ī ipendime
eternā et laborē sibi in chorizan
do acquisierūt. Dn ps laborauerūt
ī eternū et viuet adhuc in finem.
Dn ysaie seruiet tibi dns alleis
suple ī pnā q̄ nō dabūt requie
vobis

spe in furio. Dn legitur i libro
de donis ex quida iuuenis bo
nus et deuotus raptus et ab
angelo ductus e ad videndu
penas malor. qui inter ceteras
penas vidit circulu ferreu ostipatu. i. beslagen acutissimus cla
uis. in quibus chorizabat plu
res hoes vrisp. ser calcando
de vno clauo ad alu. Et de
sup vidit pluere sup eos igne
cum sulphure mixtu sup qbus
requiuit. respondit angelus
tales sunt chorizates et ipudi
ce saltantes et pedes suos ad
hoc calcamentis ornantes. er
go nic habebunt istu circulu
cu clauis acutissimus ostipatu
Ite ex ornamentum corporis
plures ad malas scapistenaas
contuerit. ergo ipo sedm dicu p
phete dauid pluet super eos
ignis et sulphur III Cruciatu qd tales
chorizantes rursum crucifigunt
filiu dei qtu in eis e. vt at hoc
plenius possitis intelligere qtu ma
lu sit chorizare chorea volo vobis
declarare et exponere Nota ergo
bene diligenter arte bn chorizadi
primo si vultis bene chorizare
et hophizare rte et dyabolo mlt
u placere et periculu aie et salu
tis intrare. nunc debetis primo
alte saltare. hoc e qd debetis pe
des alte leuare de tra. hoc io
nobis sedm glosam dico vt eo
profundius ad infernu saltare et
cadere possitis. quia sedm Augm
Quilibet saltus qui fit i chorea
e saltus ad profundu infernu.
io quato alius i chorea saltatis
tato profundius in infernu cadetis.
ergo saltate et alte saltate vt
i chorea iferni super ignitos car
bones possitis eia saltare et
chorizare Et e magis stultaa st
saltare sicut hircus. vel eia si vi
deres al' bestiale sicut equil vel
vacam sic saltare tunc dices qd eet
al fatiu. et tu es animal role

et assilas te hircu vel aiali alio
irroli. et dan pphete qd dicit Ne
lite fieri sicut equus et mulus. et
ergo si no vultis ad profundi
infernu cadere sed ad celu sursum
ascendere. tunc fugite chorea et
caueatis vobis ab illa. et hoc e
meu celu qa multo melius cu e
deo et cum omibus in celo regna
re qm in iferno cu demonibus et
dapnatis esse Ecdm qd fit in
chorea e qd brachia late expan
dit vt chorea magna fiant.
et hoc io sedm glosam. vt ihu ro magna
ireuerentia possint face et irrisi
one seu eia ostepti. quia talis
expansio brachior sigt expansione
r intruce qui sic fiut tractus et
expansus qd omia ossa sua dinu
merai poterat. Dn ps Dinu
uerit omia ossa mea Ite omis ve
ne eis i suo sassimo corpe fuerit
extense Dn legit qd extensis mai
bus et extensis venis pependit
truce. et isa extensioni et expan
sioni magna crudeli et irrisioi
tales chorizantes facit qd sic i va
na letaa se extendit ai rpt i
magna tristicia et maro dolore ex
tensus fuit Item qd se sic p mo
du crucis expandunt mam dei
deridet et a se repellunt. qa i sig
nu mie rpc i cruce manus et bra
chia expandit. vt patris eet ad
amplexandu nos et mordite
petores suscipiendo. cu ergo sic
chorizantes mam dei deridet
iustiia sua et se extrat vt eos
iustia dapnet. ergo si no vultis
ex iustia dapnai eis mam nolite
sic amplius deride Igit cauere cho
rea et hec e expo sedi membri.
Ite qncumq deuoti hoes orat et
manus suas puras i orde eleuat
tortes deo sacrificiu suarum ma
nuu offert Dn ps Eleuatio ma
nuu mearu sacrificiu vespertinu
Dic ergo chorizantes qncumq
manus suas extendit dyabolo ea
offerunt et seipsos consumunt.

Dñ bernardus Ego te arcissimi
manib⁹ crucifixis · et tu te ꝯsu
mis manibus dyabolo dedicasti
¶ Tertiũ quod fit in chorea
ē alta voce cantare · hoc significat clamorē xi ī cruce pendentis.
Dñ dicit⁹ mathei Clamās voce
magna emisit spm · Et cuⁿ clamore
tra mota est petra scisse sunt sol
obscuratus ē · et tali clamore fo
fit magna ululatio p tale cantū
et sonitū fistulor qui fit ī choro
is · et tales qui sit delectant in
cantu et ī fistularū sonitu muse
rabilⁿ et terribilⁿ clamabūt
et lugebūt in inferno dicentes
illud · Apo · ve ve ve qꝰ v qꝰ
natus sit hodie mihi erat q
natus homo nō eet · maledictus
sit ventr q me portauit et
ubera q suxit Ite sedm ve clama
buⁿt se et sup ꝓpria membra corpis
dicentes · ve vobis pedes mei
maledicti q m misero iputastis.
q malū gressum et illicitos sal
tus celi iamiā mihi seratis De
vobis manus cur p malū tac
tū et illicitā extensione cōna glo
rie me priuastis · iam p vos du
cor ad ignē de q nūq egrediar
De t o maledicta lingua quanta
mala m fecisti · q tot turpia ꝰ
ba protulisti et tam frequēt illi
citos cantus cantasti · O maledicti
oculi q me p illicitū visum visi
one dei priuastis · et nūq vna
lacrima pro pcis meis fudistis.
iā incipit intollerabilis cora omib⁹
demonib⁹ et damnat⁹ De tibi cor
q m iputasti q tuis cogitacoib⁹
malis et gaudiis illicitis me et
nis gaudiis priuasti et sic de alis
Tertiũ ve clamabūt pre amaritudine p multitudine et etnita
te penarū ¶ Quartū quod fit
ī chorea ē q cum manib⁹ se fir
mit tenet et cū manubus et b
chio sciuitē oplicat ne finale
chorea ruipat · et hoc significat
q hoc ō fieri debeat ut dya
bolus nos firmius teneat in
manu et potate sua · nā omīs
ī chorea sunt ī potate dyaboli
quia sunt ī seruitio eius · et ille
dyabolus vulgariter vōt⁹ stipcker
den dans · Ideo vocat⁹ dyabolus
stipynckedans · der nypt dich hat
ī synne gewalt gantz so du spei
ges anden dans · Sed si dicet
quis si chorizas est ī potate dya
boli · cur tūc dyabolus ī talem
locum sua potate nō exercet.
Respondeo q hoc libenter facet
si deus omps permittet Cum le
gitur exm Cū fuit quedā pu
ella que fuit ī tantilenis et in cho
reis assidua · quā cantantē et pulchre
ornatam ofesti turbo rapuit et
ī altū deferis illā spē malignus
crudeliter verberabat et diuersis
flagellis hat diuisimoe flagella
bat · ictus quidē audiert plu
mi sed vide nō potuerūt flen
tē · et mulierē audiebat ī aera
clamantē et post modicū inter
uallū cecidit mortua nimis hor
ribilis ad videndū ¶ Quinto
qd fit ī chorea q se pulchre ornat
caput cū coronis et capuciis et
pep lis corpus cum indumētis
varis ventrē cū cingulis argē
teis · et hoc sigt qd ō fieri de
beat a chorizantibus ut eo de
formiores et nigriores et dyabo
lo filiores in inferno fieri pnt.
nā quanto plus se ornat varis
ornamentis et diuisis vestib⁹ et co
loribus · tanto oportet eos habe
ī inferno diuersas et varias pe
nas et multiplicia tormenta ·
Quia quelibet tuica superflua
et quilibet color varios speciales
penā habebit · qa aliā penam
habebit color ruber aliā color
blauer et sic de alis · et sic sedm
diuisitatē colorū ī vestibus aug
mentabitur pena damnatorum.
Ite ō diuisimode chorizantes se
ornāt · ut ro maiorē ornelam
inferāt · nā sicut xpi coronaro

ē corona spinea. sic in signū hui⁹
derisoīe chorizantes capita sua
cum certis de floribus cū mi
tris et peplis ornāt. ergo dolo
rem xī quē habuit ī capite suo
cū coronat⁹ fuit cum corona spi
nea mēorare dēs cū caput tuū sc
supte sic ornas Item vestes nimis
longas habentes et trudas
in terra post se trahentes signi
ficat alba vestem et fatua quā
herodes xpm induit et eū cum
eratu suo spreuit. et eū eccūso
ad pylatū mysit. que vestis fuit
longior ī psona ꝓ xī. et qm sic
procedē debebat sup eande ves
tē calcabat et sic ad trā tade
bat. qa mag⁹ fuerit sibi ad dor
sum ligate qp nō poterat longi
tudinē vestis ante se tollere.
talia mēorare debēt q longas
vestes habēt Item cingul⁹ argen
teus significat funē cū q xpī
erat ligatus et sic ad patibulū
trucis ductus. talia mēoranda
cent chorizantib⁹ cū se ad choreā
ornant

Ebrietas ē sdm pcm qd
marīe excetur diebus
festiuis Dn nondū qp ebrietas
ē mr oīm vitiorū sicut sobrie
tas ē mr oīm virtutū. ut dicit
gregr omel' 37 Dn ābrosius in
libro de pma Ebriosi⁹ dissipat
nam. amittit gram. pdit gloriā.
incurrit dapnacōnē. Item ebrietas
fact de hoē bestiā. de robusto
infirmū. et de prudente ī sanū.
hoc patet p exm. legit⁹ de quo
dā ebriosō qp cū venisset de ta
berna ebrio⁹ occurrit ei pē suus
arguēs eū. qp cum credēt aduer
sariū suū extēto gladio occidit
eū. et ai de nocte occurrēt ei
cū clamore mīr sua ppa et eū
increparet idem de ea fecit. et
captus et tentus et ī carcerem
positus obstupuit de mane se
talia fecisse

Esta qualit celebranda sint
Pro quo sciendū qp quatuor sūt
que pinēt ad observanciā solē
nitatum Primo ē vacare a ter
renis opibus Dn exodi 20 Sex
dies opāberis et facies oīa opa
septīa at die sabbati deo tuo dm
no faces ī eo omē opus Dn
dicit genesi Benedixit dns die
septīo ab omī ope qd patrarat
et merito cū sex dies corpi tuo
seruisti. dignū et iustū est ut
septimū diem deo et ī salutē
aīe expendas tue et te ad ser
uiendū deo exhibeas Sdm propriū
ē qd debem⁹ seruare ī festiuita
tib⁹ qp dēm⁹ pcōr onus depo
nē Dn ihē sd holite pondera
pōrre die sabbi In vigilia solē
nitatis debet quilibet cogitare
vtrū aliqd pcm habet ī se. et si
habet p veram atricionē et cō
fessionem dēret remouē illud.
Dn bernardus ad hoc nobis vi
gilie nobis ꝓponūt ut vigilē⁹
si ī aliqd pcm vel negligencia
dormim⁹ et pōcipe⁹ scōr facē
ī confessione. sed illi q pondera
pcōr in festis volūt portare val
de pueri sūt. pon⁹ volūt pōr
re onus dyaboli graue qp onus
xī leue. qp onus xpī est leue ut
habetur mathei 9 Iugū eī meū
suaue ē et onus meū leue Et
onus dyaboli scilicet pcm sit gr
ue habetur er illo ubo pōs dicit
onus graue. grauate sūt super
me Item tales volūt potius pōr
re quod demerget eos ī profun
dū inferni qp onus pro q° detur
eis honor paradisi Item nō sufficet
onera pcōr deponē nisi homo
cauēt eaā pcm futura omittē ī diēbus oī tpe ho deat a
die festiuo et hoc ipsum⁹ exodi 20. pro abstinē tū pn⁹ 2
memento diem sabbati sanctifices. ho maxe ī die festiuo
est sm aserues diligenter in eo
a pcō abstinēdo Certū ē qp
opera bona et salutaria exercen
da sunt ī diebus festiuis scilicet
audiendo missam Dn quilibet
sdm ostiē tenet die dnico au

dire missam totam ex precepto
ita q̃ accipiat benedictionem sacerdo
tis. vtz de ose. di j missas 2 c omis
fideles nisi exaudiatur i magna mente
ad notam in deo templo missas dd
si dicis remote habeo ire ad ec
clesiam Nondeo qn cum devocione
accedis ad ecclam tunc angelus te
cum vadit et omis gressus tuos di
rigerat et singuli remunerabunt
tibi in retribuacione iustor q̃a nul
lum bonum irremuneratum. ergo in
via eundo et redeundo ad ecclam
non est blasphandum sed devote orandum.
Item verbum dei audiendum est i die fes
tivo. qua gb aie est. Dn mathei
Non in solo pane vivit homo et
ergo q̃liber ho si omode fieri pt
libenter debet ho audire i die festivo
sermonem vt aiam pascat Dn
gregorius Cibus mentis est verbum di.
Et xpc dicit i euang vt habetur
lohis viij° Qui ex deo est verbum
dei audit. Apterea vos non audi
tis quia ex deo non estis. Ergo
malum signum est q̃ alia fugiunt
sermones. q̃a est signum q̃ non a deo sunt
sed a dyabolo sunt secundum dm xi
ho tles non curat qui i cimiteio
vel in foro stant et sic sermonem
negligunt. Item eleosina est danda
i die festivo de hiis que a labore
tuo acquisivisti. Dn augi de vita
rana Illam eleosinam deus approbat
q̃ de iustis laboribus ministratur.
sicut scriptum est honora dnm de
tua sba vel de tuis iustis laboribus
Et dicitur sepius q̃ primum bonum
a pauper datum qui plus apud dm valet
quam magnum donum a divite. Hoc
patet i euangelio de pauper vidua.
plus optulit q̃ omis divites. q̃a
deus respicit intencionem et affec
plus q̃ censum Dn ysidorus
de summo bono Qualiter enim Item
tione ab vnoq̃ largitur taliter
et apud deum recipit Item orata
oni insistendum est diebus festivis
Dn augi Oro tua locuta est ad
deum qui legis deus tibi loquitur.

q̃ duo ecia obtulit de q̃r dit ad dis lob Ista
pauper vidua plus

Cum oratis cum deo loqueris. ergo devote et multum orandum est
die festivo Dn augi Oratio est
sancte mentis presidium. angelo bono
solamen. dyabolo supplicium. deo
gratum obsequium. Item in diebus festivis
deum debemus laudare
quia observacio solempnitatum
quasi quedam ichoatio est beatitudinis
quia exspectamus. Dn ibi est opa fit
cio assidua dei laudacio. sicut in
festis attendere debemus laudi
divine. bernardus Nichil adeo
repugnat interis q̃ dum celestis ha
bitacionis habitatum sicut alacri
tas laudatum deum. Dn augni
libro confessionum. Beatus esset
qui posset divine laudi semper
insistere. Quartum est q̃ debemus
deo q̃ete cordis nri offerri cum
meditacionibus bonis vt possimus
dicere cum ps Meditacio cordis mei
i conspectu tuo semper. et debet fi
eri cum meditacione beneficiorum
dei Dn tri sup matheum Op
tima beneficiorum custos est memo
ria beneficiorum et perpetua confessio
gratarum Dn bernardus Dignum est
deo semper gras agere qui numquam
cessat nobis ~~nobis~~ beneficia. et memo
rare debemus si bene usi fuerimus
beneficiis dei tunc deus nobis mul
ta meliora et maiora dabit i vi
ta futura quia dabit sempiterna Dn
augi sup iohem Deus est tota est.
si esuris panis tibi est. si sitis
aqua tibi est. si tenebris es lumen
tibi est. si nudus es immortalitas
tibi vestis est. Item libro 2c de cui
tate dei Quod deus preparavit
diligentibus se fide non capitur. spe
non attingitur. caritate non appre
hendit. desideria et vota transgre
dit. estimari non pt. acquiri potest

Festa sunt quare ecia insti
tuit ad celebrandum respo
detur q̃ ppter quinque causas primo
ppter honorem divine maiestatis q̃a
deum in sanctis. qui eos sanctificavit
et sibi debitas gratarum actiones

rependimus de donis et gratiis
quas illis similiter in hoc quod eos
suos filios et hedes fecit. olim
deus solummodo in seipso honorabatur
nunc honoratur in seipso et in sanctis suis
Sed dicit apostolus auxilium nostre infir
mitatis. quia per nos salutem habere
non possumus cum in peccatis sumus
et deus precores non exaudit. psalmo.
Iniquitates si aspexeris domine quis sustinebit
dicit dominus. ergo ut pro nobis intercedat eos honorant
Queritur utrum
sancti orent pro nobis Respondeo secundum bonam venturam sup. quod
quod sancti orent pro nobis duplici
ratione. primo apostolus nostram necessitatem
quia indigemus per alios revelari
Sed dicit apostolus di voluntatem quia volunt ut
membra spiritualia mutuo se iuvent.
spiritus enim sicut dei voluntatem et in omnibus
eam implent. et nos eorum sumus
membra et ideo sollicitari sunt nos adiuvare
Tertia ratio potest addi apostolus
caritatem et affectum magnum quem habent
ad salutem nostram Iterum queritur
utrum orationes sanctorum semper exaudiantur
Respondetur quod sic. quia non orant
nisi pro hiis in quibus agnoscunt
deum eos velle exaudire. quia voluntas eorum est uniformis voluntati
divine sic quod nunquam petunt vel quod quod
fiant quod sit et voluntatem dei Ergo orant isti quod hoc fiunt credunt
et firmiter tenent. quod qui hoc servitium vel illud fecerit isti sancto vel
hunc quod hoc sibi fiat vel quod ab ista
infirmitate liberetur. quia potest esse quod
deus vult quod illam infirmitatem debet
pati. vel quod hoc tibi non fiat quod
petis. quia forte non esset ad salutem
tuam. tunc sanctus nullomodo orat pro te
in illo casu. sed spes est firmata ad
suffragia sanctorum quod tibi hoc quod postulas ab eis et impetrant a deo et
tibi bona bona impetrare prout si saluti
tue prodeset et divine voluntati
placuerit Tertio ut spes nostra
augmentetur. si enim homines mortales
quondam similes nobis sicut sunt subli
mati et non solum a deo sed etiam
sanctis in celo honorantur sed e
tiam interis ab hominibus venera
tur. tunc nos demus habere spem
quod mente mutuo dei possumus etiam mereri
quilibet in suo statu quod honoramur
a deo in celo et ab omnibus sanctis et
angelis dei. ubigratia Si es in statu
matrimoniali respice beatam annam
et beatam conegundam et beatam hen
ricum. si in viduitate tua respice beatam
elizabet et brigitam et sic de aliis.
si es in statu virginitatis tue respice
beatam barbaram beatam katheinam
et sic de aliis. Cum omnes passibiles
similes et mortales nobis fuerint et tam
tantam gloriam apud deum in celis
et apud homines in terris meruerint
Sic et quilibet noster secundum suum sta
tum potest promereri mente gratia dei et sic
multa bona offert fidelibus sanctorum
cultus. nam iustos letificant cum audi
unt quod deus pro terrenis celestia
pro temporalibus eterna hys retribuit quod
sibi servivit Sic ecclesiasticus cultus sanctorum
precores offundit quam ad sanctos oportet
appetent quomodo bestius similes facti sunt
et illi angelis et quanta bona obtu
nuissent si ut potuit deo servissent.
Quarto apostolus debitum magnitudinis
quia gaudent de ascensione et salute
nostra in celis. Sic et nos de gratia
pauperum in terris. quia magna ingratitudo
videtur esse angelis ~~et alius~~ et a
lius beatis que tanta bona fecerit
et fecerit viatoribus ab eis sibi
nulla reverentia exibetur quod merito
a nobis mortalibus venerandi sunt.
Quinto apostolus eorum dignitatem. quia sunt
reges et regine regni celestis. unde
quilibet sanctus dicitur in psalmo posuisti
domine super caput eius Sed si reges
terrenis venerandi sunt hic in terris
multo amplius reges celestes
qui iam possidet regnum celi cum
anima quod preter eremum cum corpore et
anima quod apostolus dicit eis ut habetur matthei
21 Venite benedicti patris mei

Vn basilij pntes mos ut ppa bis diligat

Honora prem tu
In quo prepto sdm
augustinu omis ac tpli
tis benivolentie pr
mo ipendendi siue
ex debito naturalis obligacois
sicut honor qui debetur pri na
tu siue ex debito caritatis sit
alij actus pietatis qui ex caritate
proximo ipendunt Qaen
du q hoc preceptu tis gredit
ser gna hoim Primu qui vere
indant de suis paupeib pa
rentibus et eis seruire ostenit
qd e ot preptu quia tenentur
humilit et reuent seruire pntib
nris tota virtute corpis nostri
vt si debiles sunt ipos corpalit
portem et eis manualit serui
am Ite si cea sunt eis diuitiu
pbeam et eor quasaip infirmi
tas leuit tractando Vn ecc 7o
Honora prem tuu et gemitu nris
tue ne obliuiscaris memento qm
nisi per ipos no fuisses Tria enu
nobilissima a pntib nris recepi
scilicet ee nutrimentu et doctrina
quor nullu sufficent eis recon
pensare possum Vn aristotle 9o
ethi Magistris dijs et pntibus
no pt reddi equolens Ergo deo
qui nos creauit magistris qui nos
docuert parentibus qui nos ge
nuert no possum adigna reco
pensacone facere Ergo quilibet
jrm ppende deret cum quanto
labore educatu e et ai qto solli
citudine et ingenidine et dolore
geitus et nutritus sit Vn
tobie Honore habebis mrem
tua omibus diebus vite tue
memeto qta sit pessa i utero suo
ppt te Dic quilibet pe deberet
ad hoc tene puerum suu et eum
iformare vt mrem honoraret
sicut thobias fecit filiu suum
et sili mo aliquis deret mr puerum
ad tene vt prem ireuencia te
net Sedi sunt q i corde suo
odiu portant ot pntes cum tm
quilibet ex corde diligere tenet
pntes Quod e ot illos q mor
tem suor pntu optant vt eor
hereditate prepiat aut sine rep
hencione sedm motu ppie volu
tatis vuat qd e valde reprhensi
bile et grande pcm qd sit pro
batur Di enu sedm iohem q diat
Qui ille q odit frem suu homicida e
Ite alibi Qui no diligit frem
manet i morte hoc intelligitur
de quolibet proximo quid tunc
de illo dicendu e qui pntes su
os odit quos plus diligere tenet
Quc utru filij naturalit plus
diligunt pntes vel econtra Ande
q pntes plus diligunt filios
Vn aristl viij o ethi Parentes
plus amant q econtra eo q ma
gis scimt pntes q filij q ex eis
geniti sunt hoc tm intelligendu
est naturalit et ordinit licet qnq
fallit ergo pntes meto diligen
di sunt vicissim Tertij sunt q
duris et asperis vbis cum pa
tibus ostendunt quod e ot prep
tum qa aliquis blandis vbis tnde
det pntibus suis et reprhensioes eor
et correctiones patent et tu
lit sustine Quod e ot illos qui
parentibus maledicunt et ex hoc
dina maledcone incurrit Vn ecc
2o Qui maledixerit pri vel mat
morte moriatur Ty tales qui sic
dure et ostentibilit cum parenta
bus loquunt i ho ot deu delm quit
quit Pnt adite ex deo rpi in
euangelio vt habetur mathei 10
Qui dixerit frat suo fatue reus erit
gehenne ignis hoc intelligitur
ofundendo et dehonestando et de
ridendo et pupendendo frem
suu i hoc Quid tu es reus q
prem suu antiqu noiat fatuu
vel ei maledcta vba ipperat Vn
ecc 3o Cua male frame e qui
relinq vt prem et maledicus e
a deo q exasperat mrem Qu
ti sunt qui pntib suis i mis no
subueniunt cum tm quilibet ter

vite nata ministrare suis parentib⁹
cum indigent. et ad hoc tene
mur ꝓpter sedm donum quod
ab recepimus nale scilicet nutri
mentum. In hoc etiam filij no pnt
reddere equales. quia parentes nu
trierunt filios suos de sua carne
et sua ꝓpria. filij aut nutriunt
parentes suos de substancia aliena
et ideo filij qui parentibus suis in
nate non subveniunt peccant
mortaliter sicut et illi qui molestant
eos iniuriis. quod patet per glo
sam exodi 20 qui dicit. Hoc p̄
cipitur qd filij honorent parentes
officio pietatis. ipsis videlicet
in eorum necessitatib⁹ subveniendo et
ipsis bnficia exhibendo. Vnde et
20 Elemosina prius non erit in
obliuione. Et possum in hoc nu
cremplis inter que p̄cipuum est
exm xi. qui cum esset in angustia
passionis tm non est oblitus matris
sue vmo curam ipsius habuit et
illi eam commendauit vt habetur. 10
19 Item etiam ipsa animalia
de hoc dant nobis exemplum
Dicitur enim de grue qd qm pater
et mater eius depilati sunt filij qui
tum eis nata donec habeant pi
los vel moriantur. Ita ad osten
dendum qd debeant parentib⁹ subve
nire qm sunt in senectute defecti.
onditur p exm cyconiarum de q
bus legitur. qm cyconie senescunt
filij parentes suos in nidos ponunt
et velut infantes iuxta pectus
suum ponunt, fouent et nutriunt
Doli vltres parentes suos fame
mori permittunt. Ita valde ingra
tus videtur esse qui parentib⁹ suis
no prouidet. qm ipsi non pnt
sibi ipsis prouidere. cum ipsi sibi pro
uidere in puericia eius qm ipsi sibi
prouidere no poterant. Deo dicit
ad ephesios 20 Filij reddite vice
parentib⁹ vestris. qia hoc acceptum est
coram deo. Vnde exemplum scribit
valerius vbi onditur qd debemus pa
rentib⁹ subvenire qm sunt in nate posti.

Recitat qd cum quedam mulier
nobilis ob qddam flagitium fuisset
morti adiudicata. noluit ea iudex
aburi vel alia morte publica
punire ꝓpter honorem parentele.
sed inclusa est carcere vt ibi fame
periret. filia vero eius qm fuit nup
ta de licentia iudicis ea cotidie
in carcere visitat. pri⁹ tm diligenter
perscrutabat ne aliqd comestibile
sibi deferret. illa vero extracto
vbere singulis diebus lacte ꝓpro
prium alebat. cum enim iudex mi
raretur qd tanto tpe supiuuet.
repertum est qd fiebat ei a filia.
tunc iudex pietate motus tunc
filie donauit. Quinti sunt pa
rentib⁹ inobedientes. quia qlibet
tenetur honorare patrem et ma
trem. ipsis in hijs qm ad bonum suum
et ad salutem pertinet obediendo.
et ad hoc tenetur filius ratione
tij doni quod a parentib⁹ acce
pit videlicet salutare informacio
et doctrina. Ad hoc nos xpc ꝓpro
exemplo induit qm suis parentib⁹
subditus fuit vt habetur luce 20
vbi dicitur. Et erat subditus illis
Ergo quilibet debet obedire pa
tris in licitis scilicet qm aliquid
iubet qd bonum est et pro salute
anime sue. vt ad missam et ad ecclesiam
ire et verbum di audire vel tacere
vel sedere vel dormitum ire vel
surgere et sic de alijs. Vel quando katis
prohibet pueris aliqd malum sicut
no choreizare non ludere vel de
domo de nocte no exire vel ad
illum locum inhonestum no accedere
et sic de alijs. Et qm qs scienter
et pertinaciter contra preceptum pdecorum
fiunt peccant mortaliter. Sexti sunt
qm parentum suorum defunctorum oblivi
scuntur et eis no subveniunt. cum tm
qlibet teneatur liberare animas sue
subvenire animabus parentum suorum
post hanc vitam animas missis eleo
sinis orationib⁹ de purgatorio
liberando. Sed de filijs extraneis
extraneis fraternib⁹ agrunt pntes

Dñi iob Miserere me perseq̃mini
et carnibus meis saturamini Et
merito nõne ille qui multa bo
na a prẽ suo acceperisset scilicet
ducentos vel q̃ dringentos flore
nos. et videt eum i angustia et i
paupertate esurientem et sitientem
uidũ et sibi i nullo subuenire
ei tñ bñ posset merito infidelis
filij eet censendus Dic et filit in
posito. Ista sexta iam dcã tenet
filij parentibus suis

Melior eor pforatur quintpli
a hasta diuine vlcionis q̃
suos pntes pturbat vel eorũ in
digencias nõ subleuat aut eor
mandatis pmnant retalatrant.
Prima ẽ rerũ temporaliũ sub
traxio. nã dino iudicio digne ta
libus infortuna rerũ euenit qui
pntibus dñi dinũ preptũ i suis in
digencijs nõ succurrit Ergo tales
mali filij peiunt sepe et frequẽt
~~i tpalibus rebus~~ et hoc meruerẽt
a parentibus. qa tles filij q̃nq̃ cap
tiuat vel eiã q̃nq̃ spoliantur a
raptoribus vel eiã q̃nq̃ bõ ipor
igne deburit et sic de alijs infor
tunijs Sedõ puniunt i filijs
pprijs et hoc dñ primo q ipsi
filij sepe moriũt ppt i honoraci
onẽ parentũ Exemplũ i tesario
de illo q mrem suã i honorauit
et filij eius i breui defuncti sunt.
Sedõ si filij supuiuerint tñ q̃nq̃
dingit vt talis i senecture sua
filios suos sibi duros inueniant i
hoc multoties iusto dei iudicio p
mittit Dñi refertur q quidam
pr̃ filius senex totã hedituatem
dimisit filio suo. filius eñ ille
primo se benigne habuit ergo prẽ
sed pr̃ expulit eum a thalamo suo
volens thalamũ sibi hrẽ et vxor
sue et ad vltimũ fecit tam fieri
pr̃ ostiũ. et ei hyems eet et senex
pr̃ frigore ꝗuaretur qa filius abstu
leat sibi bona cooptoria. ipe ro
gauit filiũ filij vt ipe rogaret
pro eo vt daet ei aliqd ad tegẽ
dũ se. puer at vir obtinuit a
prẽ duas vlnas burelli a prẽ suo
[illegible] ad opus eius. et cum
alie due remanent puer flendo
rogauit eũ vt sibi eas daret. q
fletibus illius victus dedit ei q̃ res
q̃d inde facet. q̃ tridit seruabo
illas quousq̃ talis fis q̃lis ẽ pẽ
tuus nec dabo t̃ amplius sicut
tu nõ vis mõ dae pr̃i tuo Tertio
puniũt i corpe ppo qa tles q̃nq̃
filij incurriũt reatũ Dñi iheo
super illo vbo honora prem et
mrem Metur reatus que sub
ire supliciũ. q pntũ vltus qu
uo visu despectũ et clausis oculis
lesert pietate. Item q̃nq̃ incur
riunt claudicacionẽ ariditatẽ
et infirmitates diuisas qa nõ ser
uiert pntibus suis qui corpe qd
ab ipis recepert Quarto pu
niũtur q̃nq̃ p abbreuiacoem
pñtis vite tpalis. nã sicut p
miũ parentes honoratũ ẽ vite
longeuitas. vt patet etc 2o Qui
honorat prem suũ vita mier
longioci. Dic a sensu dtio ppos
de honoracoũ ẽ vite breuitas.
qua plimi tles filij ptiu ipusa
et subitanea morte moriũtur.
Dñi ps Subito deseretũ pnũt
ppt iniqtatẽ suã Quinto
puniũt etna morte hoc malũ
ẽ sup omẽ malũ Dñi glosa sup
illud exodi 20 etc maledicit pri
vel mat morte moriat dicit q
moriatur morte etne dapnacois.
Met mirũ si tales reputantur
digni hac vita penali q̃ eis dino iudicio repentie subst
hit cũ tñ alijs prioribus vita ad
peitenaã dedatur Et hoc et
hoc patet robilit tolligi q̃ta
sit reatus tñsgressiois illius prep
ti. qua dñ preceptũ pertanies
eximiũt a sinã pietatis ipius
dei qua dicit veteris prioribus
Nolo morte pioris sed vt ui
De istis at ppt repentina mor
tẽ q plectiunt p diuina senten
tiam dicit poterit econtrario

deperiunt a diuis suis
puat a semp hebuit infor
tuna i tpalibus rebus et ho
meruit ꝛ penibus

indigni vite etna qr etna reputat

Nolo vitā pādis scilicet hoc p
cepti ēsgredientis sed vt repē
te moriat et etnalit pūiatur.
¶ Caendū q tales mali filij non
solū punient ī futuro sed eaā ī
pēti. vt patet p exm ¶ Quidam
dives fuit q cū vrore sua ces
sit oibus bonis vnico eis filio vt
ille sponsam ducet diuore. filius
āt promisit pri et mri fideliter
q habundanter q diu diu vixerit
eis pudet separari pri et mri ha
bitāb. primo satis habundanter filij
prouidit ipis. tandē oclusit viscera
pietatis nūs eos tenuit pruāuit.
quodā igitur die dnico videt nūr
carnes ferri ī domū filij. et dixit
mātro diu ē q carnes omedisti
ite hodie ad domū filij vrī et ibi
inūēns bonā assatura. tpe igitur
prādij pri venit pulsans ad ostū.
stā filius ipūssij assatura abscō
dit ad omedendū ī ptes diuisēat
nisit abscondi. ītrante āt patre
ītrogauit filij quid vellet. res
pondit volebā hic prandē putas
hic aliqd boni patri ēē. vides aut
filius quod habeis accipe duo da
narios et eme t et mri mee qd
omedatis. exeunte pre ostū clausū
ē et assatura repōrt. cui frustum
ni ad omedendū ori applicaret ī
sil ē ī bufonē et insiliens faciei eis
sit ei adhesit vt pedes supores
ni duabus maxilles vna faro fiet
et reliqui corpus ori eis depē
det. stātq vōto psbro pnūtatus ē
archiepo pcm suū ofitēs et rem
gestā p ordinē narrās. archieps
āt ei pro pma īuīrit vt iret ad
oīs maiores villas et ciuitates
frāe. et ouōs iuueīb et pueris
fīm ne ds nā audet de cetero
pntes otepne. sed sicut prepit
dns honorāe. nr in recessit scilicet
a frāe sua et collo suo et cū ome
dete omedebāt. et quotiens ei sb
habāt tabaria vel adhibebant
strumēta qbs depoī posset collū
eis stringebat. et intumescente
faie eius oculi eis de sedibus
suis mouebant q cuit ānis
aut ānis sic vixit nec liberare
potuit eo tpe iohes de magno fr
ponte ordinis pdicatorū vidit
illū parisius cum alijs multis
hoīb q pueris
Sequit vide q pn
tes tenent filios pro quo
caendū q parentes ser tenet
filios primo dnt eos ad hoc in
dure vt offerant deo inocētia
et puritate sua cū pueris inoce
tibus qui sanguinē suū pri rm
fuderit. et hoc fit qn filij ī pue
ricia incipiūt deo seruie Exē
plo Bonū est viro cum portauerit
iugū dni ab adolescentia sua.
Et hoc ī quia bonitas ī sigit
tor puer q a teneru sbm Dni
diat gressus ¶ Q aia pueri est
tamq tabula rasa in qua nihil de
pictum nec scriptū. tūc apta de
pingi Et ergo quod q pmitur
in se recepit puer ad hoc semp
postmodū inclinat sive sit bonū
sive malū. exm reale de testa
vel typho Inq si pmitus ī fū
ditur liquor pretiosus scilicet
balsam sapore illū semper
tenebit Ite puer est tāq cera
mollis. in q spes sigilli facilit
īprimitur Ite ē sicut vitula
recens q facilit flectit ad
quātūcq ptem Ite informāe
dnt eos in bonis salutaribus
sicut pri nri et sbolū et pre
cepta dei. quō ea seruāe opor
teat vnūqq q saluāi volt.
Dni mathei 19. si vis ad vitā
ingredi, serua mandā Sed
heu sepius accidit q pntes
p se ignorāt precepta Et ex
go insignū huius cum ptepta
sunt scripta ī maibus et in pe
dibus nris. scilicet p dexterā
digitos et p dexterā pedis tas.
ne obliuiscam ptepta dei.
Ite informādi sūt vt deum

timeant. qa sdm ps Initium sapie
tiae dni. Dn ysidorus Timor dni
expellit pcm. timor repremit vitia.
tior cautu fnat hoem et sollicitu.
Dn ecia bnardus i tractu de pte do
nis Onera sunt qda timor et
religio. nec manet pt qlm sine
altero. qz sine timore di ho non
pseuerabit in bono nec saluatur bn
scriptu e Di no istant i tore dei
tenueris te ato subuitet domus
tua Ergo sdm augm de vbis dni
simoe ca Deus timendus e i pup to
timendus e in secreto cui predis u
deis. et cui intras tabiculu uideri
ab eo. qz qcuq deu semp p oculis
habet nuq vel raro peccaret.
bn Dn salemon dicit Beatus homo q
semp e pauid Ite informandi sut
ut deu amet et sibi regnent de
bn ficiis suis et principalit de pace
sua Dn anselmus Intor dne et
gras ago qa me creasti ad ymagi
ne tua. ut tui meor sum te cogite
te diligam te intelligam Dn eia ar
Quidqd potes debes creatu redi
meti et vocati te. quia e hoi val
de fructuosu et deo acceptu pre
aliis opeb et seruiciis q exhibet
deo meorai passioem ca Dn albi
magni ordis pdicator simpler
recordaco seu meditaco passionis
xi phis metur qd si homo integru
anu ieuunaet in pane z pane. vl
si cotidie vgis vel flagellis cedet
usq ad effusione sanguis. vel si
cotidie leget unu integru psalteriu.
Ite informadi sunt ut eccia libenter
visitet exo pueri xi. q cui eet 12 anor
ascendit cu pntibus suis a nazareth
i ihlem Aet ibi dei audire missam
et pcipue vbu di. qa vm dei e abis
aie Dn dicit mathe No i solo pane
uiuit homo sed Dn gr lib metis e
vbu dei Dn grat de bto nycolao
ad huc puerulo. Cuiusq de sacris
scriptis audire poterat armario
pectoris respondebat Bonu e enim
pueris cum adhuc pueri sut au
dire vbu dei qa sine fructu no cedet.

Dn aphem Vbu meu no reuertet
ad me vacuu Ex isto segit q vir ut
nuq ita pusi erunt q audiunt am
uenture vbu dei. sicut illi q siedu
cunt ut nec de deo audiat vel qdq
saluus addiscat. qa tles nichil pt nr
opant nisi q abis fieri videt Sed
heu plua mala vident q bona. ec
go heu ipei pficiuntur Item q
puer talis libenter audit vbu di sig
nu e q deus in e et ad deu per
tinet Dn iohis Qui ex deo e vbu di
audit ve Nic ergo qui no pt de deo
audire loq signu eq deu expulit a
se Ite seruiciu talui inocetu e do
multu acceptu. quia illi q deo ino
cetia offerunt unu purum et bonu
et optimu deo offerunt. sed iuueta
ti dierum feres deo offerunt respectu
iuuenum. sed tm deus hoc no sper
nit ex sua boitate et mia Ite ad
informandi sunt filii a pntibus quo
se hre debeant ad proximos. qui
bus ta tenet primo q eos dili
gant et fidelitate frna eis exhi
beat. et si sunt paupes q eis sit
misericordes et eis opaciantur i
misericordiis suis. ut cu tales filii se
uuerint dicere possint cu Iob ca
Ab infancia creuit mecu misera
et no despice dnm ne deridere
paupes. qa qq sit xpc se reputat
ee fm Dn mathei Ecce unu ex
minimis meis fecisti mihi se. ze Laco at
quae pauperes no sunt deriden
di e. qa qlibet cogitare debet q
talis fieri pt si deus sup eum p
misericordiam scilicet cecus claudus vel
leprosus z sic de aliis Et illi qui
a iuuentute sut misericordes sunt
bti Dn math. Bti misericordes qm
ipi miam obtinebit. et tales hebit
bonu fine vite Dn theo i epla
ad nepotianu No memi me le
gisse morte mala morituu q libet
opa pietis exiuit. habet enim mul
tos intercessores et ipossibile e mul
tos pces no exaudi Sed o tenet
proris ut eis dapna no inferat
neq in rebus neq in fama. qa

q ætas erta e i galilea
z multu distat a ihlem

quisq; infert proximo suo damnum in
rebus tenet ad restitutionem siue fu
rando siue iudicando ex auaricia siue
alio mo iniuste lucrando Dn augustinus
Non dimittit peccatum nisi res ablata res
tituat Et no hoc solum de rebus in magis stellis
gite sed de pius rebus vbigra Si iuis
tes ad pnitentiam ueniens et recipisses ei
de voluntate sua omnium pecuniam plenum
cum gemibus. tuc si ve peteras nec
teneris satisfacere secundum consilium confessoris.
Ergo pntes informare debent filios
ne damna inferant proximis suis in pecuniis
suis in segetibus suis in pecoribus eorum
Ite instruendi sunt ne detrahant primis
denigrando famam proximi. quia ta
les tenent ad restitutionem sicut is
qui habet res iniustas Ergo ista duo
scilicet rerum iniustarum ablatio et
detractio magis difficulter dimittitur.
et non sufficit contrito et confessio nisi fiat
restitutio secundum possibilitatem hominis.
Dn theo. Non facilius venia peccatorum
dari de rebus Certum tenet pri
mis indulgere offensas vt eis deus
indulgeat peccata sua Dn lucas Dimitte
et dimittemini. Et at non dimittit
primo ex corde. sed rancorem tenent
in corde tales non pnt saluari quia omnia
opa bona eorum quia interiori facit non
sunt deo accepta Dn ysidorus Qui
odit fratrem suum homicida est. supple fui
pri Ideo instruendi sunt quomodo se ha
bere debeant quomodo ad seipsos scilicet
vt corpus suum mundum teneant et
caste viuant Dn dyon thomas
filio suo Attende fili mi ab omni
fornicatione Et ratio huius est quia
omnis fornicatio preter ipsum in matrimonio
semper est peccatum mortale Dn apostolus
Omnis fornicator aut immundus non
habet pte in regno dei Ergo puri
dnt seruare sua virginitate usque ad
matrimonium. vt in virginitate simul
maneant In signum huius Ada et eua
qui matrimonium inchoabant virgines
fuerunt tales sic caste viuentes du
cit angelica vita Et non nubunt
neq; vxores ducunt sicut angeli
ita sunt hec ambrosius Et

pntes tenent filios dare bonum exm
et hoc est valde vtile Dn gregorius
Nunq; parentes ad lamentum pe
tere redirent si nulla bonorum essent
exempla quia eorum mente cherent.
ergo sit longe quod pntes bonum
exm pbent filius tuis filii tales es
sicut magis vituosi et p hoc
tales pntes multum merentur
Dn cesarius Quantis exemplis de
humilitatis et pfte caritatis osten
deis cui tantus et pro tantis etna
pmia possidebis. sed heu alii pn
tes informant filios suos ad malum
vbo quando. iquo deum gnant offen
dunt. vbigra chorizare. supbe incedere.
et dei blasphemare. et tales rei erunt
omnium prorum illorum. quia chorizando quia alia
supbe incedendo peccatis et sic de
alis pcis Ite de illis pntibus qui
vestes pciosas suis filiis emunt dicit
wilhelmus lidnuy Et filias suas or
nant vt eas ad choream ducant vel
mittant qui festum vngunt vt eo me
lius ardeat Ite alii fecerunt pueros pntes
suos ebriosos potando eos cum vino
Cont quod dicit aris. Ne potu
Juuenes maxime ab ebietate custodie
oportet Dem Juuenes ee sine vino
bonum est. quia pueri efficiunt in et tles
bili postmodum et luxuriosi et male
hoes. quibus pntes sunt occasio
p suam malam informationem et exemplum
Dn gregl in mo Tot mortibus
qs dignus est qui ex pueritia in posterum
reliquit Et quot mortes meruerunt
tales quia tot mala ex in posterum reliqui
runt Cuiuto parentes tenent filios
corrigere. qia non sufficit q informat
eos in bono. sed oz etiam correctione ha
bere ad filios si excedunt. qia omnia per
tm quia filij peccant sub obedientia
pntum de hijs parentes ipsi rende
bunt in die nouissimo Dn apls
ro 2o Non solum digni sunt morte
qui faciunt sed qui consentiunt facientibus.
ergo hi admonite pntes qui etiam si
ste vite estis tm pte filios vros
poteris dampnari. vbigra Et pe
et mr nunq; peccasset et pmit

pnt
Non nub

filij s addiscunt Ergo quia t
supbia pmuta docuit
triceps est omnium illorum pa

rent filiū vel filiā pecare mo
lit et eos nō corrigunt sed eis
tacendo consentiūt. et si sic sine
pmia moriūt eternaliter cū filijs
vel filiabus talibus dāpnabūtur.
sicut innocēcius. gregl. ariulus psi
augus illi omis stordit dicunt
de heli sacerdote ut habetur p°
regū. Nu audito q filij sui i
honeste se hēbāt i templo.
quia ibi dormiebāt cū uxorib
suis. legit q tepide arguebat
eos. Si dāpnatus ē nō ē alia
causa nisi q nō correxit filios
suos. Notandū q boni filij
tum māsuetudine vbor corr
igendi sunt exo marie ut hēt
luce. Nue dixit ad filiū suū
ihm fili quid fecisti nobis sic ut
ego ali at filij cū aspa virga
corrigendi sūt. Dn salamō pu
Noli disciplinam ut here a puero
si eū pcusseris eū vīga nō more
tur et aiam eius de inferno li
berabis. Ecc. et 6°. Melius est
vnus timēs deū q mille ppij filij
Ergo qn audis puerū tuū iurare
et deū blasphemare. accipe dēs
vīgam et eunde puerū in dis
ciplinare. i hoc letificabis deum
et btam maiā et omis sanctos
et meris tipi tonā vite eterne.
cū hoc ea intencione feceris ut
puer ille creatorē suū nō offen
dat ter blasphemando vel eadem
talit peccando. Ergo pntes nūq
dnt maledicere filijs suis vbis ma
ledicis. qa maledicendo pueris dm
offendunt et puer ex hoc nichil
pficiūt et plus eis obest q pdest
Exm i cesario de puero que dya
bolus cū corpe et aia abstulit
ppt maledicione parentum. 2.
pntes aplius nūq illū puerum
vidert. et hoc deus pmisit i tro
rē alios pmiū ne filijs suis ma
ledicāt sic. sed potius cū aspa vīga
corrigant. imo maledicere aliqu
irrōbili creatie i q̄tū creatura e
dei qa oīs creatura dei bona ē.

ut patet genes 1°. Vidit deus
cuncta q fecerat et erant valde
bona. ex isto patet. Nō licet
equo vel asino vel cani male
dicere multo min homini maledicere
ergo nūq aliqs alicui hoi debet
maledicere. Cont qd faciunt
aliqui pntes q maledicūt suis
ppriis filijs. et eadē pusi viri
qui sepius ex ira et vindicta
maledicūt ppriis vxorib suis
De illis maledicentib dicit apls
q maledici neq neq raptores
regnū dei possidebunt. Ma
dū q tles pntes quia nō tristat
sup pcia filiorū et eos nō cor
rigūt multū flebūt i futuro qn
suos filios ad infernale penā videt dna
bitur. et tūc poterit eis rc dicere
illud luce 2° Filie ihlm nolite
flere sup me sed flete sup vos
et super filios vros. et flebat
qda sup xpm ut ducēt eū ad
passione. Flebūt super se ipsos
quia nō habuerūt erga filios
suos debita cōtionē. et flebunt
sup filios suos qa videbunt
eos ire ad eternā dāpnacionē.
Sed a pmo rectit eos dns sed
alijs duobus flentibus sentit.
scilicet q plorāt sup se et sup
filios suos ac si dicat. Nolite
flere sup me quia nūq me ad
mīa indiabitis. sed flete sup
vos et sup filios vros nō cor
ripuistis. et sup filios vros qs
ipetuū tormentis videbitis.
Notandū q pntes q educāt
filios suos tali intencione ut
efficiāt boni xpiani et famuli
dei. qd qd erga filios suos fecerit
totū erit eis meritorū cum i
gra sint et sine pcto mortali.
ergo mr quoties lactat puerū
quoties iqietat a puero quoties
potat vel balneat vel q̄cūq pueri
ministrat semp metur. Dn aplus
Bam qm diligētibus deū oia
cooperantur i bonū. Ex q̄bus pa
tet q pntes pnt mereri in si

liis suis etnā gloriā vel etnā
dāpnacōnē. ergo pueri īsōnēdi
et corrigendi sunt a pntibus
vt iam dīm ē. Quod si fieret
pcul dubio nō ēent tot malu
hoēs et pcores īnūdo. hoc q̄ lib;
pt cognoscē īsempo q̄a si a pue
ricia fuisses debite infortus et
īhore dei nutritus vtq; melior
ees. q̄ ia sis. Sed heu īpueicia
nutritus es īsuplna luxuria et gu
la 2sic de aliis maiis. ergo tū pis
es īvita tua. Decendū tū q̄ pa
rentes pāpue dnt corrigē filios
ne urant et blasphemant qd
heu ia a pluribus pueris fit. sed
q̄ gnūt deū īhoc offendūt et q̄
lit deus pnūat tles pueros pater
p erm 2 ē. Certo dnt pntes
filiis suis hēditāe res iustas. q̄a
melius ē modicū iusto sup diuitias
paūz multas. Dnt hoc fraunt
alii qui tam īordinatū amorem
ad filios suos hnt. q bn ognoscūt
q possident res īustas tū nolūt
eas rstituē ne filii depauperentur
et sic sepos et filios dapnant.
Ire vnus pnūī manet īindiuidente
aliqn nō pt deū nec amoē castū
sed ne filios exhēdiret et tū nō
īendit caste viuē. et talis mat
vel pr plus diligit īordinato
amore filios q̄ deū et ppriā salu
tē. et pocus vt dapnai tū iu
ria sua. q̄ īstam viduitatis cō
mittit q̄ pueros suos exhēdiare
Ergo silendū ē talibus vīs bel mu
lieibus q̄ nolūt caste viuē q̄ ite
rato ducāt vxores vel viros ne
tot pcā mōrtia ert mriōnium
omittāt. q̄a omis fornicaō ert
matīnōiū ē pcm mōrtle. Insup
nōndū q filii vel cognati q tali
pū dant silū ne matīnōium
exhet et alios filios gnet. ppcā
vt bona pris ipi solus maneat
et aūt vēāt q pr nō absti
neat nec caste viuat tales pec
cant mōrtē. q plus diligunt
illa tpalia q̄ aiam patris et
et poca volunt prem^ pcā mōr
^multo
lia omittē tū alis mulieib;
q̄ puai illis bonis paternis
et ergo infideles filii in hoc ag
nosā pnt tū indignāt tali pri
q̄ alias caste nō viuēt tū iteato
matīnōiū et hat Ite pntes q̄
iustas res possidet pueire dnt
ne lites et ūmicaē it hēdes
p obiai eorū fiant. quia melius
eēt modicū vel nichil hēdib;
post se rlinquē q̄ lites et odia
ex hiis gnāre. Qua gnūt isti pn
tes peccāt q iustas res suis hē
dibus rlinquūt et quō filii q
rūt de talibus pntibus pater
p erm ^ ppp. Septimus sunt
qui st ptepti facūt q in ho
norāt prem spiāle puto sac
dotē et ofessorem qui te de fon
te baptismatis regnauit Dn
iohis 3o. Nisi quis renatus fuerit
ex aq et spū sto nō pt ītrare
regnū celorū Ite qui t p sacra
mentū dinū alimentū nūstrat
Dn iohis 6o. Caro mea vere
ē cibus Ite qui sas pdicaōib;
et exemplis te instruit et īfōt
Dn gregr īomel. Plus ē vbi pa
bulo nuturā īpetuū metem
rfice q̄ ventre mōrtuure cat
tibo terreno satiare Ite gregr
īdyalogo. Humiū stat q maius
ē miraculū pdicaōis vbo atq
orōis solaao pcōrē surē q̄ tur
ne mōrtuā rsuscitāe. Quinto
prem spiāle tplicit honorare
debemus. Primo humilit ei obe
diendo īhiis potissime q̄ de iu
re teneris plebano puta. tū tibi
pāpit celebrāe celebres. q int
dū seruies. qn ieiumādū ieiunā
q extoitatos strictissime vtes.
et peitenaā t iūctum īofessioē
adimpleas. Dim enū pdcōrum
tūsgressio maxe si fiat ex delibe
raaoē ā ostepti inducit pcmum
mōrtale
Qtra pdcā tria sunt nōbi
lit aduertenda. Primū ē

quatu ad excoicatoris sentecia
qua qlibet xpia meito debet
phozre Que e dupler maior
et mior Minor separat a sacra
metis ecie. qa nullu sacmetu
resipiendu e i miori excomunica
cione ne ecia osculu pacis. qua
miore excoicatoes quis incurrit
qp cato saeng et de phibitoes
Comunicat cu excomunicato log
do Comedendo emendo vedendo
et sic de alis. Et ab ista miore
excomunicacoe pt absolue qlib
sacdos q tlem ptate habet sup
tlem hoc qp possit eum absolue a
pcto mozli Et ista absolucio
fit solo vbo dicendo Absolvo te
a sma excoioris qua incurristi
Comunicando cu tali excomunicato
i logdo sive Comedendo vt Et
comunicatio vero maior separat
ab ingressu ecie et a coione fi
deliu et a sacmentis. et talis
excomunicacio timenda e ppt quing
rationes Primo qua p ipsam
excoicatu talis excludit a Socie
tate omu fideliu itra viventiu
Ite a Societate dine et bto i et
na felicitate existentiu Ergo
separatur leproso qui habet mor
bu infectiuu q a Sociatio homi
nu eicit. et io lepra corpal ab hoi
bus multu tietur eo qp e mor
bus Stagiosus Et mula sunt
hoes q alias infinitates poca
sustinent qp lepra eo qp ab hoib
separat Sed multo forta timenda
e excoicatio quia e ictus gladii
spualis q magis timendu e qp
gladiu corpalis Dn augn dit
de illo q excoicat Cy gnu est
hoc illi qp si feiret gladio. si a
feris devoraret. et inflamis ex
uretur Secda causa est quare
timenda e excomunicacio qa est
valde dapnosa Auferit enim pte sua
hoi de omibus missis et deo fi oro b
nis et alis bonis. que fuit in
ecia dei qd no e pnu dapnu
Cuis enim digne sufficet extima
mare valorem omnis misse.

quid tuit de omibus missis
que celebrantur p totu mudu
et de omibus qa fuit i ecia bonis
salutet de omibus bois hoib
quoz participacoe ex toto carebit
et privatus e qp diu i tali
excomunicacione perdurat
Tertia causa est. quare timenda
e excoicatio. qua q excoicat. sacra
ne tdiuit. et p ipam ecia dom
henriqui de fima a pnate dei vt
sic log licerat et de defensione
angelo et sco eripit. et ta in
aia qp i corpe pnati dyaboli tdit
Quarta causa e quare ti
menda e excomunicatio. qua excoi
catus e veluti mebru absasu
a corpe qd amplius nullius valo
ris e Quid enim valet manus
absasa a corpe. vel pes vel au
ris et sic de alis Dic excoicato
cora deo et sanctis eius nullius
valoris Et sup omia timenda e
absacio membri a corpe hominis
Dic nichil magis det time tristi
anq qp separari a corpe r mustico
qd e ecia Dn augn sup iohanem.
Nichil debet formidare debet
tristianq qp separai a corpe xpi.
quia e caput omu fideliu et oes
fideles i gra cristes sunt sibi
tuite meb. sed qm qd excoicatur
tunc a corpe id ea xo et a me
bris i fidelibus absaditur. et nul
la influentia dine gre amo ha
bet qp diu sic absasus e sed arest
tur Quinta causa e quare ti
menda e excoicatio e. qa excoicatu
ad nichilu valet vlt nisi ad ig
ne etnu. hoc phatur ex euange
lio iohis vbi xpt dicit Ego su
vitis vera et vos palmites.
sed ho e filis palmiti excoicato
absaso a vite. qa sic absasus
ad aliud no valet nisi ad ig
ne ponatur. ex aliis ramis mul
ta. tutilia pnt fieri sed no sic
ex palmite Dn ezechielis 15o
Quid fiet de ligno vitis filii hois
ex omibus lignis nemoz que
sunt int ligna siluarum nuq

Et ista absolu pt fici sic
sacmentu i sessione sc qui
cryhbet i fatet se coi
casse cu excomunicato
quendo p Comedendo i
sic de alis

xr

tolleretur de eo lignum ut fiat opus
aut fabricatur de eo paxillus
ut dependet in ea quidquid vasis.
esse igni datum in escam. Et ab illa
excommunicatione maiore non absolue
per nisi epus vel papa vel aliq
de auctoritate ipsorum et tales absol
dq e cum mise et vrgn
Q ptas esse platorum ligandi et
soluendi a xo eis tdita habet
magnam efficaciam. hoc possimus
cognoscere p tale exm fuit quidam
comes tholozanus fautor et receptor
hereticorum. et omnis tal ipso
fto est excommunicatus una cum hereticis.
et unus suus abbas fuit ad eum
missus ad monendum. q dum vno
sto nollet acquiescere nec excomunica
tionem timet. sciens vir suus q por
pusu non eruditur vbis. dixit ab
bas vt tu et tui videatis factis
q infecta sit ania q excomunicationis
vinculo e. Dnodatur. volo mihi
aspori album panem q sibi allato
dixit. O panis licet tu non me
rueris tm vt in te ondat veritas
fidei nre et maledcto aie excomu
nicationem non seruans. excomunicato
re. quod dto panis q int manus eius
candidus erat mox nigr suus e.
q preceptum in duas ptes diuidi
et intus silit apparuit niger mus
sidus et corruptus. tuc subiunxit
vt ea sanctus vtutem absolutionis
accepto pane absoluit eum. q in pore
spenae et tardore reuisus est.
Sequitur de pto eorum q step
nuit minorem excommunicationem.
et in non timet communicare cum ex
communicatis licet sciendo minorem excom
municationem incurrat. Nondum q
ille q sciat cum excommunicato Primo
peccat in sepo qua non cauet se
ab alio qui hz morbum contagiosum.
inq videt min amare suam
suam q corpus. qa si caret se inuar
re lepram corpis ppter omestionem
vna vel locutionem 2 sic de alis
q ato accedet excommunicatum cauere
sibi a participatione excommunicatorum.

sed lepram aie quam incurrit
non timet q tm periculosior e q
corpis Ite palia ponit talis
aie sue. qa si prohibitum sibi esset
sub pena vnius floreni ne loquere
illi excommunicato cauet sibi a damno
temporali ingtum possibile esset.
sed gra de x et tua sua non curat
Secdo peccat i eum cum sciat
quia cum ipse sit infimus usque ad
mortem ipse aufert ei remedium vel
saltem minus efficax reddit dum
confessionem minuit ipsius p qua cor
rigi debuit Et oto est confusio
adducens gloriam ds Imple faciem
eorum ignominia et querent nomen
tuum dne Tertio peccat etiam in
eum pro cuius iuria excommunicatio
lata e qa aufert ei rem suam.
peccat Quarto etiam i prem spiritualem
cum sentenciam contempnit. i emendam
et satisfactionem. quia talis excomu
catus debet cogi p talem rubo
rem et verecundiam ad satisfaciendum
primo leso. quam satisfactionem
ille expedit q ei sic principat.
Quinto peccat etiam in deum q
i ministro suo contempnit. ipse enim
pocus puni amat mensa dei
sacmento altaris q mensa ex
communicati. et pocus amat societatem
excomunicati q filiorum dei. in merito
i inferno erit socius dyabli. quia si
aliquis priuatur excommunicatus prin
cipat moritur peccat Queritur
in quibus casibus qs iuste excomunicatus
principat Video i quibus casibus
primo qn quis loqtur ei in hys
que pertinet ad absolutionem vel
alias ad salutem aie licet alia vba
intendent imponat vt magis pro
ficiat Secdo at qcumq orator id e
causa oris, vadens aut pegri
nus aut mator in terram excommunicato
rum deuenit vbi non possit emere
vel non habet vbi emat. tali da
tur licentia ab excomunicatis ac
tipiendi ppter necessitatem Tertio
vxor excommunicati excusat a participa
tione cum viro suo excommunicato.

Quarto filij excusantur a pti
cipatione pris excomicati. et ho
intelligitur sedm wilhelmu de
filijs qui adhuc sunt i ptate patris
et omensales pris. Alij vero filij
ext domu pris existentes no ex
cusantur. Dilit servi et ancille
qui an excomicacione fuerit i ser
uicio illiq dnu excomicati. Quido
ppt ignoracia cum quis ignorat
illu ee excomicatu. Quid aut si
sua habitu alique ee excomicatu
sed actu no aduto et omico. Re
pondeo sedm wilhelmu. Si subito
hoc fiao et no aduto credo q no
peccet nr excomicacione incido. Que
ritur utru si excomicatus intrat
ecam an alij teneantur exire.
Rndeo sedm raymudu. Si mai tu
e ee excomicatu eca alij exire
tenetur vel pauge q ille exeat
xi. q. 3. sicut apli. Quid si excomi
catus intrat ecam sacdos ia ince
pit missam. Rndeo sedm ray.
Si e occultu no det dimittere
officiu. Si vero e maiu moneat
eum publice ut exeat. et sicdem
no nr et sacdos no icho aut ra
none debet dimitte. Si vero p
q ille intraret ecam vel prius
q sacdos eu videt ia canone icho
auit det sacdos procede i officio.
ita tu q finita canone vel supto
sacto angu dicat post coione mo
neat illu ut exat. q si no vlt pt
sacerdos eu ecce. et si pt eu no
ecce i sacristia redeat dicat cano
ne pel oione et p canone que
restabat. Queit si aliqs assurgat
vel reverentia exhibeat alicui ex
comicato vel inclinat ei salutanti sa
a moueat labia qn resalutans eu
cu tu nichil dicat. Rndeo sedm
wilhelmu. No incurrit excomica
cione. pene sunt extendende sed
restringende. Dn et q pbo ab ex
comicato salutari no det eu resa
lutare. sed pt dice deus vos eme
det et hiumoi. Dicendu q qui
scienter mung ab excomicato rupit

vel eca bn facet si ad riboze mdncedu excomto rmittet

inducendo e q vel ipios vsus
dutur. Ite utru excomicatus li
posset aliqd dari. Rndeo sedm
wilhelmu. Pt causa hiuanitatis
et insustentacione licet quando
indigentes sunt. et hoc intellige
solu quo ad nia vite vel alime
ta vel vestes et hospicia. sic tu
q ppt hoc no dimittit laborare pro
absoluacione. Secus si petit alia
utensilia ut securi vel fossoriu
et hiumoi q eis no sunt ostende
da xi. q. 3 qm multus. Sed quid
si vir vocat excomicatu ad mensa
nuq potest ad ipam mesa ome
de. Rndeo sedm wilhelmu. Credet
q non tu potest ad alia mesa eode
ita remote q melio possit dici
q no omedat simul. Quid si hos
pitatus sum i aliq domo ad me
sam et supueniat et ingerat se
excomto nuq teneor surgere.
Respondeo sedm wilhelmu. Si e
publicus excomto teneor surgere
no obstante cuiuscuq scandalo.
si vero e occultus et no possum
sine eiq nota ~~id mandu~~ no teneor
surge. Sed an supueniente publico
excomto ego teneor exire de domo
Rndeo sedm wilh. No imo licet
eca sua publice excomicatu esse
i aliq domo possu ibi hospitari
si tante capacitas sit q possum
coione vitare. Na et licet cu ex
comicato i eade camera omede
sed no in eade mensa. sic net
i eode loco iace. Quid si venia
tuitatis ad aliqd festu vel iu
uiu et ibi inuenio publica excomi
catu. teneor rede ner debeo ibi
expulsa licet sedeat ad alia me
sam q omis talis queites ad fes
ta vel suiuiu sil tuice omunicai
dicendi sunt. Et q sentencia p
latoq valde horrenda sit et step
nenti valde periculosa quia osti
tuit eu i inimicicia dei. Dn legit
q gregoius pp nonus diuite quedam
excomicauit. qui stepsecat execuci
cionem pape. cum miraculo di

tyronie q̃ nidifitauerat super
domũ eius a domo eius recesse
runt et nidũ destruxerat
ad domũ alterius. quod videns
dais Otunax et amoitq acos
natis suis q̃ hoc idem Osidera
uerit i tyronijs. postea humiliauit
cor suũ petens absolucionem.
et q̃ ito absolutus fuit a sentẽa
illa tunc tyronie redierit et ni
dũ suũ sup domũ suã reposuerit
Item aliud exm legitur Qd
q̃ etiã sã vinetũ mãs mul
ti passeres solebãt intrare et
etiam sedare et diuũ officiũ
impedire. cum at nõ possent
excludi ept illius loci eos exorci
cauit mortẽ Ominas si etiam
deinceps itrarẽt. q̃ ab etiã te
redentes nũq̃ amõ etiam it
uerit. Imo si aliquis aliquẽ
capiat q̃ volẽt intẽta portat
strãi mortẽ Item sacerdũ cũ
quãto conatu et diligentia pei
tenãã t i Ofessione posita de
beas adiple. quia negligentia
Oteptus peitencie facit Ofessi
onem prędentẽ nõ valẽ Dm
hoc casu sit i alijs grauior casibus
infra scriptis Ofessio e iteranda.
Pro quo nondũ q̃ fuit grauior
casus oes et visitata i q̃bus doc
tores dicũt Ofessionẽ ee iteranda
dã Primus e ppt enormitatẽ
sceleru ob quã oz prelatũ ad supe
rẽ remitti q̃ Ofessioẽ cuidẽ det
et absolue nisi velit altei omit
tẽ. tunc talis prelat tenetur rei
terare illa peta pro q̃bus missus
e ad superiorẽ pro absolucione
sed primus Ofessor det eũ absol
ue ab illis a quibus pt nisi co
fessus exorcisatus sit maiore excomunicacõe.
quia tunc a prelato nullo potest
absolui talis Ofitẽs nisi an sit
absolutus ab excomunicacione. quia
absolucio ab excomunicacione debet
prędẽ absolucionẽ peccati
Secundus casus e ppt ignoraciã
sacerdotis vt puta q̃n sacerdos

ignarus sit tunc querendus e
sacerdos qui sciat ligare et sol
uere et cũ discrete dram peccati.
et item Ofitendũ e vel licentia
ppria sacerdotis vel auctoite supe
rioris. ex q̃ patet q̃ illi seipsos
decipiũt qui ignaros et illite
ratos sacerdotes ãrũt Tertius
casus e si Ofessio nõ fuit inte
gra. vt quia obtinuit scientia
liqd morle peccati. aut etiã
accessit cũ voluitate ãmõ vltei
peccandi Quartus casus e
si omisit vel neglexit satisfa
cere et oblitus e satisfactionem sibi
iniuncta. nã si sciret et eam adi
plere vellet et cũ vera cõtricõe
et cũ bono ppositio Ofessus eet
nõ oportet reiterare Ofessioẽ
Et ista intelligũt duo vltimi
casus qui mutat sacerdotem.
si aut ad eundẽ sacerdotẽ reu
tit tunc distinguendũ. q̃a aut fecit e
aut nouit Ofessus e aut ia de
memoria elapsa fuit ab ipso sac
dote ppt diuturnitatẽ temporis.
In primo casu faciet q̃n peccata co
fessa ad huc fuit i memoria sacdotis
tũc nõ tenet oia reiterare sed
solũ illud peccatũ qd obtinuit sci
ent vel etiã illa intentione q̃ cũ
voluitate ãplius peccandi ad co
fessionẽ accessit. Sed i secdo casu
faciet q̃n peccata fuit elapsa a
memoria sacdotis. tũc tenetur
oia iteterare etiã si oes eet
Ofessus et semp aliqd peccatũ ob
tinuisset tũc oes iste Ofessioes
sunt reiterande. q̃a Ofitenti vnũ
peccatũ morle nõ dimittit sine
alio a deo. Psl. Larga dei pie
tas veniã non dimidiabit.
Aut totũ a nichil te lacinante
dabit. Item humilitẽ obedierdũ e
plebano puta cũ pcepit tibi
ieunare sub pcepto. q̃a q̃cũq̃
tũsgressus fueris ieuniũ qd e
sub pcepto ente sacerdũ et sine
causa et ex oteptu peccatũ moe
lit Secus e si ex causa nõbili

90

iuncte

ii mussi

sacerdũ

2m dortoc

sacerdũ

soluetur ieunium. Dn̄ ergo de
pauperib⁹ et mediocrib⁹ utrū
obligant⁹ ad ieunium ecc̄e. Rndeo
sdm̄ thomā 2ª 2ᵉ. q. 1 ar. 6. Si pos
sunt hre tm̄ sed q̄ pnt sufficere
ad vnā refectionē nō excusant⁹ a ieunio
si nō pnt tm̄ habere q̄ eis bn̄ suf
ficiat pro vna refectione excu
santur. Sic et qn̄ ppter prēdentē
tedia ieunium ferre nō possent
Ex isto possumus elicere q̄ illi po
tius ad obligant⁹ ieunandū qui
habet sufficientia ad comedere
et bibere et etatē et vires
corpis ad hoc. Quid de pegri
nātib⁹ aut multū laborantib⁹?
Rndeo sdm̄ thomā vbi supra.
Si pegrinacio aut labor comode
pnt differre et diminui absq
detrimento nō sunt ieunia ecc̄e ppter
dimittenda. Si ait imineat ne
cessitas multū laborandi vel
dietas magnas facere et sic cū
hoc ieunia nō pnt seruari nō
obligatur homo ad ieunandū.
videt⁹ tm̄ in talibus recurren
dū ee ad superos dispensatores.
nisi forte nō ē osuetū quia p
lati dissuadentes vident⁹ ānue.
Quid de mulier⁹ siue lactātib⁹ pregnātib⁹
Rndeo si nātis debilitans cor
poralis impedit eas nō tenē
tur ad ieunium. Vno si probabile
timeat⁹ de periculo eaꝝ nō solū abortū
lū pnt ieunium soluere sed tenet⁹
sicut milli ponit. Queri⁹ vtr
vxores ppter phibitionē virorū
debeat dimittere ieunia. Rndeo
licet debeat dimittere vota tm̄
nō ieunia ab ecc̄a instituta. qa
deo et ecc̄e plus obediendū est
q̄ hōibus. sed ieunia q̄ vouis
set sponte illa dimittere possent
ppter prohibitionē virorum.
Faciendū q̄ libet ad pmpte obe
diendū suis superiorib⁹ meito det
indua ppter tres rōnabiles ratiōes
obedientie. Prma ē qa obedientia
ē via certa salutis eterne. qa
sicut p inobedientiā homo fuit ex
pulsus a gaudijs paradisi. ita per
obedientiā illic certaudinalit⁹
redit. Dn̄ legitur i figura huius
de tribus magis q̄ p alia mā
reuisi sunt ad aliā regionē suā
vt exponit gregorius. Secda qa
obedientia ē scala celestis et ei
ne felicitatis. insup etiā ē cla
uis ecc̄e iocunditatis. quia si
cut nobis paradisus ecc̄e iocun iocundi
ditatis claudit⁹. ita ed̄em p
obedientiā aperit⁹. Tertia ē quia
platus est in loco dei. ergo sub
det habere platū q̄ vicariū
dei. quia tantā mercedē obe
dientie accipiet q̄ plato obedit
i bono quod iubet ac si deo
i hoc obediuisset. Dn̄ et dns
eis dicit Luce 10. Qui vos au
dit me audit. q. vos spernit et
Dn̄ etiā platos dns̄ nōiat
deos Exodi. Dijs nō detrahes
Dn̄ subditis murmurātib⁹ mo
ses dixit exodi. Nō est vr nos est
murmur vrm̄ sed est dnī
Ergo est platos nō ē murmu
randū sed eis humilit⁹ obedien
dū sicut dnō. Dn̄ bernard⁹
Quid ad propit vice dei homo
q̄d nō sit certū displicere deo h⁹
ōino ē accipiendū q̄ p̄ placat
deū. Secdo prem̄ spiuale hono
rare debem⁹ sibi debitū iustice
integrit⁹ psoluendo. vt videlicet
sacrifices q̄n̄ fuerit sacrificandū
et decimā prestes de omnibus
bonis tuis et eaꝝ vt ofteram⁹ sibi
q̄n̄ ē ofterendū. Queri⁹ quō
decime et silia sunt soluenda
Rndeo sdm̄ milh. bigd. q̄ de
melioribus et nō de deterioribus
sunt soluenda. Dn̄ ecc̄. 21°
Noli enim offerre munera pua
nō enim accipiet⁹. Ite qui dā
q̄ offtis de deūs optiā q̄ eligi
erunt. Ite det eaꝝ solui absq
mora. Dn̄ exodi 22. Decimas
et primicias nō tardabis offerre
Ite integre sunt eaꝝ solueda
talia. Dn̄ ecc̄. 21. Bono aīmo
gloriā redde deo et nō minu
as primicias manuū tuaꝝ

sed heu paua sunt q̃ decimas nõ
ponte et integras soluunt.
tum tũ sit p̃ceptũ malachie 3°
Inferte omẽ decimas ĩ horreũ
tuũ seruantes ãt illud p̃cep
tũ q̃ drut remuerant Primo
remuneratione tpali q̃ est ha
bundantia rerũ sedõ regulne
ratione corporali que e sa
tas corpm. de hys duobus dic
ligq Si decimas dederis nõ
solum habũdantiã fructuũ
reapies sed etiã sanitatem
sẽtis corporis Tertio remue
ratio spiuali q̃ e remissio pãtõ
Quarto remuneratõe celesti.
q̃ e ad ẽpio celestiũ pmiorũ.
De hys duobus augustinus dicit
Ecce sibi etnũ pmiũ vult pace
at pãtõrũ veniam pmereri.
decimas reddat Dñi exemplũ
Miles q̃dã in decimis dandis
erat deuotissimus habebat ãt
vineã quãdã q̃ solebãt ferre 10
carratas vini a ruati veo tpe
quoda nõ dedit nisi vnã
carratã vini. quo viso dixit
miles quod meũ erat abstu
lit mi dñs ego illi porationẽ
suã nõ auferã siliter decimã
prem de dere carratã vade
et da sacerdoti hãc carratã.
quod et fecit e. eodẽ tpe frat
multis sacerdos quidã tusies
iuxt vineã pdictam referta vuis
iuerit et argues frem de tan
ta collone vuarũ quare cum
collectura tam diu tardasset.
et estimas eũ talia loq et qua
dã subsãnatõe. tũc dixit sac
dos seriose vineã vuis ee plen
simã. et sic iuenit e uberiores
fructus habuisse q̃ habuit aliq̃
anno p̃cedenti Tertio hono
rare debemq̃ prem spiualem ei
honorẽ et reuerẽtiã exhibendo
Ecce hoc de scribitur ecce 1° Ho
norifica sacerdotes et da eis pre
vel pres vt mandatũ e tibi.
sed ve illis qui sacerdotes nõ
honorant sed derhut q̃ infamãt.
q̃ rursus crucifigunt filiũ de
i semetipsis vt ait apls Nã
quotiens religioso vel sacerdoti
derhis toties cõnã spineã capiti
xpi imprimis. quia xpi sunt ca
put et supior ps ecte militãtis
Quotiens ãt iuriã ipis facis
tonẽ xpm clauis figis. quotiẽs
eis iniuriatus fueris toties i faciẽ
x̃ spuis Quotiens ipos exposi
habueris vel dcã vel facta eor
exprobraueris toties latus x̃ lãcea
tũsfigis Vnde deus ostendẽ volẽs
q̃tũ istud prem detestet declã
uit hoc in pena isolutã quã da
thã et abiron ptulerũt. diu omnis eos
vnos tra absorbuit pro eo q
ipis sacdotibus insultauerũt et ig
nẽ alienũ obtulerũt Ex quo pa
tet q̃ sacerdotes merito ab omnib
sunt honorandi ppt tria Primo
ppt tuã valitatẽ quia te p ab
solutionẽ a pcis purificãt et p
sacmẽta i ee grẽ te confirmãt et
tgnũ celoq p clauẽ sue lingue
t aperiãt et reserãt Secdo ra
tione dignitatis q̃ tãta e q̃ crea
tores suũ mãibus tractant et pro
humana salute imolẽ hostam
offerant Tertio roẽ pãtis
quia ira dei per oblationẽ suã
placãt et manũ dei ad plastẽ
dũ erectã quodãmõ ĩmobilitãt
vtute oblationis pro te facte.
Vnã auctas Sacdos e sigillum
dei. clauiger celi. os ecte. sepul
chrũ xpi. auãrũ medicus. digni
or angelis. gallus exitãs cla
more suo a sopno pcõ

Patrẽ supnaturalẽ idẽ ipm
prem oportẽtẽ honorare
debemq̃ tplicit Primo quidẽ
i seipo Secdo i eius filio vnico
ihũ xpo Tertio i eiq̃ matre
vndcã vgine gloriosa In seipo
q̃dẽ honorare debes celestẽ pa
trẽ tplicit Primo sibi pro oibq̃
bnficiis tã donis nãlibus quã
gratuitis deuotas et iuges grãr
actiones referendo Ad quod exe
quendũ monet scriptura pphãz

ut oes magnificentiae tepidi te sui amoris

dicente Benedicta dnm in omni tpe.
ad hoc te etiam monet creatura to
Videmus enim q auicule statim
cantat et creatori suo laudat
cui in aurora luces et diei bnfi
cia sua senciunt. Valde at est
absurdum q tu obmutescat crea
tura rationalis vbi deo plaudit
et iubilat creatura irrationalis ¶
Ad hoc te etiam exortat ppria na
tura. nam in corpe tuo geneauit huiusmodi
natura tot mebra vt dicunt
physici q sunt dies in anno. vt ex
hoc rationi instinctu informeris ne
vlla dies tuiscat sine laude di
na et gratiarum actione ¶ Deinde
ipm prem supnale honorare
debemus omnis tuas actiones co
gitationes et affectiones in sui
laude et gloria referendo Ad ho
hortatur apostolus cum dicit Omnia
quecumq facitis in vbo vel in ope
omnia in noie ihu xi dni nri
facite Omnia scilicet vba dicta
vel facta vel cogitata in eius gloria
et honore referendo. et ex hoc
tue actiones no censentur humana
ne sed potius celice et diuine.
quia celicam formam ipis imprimis
qui in eis soli diuinum honorem
intendis. ecdem deo maxima illu
ria irrogat q in suis actibus inte
tendit ostentationem ppriam vel
oplacentia humana exemplum de
illo q arbore fructifera plantata
in orto alterius sibi p violentiam
surripit et in orto ppo reponit.
Nam arbor fructifera e bo vo
luntas p diuina gratiam irrigata
et fecundata q tot fructus bo
nos producit qt actus bonos et
meitorios elicit. quam tunc de
orto dei euellimus et ortum in ya
boli transplantamus qui de actibus
virtuosis et de aliis donis nob
celitus excessis suppbimus et no
bismetipsis assribimus vel per
ipsorum irrogationem deo laudes
debitas no referimus ¶ Tertio
ipm honorare debemus eum pre
omnibus et super omnia dili

ligendo Ad quod potissime mo
uei debes ex eo q tantis amoris
bnficiis te diligendo detinuit
vel puenerit Nam cum no esses
de nichilo te creauit. cum p
ditus eius te ppro sanguine re
deat et vt bruis eius serpnt in
laboris tui pmium repmisit.
Genesis iio Ego ero mertes tua
magna nimis Ideo sedm augo
te tam multiplicia dilcoe puenit
vt oes ingratitudine et tepidita
te suo amore no pigeat ream
vesta corde tuo excludere vt si
bi quicq pigruisset amare non
pigeat reamare. Cum at deo
multum acceptum sit eum diligere
et laudem eius in omnibus querere
et ei in omnibus tam in psperis
quam in adusis semp gratias refe
actiones et insup ipi hoi mul
tum vtile et salubre patet illd
per exemplum legitur q quidam
monachus cadinis castrum fuit.
cum vtiure mula sanabantur
infirmi maxime ex tactu ves
timentorum eius q cum interrogaretur
ab abbate q esset virtus mira
culorum. fidit no pre ceteris la
borio ieiunio vel oro sed hoc u
num scio q extollere me non pt
prospeitas nec frangere aut turbare
aduersitas. cui abbas no te tur
bauit q miles quidam nup gra
tiam nram intrauit. respondit no
tum enim amisi deo si modicum
habeo cum gratiam accipio actione
si multum utam gratias, et cognouit ago
abbas q vtus tantorum miracu
lorum esset amor dei et contemptus
rerum terrenarum ¶ Patrem te
lestem sedulo honorare debemus in
filio eius bnedcto unico dno nro
ihu xpo. et hoc triplicater primo
saltem semel in anno ipm ad hos
pitium tuum inuitando Beatus at q
quotes deuote omnipotentem tocens
ipm ad hospitium tuum inuitas Ba
endum q quilibet fidelis postq ad
annos discretionis puenerit confite
ri tenetur omnia peccata sua

confiteri et commutare saltem sed
in anno saltem in pascha
nisi de consilio sacerdotis sui et
preter aliquam rationem causam
ad aliquod tempus abstineat ut
pater ex de prima capitulo dominus
Et quicunque saltem in anno semel non
contendo statutum ecclesie primaeve
violaverit primam mortem incurrit
Secundo ut cum unum filium in sacro
altaris quilibet christianus ad minus
semel in die libenter videat et
missam audiat Et ex illa visi
one exemplum hominum solacium pervenit
Primum est de petro apostolo
erni de petro qui statim viso
ro post negationem compunctus fu
it et septies humiliter rem recognovit.
sic similiter quinque stringit ex deuo
ta placatione sacramenta quo peccatorum
sic expugnit et peccata ei sit dimit
tunt Exemplum de publicano
qui in oratione vera dixit deus propi
tius esto mihi peccatori Secundum est quo
tu eccle hominum angeli solent cum
tanta habitare. et talis homo quo
fiat tam in donis spiritualibus quam
salutem virtutibus quam in corporali
bus salutem naturis corporis
Tertium est quo tali hominis
iudicio tota omnibus gratium
actio maior ei a deo referetur
et tota omnibus in celo accepta
or familiaior et dilectior erit.
Tertio quicunque in ecclesia corpus videbis
et in missa elevari seu in via poti
ri vel audis missam vel ma
nam ad elevationem pulsare
septies flexis genibus humiles
et eum reverenter et devote ad
ores Ad quod hortatur apostolus philip
pos In nomine dei omne genu flec
tatur celestium terrestrium Deo quilibet homo
non solum qui videt corpus xpi
elevari in missa sed etiam qui non
potest esse in ecclesia propter laboribus suis
et audit pulsum quod fit in ele
vationem corporis et debet ge
nua sua flectere et deum humiliter
invocare Dicunt de hoc exemplum
legitur quod quedam mulier a
dyabolo temptata laqueum ad suspendendum sibi paravit. quodcum
cepta conaretur pfitere pro eleva
tione corporis xpi iuxta morem ecclesie
panellam audivit. tunc illa mulier devote
flexis genibus dixit. domine ihu xpe
fili dei vivi miserere mei. et ecce
mox trabes et funis suspendij
fracta sunt demonibus fugientibus
et dicentibus. quia vitus pnnae tra
potis xpi te liberavit a tpali
et etna morte Proem celestem
deo honorare debemus in mere filij
sui benedicta. quia mater meito ab omni
bus veneranda est quia adeo dominus
est in mere omnibus hominibus ut xpis omnibus
necessitatibus subveniat Circa cui
adiutorium quatuor considerandum sunt
primo salutem quod efficiatur adiuvat
Secundo vnum hoc habet quod tam potest
est Tertio quilibet adiuvat Quarto
propter quod adiuvat Circa primum non
dum quod efficiatur nos adiuvat et ho
no quia potest scit et vult. ipsum eum
habet adiuvandi posse quia est
mater omipotentie Dicunt bernardus
Data est omnibus potestas in celo et in terra
ut quicumque volueris valeas im
petrare Item habet adiuvandi
sapientiam quia cognoscit defectus
nros et necessitates nras ergo
dicitur mater sapientie et agnitionis
Dicunt et zeo Qui oliva speciosa
in campis Ego mater pulcre dilec
tionis timoris et Item habet adiuvandi
di velle quia est mater misericordie et bonitatis
Bernardus quod magnitudo
misericordie virginis marie ostenditur in
ho. quia eum mia excellit et precel
lit omnem stirpem minas in celo viven
tium Dicunt assimilatur campi olive quia
est omnibus patens et omnis Dicunt et
zeo Qui oliva speciosa in campis
Nam omnibus misereri nobilibus
ignobilibus. sanis infirmis. diuti
bus pauperibus. iustis et iniustis. iu
venibus et senibus Item omnibus mor
bis et infirmitatibus subvenit. si pro
honore dei est. ut homo liberetur ab
illis Dicunt nondum quod sancta non
iuvant hominem nisi quantum deo placet.

et salutis sue expediens est
Ergo ista homines q diffinitē
credunt vt qui honorat illū
sanctū. vel q hoc fiat vel q hoc
dimittit ad honorē illius vel
istius sancti q ipō sibi obtingat
vel hoc euenuat. hoc sic credē
ē erroneū. quia forte voluntā
dei ē vt nō liberis alti infirmi
te vel tribulacione vel nāte.
et sancti nō orāt pro nobis in
si ingēti ignoscāt deū velle
eos exaudire. quia tūs infir
mitas vel pauptas ē tī causa
salutis et preseruat te a prīs
aut deō ex mia sua vt sic punie
ipnia Dn hugo 7o libro de aia
Quosdā pscens deus multa
peccare posse flagellat eos i inf
mitate corpis ne peccent. vt
eis melius et vtilius sit frangi la
guoribus ad salutem q eos ī
mane īcolumes ad dāpnacionē
Dn etiā augn i libro de ciuita
te dei Deus cū adusis tribus ex
agitat aut merita exaīnat ā
prīā castigat aut mercedem
m etiā pro tollerans malis
tpalibus seruat Et ergo cū pa
er tuus infmat vel aliq de
frīs habet et tu iploras vel i
uocas auxilium alicui sancti. cō
mittē dēs hoc deo et illi soō v
trū expediat et nō diffinitiue
tenē vel credē si hoc vel hoc
feceris q puer tuus ipterea
liberabit. qz forte tu cū tuis
prīis demeruisti q deō te punit
i puero tuo. vt p has tribula
ciones et occupaciones quas
habes cū puero tuo prīa tua
ignoscas et sic cū intencione deū
inuocas et mēaris remissionem
prīorū Et cū nichilominus sancti
honorandi et inuocandi sunt cū
magna fiducia. quia meruerūt
hoc apud deū q pnt nos sub
uenire i necessitatibus nostris
Ite magnitudo xpi mue marie
p alijs sanctis ostendit i hoc
q iuuat i omnibus locis i mai

in terra indomo i tampo i
lecto in mēsa Ite i oib tēpo
ribus die noctu q de mane
de sero iiuuentute i senectute
et sic de alijs Dn bernardus
Beata maria omnibus venia
petentib mue sinū apit. reis
obtinet venia. egris medela
pusillanis cordis robur. af
flictis solacionē. pcitantib
adiutoriū et liberacionē Dn
trus Non ē fas te illū posse
desē qui spem sua fiducialit
ponit inte. ex hijs patet mag
nitudo mue marie Curia se
cundū nondū dn maria habet
at q ē tam potens i celo et i
tra. rndet q hoc habet tpli
ci racione. et hoc patet ex eo
q quis pt apud aliquē tē
trenū habē magnū posse.
Aut voē pntele aut racione
grē inuenīte cetra illū regē Aut
voē bnficij quod exhibuit illi
regi Ista tplici roē ugo maria
apud regem celestē obtinuit
magnū posse Primo racione
pntele quia ē mat regis etīā.
hoc figuratū ē 7o regū et vbi
dicit salamō betsabee mri sue
Pete mat mea neq enī fas e
vt auta facie mea ate Secō
habet magnū roē grē inuēte
Dn dixit ei angelus i anuncia
cione Inuēisti enī gram apud
deū. et nō tm inuenit apud dm
gram sed apud totū mūdum
Dn bnardus Bene maia dicit
grā plena. quia deo angelis
et hoībus ē gta. deo p humilte.
angelis p virginitate. hoībus
p fecunditate. Tanta gram
apud deū inuēit q eā ab etno
sibi i matrem elegit Ite tanta
gratia inuenit q omis peccato
nes exaudit Dn regū 19 Omē
qd petieris a me imperbis.
Ista vba dicit salamō mat sue
sic et xpō dicit matri sue Ter
tio habet magnū posse racione
meiti qa xpa sup oes creaturas

peccatis

meita cumulauit. Pro q° non
dum q̃ eius meita sunt nobilia
magna et multa. Primo dico
nobilia ꝓpter mediacionem nam opa
mie que nos ubemur pauperib⁹
exhibere ipa in metr in ipm de
um exrebat. Ipa enim eum lacte suo
potuit et pauit. hospitio uteri
sui hospitauit. uestauit eum humā
nitate saluter corpe quid de pu
rissimo sanguine factum e in
opacione spiūs sancti. iacens in
cunis pendens in cruce tamq̃ in
carcere eum uisitauit. quia iuxt
crucem stetit et sepulture eius
interfuit. sic de omnibus operibus mie
que nos pauperib⁹ exhibem⁹ ipa
mediate in ipm deum exrebat
ergo eis meita sunt nobiliora
meritis nostris. Secdo fuerunt eis
merita magna ꝓpter duplicem
opacionem. qa simul et sel stepla
cione et actione exrebat. Nam
ueo q̃ nutriuit ihm natm corpis
mistrando. in hoc ipa intendit do
eis deitatem sublimiter stemplando.
Tercio eis meita fuerunt multa
ꝓpter continuacionem. quia sine cessa
cione meruit et cumulauit. Sed meita
dices quo semp meruit nonne
q̃nq̃ comedit bibit et dormiuit.
Ridco quia oia illa nata corpis
ita distincte ordinauit q̃ eam ces
sando ab opibus et q̃escendo sep
meruit et hoc ex feruenti ex
citate. et hoc non e mirum quia
nob e possibile semp meri i oib⁹
q̃ facim⁹ uel dicim⁹ cum in gra dei
sum⁹ et omia ad deum referam⁹.
Dm aplus. Dilig⁹ qui diligen
tib⁹ deum oia cooperant in bonum.
In hoc enim ꝓtellim⁹ sanctos in
telo existentes q̃ nichil aplius
meri pnt. sed nos in pnti uita
possum⁹ semp meri. unde Sic
medis ꝓpter conformacionem naturie
et tum gratie actione cibus tuus
laudat deum et sic comedendo me
reris coronam uite etne. Dico
mis ea intencione ut fortior
fias ad surgendum et seruien
dum deo et sic dormiendo meris
Dm gregorius. Bonum stoc non
datur a meito: si laboras ma
nualiter ea intencione ut habe
as dm te et uxorem tuam et filios
tuos de iustis nutrire ualeas
ut no indigeas furari nec qd q̃q̃
iuste lucri. uel si laboras ea in
tencione ut de laboribus tuis
pauperibus subuenias q̃ p se la
borare nequiunt. uel si laboras
ut penitentiam ade et humano gnī
iniuria pficias. et qm cotq̃ haru tum
intencionum una habes et sic in
gra laboras semp mereris i
quolibet ope corona uite eterne
Ergo pistor no pt pinsere quia semp
semp meruit corona. filiter faber
sutor sartor rusticus exrcens agri
cultura et sic de aliis laboribus
et pro una die ina fideliter labo
rasti habebis maiorem pmium q̃ toto
mundus valet ut Dm ps labo
res manuum tuarum qa madu
cabis et Dm benedic. Si labor tuus
mertes inuitet unusquisq̃ studium
eum suum laborem mercedem ita
piat Dm ambrosius. Breuis huius
laborus e meta sed corona ꝓpetua.
Tercio faciendum aliter beata virgo
adiuuat. ipsa quidem adiuuet ho
minem saluter in oi statu saluter in
uita in morte et post mortem
Dm canit de ea Maria mr
gre mater mie tu nos ab hoste p
tegen hora mortis suscipe. Adiuuat
qdem in pnti uita tam bonos q̃ ma
los. bonos saluter in gra seruan
do et eis gratiam augmentando.
io dicit maria mater gre. malos
uero ad miam et ad penitentiam
reducendo. io dicitur mater mie.
Circa qd querit utrum ipa uel
filius eius sit magis mitis. Videt
q̃ filius eius. qa sit e infinite po
tentie ita infinite mie Dm ps
Miserationes eius sup omia opa
eius. Sed ipa dicit mater mie qa
ipa semp miseicorditer agit.

Sed filius ē iustus et mōrs ī
omnibus operibus Dñ pōs Uni
uerse viae dñi misericordia et veritas
Sed maiora tñ exhibet misericordiam q
nō iustitiam cū hoīb ī dicit mīr
nuc Adiuuat etiam ī morte ab
insidijs diaboli protegendo. ī
subdit tu nos ab hoste protege
Adiuuat etiam p mortē animas ī
suis suscipiendo mānib et eas ī
celū deducendo. ī subditur et
ī hora mortis suscipe Certo
dicendū ē appt quod nos adiu
uat Pro quo sciendū q vigo glo
riosa imperitrādo tenet et obli
gat nobis precibus misericordiam et gr
ciam exhibē ut nullo mō valeat
a nobis stinē misericordiam etiam si vel
let sed iusto dei iudicio iustat
oportē nobis gratiam dare Et ho
stingit triplia voē Primo iusti
t nobis gratiam exhibē appt ipīs
grē inuentione. huiusmodi enī ge
nus ī lapsu primor primi grātiā
p didit quia angelo testante
ipā inuenit. sic enī aut angelus
ut habet Luce primo Inuenisti
gratiam apud deū Iustū ē at tāī
iudicio ecclesiastico q̄ similī ut
q̄ rem alterius inuenit ei restituat
cui erat. et sic p iustā sententiā
tegit maria nobis precibus
qui gratiā p didimus restituere
siue velit siue nolit Sedō ve
git nobis misereī appt matrīnī
affīm. nā ex eo q eius filius digt
dici et esse fr nostr mīr pōs Nar
rabo nomē tuū fratribus meis
Ite ī euāgelio dicit xpt magda
lene vade dic ad fres meos Ad
tendo ad prem meū et patrē
vrēm. et ex hoc tegit iusta voē
ēē mīr nostra Iam q at q omnis
mīr diligit suos filios Dñ sicut
ihesus xpt secdm deitatē natural
ē filius dei pris et omnis eiā filij
adoptiui Dic a sili ihesus xpt
secdm humanitatē ē naturalis filius
virginis marie et nos eius filij
ex matina affectione Hinc est
q̄ luce primo dicit peperit filiū
suū primogenitū Qui primo
genitus eius filius iusto ordine
dicitur respectu nri q post illū
filij eius sumus. ex hac nūt mar
tia affectione tegit habē curam
mri Dicimus q omnis mr māliū
voluerū serpentū etiā quātū
cūq habeāt ferocitatē venē
sam diligit tñ fmo tegitur di
ligē fetum suū. q si tam fortis
ē nā vt omnis creatura ex u
tute matina tegat velle bom
filijs suis multo magis diuinus
affectus ī mrē dei tegitur nos
amare Quia filius dei q ī mūdo
dei venit ī vterū vīmo mūdo qui
dicitur et ē ipe fenis eius vistera
ī eternū misericordia redole.
hinc bnardus dicit pomū ī mane
habuerit p dimidiū diem per
reliquū pte diei manus redo
let odore. sic a sili mūdo q ē
deus ī eius vistera nouē men
sibus regenuit ī eius vistera
redolent metrīnū Certio te
gitur nobis misereī ex filij
cōmendatione. Ad hoc enī ele
git deus filium marie tempus
et locū aptissimū quo nos
recōmendaret mri. hoc ē tpe
passionis quo dixit mulier et
te filius tuus. vt ex ho loco et
tpe ipām recōmendatione ei
profundius īculcaret Sā noīe
iohis qui interpretatur gratia
omnis pōtifices dūsi ad dūm in
telligunt quos ī illo loco et
tpe mri recōmendare voluit ut
cum ira dei iusto dei iudicio
egredetur ad punienduū et
dampnandū pōtifices ipā medi
loca et temporis passionis pro
nobis affectuosius īcipellaret.
ac si ī illa recōmendatione fi
lius diceret dicit ysaie 16 Ab sto
de fugientes et vagos pde ne
Ac si dicat. vide mīr oculis tor
dis et corporis q quātū q̄lia
pro pōtifibus pacor et eos
t habeas recōmendatos. q̄a
licet her mūdi iuris multa et
magna sit valde sup pōtifes
tñ maior est mūdi filij vt pote

q̃ ipse ē mea ipsa hnis maiz
essencialiter i infinitum affer
tuosius cupies nos saluari
q̃ dampnari. et io mrem sue
passioni intrare voluit vt p sua
intercessionem cui nō aliqd fas
denegari occasionem habeat mi
serendi. q aut maria sollici
ta sit reconciliari pctores
patet per tale exm ¶ Qui
dam pctor volens ire ad pen
tandum ad altare vginis scte
salutauit eam angelica salu
tione. quia modus eius erat
quicquid ptiuit altare vel yma
ginem marie eam salutauit. qd
cum faceret vidit ymaginem vi
ginis marie q sup altare erat
visitari cum puero que tenebat.
vidit q sanguinem fluere de pue
ro i gremio eius sicut fluxerat
de vulneribus x i cruce. qd cum
cuncta obstupefactus diceret. o dna qs
fecit hoc respondit ego tu et tecum
pctores q crucifigitis aplius
me et filium meum q̃ fecerat
videri. volebat q sanguinem puer ego
tergere et restringere sed nō po
terat. et pctor ille deiectus ad
vginem dixit o mr mea intre
de pro me. et mr ad filium
o pissime amore mei misereri
huic pctori. et filius nō mr
net gauari des q te nō au
dio quia ego rogauit prem
meum primo vt possibile foret
alio mō genus humanum saluari
tnsferret a me talem passi
onis et noluit audire me.
et mr o fili memento q mrno
amore te foui et alui vberib
et pectore meo et dona hu
ic pctori. et filius o mr ex ius
titia tibi ostendo q te ex au
dire nō teneor. et mr non
secm iustiam crucemur sed ad
miam confugim et pt tua
miaz misei huic pctori. et
filius rogauit ego prem meum
vt si possibile foret alio mō
genus humanum saluari. tnsfer
ret a me talem passionis et
nō audiuit me. et mr o
fili memento laborum et dolor
quos sustinui tecum et dona
mi istum pctorem. et filius o
mr nolo grauari q te nō au
dio sed memento q 3o rogauit
prem meum vt tnsferret talem
passionis x nō exaudiuit me.
et mr deposuit filium et voluit
procidere ad pedes eius. quod
videns filius dixit ei Quid e
mr qd vis facere Et illa tam
diu ad pedes tuos tui pctoris
iacebo quousq ei veniam de
das Et filius ab hoc mr sanctum
e in lege diuina q filius det
honorare mrem. et iustitia con
cludit q ille det legem implere
q legem dedit. cum at ego sum
filius tuus et tu mr mea te
honorare volo i isto pctore. et
pter te omnia pcta indulgeo
et sit pax me et eum. et in sig
num pacis osculet vulnera mea
et sit pctor osculando sanat
omnia vulnera xpi ꝛc

Quintum preceptum sequitur

Non occides Inquo pre
cepto prohibetur ho
micidium. a quo pctō
primo debet homo hoc q ip
sum est de natura Docuit enim na
alia q debent ea q sunt diligere
eiusdem speciei cum ipsis vni
ere 13o Omne animal diligit
sibi simile Ideo ramirum e quod vt
homo p occidere sibi simile sicut
alium hominem cum natura doceat
vnum lupum amare alium Hic
simile intelligendum e de homine

q naturaliter et ex instinctu na
ture debet diligere alium hominem
sibi similem Dn arist 8° ethicorum.
Omnis homo oi hoi naliter est amicus
ergo tles peccat dr nam humana
na eis indita Insuper peccat
dr rationem humanam. dictat enim
rō hoi q nō debet alio qd sibi fieri
odit fieri vt patet thoe eto.
Ideo cum ipse hō sup omnia na
liter abhorret mortem. iō ipse sup
omnia cauere deret ne mortem
alio inferret Dn Dmētator 20
de ciuā Omne naturale desiderat
pmanentiam et esse Sed dō deret
hoes cohibere ab hoc pcto hoc q
pcm istud dyabolicum est et dya
bolo assimilat Dn iohis 8° Ille
hoicida erat ab initio dyabolo
ab initio fuit hoicida similiter
et dnt ade et eue et totus
gnus humanum Dn augo Dyabo
lus est humani gnis inimicus inue
tor mortis Tertio deret cohibere
quia est vnum de quinque pcis q
dicitur ad dnm clamare. et pmum
hoz quatuor pcōz est oppressio
innocentum Dn exodi 20 Ulsten
dit vox filiorum ad dnm. ergo sum
me cauendum est cuilibet ne pu
pillos et orphanos et viduas
innocentes oppmat vel eis aliqm
iuria faciat Sedm est pcm 20
domitorum Vm gen Clamor sodo
mor et gomorrorum multiplicatus
est Tertium est detentio mercedis
mercenariorum Dn. 10. vlto Ecce
merces operariorum metentium q fraudata
est a vobis clamat. et clamor eius
introiuit in aures dni sabaoth
Quartum est hoicidium proximi.
Vn genesi dixit dns ad caym
Ecce sanguis fris tui abel cla
mat ad me de tra Dic ia pt ds
dicit ad quelibet hoicida. ecce
sanguis innocentis a te effusus
clamat ad me de tra requi
res vindictam sup te Ite patet
ex hoc q sit vnum de maximis
pcis occidere proximum innocentem
q maledixit tre que aperuit
os suum et recepit fratris sui
abel sanguinem Di autem tra est
maledicta a dno q sanguinem ino
centem accepit. quid tunc de
illo erit q sanguinem innocentem
effudit. ergo merito dicetur de
a fortibus in iudicio extremo
Ite maledicti in ignem eternum 2c

Quintum autem q homicidium est
duplex. s. corporale et spiritu
le Corporale committitur manu
vel facto et hoc quinque modis
Primo iustitia dictante id est iusti
cante. vt cum iudex reum iusti
te damnat vel mist damnatum iusti
occidit Dn quericus vtrum licet
ut iudex occidi malefactorem
Rndeo sedm thomam 2e 2ae q 64
Dicitur pro salute id est sanitate
totius corporis presidet membrorum laudabilium
putridum. sic malefactor
corrumpitur laudabiliter aliorum
occiditur vt bonum de in suo es
seruetur Di tm hec occasio sicut
a iudice vel mistro iuore iudex
vel delatione fundendi hu
mum sanguinem. licet iste iuste de
ad datur nichilominus iudex peccat mortaliter
silit et mist si hoc faciat p
aliquo questu quem exinde se se
speraret. silit etiam tam iudex
q mist peccat mortaliter si reum
occidunt iuris ordine non ser
uato. hoc est si occidat non sentencia
alit damnatum. et hi probantur
2 q 5 c. 10 penultimo 2 q 1 milites
10 mist Queritur vtrum liceat
priuate persone occidere malefactorem.
rndetur sedm thomam vbi
sup Non licet sed illi tm cui iu
stitia cura commissa est sicut hiis publica
publicta auctoritate non at p
uato 2e Sedō fit hoicidium nata
te instigante Sed tnc dinsanguinium est: nam illa naturalis euita
bilis est puta tu quis potest
euadere insequente se hostem tu
tius est hoicidij et tunc quia pro
mortis pcō det agere penitentiam.

aut est nātās inevitabilis pu
ta si quis occidat insequētē sē nō
ex odij fomite sed ex dolore aī
mi · quia aliter nō potuit preca
uī occisionis euadē et talis
nō peccat nec restringit ad
penitenciā nisi ad cauēlā ppter
ambiguī dubietatis · quia pt
timē ne illū occidit motus ex
indignacione vel iracundia vel
lubidine vindicte et nō ex sola
nāte defendendi se · interiorē
tī semp debet agē penitenciā
et quasi sius pcās assarbere
quia invenit necessitatem ta
lem · et in hoc concordat gunfredus
et ostiē Baiendū tī q licet pro
seruacione ppie psone liceat
i nāte inevitabili aliū occidē
ne ab ipo occidat · hoc tī nul
latenus est licitū pro seruaca
one rerū tpaliū · qa vita pxī
pferenda ē rebus fortune Tertio
homicidiū fit corpale casu sed ibi
distingue q aut dabat opam rei
licite vel illicite Si illicite puta
si proiciebat lapidem vel iaculū
sive i ludo sive pro corpis exer
cicio vsus ubi consuevit tristis homī
ceus ē homicidij vt patet 2 q 1
mecio · et irregularis efficitur vt
patet p inocē · sup 10 Tributa ·
Si vero dabat operā rei licite puta
si pulsauit et baculus cadens it
fecit aliq vel occidit nō imputat
ei vel si quis secans arborem
et arbor cadens fortuito aliq
occidat nō ē culpabilis quod
verū ē si fiat i priuato loco ·
Si aut fiat i publico loco et nō
adhibeat plenā vel debitā diligen
tiam saluet circospiciendo se
vel alte clamando q sibi caueat
sibi imputabitur vt patet · d · l
hij qui arborē Quid de puta
bo in quo lectis puuli filij in
ueniunt mortui Rūdeo sdm tho
Si mors ītuenit ex ui eorū cul
pa precedente aut negligencia gra
uis est eis penitencia iūgenda

Si aut nulla precessit negligē
cia vel culpa de iure nō sūt
puniendi tī ad cauēlā ppter
ambiguī ē eis aliq penitencia
iūgenda contra osta · et addit q
monendi sunt patres ne pueros
teneros secū i vno lecto collocet
ne forte oppmat 2 q 1 consuluisti
Quid de custodib infirmoz
qui ad eorū petitionē vouerūt
minutores vt minuet eis san
guinē vel dederī eis vinū vel
nō bī custodierī eos ita q mor
tui sunt ipi · rūdeo sdm vollī
In omib talib qui bona fide fuit
nō det aliqs habē scrupulosā
ostiam nisi sit euidens culpa Si aut lata culpa
aut negligencia dissoluta et cer fuerit
tī sit qui in mors provenerit
irregularitas contracta ē Circo
homicidiū corpale fit voluntate
ppria iūstate ipellente puta si
aliqs ex liuore vel odio vindicē
aliquē occidat · et tūc sine omī
discretione dicēdū ē q tale homī
cidiū volūtariū ē pcm mortale semper
et enorme Queritur vtrum
magis peccet q occidit iustū
q qui occidit pcatorem Rūdeo
sdm thomā 2 2e q 64 ē sit et
quadruplex ratione Primo qa
notet ei quē plus det diligē
et ita magis agit cōtra caritatē
Sedō quia iniuriā infert ei qui
ē dignior et ita magis cōtra iusti
tiā agit Tertio qa priuat vitate
maiori bono Quarto qa contē
nit deū i iusto hoē Luce 10 Qui
vos spernit me spernit Iste qa
fideles sunt filij dei 1 Joh 3 ·
Videte qualem caritatē nobis
dedit deus vt filij eī nōce
mur et simus Igitur q aliq fidelē
occidit filiū dei occidit qd contra
ria nimie seueritatis ēē · quō aī
ospicī di stare audebit q filiū
dei occidit Queritur vtrū occi
dē aīalia sit pcm · respondeo
sdm thomā vbi sup · Nō qua
nulla peccat vtendo re sua

ad quod ē ordinata generaliter
autem plante et animalia
ppter hoem sunt creata ¶ Que
ritur utrum mulier liceat
seipam occidere ne ab alio cor
rumpat. Rndeo secdm thomam
vbi sup. Non. quia nō debet
ipse omittere crimen maximum vt
vitet minus crimen alienum. Nō
ē enim crimen mulieris si ei vio
lencia inferatur. Et iterum fornī
cacio vel adulterium minus peccm
ē ei qm homicidium propue simpliciter
idem ē periculosissimum qa nō restat
tempus vt p pmam expietur. Sed
potius debet se volente permittere
occidere qm in pcm fornicationis vo
luntarie accidere. Sciendum qm occidere
seipm ē pcm mortale vt probat
thomas 2e 2e q 64 qdruplicitter
Primo quidem quia ē ordinatio in
clinacione. quia vnaqq res nitit
se conseruare seipam quantum potest.
Sed quia ē ordinatio caritate qua homo
tenetur se diligere. Tertio ē iuria
ciuitatis. qa quilibet homo pars omnium
tatis ē. Quarto quia talis in deum
peccat. sed q alienum seruum inter
fiat peccat in dnm. Ideo qm illud
nullo mō licet. vt puta miserie
pnis vitem euadat. nā finis qm
tribulum ē mors secdm philm. Ne
nec ppter vindictam alicuius pcm ipse
po licet occidere. ¶ Quid de hijs
qui seipos mutilant. respondeo
nō licet mēbrum sanum pstindere.
Et quidem si talis mutilacio fiat ex
impacencia alicuius infinitatis.
aut ecam credebat se obsequium
prestare deo vt puta qm caste vi
uet nichilominus tamen grauiter peccaret.
quia nō licet aliquo mō menbrum
pstindere ad vitandum periculum alie
ne siue siue pcm. quia saluti spiri
tu semp pter alia subuenire tum
pcm subiaceat ipsi voluntati.
Et ergo tales homicide sui iudi
cant et talis repellit a pro
mocione et receptione sacro
ordinum. Secus ē si mēbrum ideo
abscidat a se vel alio qua ē

gerard

gyat 2° mites occidit omnes pueros in bethleem

corruptum corporis qua ti
licitum est prestundere. de vo
luntate tm illius cuius ē men
brum aut illius ad quem pertinet
curare de salute illius. ¶ Vo
homicidium corporale omittit
a lingua et hoc primo pcm
pierdo. sicut herodes occidit
omnes pueros. qui erant in
bethleem. et in omnibus finib
eius. nō qm manu eos occidit
sed qa iussit et preceptum. Der
to omittitur consilio puta cum
quis alii suadet vel rogat homi
cidium facere utilitate sibi oriendam
sequente ex homicidio tali. Et
talis secdm intencionem ē reus homi
cidij et cum hoc incurrit irre
gularitatem nec interē. et nō ē
dna int hoc si ille cui datum
lium stratum occidat vel diu postea
tpe interiecto nisi interim ali
um suadet et primum oca
sionem reuocaret. Imo qm plus est
oportet qm denuntiet illi de
tuum morte tractum ē qm sibi
timeat. nisi probabiliter credat.
qm post reuocacionem consilij ille cui
dedit consilium reuocetur a proposito
occidendi vt dicit innocencius
tamen tm nequam prodat. Sic fa
ciebat xpm occidit dando consili
um mortis eius. Vt habetur iohis
xi vbi dicit. Expedit vobis vt
vnus moriatur homo pro plo vt
nō tota gens pat. Dm augustinum. Nō
solum illi homicide sunt qui ma
tu hoes occidunt. sed etiam illi
p quos consilium fraudem et exhor
tacionem hoes extinguuntur. Et ad
istud duplex homicidium discernē
dum. quidam enim euangelium dicit
seu tenent xpm ēe crucifixum
hora tertia. alij vero dicunt hora
sexta. quia iudei sunt principes
consilijs machinantes in morte
xpi ipm linguis crucifixerunt
hora tertia. milites vero hoc
fecerunt impleuerunt hora sexta. Septi
mo omittitur seu fit defen
sione seu alio defendendi eum

clus

puridum

qui homicidiū ꝑpetrāt. Nā sēdm
sēdm henricū de firmaā. In
quis vadit ad interficiendum
aliū et teipm̄ scient associas
nō tū ipm̄ incitas ad hoīci
diū ꝑpetrandū nec sup hoc cū
eo alīq̄ ūba habuisti nec ipe
tcū. ymo tu sibi hoc ex animo
dissuasisti licet tibi acquiescē no
luerit. et nichilōꝰ tu de ipso ta
mēs ipm̄ associas ipso animo
id ē intencione ut si forte inse
quētur eū tu eū defendēs et
sic occidit aliū associatū ꝑ te. In
hoc casū dicit ostiēsis q̄ talis est
homicida nec umq̄ poteit ad
ordines promouēi et sic intel
lige q̄ sola defensione omittit
homicidiū. Octauo omittitur
edendo proximū i mortē sicut
iudas xpm̄. De quo dicitur ma
theiximo. Quēbat opportunitatē
ut eū tradēt. et tales traditores
ū iuda dāpnabunt et rei ett
i sanguino i noxio sicut iudas i
xpō. Nono omittit iudicando
iuste aliquē ad mortē. sic
pylatus occidit xpm̄. de quo
habetur luce 23o. Qui adiuta
fieri petitione iudeorū. De ill
iudicib̄ qui ꝓpt munera vel
fauorē iudicū et iustitiā pū
tunt. quia enormit peccant
i xpm̄ q̄ ē veitas et iustitia. Iōn
ysaias. Non ē psona i iudicio
considerandā sed causa. q̄ ē consan
guinitatis vel amicitie fauoris
sue inimicicīā occasione iudi
cū pūtat sine i xpm̄ q̄ ē veitas
et iustitia peccat. Iōn cris. In
tile deuiat a iustitia. qui i cau
sis nō deū sed hoēm for
midat. hoc patet i pylato qui
xpm̄ i multis mōis et viis li
bēat liberare. sed postmodū
ex timore hūano sinalit iuste ad
mortē sententialiter adiudicauit
Dicendū q̄ iudex nō licet ven
de iustū iudicū. Iōn auḡ. Nō
debet iudex iudicū iustū vēdē

non testis verū testimoniū licet
vendet aduocatū iustū pōtinū
et iurisptū rectū. Filiū. Ergo
graiter peccāt qui iustitiā exeq̄
nolūt nisi acceptis antea mu
neribū et tales. Confundūt hic et in q̄ q̄
futuro. Vnde legit exēplū. Cū quidam
mulier iudex nulli voluit facē iudicū
nisi antea acceptis aliquibū mune
ribus et cū quedā vidua quan
dā causam habuit. quā iudex ei
obtinue prolongauit. tūc fiebat inqui
ta cuidā bono viro q̄ dixit ei ipse
nō faciat t' iudicū nisi ei manū
iungas. tūc illa mlr recepit pin
guedinē butiri et coram omī ꝓplo
pūtū ibi i iudicio ad iudicē accessit
et ei manū iunxit. q̄ indignant dix
it quid ni manū maculas. q̄ rīdit
quia ni dōm ē q̄ nō habeo finalē
expeditionē causē mēe quā ni tā
diu protraxisti nisi iungerē vo
bis manū. et sic ille confusus coram
omī ꝓplo stetit et ex verecundia humana
iudicū fecit. Ite nondū q̄ iudex
iuste iudicans punierīdū est a
suo superiori. ut exo eis alij time
ant tale facinū ā plus committē.
Iōn legit q̄ quidā rex psarum ei
deprehendisset quendā iudicē iniq
te iudicasse. ipm̄ fecit excoriari
et sellā id ē sedem iudicis cum
tali cute cooperire. ut iudex fu
turū obtinue meōr fiēt supplicij et
timēt iniuste iudicare. Dicendum
q̄ nō facilit homo iudicandus ē
ad mortē. q̄ ē nobilissima creatūā
Iōn arist. de regimine principū
Nobilissimū animalū ē homo. ca
ue effundē sanguinē hūanum
Iōn auḡ. etiā de spū et aīa. Cā
te dignitatis ē hūana condicio.
ut nullū bonū pret summū bo
nū [illegible] ei sufficē possit. Iōn
etiā bernardū i sermone. Fecit de
etiā hoēm sēdm formā. id est
sēdm corpus egregiā creaturā
sed sēdm aiam magis utpote
ymaginē creatoris insignem
rationis principē beatitudinis

etne capace. Ergo talis creatura nō
licet ē delenda. hoc ipsi deberent
attendere qui pullā hoēm qī gallinā oc
cidunt et modicū estimāt effundere
sanguinē humanū et occidere hoēm. cū
tū dnūs loquit p ezechielē. Nūqd
voluntatis mee ē mors impij dicit
dnūs et nō magis vt aūtat a viis
suis et viuat. ergo qui eēt spes pro
babilis de emēda tunc melius eēt
hoēm viuere et se emēdare et pēam sua
p satisfactionē delere q̄ eū sic licet
et facilē occidere. Insignū hūs dic
dnūs p ezechielē. Nolo mortē pēc
tris sed vt magis vt. Ergo illi q̄ in
atrocē hoēs crucīāt et puniāt et
ita īmisericorditē sententiāt et iudi
cāt timere deberent illud dnī iaco
bi. Iudicū fiet ei sine mīa. q̄ hīc nō
facit mīam. et illud dnī apli. Cū
iudico aliū iudicas teipm̄ adempt
nas. Est sup omia debet timere dnī
xpī vt habetur luce. Eadē mēsura
qua mēsi fueritis vt. Decimo admi
nistrat homicidū nō liberando prox
imū a morte. Quiescite vtrū qui
tenetur liberare primū a morte
Respondet q̄ sic quia quilibet ex
debito caritatis tenetur repellere in
iuriā a proximo et liberare eum a
morte vel defendere cū pt. alias e
rit reus homicidij. Et istā veritā
tē docet euidenter instinctu nātis in
brutis aīalibus vt patet i Alphon
hus prout docet phūs vi de aīalib
bilis patet i porcis qui sibi mutuo
subueniūt vt vi nitūt liberare aliū
nō tū q̄libet tenetur pro liberatione
alterius periculo mortis se exponere
sed solus tenet ad hoc etiā manu
armata. q̄ aūt ex caritē facet opus ho
pfectionis excitet. De persona pīna
dicūt magni doctores q̄ si credat q̄
hoēm vbo posset liberare a morte
iusta. q̄ tenet vbo īpedire ymo
facto tenet īpedire si possit efficere
sine periculo vt

Homicidū spūale quo q̄s iter
pētare dicit hoīcida. et admi
nistrat octo modis. Primo quidem
admittit i corde proximū odiendo
vel sibi invidendo. de quo i iohis 3o.
Omis q̄ frem suū odit hoīcida ē. Et sa
tis q̄m omis hoīcida nō habet vitā
i se manere. glosa ibidē. Et si viuens
vt scōs viuere cernit ipsum cū tm̄ tū
dapnabit. Et istud homicidū tanto
ē grauius corpali homicidio. q̄to a
aīa q̄ p invidia occidit ē prestantior
corpe. Ad eiā sēdo patet homici
diū carle ē quo homo īfirmat aliū
p invidia aut hō pmit semetipsū
Et iō quāto nephādius ē hoēm in
fire seipm̄ q̄ aliū. tanto detestabilius
ē hoīcidū spūale corporali. Et
isto mō tā pueri q̄ mulieres inde
ox xpm̄ crucifigentiū facte sunt
hoīcide odientes dnm̄ ihm̄ xpm̄.
Et silit hodierni iudei fiunt hoīci
de xpī. hoc mō invidia q̄n sit pcm̄
mōale vel veniale quē de petrand
Dēdo admittit i voluntate feti
saluet spūale et bone volūtatis ppo
sitū suffocando. Nā quotiens īte bo
nū ceptū t dinitus īspiratū per
negligēciā et cēptū extinguis. to
tiens diuinū fetū maū dine gra
plantatū i te volūtarie iugulas et
pimis. Cūua aīa cuiusliber homis
est sponsa xi. q̄ tunc ab ipo īpreg
nitur q̄n bona volūtas et bonum
ppositū cepit. tunc idem ceptus
occidit q̄n illa volūtas p negligē
ciā et cēptū nō pficit nō pducit
Tertio admittit vbis et ore sug
gendo proximo mala q̄ sūt ad dm
et salutē. Ideo xpt dicit de dyabolo
vt habet iohis viij°. Ille erat hoī
da ab initio. Dn̄ aug sup iohēm. Ho
micida dyabolo dicitur nō quia gla
dio armatus vel ferro armatus ad
hoēm veniat. sed q̄a malū vbū seina
uit. id ē inspirauit primis parentibus
dicēs. Comedite de fructū vetito neq̄
moriemī. noli ergo putare non esse
homicidā q̄n frī tuo vnq̄ mala per
suades. Dn̄ apls i° corī. Corrūpunt
bonos mores colloqia pua. ergo q̄n
tūq̄ vbis tuis occasionē alicui das
ad peccandū. si hoc ex proposito et sciē

feceris hominidui spiuale omittis
Nero omittit qui homo subtrahit fra
ternā correcionē atq; āmonicionem
dñi gregorij i mōlib9. Tot psonas oc
cidimus. qt ad mortē trepidi ire cotidie
et tacentes videm9. Circa quod q̄rit
utrū fratna correcio sit inpcepto
Iudeo sdm thomā 2e 2e q 33 inpcepto
est. Sed quia pceptū est affirmatiū nō
obligat ad semp sed pro loco et tpe.
Dñi et omissio eiusdem modi fit meritō
rie. ut qui quibus oportunū tempus i
q̄rit vel q de ipis metuit ne deterio
res fiant vel ad bonā vitā alios ipe
dit et huiusmodi. Sedō obmittit cū pcō
veniali saltu qui timor et cupiditas
fiat tardiorē ad corrigendū delictū
fris. nō tm ita q si ostaret ei q frem
posset a pcō retrahē dimittēt pter
mōrem et cupiditatē q i aiō ponit ca
ritatē ut dicit b̄tus augustinus. Certo ob
mittit cū pcō mortis scilicet cū for
midat iudiciū iusti vel carnis cru
ciatū vel quodcūq; tale. cū tm her
ita dnent i aiō q simplicit caritatē p
ponit. Multo omittit p malum
exemplū quod datur proximo. Dñi
augus i libro de pastorib9. Nū i ospitū
pti male viuit q̄tū i illo est eū a quo
attendit occidit. ergo q te pmittis
suo malo ex ad peccandū induxit il
le aiam suā occidit et tuā. suā per
malitiā tuā p exemplū. De quo dicit
xpc mathei 18o. Ve hoi p quē fit scā
dalū. Dñi etiā aris 7to ethic. Pessi
mus est ille q nō utit malo solū ad se
sed etiā ad alios. ergo tales multipli
cit puniunt. Dñi gregorij i mōb9.
Tot mortib9 qs digna est quot exēpla
piuitatis i posteros reliquit. Sed vide
te q̄ tūq; vellet aliquā ymaginē fa
ce ipam libenius faceret et formaret
sdm pulchrā et bonā ymaginē q̄
sdm prauā. Sed nos libenius vitā
nrām formim9 sdm pūā ymaginem q̄
sdm bonā. Si tm videm9 hoem pec
care strāū diam9 ille peccat quare
nō peccare. Si aut videm9 hoem o
rāte mille pē nr. nō diam9 ille tm
orat nos volum9 silit tm orare. cū
nos potius debēm9 vitā nrām fōāre
sdm bonā ymaginē q̄ sdm pūā.
Certo omittitur qui quibus hēdibus suis
iustas res relinquit. nā quot denarii
os eis scient relinquit de iusto q̄ tot gla
dios tnsfigit. ergo tales hēdes vel filij
si illas res iuste aq̄sitas scient possidet
tunc damnat cū pnib9. Et sdm xpi dñi
in euangelio. Filij surgent adusq; pntes.
hoc intelligit q̄ in iudicio extremo si
cut in inferno punient eos dupliciter. Do
quia q̄runt de eis sicut de crudelib9
occisorib9 eorū. Dñi psi 2. De pre ipio
q̄runtur filij. qm ppt ipm sunt in obpro
brium. Sdm quod est grauissimū q̄a in inf
no ppt eos torqbunt ad minis per
imperia in tm q nesciō utrū grius p fi
lios vel p demones puniatur. Dñi
legit q̄ quidā comes quo ad estima
tionē satis bonus. post obitū suū vi
sus est a quodā sto hēmita in inferno in
quadā scala ignea stantē. et cū q̄rēt
ab eo cur ibi esset cū tm satis laudabi
liter vixisset in mūdo. respondit q ppt
possessionē cuiusdā ecte quā pcnus
suus sibi vsurpabat. et ipe āmonito
nō eā restituisset q̄a eā licite possidē
estimabat. ex quo ab antiq̄ ad eū sic de
volutā erat et fatebat se ēē decimū pos
sessorē et q̄tquot de generacione illa
qui eā scient possident morientur il
lic ad eū et ad eandē scalā futuri erant
Septimo omittit victū nūm in nūm
tis articulo paupi subtrahendo. Nam
qui victū nūm pauperi in nūtte subtr
hit spiuale hōicidiū omittit. Dñi ā
brosius. Paste fame morientē. si nō
pauisti occidisti. grā huius pt queri u
trū dare elemosinā tradit sub pcepto
Respondeo q dare elemosinā in nūtis
articulo tradit sub pcepto quod patet
per hoc q̄a ipsam obmittentes eterna
liter punient. Vt patet mathei 21o
Esuriui et nō dedisti mihi māducē
Et tacto huius est quia cū diligo proximū
sit in pcepto nūte est omia illa tradē
sub pcepto sine q̄bus diligō proximū nō
seruat. Ad dilcōnē ergo proximi pti
net ut nō solū velim9 ei bonū sed
etiā operemur sdm illud j iohis tio.
Non diligam9 verbo neq; lingua

sed ope et veritate. Ad hoc autem
ut velimus bonum alicui requiritur
ut ei in necessitate subueniamus. Juxta illud
iohis 3°. Qui frem suum viderit necessi
tem habere et clauserit viscera sua ab
eo. quomodo caritas dei maneat in illo. er
go elemosinarum elargitio est in precepto
Sed quia precepta danturde actibus
virtutum notum est quod hoc modo donum eleo
sine sit sub precepto secundum quod actus
est de necessitate virtutis puta secundum dictamen
rectae rationis. ut secundum hoc aliquid
considerandum est ex parte dantis et aliquid ex parte recipientis. Ex parte quidem dantis requiritur quod illud
quod in elemosina datur sit superfluum non solum
respectu superfluis sed etiam respectu aliorum
quorum sibi cura incumbit. quia recta ratio
dictat quod unusquisque sibi prius prouideat
et his quorum cura sibi incumbit et postea
de residuo necessitatem aliorum subueniat. Ex
parte autem recipientis requiritur quod necessitatem
habeat alioquin non esset ratio pietatis hoc
ei daretur. Unde di. xlvi. Hijs pauperibus
danda est elemosina qui suis manibus
laborare non possunt. Non autem obligat omnis
necessitas ad preceptum sed solum illa sine
qua sustentari quis non potest. Et ideo relin
quitur quod dare eleosinam de superfluo est in
precepto respectu eius qui est in extrema necessi
te positus. Sciendum tamen quod non simpliciter
est exspectanda ultima necessitas. quia tunc
posset iuuari natura oppressa. sed
tunc intelligendus est casus extremae
necessitatis quum apparent signa futurae necessi
tatis probabilia. ut quis videt alios im
potentes vel pigros ad subueniendum
et videt pauperem indigere intra necessitatem
nec sibi posse satisfacere tunc enim ex precep
to caritatis tenemur sibi subuenire.
sed tunc extremam necessitatem dare eleo
sinam est in consilio de quolibet melioris bono
dantis consilium. Unde dicit basilius Cur tu ha
bundas ille vero mendicat nisi ut tu
bone dispensationis merita consequaris
ille vero patientiae meritis decedat. fame
lica panis est quem tu tenes. tunica nudi
est quam tu in armario conseruas. calceus discal
ciati est qui penes te marcescit. quod cum
totum iuuarias omittis quod dare vales. Cor
tuum omittit proximo deferendo de
qua detractione iam dicetur.

De tractatu detractionis est.
Primo quia oppetit homicidio
quia ille tui detractor in scientia illius
qui audit detractionem occidit in quo prius
viuebat per bonam famam et ille homicidium
gignit est corporalis. quia secundum henricum de
firmania ibi solum corpus vnius occi
dit hic autem simul plures aliquis primum
vna ipsum detractorem alia eum tui de
tractor. Tu hoc precipit irascitur et querit
vindictam. tertio ipsum audientium. nam
tale homicidium periculosissimum est quia
est contagiosum. serpit enim de vno ad
alium et letalis infitiat omnes illos in quos
venenum detractionis infundit. Unde b'
nardus super cantica iohis. Dens est
detractor qui loquitur et vnum linguam
tamen loquitur et tamen eodem momento mul
tidinis audientium duas aures transfigit
animam interficit. Secundo per valet ad de
testandum detractionem hoc quod detract
or diuisis rerum gnebus oppetit. Nam
primo oppetit canem. Unde etc. etc. Nolite
sanctum dare canibus et margaritas
Etc. 19 Infixa sagitta femoris canis
sic vbum in ore stulti. Canis sagittam
hanc infixam femori non quiescit do
nec remouerit neque stultus quiescere
potest donec vbum malum quod de
proximo audiuerit alio retulerit
Detractores sunt canes diaboli non
permittentes etiam vnam auriculam auf
ri ab hinc quum latrant et eam mordent
Item detractor oppetit porco. qua ad mo
dum porci os cum inquinat quod pedem.
et sicut porcus ingrediens ortum
alienum et ibi lilium et flores inueni
ens. flores dimittit et lilium ingreditur
et se in eo inuolut. Sic detractor bo
na visa vel audita de proximo
obliuiscitur. et mala visa vel audita
de proximo ponderat et retinet. et
sic os et linguam inquinat quod est
membrum nobile pre alijs animalibus
Unde aristo 1° politicorum. Nullum animal
naturaliter habet sermonem nisi homo
Item detractor oppetit serpenti in his
proprietatibus. Serpens est animal
pernitiosum in silentio mordens tortuo
se incedens. Sic detractor prodi

tor est quia occulte alloquit proximo. Vnde ecc. Si mordeat serpens in silencio nichil eo minus habet qui occulte proximo detrahit. Tertio se etiam ledit detractor dum a laude eius incipit cui detrahit. et deinde subdit non dico hoc ratione detrahendi sed vt fides ei adhibeat. dicit se multum amare eum cui detrahit. et ego dico quod eum sic diligit sicut iudas xpm dilexit qui eum falso osculo tradidit ipsum. Cum bonum fratris et corde malum meditaris. Osculo quod iudas xpm dedit hec in iudas. Ergo tales sunt proditores proximorum sicut iudas xpi. Tertio quia detractores peiores sunt furibus illis qui vestes et alia bona temporalia furantur. Dicit ambrosius. Tollerabiliores sunt fures qui vestes et alia bona temporalia diripiunt quam fures qui famam nostram bonam dilaniant. cuius ratio potest esse hoc quod dicit salomon melius est nomen bonum quam multe diuitie. Dicit Cum nomen bonum alicui auferit magis nocet ei quam si multas ei diuitias furaretur. Quarto quia detractoris lingua videtur esse peior inferno. Infernus enim solum malos deuorat. lingua eius detractoris bonos et malos. Insuper detractores vno morsello omedunt vnam totam prouinciam vel archiepiscopatum vel prouinciam vel ciuitatem vel villam cum eis alloquuntur. et est valde periculosum cum dicit in tali prouincia sunt raptores vel in tali episcopatu sunt furarij. in tali ciuitate adulterij et sic de aliis. quia innocentes ibi cum nocentibus infamantur quod est de iustitia hoc patet. quia si est vnus reus tunc tres vel plures sunt innocentes. Multo ergo istud peccatum incurrit alia peccata magis difficile videtur expiari quod patet per hoc quia secundum augustinum. Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Cum igitur per detractionem abstuleris primo tuo bonam famam suam quam intra bona corporalia est aliquid nobilissimum. quod tibi fiume d impossibile vel summe difficile videtur vt ei possit plene restitui cum non possis scire in quot cordibus hominum virus tue detractionis sit diffusum quare et Dicendum quod inter omnia peccata ista duo peccata scilicet detractio et illa oblacio magis difficilis dimittuntur hoc quia sine restituione nec valet oratio nec lacrimarum effusio etiam si tot lacrimas effundes sicut petrus et maria magdalena effuderit qui peccata sua amare planxerit. Item peccatum Osee /necnon
sio nisi fiat secundum possibilitatem per debitam restitucio. Ergo detractores qui iniuste proximos infamauerit tenentur in publico reuocare et ei bonam famam restituere secundum posse et nosse si voluit gratiam et miam dei in remissione peccatorum Osee

Detractio fit sex modis. Primo cum quis occulta mala primi sui manifestat eum infamando et offendendo et si ea intencione etiam si verum est quod sit de proximo loquitur malum ad nocendum ei mortale est. vbi gratia. Si quis aliquid occultum peccatum omisisset quod et et soli deo ostaret et si publicares alio ad infamandum eum peccatum moriretur licet verum esset Sed si manifestares illi qui posset prodesse hoc esset bonum et laudabile quia in hoc quaeretur salus proximi. Item si ille apud quem tu proximum infamasti alii eadem intencione hoc occultum malum reuelat scilicet ipsum infamando sicut peccat moriturus et sic de singulis ascendendo. Quid ergo peccat peccant cum quis in vna tota tribu vel ciuitate infamatur. Primo si aliquis manet in aliqua ciuitate infamatus est et fama eius notorium est in illa ciuitate et tu venires ad aliam ciuitatem vbi homo non sacit. tunc si tu publicares ibidem peccatum et excessum illius hominis ea intencione vt etiam ibi infamaretur quia peccatum. Similiter si quis de longinquis partibus veniet ad te et mencio fiet de illo homine tunc si manifestares ei hoc manifestum in malum illius hominis quo infamatus est in ciuitate illa ea intencione vt eum

/ut emendaret

infamares graui peccares. ergo nl
lo mo dem manifestare mala prox
imi illis q no sunt alias et maxime
ubi prodest sed obee pt ¶ Dedo au
dita mala de proximo cum augmento
referre aliis. et heu hoc valde de
e vt mala proximorum aggruantur
et augmentant qd tm multum e pecca
losum hoi et grande pccm talia ma
la cum agmento proferre et sic primum
suum ofundere ¶ Tertio cmuna falsa
ponere proximo et sic hoc e graussimum
inter peccata detractionum quamvis remit
tat tale pccm. Dm theo. Non fac
ilis venia pua dixisse de rebus // Qui
to cum qs negat occulta bo proxi
mi ubi cra. Dicit cum alq referunt de
proximo et ille iudus negat hoc
bonum verum ee quod dicit de illo
cui iudet quis verum sit in se et
tm facit hoc ex iudia et vindicta
quit peccat ¶ Quinto cum quis ni
tit minuere bona manifesta proxi
mi que no pt ex toto negare tm mi
nuit ea minuendo. Dm hugo Detractor
e q bona proximi igitur pt dimi
nuit. Sexto cum quis bona proximi
in mala mutat dicens ea ee facta ma
la intencione cum tm cor soli deo pa
teat Dm hugo. Detractio e locutio
ex iudia procedens bona aliorum
denigrans. Et hoc quod sic bona
proximi quis mutat in mala predic
ex iudia et ex desum caritatis. Dm
augo. Certum est q de malo incto
nemine iudicare que tamq meipm
diligerem. Insup est magne nequi
cie et pusillanimitatis in hoie q sic proxi
mum suum iudicat et ~~bona~~ bona sua
depraua. Dm cris sup matheum.
Sicut diffiale aliquem suspicari ma
lum q bonus e sic diffiale alqm sus
picari bonum qui malus e. Idem ibidem
Omnis homo secum se estimat al
terum. Sciendum q summe cu
ie debemus ab hijs sex modis de
tractionum. vt ergo hoc melius ser
uare possemus nullus nostrum
debet loqui de proximo absente
quod nollet loqui eo prsente. Dm
dicit leuitica 19 No maledices surdo

Surdo maledicit q absenti detrahit
homo absens minus pt audire det
hente q si surdus eet. Surdus quis
qd sibi alta voce clamat. absens ve
quis distat p duas leucas vel aplis
non audiret detrahente quicq clama
ret. Noli diligere detrahente ne cra
dicteris. Pauci enim sunt qui huic vitio
plene renuntiant. Ex isto patet q det
here e de pccm et tm graui offen
dit in hoc deus. Dm augus sup illud
ps. Peccauimus ut diligeret detrahebat
michi. dicit plus nocet in membris xo
q alias in fictum creatoris q q eius
carnem nox resurrectura pimerunt.
Et ppterea detractores graui pu
nient a deo. et quisq etiam desperat
in agone mortis. vt patet p exem
plum. Fuerit duo socii clerici quor
unus detractor pessimus de nemine
poterat bm loqui. q in infinitate de
tenta cum ad petenda a socio mone
tur. puipendens ipsi monita in
nullo se penitus correxit. cumq ad
extrema appropinquaret adiuratus
a socio pmisit q inf xo dies sibi
apparet si posset et si deus pmittet.
et sic mortuus e. post paucos igit
dies deus pmittente no p salute
eius sed vt ceteri tli erudirent exe
apparuit totus nudus et accensus to
tus ignitus foris et intus in tendio
infernali igne. ad cui aspectum cum
ille tremare deficet dixit ei ego
sum ille infelix quondam socius tuus
pro quo oras tanto. ecce ego sum
ppetue damnatus. et cum ille que
ret quo sibi accidisset in agone. res
pondit cum eem in extremis duc
tus sum coram iudice. tu obmutes
cem p timore vidi multas animas sole
lucidiores ad iuicem de me manus
extendentes et clamantes. vindi
cta dne sanguinem nrm de illo me
dace detractore q nos apud hoes
mendacit infamauit. ad hanc voce
cum me iudex inspicet tanto vultu et
irato et ego in eius conspectu tristis et
confusus et deprolatus de me mal
michi ostans memetipm et magnam
miam dei sui oblitus desperans sum

sonio

ppetue damnatus

Dicitur de peccatis eorum qui libenter audiunt detractiones. Cor. quod peccatum primo puniri valet. Verba sacre scripture que illud dissuadet. Ecc. 28. De pri aures spinis et noli audire linguam nequam. Dicunt quaerit utrum peccet quis audiendo detractorem. Respondetur secundum thomam 2. 2. q. 73. Si aliquis detractores audiat absque resistentia videtur detractori consentire. unde fit peccatum illi. et sicut induit eum ad defendendum vel saltem ei placeat detractio apud odium eius cui non mi peccat qui defendens et quanto magis. Unde bernardus de consolatione. Detrahere aut detrahentem audire quod horrendum abominabile sit non facile dixerim. Si vero peccatum ei placeat sed ex timore vel negligentia, vel etiam ex verecundia quadam obmittit detrahentem repellere et ostendere quod ei detractio displiceat tunc peccat quidem sed multo minus quam defendens et plerumque venialiter. quanquam per ipsum mortale esse ut quia ex officio iniubit ei detrahentem corrigere vel etiam apud aliquod periculum incurrere vel aliquod periculum ad radicem qua tior huiusmodi quanquam per se esse mortale. quod fit cum homo sit dispositus ad ut apteriorem auditum rei talis faciat aliquid prohibitum vel permittat aliquod quod est preceptum in lege divina talis tior est peccatum mortale aliquando venialiter. Item qui libenter audiunt detrahere proximus suus sunt sicut canes. quia sicut cum unus leditur canis tunc omnes occurrunt et eum laceratum et mordet dilitur sic facunt detractores cum audiunt alicui obloquitur tunc obloquitur applaudunt insuper et verba sua opponunt. et sic animas apprias occidunt et morte secunt. Unde quos dicit augustinus. Nolo accomodas aures tuas ad pendendum verba detrahentis ne occipias morte in anima tua. defendendo et audiendo vitiosum est mors animae. et ut breviter concludam. Detractor et libenter auditor portant dyabolum in lingua. Unde legitur de quodam episcopo qui erat in purgatorio qui vehementer affligebatur a fetore cloaca sui id est capellani existentis in inferno ascendentis ad ipsum quia detractiones eius quas audierat et cum nau sanus aliter non corrupuerat quamquam episcopus in se sanus fuerat bonus. Item infelix sit lingua detractoris hoc patet per tale exemplum. Fuit quidam maximus detractor religiosorum sacerdotum et aliorum bonorum hominum. qui tandem mortuus est per multos vero annos tum aperiebatur sepulchrum eius totum corpus putridum erat preter linguam eius signum quod lingua illa non fuit digna iram redigi pro eo quod multos laserat. et miser ille homo cuius lingua illa iam anima post iudicium corpus et anima in eternum torquebitur nec tum consumetur. Unde apostolus Moses fugit ab ipsis. ꝛc.

Hic incipit de verba detrahentium fuit prius ab

Hanc linguam illam mise se volucres rodere non valebant Moses

Sequitur septimum preceptum

Non mechaberis. ꝛc. Quod preceptum expresse prohibet lesionem coniugalem in persona conducta. sicut precedens preceptum prohibet lesionem alicuius in persona propria. Sed secundum augustinum hoc preceptum prohibet omnem illicitum concubitum et hoc implicite. Unde dicit non mechaberis id est nulli alii excepto fide mihi niali commisceberis. ut dicit glosa inferiori. Sciendum tamen quod illud preceptum transgredimur septem gnia hominum primum sunt fornicarii sicut solutus cum soluta. et licet quidam dixerit fornicationem simpliciter non esse peccatum mortale. Hoc tamen secundum henricum de firmaia est falsum et impossibile apparet duo primo quia fornicatio fuerit in lege divina prohibita lex autem divina nichil prohibet nisi peccatum mortale et ideo sequitur quod fornicatio simplex sit peccatum mortale. Secundo patet evidenter ex hoc quod nichil a

ptiapatione celestis regni ex
cludit nisi pcm̄ mōrle. cū aut
ppt simplicem fornicationē exclu
dit a ptiapatione celestis regni
vt patet p aplm̄ eph̄ 1°. Hoc
autem scitote quia omis fornica
tor aut immundus nō habet ptem
i regno xpi et dei quare ꝛc Ex quo
patet q luxuria ē malū pcm̄ quia
nunq̄ pt sacent et voluntarie fieri
sine pcto mōrli. Homicidiū pt fieri
sine pcto iustitia exigente. vt cum
iudex amore iustitie aliquē occidit
vel eā vim vi repellere debet vt pa
tet in quīto p̄cepto. Itē aliquis pt
furari sine pcto et hoc in extrema
necēte quia tunc sunt omia cōia Itē
ifestis pt quis laborare sine pecato
Itē quis pt iurare sine pcto qnq̄
et etiam iuramētū gnq̄ sine pcto
recipe. sil' et irasci pt quis, qnq̄ sine
pcto. Sed nullo pt fornicari sacent
qui peccet mōrlit. Ponamus q aliqs
nullū malū cogitaueit neq; dixerit nq
fecerit et omia bona egerit que
excogitari pnt et semel fornicat
et sic decedit absq; penitencia tūc
ex necēte dāpnabit. etiam si omis q̄ misse
ad finē mūdi celebrabitur ab eccia
eo solo liberaret eū a morte et
ha. et ppt illa breue delitationem
omib̄ gaudijs celi et societate beor
priuabit. Dn̄ iheo Qui luxuriat
viuens mortuus est Sciendum q
ad detestationē huius fornicationis
q̄ fit cum meretrib̄ valent tria.
Primū ē hoc qa qnq̄ forte sunt co
iugate et sic credit qnq̄ se aliqui
peccare cum tlibus simplia forni
cationē et ipe qnq̄ omittit adul
terū. Sed quia qnq̄ tlis omit
tit ī testū quia forsan tles meretrices
cum sanguinis illis qui peccant
cū eis. ergo si duo consanguinei
peccarent cum vna soluta meretrice
tunc pmus absoluitur a simplia
sacerdote sed ūs aut mittit ad
auctoritatem epi Tertio q cum
talib̄ peccant magno omittunt
se distrimū et licet nō sint coniugate

vel affines eius. ipi tū sed ūs wilhelmus
lugd i suma maior capto de luxuria eā
peccant ac si forent ex qua equal' est
oceptus ꝛc

Secundi sunt qui omittunt superū
quod ē illiata defloratio vgīnū.
ad detestationē huius pcī scilicet superi
valet quinq̄. Primū ē magnitudo huius
pcī q̄ ostendit ī hoc q sichem filius
eior q filiā iacob dyna corrupit nūc
fectus est hat de causa cū pre suo et
toto pplo suo. vt legit genesi 34° vbi
inuenies historiā rei geste. Sed quia
hoc pcm̄ virginitatem que est thesau
rus īconpabilis. Dn̄ salamō Non
ē odignū ponderando inueniūs aīe
omia eā visibilia īterris p̄cellit digni
tas vgīnitatis. Dn̄ ambrosius ī libro
de officijs. Supgreditur adiutorē huiusmodi
nature per quā hoēs angelis assimilant
Idem Qui nō nubit neq; vxores ducit
sicut angeli ītris sunt. Insignū huius
dignitatis debet eis frāis tentesimus.
cū coniugatis solū dat tresim̄. et viduis
solū sexagesim̄ Insup pdicto isto the
zauro nūq̄ recuperari pt. Dn̄ Isidorus
de sūmo bono. Omne pcm̄ recipit in
neru ~~p pmū~~ sanitatem. vgīnitas at
si labitur nulla penitencia reparatur
ad integritatē. Dn̄ etiā iheo Audet
loquor cū omia posset deus. suscitare
tū vgīnē post tuinā nō pt. valet
quidē liberare de pena sed valet tōnē
corrupta Tertio quia vgo casta
ē vxor et sponsa x. quia ē sūm̄ sacr
dos qui vgīnē duxit ī vxorē vt habet
leuit quodo quis vere diliget spon
sū vgīnis. r xpm̄ n sponsam eius
polluet. Hoc patet si quis maritū
alicui mulieris vendat et fideliter
diliget vxorē illi nullo mō pollu
eret etiā si vxor consentiret ei Insup
adiutē debet tlis q xpūs qui est
sponsus vgīnis scit et videt q spō
sam eius polluis. et si hoc fiet in
vxore tua legitimā nōne punies illū
et irascēris sup eū qui tibi talē
iuriā et irreuerentiā facet ī te
uxore tua et cū hoc te pnte et videte
Dic simile attendendū est de xpo

vel affines eius. ipi tū sed ūs wilhelmus
lugd i suma maior capto de luxuria eā
peccant ac si forent ex qua equal' est
oceptus ꝛc

Secundi sunt qui omittunt superū
quod ē illiata defloratio vgīnū.
ad detestationē huius pcī scilicet superi
valet quinq̄. Primū ē magnitudo huius
pcī q̄ ostendit ī hoc q sichem filius
eior q filiā iacob dyna corrupit nūc
fectus est hat de causa cū pre suo et
toto pplo suo. vt legit genesi 34° vbi
inuenies historiā rei geste. Sed quia
hoc pcm̄ virginitatem que est thesau
rus īconpabilis. Dn̄ salamō Non
ē odignū ponderando inueniūs aīe
omia eā visibilia īterris p̄cellit digni
tas vgīnitatis. Dn̄ ambrosius ī libro
de officijs. Supgreditur adiutorē huiusmodi
nature per quā hoēs angelis assimilant
Idem Qui nō nubit neq; vxores ducit
sicut angeli ītris sunt. Insignū huius
dignitatis debet eis frāis tentesimus.
cū coniugatis solū dat tresim̄. et viduis
solū sexagesim̄ Insup pdicto isto the
zauro nūq̄ recuperari pt. Dn̄ Isidorus
de sūmo bono. Omne pcm̄ recipit in
neru ~~p pmū~~ sanitatem. vgīnitas at
si labitur nulla penitencia reparatur
ad integritatē. Dn̄ etiā iheo Audet
loquor cū omia posset deus. suscitare
tū vgīnē post tuinā nō pt. valet
quidē liberare de pena sed valet tōnē
corrupta Tertio quia vgo casta
ē vxor et sponsa x. quia ē sūm̄ sacr
dos qui vgīnē duxit ī vxorē vt habet
leuit quodo quis vere diliget spon
sū vgīnis. r xpm̄ n sponsam eius
polluet. Hoc patet si quis maritū
alicui mulieris vendat et fideliter
diliget vxorē illi nullo mō pollu
eret etiā si vxor consentiret ei Insup
adiutē debet tlis q xpūs qui est
sponsus vgīnis scit et videt q spō
sam eius polluis. et si hoc fiet in
vxore tua legitimā nōne punies illū
et irascēris sup eū qui tibi talē
iuriā et irreuerentiā facet ī te
uxore tua et cū hoc te pnte et videte
Dic simile attendendū est de xpo

cui omnia nuda et aperta sunt. q̃ indubitanter
tlem iuriam et irreuerentiam sibi in spo
sa sua fratri gravat in te vindicabit nisi
penitueris et eum penitentia placaueris.
¶ Quarto quia ille q̃ illicite deflorat
aliquam virginem aliqui est occasio mille for
nicationum quas illa postmodum omittit.
sed ille qui primo corrumpit clausuram
vel sepem alicui horti vel vineae occasio
est illius damni quod fecerunt q̃ postmodum
venerunt qui alii non intrassent. Quomodo est
regula iuris q̃ qui occasionem damni de
dit damnum dedisse videt. quia talis vir
go sic corrupta nunquam maritum legi
timum habebit sed cuilibet sit omnibus. et quod
cuique pecunia sit preferuerit ille qui eam pri
mus violauit omnium reus erit. ¶ Quaen
dum q̃ hec est dra inter stuprum et raptum
Nam stuprum est illicita deflorationem virginum
ita tamen q̃ ipsa puella spontanea vo
luntate in talem deflorationem consentiat
Raptus autem dicitur qui per raptorem vio
lentiam virgo deflorat. et talis raptor
gravius peccat et debet extorquere cum om
nibus suis fautoribus ut patet 36. q. 1. c.
Dicunt etiam doctores de adulterio q̃ si
quis deflorat virginem iuuenem tenetur eam
ducere vel maritare. sed si deflorat eam
voluntariam ad neutrum tenetur. In foro
tamen penitentiali est iungendum illi q̃ puel
le satisfaciat vel cum ea componat. ergo ofi
tores dicunt iungere illis qui virgines deflo
rauerunt pro pena ut eis satisfaciant. et
tamen nunquam potest tale damnum recompensare q̃a plene
virginitas est thesaurus incomparabilis. Qui
illi deflorators virginum gravius puniuntur
patet per ermtle Aristoteles quidam virginem
quadam septimo corrupuerat. quo mortuo
cum illa pro eo oraret et fleret mortuus
miles visibiliter apparens voce rauasciam
eam alloquens. q̃ dum quiet causam rauaciam
eius. aut q̃a in voce dulcedinis gloriabar
cantilenas luxuriosas et seculares de
cantando. tunc cum crura nigrima et sca
biosa et vlceribus plena apparent et unqui
ret causam. respondit q̃ multum glori
abar in cruribus meis de pulchritudine
more mulierum illa extendens et ornans
suphe nitet inter spinas gradior cruor
et vulnera in illis. Illa iam dixit domine q̃s

vii

est reliquus status corporis. at ille
aperi oculos tuos et vide et reuerti pa
lium a pectore quo amictus videbatur. vidit
et maximum bufonem et terribilem pectori
eius inherentem ita ut brachiis eius collum
stringeret et os suum ori suo iungeret tunc eam
venit per ventrem eius dependens pe
dibus eius genitalia sua q̃ quibusdam
plotis stringere ligare videbat. Ne q̃ sito
quare hec patetur rendit pro osculis
lubricis quibus te et alias mulieres
illicite osculatus sum hec oscula patior
pro amplexibus amplexus bufonis per
ope libidinis in genitalibus truncor fine
cessacione. cum mlr quiret utrum ab hiis
penis eet liberandus. respondit non
ores pro me quia nichil mihi prodest
q̃a eternaliter damnatus sum et hoc ideo
quia medianam penitentiae negleri
hoc deo disparuit. mulier postea in
clusorium elegit ibi peccata sua defle
uit ꝛc

Tertii sunt q̃ transgrediunt legem
coniugalis promissionis q̃ fidem
coniugalis thori temere violantes per adul
terium se polluunt. Dicunt iuriste adulte
rio qui ad alterius thorum illicita accessio.
Et ideo adulterium est gravius peccatum q̃ stu
prum quia maior est iniuria in abusum mu
lieris que alterius potestati subiicitur.
Magnitudo huius peccati potest ondi per
ter. Primo per hoc q̃ est de sacramentum
matrimonii quod ipse deus instituit in pa
radiso in statu innocentiae. Dicunt non fit in
iuria tanto sacramento absq̃ magna
dei offensa. Si monachus professus
ordinem sancti benedicti vel alterius sa
cri peccat transgrediendo ordinem
quem ille instituit. quid tunc de illis
qui transgrediuntur ordinem quem deus
instituit per se salig matrimonium. ¶ Secundo
per hoc q̃d est contrarium iuri naturali. Dicunt ei
ex precepto iuris naturalis est hoc q̃d
non vis fieri alteri ne feceris. ergo si
tuus non velles q̃ aliquis cum vx
ore tua peccaret sic nec tu cum vrore
alterius. Ius enim naturale docet hominem
q̃ hoc nullo fare debeat homini alio q̃d
sibi odit fieri. ¶ Tertio quia hoc peccatum
exsuperat omne furtum tpale quia id q̃d
auferit sibi cum sit creatura rationis

est magis quatuor sba tertena. hoc
patet qua plus debet diligere vxorem
sup omnia temporalia ymo sup omnes alios
homines in mundo existentes. Dni genesis
Dixit adam de eua vxore sua propter
hoc relinquet homo patrem et matrem
et adhebit vxori suae. In signum huius
multi sunt qui potius vellent exhedi
tari et omnibus temporalibus priuari qm
q hoc malum scient et voluntarie in suis
vxoribus sustinent. Qrto qua hoc
vitium spiritualiter assimilatur hostiario. Cum
enim vir et mulier sint vna caro vt pa
tet ex veteri testamento vt habet gen
q postq dns misit soporem in adam
et tulit vnam de costis eius et inde for
mauit euam tunc post soporem et formacio
eue dixit ada hoc nunc os ex ossibus
meis et caro de carne mea xr. Item in
nouo testamento vt habet in euangelio
vbi xpt dicit Iam sunt non duo sed vna
caro. ergo qui auferit vxorem suam ali
cui idem est ac si serpentem ei auferret. Er
go prohibitio adulterij in decalogo im
mediate ponit post prohibitionem
homicidij et ante phibitionem furti
Dni clemens papa. Quid in oibus pnis
adulterio gius secdm enim in penis loca
tenet idem in prohibitionibus. Quia
to pt ondi p mala que venit ex
adulterio Sequitur ex hoc homicidia
vn dauid tum in adulterium recidit
fecit interfici fidelem militem suum. Sequi
t inde etiam incestus vt scilicet quis
cognoscat filiam pris sui vel eius vxorem
ignorans quis sit pr eius Sequitur
ex hoc pmo exheditationes filiorum
Dni ecclie xx. Mulier relinquens virum
suum peccabit statuens heditatem ex a
liono matrimonio. Sciendum q mulier
q de adulterio accepit filium. ita q ille
puer qui non est filius suscipit sibi he
ditatem ab eo q putat esse pr et suscipit
heditatem cum aliis filiis qui sunt
ve hetredes. tunc talis mulier similiter
et talis filius spurius si hoc sciente
fecerint vel admiserint in preiudicium
hedum ambo tam mulier q spurius
dampnabuntur si sic decedunt. ergo
sicute agendum est multum in tali cau
secdm informationem discretis confessoris. Et

de hac materia plenius habetur
in suma pysani q. 2. 2. Secto pt
ostendi gravitas adulterij ex penis
q affliguntur pro hoc vitio. Pro
quo notandum q adulterium quinq puni
tur corporaliter spiritualiter et naturaliter
Primo corporaliter vn 2. R. 12 Dixit
nathan ad dauid p q q omisit adul
terium non recedet gladius de domo
tua vsq in sempiternum eo q despexeis
me et tuleris vxorem vrie hethei. Et
quinq talis adulter ex pmissione dni
torquetur quinq hic in pnis a diabolo
in morte aliorum. Dni petrus damia
diat. Quidam vir rusticus in vigilia ger
masij et prothasij mane surgens
vt boues suos ad pascua duceret. qui
dam vicinus suus se illum fornicatorem
siliens cum vxoris ingreditur que
vxor mariti sui fornicantem et fri
gus sustinentem amplectitur quam
ille cognoscens statim recessit. nec mul
to post mariti eius redeuns stratum
recepit et petiuit debitum. cui vxor
exprobrans aut optime posses hodie
etiam mecum ingredi que tibi distincta
est cum ceteris christianis cuiq attentis
ille audiret quod loquere et p ordine
didicisset astanti mente agnouerunt
se ee deluso. tandem supto spiritu vin
dicta a dno postulabant et vt latente
adulterium notum facere. mox adulter de
mone plenus et serpentem lacerans etiam
tenuit mo in altum volans mo in ima
se impetu proiciens mo ad parietem
caput elidens mo ad pauimentum se
prosternens tandem infelice animam cor
ipso exalauit. Item quinq puniuntur
spiritualiter vt a iure sustinentur et quoda
lapidentur vt patet iohis viij. Vbi
scribe et pharisei duxerunt mulierem
in adulterio deprehensam ad ihm
dicentes q moyses preceperit talem
lapidare. tunc xpt dixit qui sine
peccato est primus lapidem in eam mittat
sed si mo omnes debent lapidari forte
lapides deficerent. sed si hic non in fu
turo lapidabunt nisi penituerint
Item spiritualiter saluet in prouocatione reg
ni celestis. Dni apostolus Adulteri reg
num dei non possidebunt Item et naturaliter

Apocalipsis 21° Erit pars eorum in stagno et sul
fure et igne ardenti Osee Omnis adulte
ri qui dicunt sunt sicut in Dn legitur eum
q quidam vir sanctus et devotus ora
ut pro uxore sua defuncta. illa apparuit
adiuvit ei q sequeretur eam. et duxit eum ad
domum derelictam in qua vidit demones
horribiles portantes et petram unam igneam
in qua proiecerat burgensem unum mortuum
de villa sua et uxorem alterius et ibi abu
tebantur et balneabant tamquam in metallo
bulienti et natabant in tali pena tamquam
pisa in olla bulienti et ambo clama
uerunt ve ve ve. quod ille audiens pe
ritus est. Iunc uxor eius ei cui hii quos
bin nostra balnearer ego et nisi
mia dei per penitentiam me a peccato reuo
casset. Illi enim letato quantali choro ad
ulterino amore sibi iunxerunt
dum sil petentes et hoc precor ego
mediatrix fiu et eis mia et modis ad hoc
perandum dedi. sed illis in pertis mo
rientibus ego primas petuli salutare.
tunc vir dicens quid tunc eis profuit
ofessio in agone et sacramentorum susceptio.
ridit mulier nichil eis profuit quia
non ex caritate sed timore pressit talis con
fessio et penitentia. Dn apostolus Solo
caritas est que liberat a morte. et ego
qq non fit ex caritate non est meritorium
Qui tunc transgrediuntur legem regularis
gularis professionis qui votum castitatis
quo se deo astrinxerant miserabiliter violant.
et ista petunt et deo datum et veri
tatem dine obligationis q sed deo astrinx
erant. Item tales sacrilegi dicuntur ut sunt
religiosi et sacerdotes in sacris ordinibus
constituti et sancte moniales postqm per velatio
nem fuerint deo consecrate. et hoc omnibus patet
est est peccatum gravius quia in eo maior fit
iuria ipsi deo Quia transgrediuntur lege
malis odiationis ut testuosi qui cum consa
guineis odio insurgent quod cum animalia
aliqua bruta facere verentur ut patet
de camelo q propter timorem sue refugit insul
ti. Dn narrat phis in libro de animalibus
q quidam oculos cameli clamide sua
obtexit et sic nurem suam submisit. quod
cum camelus post concubitum agnouisset
statim illum calcabat pedibus et suis pe
dibus conculcauit Item hoc peccatum
hominem quasi canem reddit. canis enim in
ope suo non obseruat consanguinitatem
Item propter magnitudinem huius peccati apostolus
paulus tradidit satanae ad tempus tem
dum illum fornicatorem qui cum noueri
ca sua peccauit ut habetur i cho. 10.
Certe transgrediuntur legem naturae
inclinationis qui vino indiabili se contami
nant contra naturam peccantes et natu
rale vsum concubitus quacumq arte vel
ingenio putentes. Et hoc primum secundum
augustinum est gravius omnibus aliis
propter quod mutum et indiabile dicitur.
eo q primum noiare turpissimum est ita q
os loquentis et aures audientis pol
luantur ut patet ps. q 1 meo. Et istud
idem primum propter sui enormitatem est
unum de petris exclamantibus et diui
nam vlaonem iugiter postulantibus. Dn
genesis 18 dicit dns. Clamor sodomorum
et gomorreorum multiplicatus est et
peccatum eorum aggrauatum est nimis. et post
dns qui admirans et dubitans super
tanto scelere dicit. descendam et videbo
utrum clamorem opere opleuerit quasi di
cat Incredibile mihi videtur hominem
tam flagitium perpetrasse et tam prem in hui
na natura esse. Et hec ecclesia fuit vna ca
quare xpc distulit tam diu incarnari.
et insignum huius omnis sodomite ex sancti
sunt in nocte natiuitatis x ad designa
dum q anno in humana natura nullum inueniri
tale prem debet quam natura filii dei
dignificauit cum homo natus sit
Et sciendum q sodomite pessimi homines
sunt. Dn genesis 13 Homines autem sodo
mite erant pessimi et peccatores coram
deo nimis. Item gravitas illius peccati pa
tet ex vindicta subuersionis quinque ciuita
tum. in qua vindicta attendendum est
q dns non solum voluit puniri nocentes
sed etiam innocentes statuit puuulos v
nius diei. In hoc prouisum pueris ne
diuius viuentes exemplum prem seque
rentur et gravius dampnarent. et etiam
circa iacentes regiones puniri vo
luit non solum homines sed animalia et
ere nascentia ipsam q terram destruxit
eam suendo in mare mortuum in quo
nichil viuit nec auis nec piscis.
Dn genesis 19 Dns pluit sup sodo

mā et gomorrā ignē et sulphur de ce
lo et subvertit civitates illas et omēm re
gionē vniūsos habitatores vrbium
et cuncta tēre virentia. Et cū ista pe
na punitū ē hoc prīm tpe abrahe
vsq ad hanc diem et inter longū
spatium est lapsū. quia ab abraham
vsq ad xpm trānsacti sunt duo milia sex
centi septuaginta sex ānī hoc sil spū
tus sunt quatuor milia ānor et nonagīta
duo. et adhuc vsq hodie et semp pū
ē hoc prīm quod ānī tot annos ppet
tū est. quia nichil potest ibi viuere
saluet nec aues nec pisces ergo idem
locus iam dicitur mare mortuū. Itē
nec homo debet de eis pro cogitare.
vn vxor ipis lothi educta de sodoma
cū filiabus et marito respiciens retro
vsa ē istatuā salis ad ostendendum
qntū displicuerat deo memoria huius
peccati

Septimū sunt q trānsgrediūtur legem
naturalis dilēcionis. vt sunt ipi
iuuenes scribtū cōiugalē cū immū
libidine exercentes. Ad cuius plenioremē
itellēm ē aduertendū q matrimonialis
actus fit sex modis. Primo cū fit
causa prolis procreande ad cultū
dei. et hoc est opus pietatis et nul
lū prīm sed potius meritorū. Vn
genes 2° dixit dns ad adam et eua
crescite et multiplicamini. Secdo cū
fit causa reddendi debitū et hoc
est actus iustitie. Vn apls prou
vir debitū reddat. quia quilibet
i matrīmo statuto tenetur reddere
debitū cū ab eo exigitur pro loco
et tpe. et si quis hoc ex septēpli di
mitteret grauiter peccaret. et tali
mō actus matrīmonial ad reddendum
debitū pro loco et tempore nullū
ē prīm sed potius meritorum.
Tertio cum fit causa fornicationis
vitande non ipse sed in iuuge. et
hic actus eius ē licitus et nullum
pcm non tn videtur habē causa
meriti. et isto mō pres antiq vsi
sunt actu iuuenali cum magno
timore dei et cū magna mentis pū
tate solū intendentes d deo diui
cultis ppagationē. Qto cum fit
causa delectationis et tunc distinguitur
qa vel illa delectionē exercet affectū matrīmo
nii aut fornicatio. Si maritali vt puta si
d delectio sistat infra tos matrīmij ita q
eā nō cognoscet si vxor eius nō esset sic so
lū peccat venialiter. Si aut affectū forni
cario vt pū qn affectus delectationis et cau
pistenae fertur extra tmios matrīmij ita
q ignoscere vellet eam si vxor eius nō esset
tunc peccat mortlr quia tunc amor
istius delectationis ponitur deo. Quīto
mattur actus matrīmonial q dicitur ipetuo
sus et ē ille actus q ex sola libidine pro
uenit metas honestatis et tōnis tra
cendes. quod primo faciendo libidinē p
mētias blandicias aut cū expleendo libi
dinis. vt cū vtiunt calidis a frīcciuis
vt potēcior sit i illo fto vel cū tonatur.
fact cū nō multū appetat tūc credo mor
tlr peccare 13 le quīto. Sexto cū istra
vsū ignoscat vxore sua tūc mortlr
peccat. de al nam sua seruat sic det 7
homo. nō det homo esse sicut equus
et mulus vel aliud al brutū. Pb No
lite fieri sicut equus et mulus istud prīm ē mar
imū ita q pdicator ppt sui turpitudinē
nō audeat notare. Primo vt omis spes
luxurie ē pessima. Ha quīq sunt spes
luxurie. Primū fornicatio. supra. adul
terū. incestus. et prīm et nam qd ē pes
simū. Vn qdā qui fuissē peccat adulter
sed quid incestuosi sed oms trānscendit
et natura delinquentes. Aug. Valde
detestabile est q est mulier accincta
gladio et vir fuso. Istud prīm clamat
i celū ppt sui enormitatē. et ē manifestū
q cū quis cū ppria mre peccaret tn
tanto est de hoc pro loq dū

Sciendū q quīq sunt tēpora in
quibus ab actu matrīmonali abstinen
dū ē. Primū tempus ē qd ma ānī
pasca. quia tunc legitur i ctipture ieiu
nij. Egrediatur sponsus de cubili suo
et sponsa de thalamo suo. Et merito
quia sicut ieiunat a cibo carnali sic
eā a delectatione carnali. vt 7 ipsi
pātēr adeo dimittatur qd illicite
et dm p totū ānū intrat p illud spacū
tpis sibi eā abstinere det. Vn ber
nardus i sno de sanctificatione ieiu
nij. Ha i eo q ab ipis illicitis abstine

ea nobis illata adonat q̃ prius amisi
Dñ ambrosius Nullus omo i el' vroz sue
qñ octauas pasche iugatur Sdom tpr
ē tpc q̃tuor tpm et dies rogacionū. q̃a
tuc ecia orat pro magnis et arduis cau
Primo rogat dm ut bella sedat q̃ in ue
frept fuit Deo ut teneros fruis afferet
et mltipliet. Tertio ut ad repacionem
sū spūs habilitemur. Augo Tempore
pressonis et ieunioz nō licet auenire
nuptiis. q̃a tunc a luctis abstinēdū ē
ut fraliq̃ ipetretur quod postulet Qñ
ē tpc sacroz diez et sacrū nozū Exm
greg i lib dyal q̃ quedā legitā a tuto
sūo augā agnita i sabbo de nocte. et
qñ die dnica pressoi se iugēt adyabolo
arripiebatur tota omi plo et multū
verabatur et tregbat Qñtū ē temp
ifirmitatis feiax id ē tpe menstrui Qa
ut dicit iheo et gal. Tunc accepūt puel
membris adepnati et leprosi et gibbosi
et tūc patebūt ptā pnā Qñtū
ē tpc pegnacois et purificacois. Unde
queritur utrū liceat debitū reddere
vel exigē tempore pegnacionis Res
pondeo sdm petrū Si ee pt sine pcāo
aberius reddi pt. et eaā pt sine pcāo
mōli exigi qa usus mrōnij non tm est
i officiū sed eaā i remediū. Si vero esset
pcāū pueo exīta i vtero nō dēt exigi
nec reddi. qa i mrōnio principalior est
ipsius i officiū q̃ i remediū. ~~Si vero~~
~~veo est pcāū pueo existenta i utero~~
~~nec debet exigi nec reddi~~ Si lit post
ptū id ē tpe purificacois nō licet eos
auenire. Dñ aug Si quis mulier i
puerpero amisceatur pcim valde p
petrat quia mulier q̃q̃ ex hoc non
pūt ap̃lus qa tū semen cū sanguine
mortificat. et hoc maxie attingit si
ifra dere dies auenūt. o qt puer sit ne
gligunt de q̃bus roez redditū sunt
tales pnes. Et valde absurdū ē q̃ hoes
rōles hoc tpc nō seruat cū bestie irro
les illud obseruat Dñ ar' 2° ailū eaā
elephās i pregna a masculo omo nō
tangit ab eo q̃ p̃ ptū q̃ fiat p tēnū
Dñ eaā augo dicit. Q̃ q̃ tpa pdta
nō seruat q̃ tles pueri q̃ tunc accepi
unt efficiunt epletica ceci claudi et
surdi et stulti et obsessi ademone

et tūc patebūt ptā pnā i pueis
Queritur utrū peccent iuuenes exige
do vel reddēdo debitū i solepnitati
bus q̃ ieuniis Respondeo sdm ray. Ex
actus dēt redde nisi cauere et sine pi
culo possit differe. exigē tn nō debet
i pdas tpib q̃ tozi. 2° Nolite fraude
re iuicē nisi forte ad tpc de ocensu
ut vacetis orōi. nā ppt' pressiones et
ieunia auenire nō dnt quia tūc a
luctis abstinēdū ē ut fraliq̃ ipetrā
possit qd postulat 33 q xxxo De diat
de tpib festiuis 33 q ē quocunq̃ tūp
qui reddit illi temporib nō pec
cat sed q̃ exigit aliq̃ infinitate ut pu
ta aupla diuta sine aceptu tpis seu
ecāste exhortacionis vel ordinacois
venialiū tn peccat Concordante tho
Sed ex isto elicit pt q̃ qui ptinacat et
ex aceptu tpis sacri vel ordinacionis
ecte exigit debitū peccat mōlie istis
diebus. sed tn illa psona q̃ reddit debi
tū cū tū poa ob reuerētiā di et sacr
abstinet. Ergo actū arguendi sūt illi
ptinaces, illi obstinati q̃ temē exigūt
debitū illis diebus sine omi timore di

Septimū pceptū

Non furtū faces vbi sdm augm
prohibetur omis Stracio
rei alienē proueniens ex
cupiditate vel iuria. et sic ar' illud
pceptū peccāt sepe gnā homi. Pri
mi raptores q̃ aliena rapūt. et ta violent
les raptores int bos peiores sūt dya
bolo Primo qa dyalus solū torquet i futuro
q̃ hic male agūt. Sed illi etō plus tor
quet et spoliat bonos q̃ malos Dñ
ysaias Qui recessit a malicia dep
dauit eū. Et pūt Vir sagunū o
dēt simplice. Dyabolus iustificare se
pt i spatione iustor dicens Ego affligi
in iffno solū illos qui meruerūt. sed
ecclīsio raptores spoliauerūt illos qui
nūq̃ meruerūt Sed quia dyabolus
tamēt hoes angelū et signū crucis
et aquā bndtam ut nō molestam
faciat homi i corpe. Sed raptores

nec timet angelū nec eam ipm deū
nec eam signū crucis nec aquā bndictā
sed suā sentiam exercent volentes ihoēz eū
spoliando Tertio quia in fno punit dya
bolus vbi ē ppl locus tormētoz. sed illi
i mundo vbi de dedit hōi libtate de se et
suis rebus facere sdm voluntate. ergo mei
to illi raptores pnt dia angeli dyabolo
missi i mundū ad faciendū illud i mundo
qd dyabolus faat i infno ergo dicetur ei
iudicio. Ite i ignē eternū maledictū q ppara
tus ē dyabolo ꝛc Dicendū at q nō
solū raptores sunt q rapiūt sed etiā q
papiūt et qui osulunt et q eos suent
ad hospitaū recipiūt. et q inde omedūt
et bibūt vel pro suis debitis furtū vel
rapinā suscipiūt tles tenentur
ad restitutionē ptis quā habuerūt
Queritur et dicēs quid ergo faciet vx
or raptoris vel furis pt ne comede de
furto vel rapina ꝛ dicendū Si ma
ritus habeat aliqd de iusto de ill rebus
det mlr separati expende et victū sume.
si vero nichil habeat nisi de rapina vl
si sit de iusto aliqd hoc tn ita pmixtū
ē q discrētū nō pt. tūc mlr sdm doctores
nō det de rapina comede vel de furto
sed aliunde sibi victū qrē vel a osanqui
neis vel amicis et labore manuū etiā vl
acqrendo eleōsinas ostiatim vt dicit hosti.
Si at maritus sit ita malus q omino no
lit eā viue de raptis rebus ꝛ etiā
possit sibi aliunde victū qrē. tūc forte
ne fame moriat restat ei tertius remedium
primo q viuat de dote vel sponsalicio. nā vt
dicit glosa in hoc casu pt recuperare dotē etiā
stante mrionio Secdm remedium ē vt enūciet
epō qui pt cpellē maritū vt pascat vxorē de
iusto ꝛ si Si pertinuerit vel omittat eā alicui
psone honeste q de honesto lucro sibi prudeat
vt habeatur ext de pignoribus Tertiū remedium
ē q si sit tā arto posita q de nullo alio possit
sibi victū acqrere vel inuenire tūc pt viue de
rapina. q nātūs legē nō tē. et qd qd sic ex
pendit dolent accipiat et vtat sdm qd
patrius pt ad subleuandū sola nātē et
ponat fmit restituere q cito poterit qd quid
inde supserit Secmp tn vxor tenetur tūc
debitū reddere i casibus pdās et econtrario
Est tn sciendū q quātus vxor de oue
vel boue vel alia re rapta i spē comede
nō possit ext casu vltre nātūs si tn res
sit empta de re rapta pt in comede eam
sine cau vltre nātūs Cui ratio ē cū eni
res rapta vendit tūc i pretio dato viuū
furti vel rapine purgat p hoc q emes
volūtarie dando tnstulit dnūm tali rei.
vnde illud pcū lucre qlibz pt ab eo recipere
nec tenetur restituere. Quidā tn magni
doctores dicūt q vxor licite pt vti de rebus
sic pmixtis dū tn i mente habeat q libēter
vellet viue de licitis acquisitis Sciendū tn
q nulli homi licet comede de rapina vel
furto pt nātūs articulū nec etiā eleōsine
dande sunt de tali sed restituende sūt hedib
Dn exm legit q quidā miles rapuit cuidā
vidue vnā vacā paupi. q cū flet et in
stanter petit vt ei vacam restituat pter
puos pueros quos habuit. rndit si ego eā
nō recipem tūc alū seqs me t rapet et ꝛ ea
vacā retinuit et recessit. post obitū eius
puitus ē a diuis demonib et vnus arrepit
et infatigabiliter inter ceteros puniūt. tūc ille
damnatus dixit ad tale demonē. tūc
me tā stinue pseqrīs et punis plus q
aliqs alius. rndit sibi dyabolus si ego
nō facerem alius faceret. ecce sunt q pri
listi dū vacā a pauper vidua volēt
recepisti Sciendū sunt qui p idebitus
exactiones a subditis bona extorquet
Vbi tn sciendū q licet vltē debitū
tensū nullus dns pt aliqd extorqre
a subditis sine pcio. ex causis tn rōna
libus pt pete moderatū subsidiū dūmo
hoc petat sine coactione Primus ca
sus i quo vltē tensū debitū licet dnō
pete moderatū subsidiū videlicet p
defensione prie. puta vt cum patria
iuste ab hostib inuadit. tunc eū
subditi non solū tenent res suas ip
ri sed etiā tenentur ad hoc corpalit
laborare Secdus casus si sit captus in
iusto bello Tertius si ex iussu principis
vel ppe vel pli debeat ire ad hedicos vl
paganos Qrto casus ē si debeat filiū
militare vel filiā desponsare i omib et sli
bus pt licite pete a subditis, moderatū
subsidiū. Sed si dns volt lude i aleis et i
alijs vanitatib expende vltē vires pter
tales causas nō licet quicq exigere a
subditis. et si exigeit tenet restituere sdm
vulgi ext de usuendine i fine ꝛ Sciē
dū q qui vltē accipiūt a suis subditis ni

qmo

i casibus ocessis et iam enarratis pdicto
res dicunt. Et rō qa eardē fidē dicit dns
subdito quā subditus dnō. sed si subditus
capi facet dnm vel aliud malū ei facet
dicet pditor sit silit ē de dnō quo ad deum
Sed si dicis si nō ē meus subditus nō facem.
respondeo ideo nō omisit t eū dns ut
eū spoliares sed ut eū proteges. et ilis ē
dnātio dyabolica q afflugit suos subditos
fuentes sibi et illos magis qui magis si
bi seruiūt Ite tales iudiciū dei sine mia
merentur. quia talis exhibet se eis dns
ālēs ipi exhibuerit se subditis. Un luce
dō q mensi fuerimus ꝛc Un exm legitur
gr quida miles habuit prem et matre
qui multū fuerit misericordes et timen
tes deū. sed defunctis pntibus filius frusē
oppressor subditor et paupū. sed qū argu
ceretur ab amicis et religiosis quare tm spo
liaret suos pauperes subditos. rndit oues
mē sunt iō dēmus eos tondē et vti eis.
tandē volens eū dns ab hoc errore reuōre
ppt seruitū quod sibi ī iuuentute exhibuit
misit ad eū angelū q rapto eo ondit ei
pulchrimū palatiū. ī quo erat thoes ves
titi vestibus aureis et canebāt dulcissime
et oia gnia organor audiebāt ī palacio illo.
qui audiens tm gaudiū volebāt intrare
et repulsus ē a custode porte dicēte quō
vtinis itrare istud mūdissimū et pulchri
mū palatiū et habetis vestē sanguinolentā.
q cū respexisset vidit se respsum sangui
ne. cui angelus iste ē sanguis et labor
pauperū quē tu violenter et sine iure erac
nones fracens ī subditos accepisti. si igit
vis intrare istud palatiū reuues ante istud
vestimētū. q ad se rediens vitā ī melius
mutauit et oia iuste recepta restituit //
Tertij sunt q ppt debita dnōr ipōr caues
et subditos iobiere ipignorāt quod ē rapīa
cētā do. quia res pauperū indebite ipignō
rant diuersis rebus principalū debitor
vel dnōr Sed heu hoc iam cōe ē ut mi
nistres et rustici totam lucē luent qui nū
quā causam vel occasionē ad hoc dederūt.
et tales pauperes merito cēnt martires x
si parentes ī hoc cēnt et se a prīs cauent
Quarti sunt q mercēdē alienor iuriō
se detinēt et oseruāt vbi sacerdū q sic ī
uriose detinentes mercēdē alienā tplis
petrant et ex malū incurrunt Omnū

ē q vtā dei gtiussime et se pnocant qd
patet qa illud ē vnū de damantib et ī
muribus dei clamore diuine vlcionis iugit
expostulantibus. dicit enim prīm clamāt qa
sua enormitē deū pnocat ad vindictā
et ilia prīa sunt ātior vt patet sup Ter
sunt q vtunt re apud apud se depositā vel
etiā re eis accomodata ad aliū vsum q
eis ocessa ē. vel vtunt pignore tales f
tū amittūt et et dei pceptū faciūt Et ter
ti sunt sacrilegi q rem sacrā furant sine
auferūt de loco sacro sine nō sacro vt p
1 A q e quisq Et tale furtū dicit ppie sac
legū. quod etiā amittit cū quis fraet ūm
triā clericis vel psonis ecclīcis eos stalu
ret detinendo vel eor res auferendo Tales
enim sacrilegi sunt excōicati ipso fō q pūati
pceptione sacrēntor Queritur vtrum
stōr rūge pnt furtue subtrahi vt honesta
aliq ponant Rndeo q nō sedm wilhelmū
Nā sacrilegū ē quotiens aufert sacrum
de nō sacro vel sacrū de sacro. Et nō q re
ligas emē vel vendē sedm rap. symoniacū
ē Et septimi sunt qui furtū amittunt
Un queritur vtrū ī re pua ita amittitur
furtū sicut in re magna. Rndeo q sic qa
ī furto nō qd ablatū ē sed mens furantis
attenditur 1 q 5 c vltō Et hoc ītelli
gendū ē qn voluntas ē ilis q etiā maiora
subtrahēt si posset. vel qn ex ablatione pue
rei dns intelligit gtiatī Nā sicut thō dicit
q 2 q 66 Si aliquis res minimas furtē
rapiat p quas homo nō reputat no
tumentū infre, et ille q accipit possit
pūsume hoc nō esse et voluntate dni tūc
excusatur Alias furtū ē semp prīm mōle
quia ē et dilcōne proximi tui ist nocumē
tū etiā in talibus minus si habeat ās
aim furandi et infendi nocumentū prox
imo eit prīm mōle ut thōs ibidē dicit
Hoc sume adūtendū ē q nō solū furtum
nōbile sed etiā furtū pūū ita pticulosum
sit homī. Un si dete furarent vna au
tam et eā amedent qlibet tenet ptem
restituē q eū attingit si vlt idulgētiā
et remissionē pcōr ꝛ seq Sicut intel
ligitur de tys q ēmia de prīs alior
metunt. vel ai pedrib suis dapna
proximis stienē ī segetib vel pratis
iferūt. Ite qui fraēs alior arbor
vel rapas agrōr subtrahit et volūte

Et pdā eis multū minōrs fiunt ꝛ finit vitā bono

proximor. Item venatores q̃ cum equis
et canib⁹ suis hominibus i segetib⁹ suis
dapna inferunt et sic de aliis. Item vecto
res qui cum curribus suis p sata agrorum
ducunt et sic dapna eis inferunt. Item
rustici q̃ quoq; agros proximor sibi ad
iungunt cum aratro diminuunt et suos
augmentant. Dn ex^m i dyal' cesarii
legitur q rustico cuidã moriturो dya
bolus assistens palũ ignitũ ore eiꝰ in
mittere nitebatur. Ille autem ignorans
quãq; se vrebat semp dyabolũ pnitem
habebat palũ siquidem eundẽ cuidã in
cuno subtrxerat de agro suo vt agrũ suũ
augmẽtaret. Ad quẽ cogente iam dna ne
cessitate suos amicos ad eum cu subtrxe
rat misit ablata restituere promisit et
venã postulauit. Quibus ille respondit
nõ ignosco sinite eum bn̄ torqri. ut ex
tractus vt prius et iterũ misit nũcios vt
p⁹ sed venã nõ obtẽt. Tuo cũ lacrimis ve
nientib⁹ et dicentib⁹ q nõ pt mori nisi
vnde licet. Indit mõ bn̄ vindicato
rum. mõ remittã. ab illa igitur hora
omis error dyaboli abcessit. Item ex^m de
pnitibus q dnt pueros suos fideliter ifor
re q net ipis net cuiq; alio homini
aliquid subtrahat et furtive rapiant.
Legitur q quidã puer defunctus ẽ et in
dia pnitatis. Que puer qi p velamẽ
contemplabatur et multũ ei seuer⁹ in
debatur. Dyabol⁹ q eundẽ puerũ ac
cusabat dicens. Dne iudica iustitiam
sed m̄ quia puer iste g̃mano suo obulũ
furatus ẽ net inde fecit pmo nec resti
tuit ablatũ. cui dns velles vt p tãtillo
puer istu dapnatẽ mea iustitia nõ ẽ
sine mia. Supplicantib⁹ pro puero qui
iusdã de suis quib⁹ puer seruiebat culpa
puero remittitur. Sed ad preptũ iudicis
puer i puteũ igneũ proiatur iq⁹ tãtã
penã sustinuit q p⁹mom habet ob exp̃me
nõ potuit. Pea de puteo extractus in
dicit iocundũ et dulce iuuit. dataq; sina
corpi restituit et obulũ psolue iussit ẽ.
et mirantib⁹ cunctis q aderat p signa
q in eo inuenerit ob eiꝰ apulsi sunt crede
Item q homo post hanc vitã punitur
pro minimis reb⁹ patet p ex^m Na filius
cuiusdã diuisse decedens obsessus ẽ qua
uis tm̄ noue eet ãnoꝝ. post mortem
appns mri dixit se ee i magna pena
purgatorij quia nõ soluerat quedam
debita q accomodauerat a familia pris
sui ad ludos faciendos et globos emendos
nec de hoc mece fuit i morte vt soluisset
tales hallenses. et petiuit a mre vt p
eo soluet et sic pena sine habet. que
respondit se libenter velle facere et iãsta
one facta fecit omis p⁹mom tales hal
lenses solue fauit et famulab⁹ suis
q ei illos obtesteant. postmodũ puer
apparuit illi i magna clarite dicens q
eet liberatus a pena et positus i felicite
maxima Detrau sunt vxores q
res viroꝝ furtive subtrahit vt de ipsis
et voluntate viroꝝ eleãs faciũt quod
fieri nõ dnt. vn̄ scribit 33 q 3 nichil
Sed nũquid vxor i aliquo casu pt fa
re eleosinã sine licentia viri. Respondeo
q sic et hoc mtplia casu. Primo si vx
or tua fuerit luctã. Secdo si habuerit
res patrnales id ẽ ꝓprias. pt dotẽ vbi
tuitoi paternalia de consuetudine loci
tnt et vxoris sunt pt de illo eciã iui
to maiori eleãs facere Tertio si fuerit eleo
sinã de rebus sue dispensacioni omis
puta de pane et vino et huiusmodi que de ap
probato more solent ad dispensationẽ vxoris
ptinẽ pt facere et det facere eleosinas mo
derate in q egestate oiugib⁹ nõ indui
cant. et debet formare obsecrãã q nõ sibi
displiceat viro licet aliqn̄ displiceat
vel prohibuerit. qm̄ aliqn̄ prohibent
vt tpent vxores nõ a toto sed ab excessu. pt eciã sibi. forte obtãm ex mysera
paupis cogitans q si maritus videt
placet ei q sibi fiet eliã. Quid tunc
dicendũ ẽ de ill' mulieribꝰ q furantur
viris et illa superflue et illicite et inutiliter
expendunt saltem i superbia vestium vel
cingulorum vel peplorum vel eciã quoq; in
conuiuijs cum viri absentes sunt mul
ta expendunt quod ẽ et vnũ capitulum de
regula monialium. quia existentes i mat
monio dnt se iuitem ee fideles i rebꝰ
temporalib⁹ et vn⁹ nõ subtrahe alij et
i utiliter expende. Item reprehendedi sunt
illi viri qui recludunt omnia bona sua
ab vxoribꝰ nulla eis ptate omittere
tãq; sint ancille et famule. hoc illi solum
facere debent qui tnt vxores tales q̃les
ne occasio mali eis eet ptes this i r̃ tpalium

Sed q̃ probas et honestas et timentes dm̃
et ꝓstentosas et probatas uxores hnt nõ
ē faciendā talis reclusio. ¶ a ex hoc datur
talib⁹ mulieib⁹ oratio fiendi i. quia oia
dm̃ illis ee tota sil' statuet tam viro q̃
mulieri ex ꝓmutē ecte ut dicit dictum.
Grant ill' omia oia si hoc omib⁹ fanis
fiat multo fortiꝰ debet ee illis q̃ sunt i sil'
mrõio. hoc eadē videtur xpc approbare
eiusdē dicens. Jam nõ estis duo sed una
caro. ex hoc sequitur q̃ multo mⁱ res
illor dmt ee dimise. Faciendū q̃ mulier
pbata et honesta et miꝰ q̃ ꝗ fiat vir
tudē pū et misericordē. ¶ exemplū
legitur q̃ quedā nobil' dna multū opa
rebatur infirmis maxime tm̃ leprosis. vir
āt eiⁿ nobil' et potens i tm̃ abhominabat
leprosos q̃ eos uide nõ poterat. q̃ quadā
die egressus est ad venationē tūc quedā lepro
sus aspis ad ianua ipsiⁿ nobil' q̃ rauca
voce clamare cepit quē mox ut dna ia
audiuit ad eū descendit et ait si uellet bibe
re ꝗ medē. cui ille ecce hic cruciꝰ vehemē
ter sitis ardore nõ manducabo nt biba ni
me uelis i domū tuā. cui illa nūq̃ nosti
quātū dns abhoreret leprosos et ipse redire cito
de de venatione. et si te i domo inueniet fo
rsitan te et me interficet. illo gemente et plo
rante dna non potuit eⁿ lacrimas sustī
nē sed pijs brachijs i domū portauit. tūc
rogauit q̃ medet nullo⁹ voluit nisi in
ꝓpria tamen ipsio lecto dna ferret ubi ei
esse desiderabat q̃ esse antequ medet. dū
ergo illa gemitū et fletū eⁿ utq̃ ferre nõ
posset portauit eū i pijs humeris ad ca
meram suā et in lto suo eū q̃ esse fecit pul'
cinar capiti eⁿ supponens et cooperiens
paso corpus eⁿ cooperiens. et ecce de ve
nacione veniens dixit mulieri ap̃i mihi
cameram illā ut q̃ estam post estum solis.
nūq̃ illa aliquantulū tardaret timens de
morte leprosi et sua dns cū magna indig
nacione cameram aperuit et satis cito pⁿ reuisⁿ
ad uxorem ait. nõ iq̃ bn̄ feasti q̃ lectū
meū optime ꝓparasti sed maior pⁿ tales
species aromaticas reperisti q̃bus tota
camera respirat odore suauitatis q̃ mi
hi ē q̃ fuerim i paradiso. ¶ audito mu
lier q̃ nõ nisi morte expectauit ingres
sa cameram ut uidit sed leprosū mime
repit. ¶ p amicaciē et miraculi magni
tudine oia p ordinē maito narrauit
at ille valde ꝓpunctus q̃ prⁿ qua
si leo fuerat mansuete cepit sicut agnⁿ
et postea pauper et maxime leprosos
semp dilexit et uitā suā cū uxore sua
i bono finiuit. dn̄ aplus Saluatur vir
i fidelis p mulierē fidelē. ¶ Omi sunt
seruī et ancille q̃ uel que res dnor suor
furtue et inutiliter ꝓsumit uel etiam
de rebus dnor ipsis iuitis eleōsinas
facit. tales enim ꝓpter pia intencionē a peto
mortis nõ excusantur. Dn̄ queritur
utrū seruus uel ancilla i aliq̃ casu
possit eleōsinas facere de rebⁿ dni. Indeo
rdm̃ tho e dist. 1. Seruī et ancille et
famuli nõ pnt eleōsinas facere sine ꝓse
su eor de rebus dnor suor nisi panē
uel brodiū uel hui⁹modi q̃ nõ iferit se
sibile nocumētū. Ite reprehendēde sunt
quedā ancille q̃ pmittit q̃nq̃ ꝓmestibilia
pire sicut brodiū uel pulmentū uel hⁿ
q̃ noluit laborē tre ut pauperib⁹ tlia ser
uaret et ipsis darent q̃ius q̃nq̃ dns
uel dna hor q̃nq̃ eis fauent et bn̄ pla
cet. sed iste ancille ꝓpter pigritiā noluit illa
fragmēta colligere que suppsunt et pau
pib⁹ erogare sed porcⁿ tanⁿ et por
cis tribuit et sic pauperes egre pmittunt
et de hijs strictā rationē deo reddituie
sunt que pauperibus utilia fuissent si eis
distribuissent. Ite reprehendendi sunt seruī
et ancille q̃ furtue bona dnor suor sb
trahit et ea cpulose ꝓsumit fratrēs co
mua postq̃ dns et dna dormitū ierit.
tūc ꝓ tles laute i medendo et bibendo
uiue incipiūt tales tenet ꝓfiteri q̃ dns
suus satisfacere cū alias satis hnt ꝓmedē
et bibē. Ite reprehendendi sunt dnī et dne
qui seruos et ancillas nõ nata sua mis
trant et eos i laboribⁿ nimis aggrauat
et eos viliperdūt i vbis i fab maledi
cendo eis uel alias iuurias irrogando.
cū tm̃ xpc dicat i euangelio q̃d vni ex
minimis meis fecistis mi fecistis. ¶ Omi
sunt artifices et mercatores qui opa
sua fraudulenter faciūt et sic proximos
suos decipiūt malū pro bono reddē
tes. Cont quos ꝓpha dicit ve q̃ dicit
bonū malū et malū bonū ponentes
In fab dicit q̃ pmittit se facturū aliq̃
de bono fro et oppositū facit scilicet
de ferro minⁿ bono. Dicit sutor qui
qui promittit se facturū calceos uel

ocreas de bono corio et oppositum facit
Item sartores qui nouitates in vestimentorum inuenitur Quia secundum huiusmodi
de hassid sup gn Non licet excogitare tales nouitates et vanitates et mlcomodos eas facere et parare nisi causa exposcat Non igitur quilibet det proximum puoze
ad peccandum vel iuuare ad vanitatem ergo qui excogitant et faciunt nouitates tales quibus
ad peccandum vtuntur homines princeps erit illorum peccatorum qua qui occasione dapnum dat dapnum
dedisse videtur Item artifices qui nimium pro solario accipiunt plus quam meruerunt Item
artifices et laboratores qui statim et consuetum panem accipiunt sed infideliter laborant et desidiosi sunt pigre quia quidam alii tres dies laborant quod in diebus duobus perficere possent et tales homines penitere et satisfacere debent pro huiusmodi excessibus quia vnusquisque enim reddetur rem in die iudicij de suo labore et de suo artificio Vndecimi sunt inuentores rerum quia quem rem inuenta non restituit raptor iudicatur pro ut habetur 2e q 7 to pro Si quid inuenisti et non restituisti rapuisti quantum potuisti fecisti quia non plus potuisti ideo non plus fecisti. qui alienum negat si potuit tollit. Cum etiam originem sup le inuitum Multi sine peccato putant esse si alienum quod inuenerunt teneant et dicunt. deus mi dedit ergo non debeo reddere. distant ergo parum sile esse rapine si quod inuentum non redditur. Ad hoc ait quod ille qui rem alienam inuenit euadat pena furti Tunc secundum henricum de fmaia debet publice denunciare quod ille cuius fuit res veniat et si ita iudicia expressit sibi reddat vel secundum osiec Si ille non inuenit cuius res fuerit erogat pauperibus vel ipse idem inuentor potest tenere illam rem sicut indigens et pauper. et hoc secundum quosdam auctores penitentiarij siu vel diocesani siu si forte sibi retinuerit dispensationem talium rerum quia dicunt vage restitutiones Duodecimi sunt hospites qui vulgariter dicuntur scuranki qui nimium oputant hominibus secum omedentibus et hospitantibus quia tales deberet sius hospitibus oputare sicut in quibus pro laboribus et occupationibus satisfiet suis. quia quidam tales vlt debitum et nimis excessiue suos proximos sic grauat nimium oputando suum et ex apposito tenetur ad satisfactionem talium Licendum etiam quod isti hospites qui ppter lucrum tpale parant abaria prohibita et illicite suis hospitibus qui sunt fortes et sani et pnt vni abo quadragesimali pcepto illorum pauperum obligata Circum reptum est xl in vna qrta feria in qua fuit angaria idem quatuor temperum et cum hi fuit vigilia mane apli qui plures fortes sani et robusti vsi sunt de lacticiniis et alias habuissent sufficentiam de cibis quadragesimalibus in quo non modicum tamen omedentes qui etiam illi qui ministrant ppter lucrum eis talia ferculla Et ratio est quia in ieunio quadragesimali secundum thomam 2m 2e q 18 a 1 interdicunt omnis salus qua et omnia lacticinia Xmi sunt qui suum plebanum defraudant in oblationibus et decimis et sibi in debitis et de ma tiet sup 2to pcepto Item qui censum subtrahunt suis dnis. quia secundum hericum de fumaia Censum illum qui fuit ab initio rei impositus sine dolo et fraude integrum dari debet. et si quis aliquid de hoc substraxerit peccat mortaliter Item de theolonia et vectigalia dnis suis fraudulenter subtrahunt omnes qui tenentur ad restitutionem dni tm tres rationes habent huiusmodi vectigalia primo quia impetrant auctoritate principis Secundo quia sub sit causa tollendi, ppter quam fuit imposita sicut pro pace facienda vel pro ma publica recuperanda Certum est sunt moderata quia si sic sunt tollerenda ex de vbor significatione Queritur vtrum laycus a clerico possit exigere pedagium Respondeo etiam psone ad pedagia et quia dantur a transeuntibus et andagia que dantur pro oductu pecunia aliquando vt securius vadant ad tlia peccunia non tenent nec etiam pro rebus suis quibus non causa negotiationis deferunt et defraudant et inhibet ne ab eis talia exigant ex osuetudine non obstante alias quia talia exigunt si sunt psone religiales sicut exercere ipso facto si collegium vel vniuersitas ciuitatum vel ciuitatis ipso subiacet interdicto non ita pdictis absolui pnt nisi plenere restituerint et de satisfecerint transgressione ex de censu Quia quidem libro vio et ideme tinis e 1 pnti et t Xiidecimi sunt mercatores qui mercando et decipiendo emunt et vendunt vni querit in qtum illi peccant quia nec vendere nec emere nouerunt nisi cum mendacijs et iuramentis Xrideo secundum wilhelmum quodcumque decipiendi causa mentiuntur sicut peccant mortaliter et tenentur ad restitutionem

vm triugo de vb apli qd i uemisti 2 no reddidisti ma pnsti

bm

sc fruit

pcat

modte

Dicendum quod hoc intelligitur de magnus re
bus tm sed eadem ipsius vt patet in ebusda hoi
in eisde multipliat meaut et proximos de
caput Sed si dicas verum quod iuro. Rideo quod
peccas in hoc quia sine necate iuras et no
mine dei tui in vanum assumis Sed iterum dicis
non creditur nisi non iuraueris. respondeo non
laudabile in te quod sit te rexista quod nullus vbi
tuus fide adhibeat nisi hoc quod loquis
ei cum iuramento affirmas Sed si iterum dicis nul
li creditur aliquis nisi iurat nec aliqs pt
iam vendere vel emere nisi iurauerit. respon
deo non e vniuersaliter vera quia plures boni
viri emunt et vendunt et cum nullo iurant
etiam in magnis et arduis ecclesiis sed
simplicia vbo affirmat vel negant sed dm dm
r quod dicit sit plus vt e est non non Dn exm
legitur in dyal cesarij quod duo mues colon
in ceteris pecunia sua offerri sunt duo panes quod
ipse sunt valde magna licet ppter vsum
mercatorum hijs diebus pua videntur et quia
nulla vtilitas medacium et periurium. dnm nichil iquit pe
possumus emere vel vendere nisi oporteat ne
nos meri et iurare et sepius periurare.
ijs dum dicit plebanus pena ista valde fuit
valde grauia et a saluatore prohibita di
cente sit sermo vestrum ee e non non. respondent
non possumus hoc preceptum in negotiacioni
bus nostris custodire. aut sacdos veritatem offilio
meo et bn cedet vobis nolite mentiri no
luit iurare sit mentiri vultis dare sic eum
laudare. et promiserit ei quod attentare
vellet hoc vno anno hoc petuit sacdos
ab eis. expediente ergo eos satana quia
semper saluti humane adiuratur pene nichil
illo anno vendiderit rursus quod anno in volu
to ad suum plebanum dixerit. obiam huius
anni nobis fuit multum damnosa omnis a
nobis defluit nec aliquid sine iuramento
vendere possumus. tunc sacerdos nolite timere quia
reprano e et fixum tenete in corde vno quod
nos adiuratus nulla paupertas vos a tali
proposito auertat et dns vobis benedicat. qui ex
vobis suis opuscti promiserit quod custodire
vellent eum offilium dnm quod preceptum per
omnes dies vite sue etiam si oportet eos
mendicare. mua res stari dns immissa
operatur tempaces et repert oes ho
mines eos plusquam ceteros mercatores fre
quentare frequentes sunt in breui diuites ita vt
mirarent. et rursus ad suum offessore omnis

egerunt eo quod per eius salubre consilium a ta
grauibus penis fuerunt exonerati et foris
in rebus dictis Secundo sunt mercato
res qui in statera delinquunt et hoc fit tpliter
Primo cum quis habet diuersa pondera sic quod
vendit ad minus et emit ad maius Secundo cum
habet mensuram iustam et pondus iustum si
mentiuntur male mensurat vt caupones qui
replent mensuram cum spuma et etiam dum
cum libre supponunt et sillicet panicula qui
cum pollice vlnam retinuit tertio cum
quis habet iustam libram et mensuram sed fraat
vt res ponderosior sit tpe venditionis vt
si lanam aspergit aqua vel pix potest ad cellam
et vinum cum aqua linphat et sic de aliis
Duplex damnum habebunt tales Primum
tpale deum. Non habet in statera tuo di
uersa pondera. et post aut duas tpe longo
Sic per oportunum cito moriuntur. tales etiam
res male acquisite cito perdunt. Spirituale e
damnum quia cum scriptum sit per quod peccat per hec ho
et punietur quis igitur in statera peccat mei
to in statera mychael punientur. vbi tunc
mala eorum in magno pondere bo video eorum
nullus ponderis ee videntur. Ij fiunt
qui ppter dilationem tpis res vendunt ma
iori pro quo valet vel valere possit nisi du
bium sit quod nices vendite tpe solutionis
debeant plus vel minus valere quia tunc licite
pnt vendi tm plus quam estimat quod debe
ant valere tpe solutionis et hoc intelligere
si iste venditor iam nolebat vendere nices
sed intendebat seruare vsque ad illud tpus
tunc primo vendere. cum emum venditor sta
tuat in corde suo pro quanto velit re sua
dare non pt ppter dilationem panum augmen
tare. vbi iam Ex quis iam vellet vendere
equum vnum pro decem florenis promittit
tunc si ppter dilationem ad dimidium a
num dat eum pro vndecim florenis tunc
vndecimum florenum det restituere quia vsu
ram omisit. sed si aliquis dicit non possumus
vendere nices nras sine dilatione. Rideo
cum dilatione licet vendere sed ppter dilata
tionem non licet panum augmentare. quia quod
venditur res longe tarn ppter dilationem
solutionis quod eis intentum soluet vsuram
omittit vt pz de vsura ca consulitur
Quarti sunt qui aliud ostendunt et aliud
venditur et sunt illi qui occultant malum
sub bono et superius ponunt id quod bonum

ē in ospectu hoim sed i medio id quod de
terius ē et dicunt q' totū sit sicut supei
apparet et sic meteendo proximos dec
piunt ¶ Erim i dyal' cesarij a matrona que
dā venit i xl'ā ofitei pcā sua flectens ium
tora ofessore genua sua quidqd se boi
memuneat fecisse cepit emidere et cū
phariseo i eua se iustificare dicens dne
tot sextis feriis i pane et aq' ieiunare soleo
elias meas dare eccias frequentare
et multū i hunc modū facē. cui sacdos
dixit ad quid dna venisti nūq' prosistis
opibus iuitis recipe penitēcia quare
non dicatis pcā vrā. t indente illa n'
m ofacta fu. cui sacerdos cui officij est.
respondit mulier fertū soleo vendē.
ad ille quā soletis aliqn mūores ptiti
las i lignariis maioribus i mūscere di
cente illa soleo. respondit ecce hoc cri
mūale ē pcm quia dolus q fraus. sedo
i trogauit soletis aliqn mentā iurare
et piurare. t indit illa qr i dlib sepi exce
do tuo assuit dicēs soletis emul is vel
aliqn maledicere et alijs plus vēdentib
iuidē. illa indit i hijs sepe deliqui. et
plebanus ista oia pcā mōrlia sunt et
nisi pēitenciā egeritis odignā cito ibitis
i gehennā. t tuta illa i ūbis petrasse se
r'cognouit et q'q' de cetero ofitei didicit
debet ¶ Multi mercatores sunt qui vilis
solent rem emere q' valeat vt dicitur
i nātie cū quis coactus et nātie cogēte
oportet eū cū bōn dāpno sua vendere
et talis exiens et multū mis pro eis
de rebus valuā sunt dans tenetur
ad r'cōpensare dāpnū proximi. hoc
isti nō adūtunt qui qnq' si possent
libenter ement pro vno florено quod
valet duos et de hoc sibi nullā ostēdere
volūt facere cū tū tal' res omittit sic
nō venditur sed ille ex mera natie
fit vendē cogitur ¶ Exemplū de vno
qui emit pcuos redditus et ctos
semp vnū florenū pro qtuor dē ea
sed venditor ex nātie coactus sic ve
didit sed alī cū dāpnatione sui et suoy
sic emit. Item alius qui vni vnū equū
pro xl florenis vendidit q' vix decē
valuit q sicp hoc ocessit ei 21 flore
nos p ānū et insup i eodē āno bis
omuni cauit. et talibus pcā non di
mittunt nisi restituat q r'cōpensant

dāpnū proximis et quod dicī ē de ve
ditore eadem intelligendū ē ex pte ep
toris. vt qn venditor credēt rē sua
multo pciosam ēe q' sit vt puta ven
didit aurū pro minori pcio qr credi
dit ēe auricalcū. aut al' sarlū qd' pu
tat ēe ifinū et sic de alijs. nā si ep'or
hoc ignorat iuste emit et ad restitu
tionem tenetur sedm thomā 2ae q
lxx ¶ Dicti sunt qui vitiosum et de
fectuosum vendit pro bono. Circa q'
queritur vtrū venditor teneat dicere vi
tū rei vendēde. Respondeo sedm tho
2ae q lxx venditor qui rem vitiosam
vendendā exponit ex hoc dat ipe ep
tori dāpni vel periculi occasione. dāp
ni quidē si ppt hui vitiū res sunt
minoris pcij et ipe nichil de pcio mi
nuit. periculū tūc puta si ppt vitiū hu
ius vsus rei reddat impeditus vel nocī
puta si aliquis vendit equū claudi
cantē pro veloci vel domū ruino
sā pro firma vel cibū corruptū pro
bono et sic de alijs. Respondeo si hui
modi sint occulta vitia et venditor no
detegit eis dolosa et illicita vendicio
et tenetur venditor ad dāpni restitu
tionē. Si vero vitiū rei fuerit mani
festū puta cū equus sit monoculus vel cū
vsus rei et si nō opetur vtū pt ope
tē alī et venditor ppt hui vitiū
subtrahat de pcio quātū oportet no
tenetur ad manifestandū vitiū rei
qr ppt hui vitiū forte emptor vel
let plus de pcio subtrahi q' eet subt
hendū vñ venditor pt licite vitiū
r'ticere hec ille ¶ Septimū sit q' pro
prompta pecunia emit et iterume
ti illi eidem vel alio vendit ceto
et ppt dilationē dant carius q' val
vel valet pt. et nullū laborē vel alī
quod dubiū nec aliquas expensas cū
hac re habuerit sed imēte eode tpe
et loco ppt dilationē multo carius
vendiderit q' emerit vbigrā. Item
illiq' emit cū ē i bono foro et ppt di
lationē cārius vendit q' solue pt. Item
qui qnq' emit duo vel quatuor va
sa vini pro propta pecunia et imēte
ppt dilationē multo carius vendunt
et qnq' nūq' extra cellae ēpuntur et
qnq' bis vel t' vendit' et tū i eodem

dāpnū proximis et quod dicī ē de ve
ditore eadem intelligendū ē ex pte ep
toris. vt qn venditor credēt rē sua
multo pciosam ēe q' sit vt puta ven
didit aurū pro minori pcio qr credi
dit ēe auricalcū. aut al' sarlū qd' pu
tat ēe ifinū et sic de alijs. nā si ep'or
hoc ignorat iuste emit et ad restitu
tionem tenetur sedm thomā 2ae q
lxx ¶ Dicti sunt qui vitiosum et de
fectuosum vendit pro bono. Circa q'
queritur vtrū venditor teneat dicere vi
tū rei vendēde. Respondeo sedm tho
2ae q lxx venditor qui rem vitiosam
vendendā exponit ex hoc dat ipe ep
tori dāpni vel periculi occasione. dāp
ni quidē si ppt hui vitiū res sunt
minoris pcij et ipe nichil de pcio mi
nuit. periculū tūc puta si ppt vitiū hu
ius vsus rei reddat impeditus vel nocī
puta si aliquis vendit equū claudi
cantē pro veloci vel domū ruino
sā pro firma vel cibū corruptū pro
bono et sic de alijs. Respondeo si hui
modi sint occulta vitia et venditor no
detegit eis dolosa et illicita vendicio
et tenetur venditor ad dāpni restitu
tionē. Si vero vitiū rei fuerit mani
festū puta cū equus sit monoculus vel cū
vsus rei et si nō opetur vtū pt ope
tē alī et venditor ppt hui vitiū
subtrahat de pcio quātū oportet no
tenetur ad manifestandū vitiū rei
qr ppt hui vitiū forte emptor vel
let plus de pcio subtrahi q' eet subt
hendū vñ venditor pt licite vitiū
r'ticere hec ille ¶ Septimū sit q' pro
prompta pecunia emit et iterume
ti illi eidem vel alio vendit ceto
et ppt dilationē dant carius q' val
vel valet pt. et nullū laborē vel alī
quod dubiū nec aliquas expensas cū
hac re habuerit sed imēte eode tpe
et loco ppt dilationē multo carius
vendiderit q' emerit vbigrā. Item
illiq' emit cū ē i bono foro et ppt di
lationē cārius vendit q' solue pt. Item
qui qnq' emit duo vel quatuor va
sa vini pro propta pecunia et imēte
ppt dilationē multo carius vendunt
et qnq' nūq' extra cellae ēpuntur et
qnq' bis vel t' vendit' et tū i eodem

loco manet Item qui emit panem vel
lanam vel huiusmodi pro proprio pecunia
et immediate vel carius vendunt appetendo
lucrum et tales quique lucrantur plus quam
ille qui talia mercimonia duxerit vel l
multaria in magnis expensis et laboribus
Cum hoc queritur verum negociatores
possint licite lucrum accipere et carius vendere
quam emerint sit Respondeo cum laborant pro
omnibus et quasi se mercatores negocium
gerunt posunt moderatum lucrum accipere
secundum de modeato Ex de eptiod et ve
diione c° p° Sciendum quod hoc intelligendum
est si ipse venditor rem meliorauit
aut eam ex parte mutauit secundum diuersi
tatem locorum vel loci vel appetitum emptoris cui
se exposuit transferendo rem de loco ad
locum per carius vendere dum tamen modo
tacite fiat vt dictum est Octauum mercatores
sunt qui umbrosa loca eligunt et lucem
solis et claritatem diei obumbrant et hoc
idem facit vt res alia appeat quam sit sicut
panicude et in hoc ostendit se esse filios
tenebrarum. vnde dns mecto dicit eis illud
matthei viii. mittere eos in tenebras exteriores
quia in tenebris dilexerunt idem tenebras
habebunt et in hoc ostendunt se malefacere
vel agere Vnde de talibus dicit xpc in euan
gelio vt habetur iohis iii° Omnis qui enim
male agit odit lucem et non venit ad lucem
vt non arguantur opera eius qui autem facit
veritatem venit ad lucem vt manifestentur
opera eius quia in deo facta sunt Et tales mer
catores quia causa decipiendi hoc faciunt quia tenent
in eis oculos xpi conatur velare vnde auctor
ins Oculos dni omnia respicientes
conantur velare qui malum pro bono mu
tuantur vendere dare vel mutuare Et
tales in casu quo nullum proximum deci
pissent tamen sola intencio eius ad eternam dam
nationem sufficeret Nonum est quando mer
chanicus conuenit et pactum fecit da
do eis propter pecuniam vt sibi supra certum
assignatum tot paria vel tot frenum mecha
nica parent et scitur veracter quod ipse
illo sibi assignato multo plus eisdem
mechanicis soluerit talia eis parata
sint et sic nimis gratiam istos pauperes me
chanicos sic quod ex ipsis diuinis labori
bus vir sibi nutrimentum acquirit Decimum
sunt qui illas res vendunt quae ad
nullum vsum sunt vtiles nisi ad pec
candum sicut gladios et sagittas iiiox
icentes aut venena aut flos tesseros
aut huiusmodi tunc indubitanter peccant oes
qui facunt vel quod vendunt vel tenent vel
donant et omnia mala sequencia ipsis i
putabunt quia occasione damni dat dam
num dedisse videtur pri ex co Si culpa
concordante tho et ostiensi Si autem ille res
que vendende sunt posunt esse vtiles vt
arma in iusto bello aurifilgium et ornamen
ta ecclesiarum. et etiam quedam venena ad
aliqua medicinalia vel alia talia nocua
qui talia vendit vel preparat vel dat
non appetendo hoc peccant nisi forte probabiliter
dictaret Stia quod emptor queret ad malum re
faciendum tunc eum non debet ei vendere nec
dare nec accommodare. vbi gra. Si vnus
qui vellet vnum iniuste occidere vel alias le
talit vulnerare. tunc illi non debes gladium
vendere vel accommodare alias reus eris illius
peccati Item aurifaber faciens anulum aureum illi
quem scit veracter velle abuti sicut dando
alicui muliei in matrimonio ostenditur vel
vtinam vt alliciat talem mulierem vel vt
ignem ad illicitum actum talis aurifaber
erit reus in peccato illo et sic de aliis Et hoc idem
possumus p talia exa ognoscere. quia siquis
quereret thoem aliquem ad occidendum eum tr
iudicans illi scienter locum vbi eum inuenret
reus erit homicidij Item si quis indicaret
alicui fornicari volenti prostibulum siue
locum occultum vbi tales meretrices inueni
ret reus erit illius peccati. quia est regula
iuris quod qui occasionem damni dat dam
num dedisse videbitur. ergo vnusquisque
loquendo quamquam iuuat vbo vel facto
alicui ad peccandum reus erit illorum omni
peccatorum Undecimum sunt quia in diebus
festiuis mercimonia sua exercent et de
hac materia inuenies sup preceptum tertio.
Duodecimum sunt qui emit rapinam
vel furtum Vbi sciendum quod qui scit vel
probabiliter credidit esse furtum vel rapi
nam et sic emit graciatur quinque modis
Primo quia tenetur semper rem red
dere eam si alter emptus moriatur vel vio
lenter mortaufertur. ergo quicumque emit
rapinam vel rem furtiuam semper tenetur
restituere eam si decem annos emisset et al
eodem die sibi mortuus fuisset vel eam eodem
die quam emit sibi violenter auferatur ad
hoc tenetur restituere si vero veniat petere

Demp enim tenetur furi de casu furtivo restituere nisi in casu puto si re obtulisset domino cui est tpe 2 loco ogrtuo et ille noluisset recape Sed dico quia tenet restituere omis fratibus preptos et qui medio tpe papi poterant. Tertio quia res estimanda est secdm eius optimum statum puta si res tpe vendicionis fuisset melior q̃ pea tunc non sufficit q̃ simplicit restituat. Quarto quia non prit rpere pau abillo qd dedit ab illo cui res est nec etiam pt agere et venditorem de pcio soluto obstat enim sibi sua turpitudo. Ad quia pdidit etiam expensas voluntarias Si autem emit bona fide puta si pbabilit credidit rem esse iusta sic bona fides quatuor sibi bona offert Primo q̃ non tenetur rem restituere durante bona ofta sed si postea scivit re esse furata tenetur restituere si fratibus offerto non tenet restituere Sed dico pt rem alienare 2 vendere stante bona ofta sed si aliqd lucri ex vendicione furti sequitur illud det dno restituere postea venienti Tertio q̃ rem non tenetur restituere durante bona fide in casu furtivo. si enim res iam pereat absq̃ culpa sua in nullo tenetur dno restituere Quarto quia post restitucione pt agere et venditorem de pcio quod dedit et venditor tenetur sibi restituere pcium. Ut sint usurarii pro quo faciendum q̃ sit usura Video secdm diffinicionem Usura est quidqd sorti accedit ex intentione predenti vel pactu. Si secdm raymundum usura est lucrum ex mutuo pacto debitum vel ex actu Faciendum q̃ usurarius q̃ recipit aliquid ex pacto ultra sortem graviter peccant Primo quia faciunt lege dei vm leuitica 22 Pecunia mea non dabit fratri tuo ad usuram Et deu 23° Ubi sic legitur fri absq̃ usura id quod indiget accomodabis ut bndicat te deus in opere tuo in tra qua ingrediris ad possedendam. Ubi insinuat quanta sit utilitas mutuare fri suo christiano. bndicit enim ei dns in omi opere suo Item aliud testimonium est in ps ubi queit david a dno dicens Dne quis habitabit in tabnaculo. et subdit dns Qui pecuniam suam non dedit ad usuram Sed gravit peccat q̃ vendit tpe qd mte oia visitoria maxime volunt esse omibus coe, absq̃ psonarum acceptione Cum enim in aliis rebus divites melius hnt q̃ pauperes de solo tpe non pt habere dives nisi id qd pauper non enim pt ea vnum nisi vnicum tempus sil et semel. magna enim iniquitas est cum usurarius vendit pauperi id quod omibus coe est. Io iusto dei iudicio in tpis indigentia punitur usurarius cum illud vendidit in pnti quod sibi fuit datum ad penitentiam agendam. Vm minatur eis dns p ysaiam dicens in ps Cum accepero tempus ego iustitias iudicabo qui dicet. tu mo habes tpe in manu tua sed cum accepero illud post mortem tua in manum meam omnibus fratribus iustitiam qbus iniurgatus es Tertio graviter peccant q̃ vendit vnam rem bis. ergo secdm rhm tempe usurum pro pecunia mutuata est secdm iustitiam. quia venditur illud quod non est. Ubi gra Si quis vellet seorsum vendere vinum et seorsum usum vini vendet eandem rem bis. vel venderet illud qd non est. vm maiore p iustitiam peccaret. et simili racione iniustitiam committit qui mutuat vinum vel triticum petens sibi duas recompensaciones. vna quidem restitucione equalis rei. aliam vero pcium qd usura dicitur Primo q̃ usurarius peior est fure q̃ fur de nocte solum furatur. sed usurarius die noctuq̃. et quia magis depauperat et quia plures exhereditat. Sed dico aliquo mo peior est infino. q̃ secdm q̃ dicit willi lugd in summa maior. Infernus enim in passione dni q̃ sua erant restituit. usurarius audita passione dni non vult restituere aliena. sed potius vult carere omni fratis passionis dni. Item infinis solum punit malos q̃ meruerunt peccando in pnti et dm. sed usurarius spoliat bonos et malos indifferenter. Item sicut infinis nunq̃ replebitur vsq̃ ad novissimum diem. sic avarus usurarius nunquam replebitur pecunia sed semp anhelat ad plura q̃rendum. Tertio peior est iudeo q̃ iudeus a iudeo usuras non accipit si usurarius a fre suo cristiano usuram accipit qd iudeus nullo mo faceret. Quarto est peior morte corporali. q̃ mors solum trimit corpus. sed usurarius corpus 2 dicit Quinto peior est iuda traditore. quia iudas xpm semel vendidit et cum pro 30 bonis denariis dedit. sed usurarius toties xpm quoties usuram accipit et non sicut iudas pro 30 denariis sed pro vno solo denario eum sepius vendit. et non solum vendit xm sed etiam beatam virginem mariam 2 sorientem omnium sorum et an

gelorū in celo existentium. Ite vendidit
scriptū et vxorē et omnes hedes suos q̄
possident pecuniā suam vel bona
temporalia cū vsura acquisita. Ite qr iudas xx
denarios restituit quos iniuste acquisiuit
Vn matthei 27° dicitur q̄ prima ductus
retulit xx° argenteos. sed vsurarius nullo
modo restituere que iniuste acquisiuit. Vn legi
tur exm in libro de dono timoris. Cū quidā
sacerdos monebat quēdā vsurariū de
salute aie q̄ grauē infirmabatur dicebat
ei q̄ ea sibi cent nōta. scilicet ablata
et ablata plene et restituere pro posse. et
ille duo p̄a libenter facta. tertiū quod facta
qr nichil m̄ et filijs meis remanet. et sac
dos sine hoc nō potest saluari. et ille
dicit ita sapientes scriptur. et sacer
dos ita vē. et ille ego volo probare
verū dicit vex qr nō restituā. et sic mor
tuus magis timēs paupertatē p̄ntem
q̄ futurā. Dextro vsurarius est oī peiore
peior. hoc patet quia alij peiores q̄nq̄
a peccatis cessant. sicut superbus. luxuriosus a luxuria qui desistit
ponit superbia. luxuriosus desistit
lo sus iejunat. Sed vsurarius omni die v
sura omittit nulla die excep̄ sive in pas
cha die paschē die natiuitatis xp̄i et sic
de alijs tēm peccat sit in die simplicia. Ite
peccat in omni loco. quia sive sit in ecclia
audiendo missa sive in mensa comeden
do sive in lecto dormiendo sive vbicumq̄
fuerit semp̄ pecū eius augmentatur. Et
hoc patet q̄ vsurarius nō vetat stuelia
facere deo et omnib̄ angelis et sanctis eius
in quorū festiuitatib̄ peccat omittendo
vsuram. et ipso puatus erit in extremis
auxilio dei et omnī sanctorū. Vn cū dicatur
dnē miserere huius vsurarij. pt dicē sive
respondē xpc. quia misebor eius
qr in ipso die quo humanū genus in cruce
redemi me horare noluit. sic pt dicē
bta virgo de suis festiuitatib̄ in quibus
ab vsura ob reuerentiā eius cessare noluit
Dilit omis sci cū interpellantur ad ire
cedendū pro vsurario. rndē pnt vna
festiuitas e nob in anno secrata scilicet
dies omnī sanctorū hanc festiuitatem vsurarius
exprobrauit in q̄ nobis omnibus stuelia
irrogauit nec honorē omnī sanctorū peccat.
Sed pnt rndē omis angeli quorū festiui
tatē sicut michael qd̄ est festū omnī angelorū
nō celebrauit sed vsurā suā exercuit
ergo nō timeto vsurarius morte moriet
Vn exm legitur q̄ in dyocesi colonienſi
quidā vsurarius diues defunctus est q̄ cū
infirmaretur mateia tandē afferdere in ce
brū suū et freneticus. cūq̄ cotidie dentes
et os moueret dixerūt ei mist̄ sui. quid
comedis dnē. rndit ille denarios mas. ego
tuo. visum ei fuerat q̄ demones denari
os ori eius infundent nō possū inq̄ denarios
istos sustinere qr nimiū me infestant porte
me ad monasteriū tale illic boni homines
sunt forte auxilio eorū ab hijs demonib̄
liberabor. quo cū delatus fuisset clamauit
p̄ porte me plures demones hi video q̄
in domo mea. sic q̄ miser delatus et a deo
nub̄ miserabiliter agitatus infelicē animā
reddit ordinis cunctis videntib̄ q̄ ex
ecrabile vitium sit vsura in tormentis fibra
demonib̄ illatis ꝛc

V Vsurarij sunt duplices scilicet pub
lici et occulti. Nam publici vsura
rij plectuntur iure quadruplici pena
Prima q̄ ipso iure sunt excomunicati. Secūda est
priuatio omnium bonorum. quia sacramentū eucha
ristie talib̄ est denegandū tā in morte q̄
in vita nisi vē penitēat et restituant.
Tertia exclusio oblationis. Quarta priua
tio sepulture. qr nō debet in loco sacro sepe
liri vt habet ex de vsuris co. qr in omnibus.
Sed dicēs vbi sit locus vsurariorū Ideo
q̄ infra parabulū sunt sepeliendi. vn̄ ho
dem omnium est p exm vbi legitur Cū
fuit quidam vsurarius qui nolebat re
stituere licet frequenter monetur. infirmatus
vsq̄ ad morte vouit sacerdote et petiuit
sacramentū et ecclesiastica sepulturā. sacer
dos rndit q' nō daret nisi plene restitu
et. quod ille facere renuit recedente
sacerdote et infirmitate inualescente appro
pinquabit morti. reuōtus est sacerdos vt
animā eius angelis dei recōmendaret.
Sacerdos autē ego commendo eū oīb̄ demo
nibus qui sunt in inferno et sic sacerdos
recessit qr ille restituere adhuc noluit.
Ipso mortuo rogauerūt amici sacerdotem
vt defuncto sepeliret in ecclia bnedicta. ppt auctor
honorē. Idem sacerdos eis negauit. qr
in vita vsuras restituere noluit. Habebat
dnus sacerdos vnū asinū q̄ nichil aliud
faciebat q̄ q̄ libros ad ecclam ferret
et deferret et in alia via nesciebat. ro
gauerūt sacerdotem amici defuncti vt

corpus sup azinu ponent et ad que
cuq locu illud deferret ubi sepiliretur
putantes q ad eccm delaturus ecc
vel ad domu sacerdotis q alia via
nesciebat. placuit pacto sacerdoti. azi
nus corpus usurarij sup se positu no
declinans ad dextera vel sinistra tulit
hoc ad parabulu et se excusiens coram
omu pplo proiecit illud a se sub parabu
lo et sepultu e i sepulchro prm suoz cc

Usura multis modis ꝛmittitur
primo cu aliq pensant cu ꝛdiao
ne ad pactu plus recipiendi et sunt
expressi usurarij eca sdm iudicium
ecte. Sedi sunt qui prestat sine aliquo
pacto q aliquid vlt sorte accipiant
alias no mutuarent isti sunt usura
rij quo ad deu. pt intentione corrup
ripta qua prohibet saluator luce vi
. Mutuu dantes nichil inde sperates
ergo qcuq recipiendi sub spe aliqd
mutuat propue pecunia si no alias ñ eet
mutuatur. q quidq postea accipiat v
sura. qnus eca si nichil postulet tene
tur ad restitutione. Tertij sunt qui
mutuant res suas ad certum tm. quo
venente nolunt prestare vltiore
dilatione donec aliqd emolimetum
percipiant licet expresse nil petant
Quarti sunt qui vendit res suas
longe carius pt dilatatione tpis q
si eis ictinenta solient vt patet ex de
usuris co consulunt 2. c. st emi frialis
restula q quidq accedet vltr capitale
usura e vtq 19 q 3 Quinti sunt qui pro
propia pecunia ia emit et imediate
pt dilatione illi de aquo emerunt
vel alio eccoso vendunt i cariori fo
ro q valet vel vale pt hoc patet sup
q 1 Dexti sunt qui emit vinu vel
bladu cu ad huc crescit tn in bono
foro q vetisile e q nullo tpe solutionis
ita modicum soluet et talis usura
ꝛmittit. vbi tra. Dicit q i eo emunt
vinu ab ipis vindemiatorib cu sint
i nate ꝛstitui 2 tu pro vili pcio q
idubitanter tpe solutionis multo plus
soluet. silr et illi qui emit a rusticis
frumenta et tu pro vili pcio q tpe so
lutionis plus soluet et tales omis st
usurarij et tenentur ad restitutione
Quid si quis emit fructus profu
turos hoc ano de agro seminato
Respondeo no e usura. qua dubi
tatur utru plus vel min debeat
vale et cum hoc sint ad huc i uolite
dei utru velit eos ꝛfruare a tem
pestate aeris et alijs periculis sup
uenturis. et eodem mo dicendu est
q si emit fructus proueniros ad tres
vel qtuor annos Septimi sunt q
recipiunt aliqd pignus vel credunt
pecunia sup predictu aliquod et fructus
eius no i sorte. Circa quod quertitur
quid de communitatibus quarundam ciuita
tu q dant pecunia ad usura. Rndeo,
sdm rap. omis illi ciues quor auctori
te 2 consilio fit usurarij sunt. et eodem
mo si ciuitas vel ꝛmunitas recipet ali
qd pignus sci ciuitate vel castrum vl
hiuimoi et fructus eiq no sputarent i
sorte omis tales usurarij sunt ar 14
11 Sicut vir 2 c q 2 Dilit intelligi
de vnd qiu pecunia locaret sup castru
vel aliqua ciuitate et sic de alijs et fruc
tibus hiuimoi tollet et eos i sorte no sputa
ret usurarij e et tenetur ad restitutio
ne. Octaui sunt q dant ginu vetus
vt postea recipiant nouu. et de hijs
dicit raymundus q usura ꝛmittit quia
meliore re accipiit Quod intelligit
. osti. qn aliquis pt hoc fiat vt illa
meliore luceretur. si veo fiat ne sua
messis peat et inde accipienti fiat no ꝛmittit
usura. Sed etiam tuc sine du
bio excusatur qn noua psumunt quod
deat min valere. secus si psumitur q
plus debeat vale ex e Nauctanti-
Nomu sunt q emit a pauperib oues
vel boues quas illi no tenet forte 2
talia animalia locant eis. quid ergo de
illis Rndeo sm willi si emptor vl scit
credit q venditor illa no habeat et
locat ei pro anua pensione usurate
vel salte i fraude usure fit. si veo cre
dit eu habe et sine fraude emit no
e usura Decimi sunt q mutuant
pecunia sub eo pacto vt illi sibi re
mutuat. Utru tales ꝛmittat usura
Rndeo sm tho 2. 2e q 78. licitu e q mu
tuanti vnu sile mutuet aliud sed no
licet obligare debitore ad mutuu
in posterum faciendu 2e
Queritur. utru liceat accipere mu

tum sub usura. Rndeo sdm thō 2ª 2ᵉ
q. Non licet alicui induce ad mutu
andum sub usura licet tm ab eo qui pati
ē facere et q exercet usuras mutuu accipe
sub usuris ppter aliquod bonum vt ē subuen
tio naūtis vel alterius. Et intelligit ul
tra nō solū de absoluta nāte sed etiam
de nāte valuatē quā aliqs ascītur
agendo negocia sua. Sed hac cessante
pcm cū accipitur ppter lucru alee vel
huiusmodi tūc sdm eundē accipe ad
usurā ē pcm mortale. Queritur p
tm liceat dona et eleosinas recipe ab usurario
Rndeo sm vlrīū. Sic nisi p hoc effiant
nō solucdo. nā tūc q recipet ab ipsis
tenet eis restituē vel illis a qbus ipi re
cpuit. secus si utrq habet alia ppter usu
ras et p hoc nō effiantur in solucdo
Queritur varū liceat maritū recipe
dotē a pre vxoris sue q ē usurarius. Rndeo
sdm willm. Si pz nō sufficiat ad solucn
dū q de usuris habet et maritus sciens vo
luntate vel tms ignorancia crassam no
uerit cū filia nō det recipe dotē a ali
pre. Si aut nō putabat socer ee usura
rium vel alias ee solucdo q tm nō erat
pt dotē recipe i solutione licet pm mod
ū sciat veitē hec willm. Quid aut dicit
q sciens veitē nō recipiat dotē. aut si
recepit restituat illis q bus pz tribuat
Si autē i veitate soc de alijs bonis eat
sufficiens ad solucndū tūc gener i du
biū pt dotē recipe. Queritur varū
liceat creditori recipe quod usurarius ei det
Rndeo sdm willm si bō fide credidit
ei pecuniā vt ex ea omodū suū faceret
et lucrando forte si ex ea libearet re
cipe pt quod mutuit eā. Si ille alias nō
sufficiat usuras solue. Si vero alia causa credi
dit puta ad ludendū i alea vel dādū
meretrī vel histoni nō det debitū ab
eo recipe nisi usuras extortas sufficiat re
stituere. Nondū ē eā q ecia tm de
testatur usuram voracitē q eā restringit
omō q potest. hoc pz ocia eam solu
tione multiplex remediū adhibuit
Quia si promisisset aliqs usurā solue
rogi nō debet ad solucndū. q usure
sunt indebite. Extra de usuris. Ro debito
res. qua q cumq iudex sentēciā daret
ad psoluendū usuras extorsis sētēcia
incurret. Ite sdm remediū ē q post
solucionē pt eas repete et usurarius
tenetur sibi restituē q p usura ab eo
recepit. Circa quod queritur vtrum
usurarius teneatur ad dapna debitori
Rndeo sdm raymūdū tenetur ad oia
dapna q ille ppter solucionē usue passus
ē. vt si domū suā ppter hoc vilius vendidit
et si aliā adiuxit. aut si ppter hoc alia sub
usura q sunt. Certū remediū ē q si nō
vult restituē tunc pt iudica vel alio plato
denūciare. et iudex siue talis plato ex
officio suo pt illū cogē ad restituendū
Sciendū q antiquis usurarij fuerūt ab
alijs hoīb valde despecti et cū hō rari
put narrat willm lugd i suma minor
Q antiqtus i vna cōmunitē vix inueniebat
vnus fenerator. et ille nō fenēbat nisi
data fide q nō publicaret. de hoc q cer
titudinaliē astaret eū ee usurariū. tūc
amplius dicebat dns eius dms diabolus
et vinea eius vinea diabli et sic de cetis
rebus. Osculū pacis nō dabat ei i missa.
ignis a vicinis eius i domo eius nō sumebat.
pueri eius ad ocursum eius expauescebant.
q alterutrū cū digito denotabat. nunc
vero nō tpe sunt tles cubiculary principu
et ab hoīb eius assurgit eis
Secundo decimi sunt q recipiūt dona
vel munuscula a iudeis. Circa quod h
nonda sunt duo. Primo quare deus no
luit q iudei penitus assumerent sed nō
dispergeret. quare eos nō prosequitur sit
hentes sed sinit eos viue q nō ex toto
deleantur et hoc fit ppter tres rōnes.
Primo qr in fine mundi dnūs aduc pōs
conuertetur ad vespam xi. et dm tr fu
dā x. vt habet ioēs x. fiet vnū ouile
et vnus pastor. vnū ecia the in diebus
illis saluabitur iuda. Secda ratio qr sunt
librarij nri qtū ad veterē testamentū.
et ergo ne pagani dicant vos xani
istas lras oposuistis ergo hēmus veterē
testamentū et dm pphetas a iudeis. Tertia
ratio ē ppter memoriale dnice passionis

ergo quocunq; aliquē iudeū video
tociens mediā dnice passionis ad me
moriā reducē debeo. Ps. Ne occidas eos
neqn obliuscant populi mei. Dicto vide
dū ē quo xpiani se habē dnt circa iude
os. Iudeos secdm ray q xpiani nō dnt cū
eis comedere aut eos ad cuiuia sua vocare
Dicto quia infirmu christianu nō dnt
i suis infirmitatib; vocare iudeos nec
ab eis medicinas recipere. Tertio nec xpiani
dnt cū eis i eisdē balneis balneari. ad
qd co nullq; et co omis. Qrto nō dnt
pmitti int cristianos habē officia pub
lica ne occasionē habeant seuiendi dis
ra nulla ratio q. Constitutū Quito cogē
di sunt talem habitū cinuie deferre q
manifeste ab alijs distinguant. Ex e. m
nō nullis. Sexto In diebus lamētacionis
et dnice passionis nō dnt i publicum
prodire. et eccā i die pascheuis eccā nō
dnt habē ostia et fenestras apta. Ex e
q sup hijs. Septimo q nō dnt hre familia
cristiana famulos neq; famulas. qr xpiani
nullo mo dnt ē assidui int domū iuda
neq; tūq; familia a nutrī aut obstetrix
alias ipi cristiani si ab eis discedē nolut
dnt excōicari. Ex e. iudei et co. Ad hr
Octauo qr cristiani nō dnt recipe mu
nuscula et dona a iudeis nisi velint
ea restituē illis a quib; ipi receperit
Dn dicit scius thōs. In quadā lra ad
duxissa lot ringie. cū ea q iudei p usu
ra exterserit non possint licite ab eis
retinē. Consequens ē vt si vos illa ab eis
recepeitis nt vos licite retinē potestis
nisi forte ecnt talia q a vob idē ab ōn
cessoribus vestis hactenus extorserit. si q vero
dant q extorserint ab alijs debent resti
tui eis q; iudei restituē tenentur si
inueniuntur. Aliqui ipios usus secdm
siu dyocesani similiū sunt talia dō et
munuscula erogānda. O quid ad hoc
dicturi sint q recipiūt ppinas q dona
a iudeis sicut aurū et cātros vel cypho
argenteos et sic de alijs ppinis. qua
omia talia erogānda sunt pauperib;.
ergo qcūq; amper a iudeis vnū cantz
qui nō habet nisi usuraria pecunia
et si sic moritur ipē et omis heredes
q illud cantū possidebit saenter
omis dapnabūtur. ergo eccā illi q
omedunt de auas illis q; iudei ppia
uerunt dnis suis cū festū martini q;li
bet tlis tenetur i tm pauperib; erogare
secdm similiū siu dyocesis. Nono cristiani
nō dnt eis locare domos excendo
i eis usuras. Queritur vtrū liceat
xiano recipe dona vel munuscula a
iudeis. Rndeo q sic cum talis mo q r
cipiens nō velit aliqd facē ppē talia
dona qd sit cōtra dm. tūc licite pt recipe
sed nō dēt sibi retinē nisi forte ecnt
talia q ab eo vel ab ōncessoribus ipsi iudei p usura recepissent. Queritur
vtrū pueri iudeorū iuuis pnab; sint
baptizandi. Rndeo secdm thō 2 2 q r
Nō licet ante ānos discretionis. sed qn
ad ānos discretionis pueniūt pnt fide
recipe eccā pnab; iuuis de hac materia
hetur sup 2 Nō q iudei ad huc hodier
na die libenē prosequentur xpm si pos
sent. Dn legitur exm q ai iudei i qua
dā ciuitate fecissent i pascheue ymagine
xi cereā et eam clauis cruci affixissent
et lancea pforassent. Apparuit bta vgo
loquens xiais de hoc q sustineūt hoc
q ad huc i vrbe illa dei filiū crucifigent
iudei. Cristiani ait dom; iudeorū pene
trantes et eos capientes inuenerit yma
gine crucifixi et eius volnera cruentata
quo viso miraculo multi iudei ad fide
sunt conuersi 2 2

Decimo septimo quia mala fide faciunt
hoem incurrere dapnū sicut q incitat
hoem ad ludū alee et huiusmodi. 2 ad aug
euidenciā tē declarānda sunt p ordinē
Primū q tū pcm sit ludus aleaq; et
taxillorū 2° q; iuris sit de eo quod pdit
i alea pū qn et q; ibus psonis ē reddē
da. 3° quo equalit tlēs ludi pnt esse
licti et sine pcto mortis. Circa primū q
ritur vtrū ludus sit pcm mortale.
Rndeo secdm vulg q sic eciā si ho nō
dnt ad consuetudinē mortis pcm.
et intelligē qn ex aduersaria ludit. qr
aduersaria de se ē pcm mortale. et qntūq; pcm
puta i talib; ludis pt tonia ex duo
bus. Primo ex descriptione taxilli. Da
taxillū recipiens ad manū ad ludē
dū ex aduersaria q cupiditate. Dicit

unū oculū p hoc intelligi debet
q̃ priuat regno celesti quod omnib̃
deus dauit q̃ omnib̃ clas suis. cui
iudeo dicet illud matthei 21 Venite
benedicti pris mei possidete xpi patri
vbi legitur regnū i singulari et no
i plurali. quia omnes sci et cla unū reg
nū possidebunt. qr diuident sibi iuicē
et cui re sic q̃ hoc quod omnes possident
unus possidet et e contrario. Vn gregorius.
Omnia enim sunt omnibus communia. ppter eū q̃
i omnib̃ e omnia. Vn ciprianus. unus quisq̃
in mundo de gaudio alterius q̃ tu de
suo ppio. et hoc id fit qr unusquisq̃ p
se diligit proximū suū sicut seipm.
ergo omnes clas i celo sunt et erunt re
ges et regine. Vn de quolibet clo dicit
illud ps. Posuisti dne sup caput eius
corona 2c. hoc regno et corona priuat se
ipsum lusor. Di aut duos oculos iactat
p hoc intelligi det q̃ eternaliter cū corpe
et aia puni det. qr homo e compositus ex
corpe et aia. sed i morte aia separatur a
corpe tūc aia peccatoris sola punietur
usq̃ ad nouissimū die. sed i resurrectione
et in nouissimo die tūc aia et corpus
sil eorū coniungūt. tūc pcator cū eodem
corpe et aia et cū eisdem manib̃ et oculis
et cetis membris cum quib̃ peccauit
eternaliter punietur. Vn bernardus in quo
mebro aut creator magis offenditur
i eo pator grauius torquetur. Di aut ts
oculos iactat p hoc intelligi debet q̃ et
naliter separabitur a visione scē trinitatis
scilicet pris et filij et spūs sci q̃ visio
e mites et pmiū eloqs. Vn isaias. Ecce
e vita eterna ut agnoscant te solū dm
verū et quē misisti filiū tuū ihm xpm.
et q̃ locuta sit ista visio ondit ppha
dauid i ps dicens. Ne m̄ nulle anu
an oculos tuos tāq̃ dies hesterna que
preteriit. Di aut quatuor iactauerit
p hoc intelligi det q̃ separabitur a
quatuor ordinib̃ scōr noui testamenti
i quo testamento iam sumus scz apls
martiribus confessoribus et vginib̃.
ista sunt q̃tuor ordines noui testamenti
gnaliter loquendo. Di aut quinq̃ oculos
iactauerit p hoc intelligi det q̃ omnis

sanguis

salus q̃ effluxit ex quinq̃ vulneribus ihū
xpi eo frustratur. ergo de clib̃ loquebat
bernardus i ppsona xpi. Dōne satis ppter dies
vulneratus sum nūq̃ pro iniquitate tua
afflictus sum. cur afflictione addis af
flicto. magis aggrauant me vulnera patris tui
q̃ vulnera corpis mei. Di aut sex oculos
iactauerit p hoc intelligi det q̃ dns iu
dao regi et ab eo quō sex opa mise ex
tulit d. id matth 21 esuriui et non dedisti
mihi 2c et tūc subiunget talibus sen
tentia illa horribile. Ite maledicti in
ignē eternū qui ppratus e diabolo et
angelis eius. ista horribilis sma intelligi
det p sex oculos. Dedo quantitas pnā
i libris ludis pt ppendi e multitu
dine pnārū q̃ i ludo accidunt. pnt ei
ibi accidere decem et octo pnā. Primū pnam
e idolatria quod e xpi primū precep
tum. vbi dicitur non adorabis deos
alienos. sed lusor taxillū ponit deo
et fit eum deum suum. Vn aug. Hoc
ab homine tolitur. quod preceteris dili
gitur. hoc pz qr ad deputatū taxillorū
sed nūquid ludo i summa vnaqr
largitur quod non large largiretur
ad preceptū dei. qr si pauper peteret
denarium ppter deum forte vix daret
vnū obulū. sed ad preceptū taxilli
dat q̃nq̃ medietatē sue sue. ipse enim
largior e ad preceptum taxillorū q̃
beatus martinus ad preceptū dni.
ipse enim non solū dat medietatem
pallij imo totū pallium et medū
tunicā et camisia et nudus sequitur
dnm suum diabolum. et i hoc appaet
magna stultitia lusoris q̃ se vilissime
seruituti subiicit dū taxillū suum
dstruit et ad hoc se astringit vt fa
ciat quod ipse iusserit. Vn merito dei
dendus e talis lusor. Vn seneca.
Di prideis mure dnari alio mui
nūq̃ risum teneas quātomagis
ridiculū e q̃ ob caninū taxillū
qui frus e de osse canis quod mu
ris valoris e q̃ mus hoi dnetur.
Sciendū at q̃ sit deus dedit 21 tras
lationib̃ suis q̃ib̃ tota scriptura
scribitur p quā voluntas dei fidelib̃

i finuatur · sic taxillus hit 21 puncta
quibus lusor agnoscat voluntate
dei siu ¶ Sedm est execrabilis iuramo
et blasphemia que i talibus ludis
frequent i deu et i sctos eius refu
ditur. hoz tomentorū et blasphemi
oz principes sunt qui tlib⁹ luso
ribus hospitaū prebent · vel q̃ vesti
menta eorz vel alia deliqt diui
dunt vel cū ipis familiarit bibunt
vel ab ipis sortem lucris recipiunt.
sicut qm quis lucrat · ¶ Quod du
plicit itelligitur · primo qui videt
de lucre illo aliqualiter peccant
2° qui denarios illos rapiunt qui
dantur ad lucre · sic cū quis lucr
tur et tunc tocens qlibz dat dena
rii ad lucre · et ergo qui tales
denarios recipit et eos ad ludū
luciaut tenetur ad restituciōe · et sic
blasphemare e ot preptū vbi dicit
non assumes nomen di ꝛc. ¶ Vn erg
qnqz dns ipsm vindicta de lusoribus
accipit. ¶ Vn legitur de quodā mu
lite qui dū occasione ludi p oculos
dei iuraret. ppriij oculi eius de capite
eius exilierit et i aleam ceciderit.
¶ Ite quidā sagittarius cū iato eet valde
ex hoc q̃ i ludo podiss sagittam direxit
vsus retro quasi vellet se vindicare de
deo · sequenta vero die cū idem sagit
tarius eadem hora sederet ad ludū
redit sagitta sup aleam sanguino
lenta. ¶ Ite cauē det quibz homo
ne vel taxillos vel alea ad ludū
nāturia locet · sicut enī valde malus
reputaretur q̃ alicui sceleratori
gladū locaret vt aliquem scm et
iustū vir interfice debet · sic malus
reputaretur qui locat taxillos si
credit occasione illa deū blasphe
mandū vel qn̄ crucifigendū ¶ Sm
pcm est fractio solenitatū · quia
sedm ludos · In precipue solenitatib⁹
precipue omittit lusores pcm nō
attendentes qd legit nui xv de illo
qui collegerat ligna i sabbato mor
te moriatur ho ille aut dns lapidib⁹
obruat eū omis turba · Constat aut
pcm esse tam blasphemias et
piurias inde qua i sabbatis collige
ligna ¶ Quartū e obedienciā pa
rentū qr quibz tenetur obedire
pntibus i bonis et licitis et e hoc
de quartū preptū ¶ Quintū est
e homicidiū · Inedū enī vnus luso
pro solo obulo interficiat aliū et hoc e
de quintū preptū ¶ Sextū e furtum
quia tales lusores efficiuntur qnqz p⁹
modū fures et sic qnqz sequent sui
peridunt · et hoc est de sextū preptum
Ne furtū fiaces ¶ Septimū e falsū tes
timoniū · qr sepius tangit q vnus phi
bet falsū testimoniū de alio dicens eū
lucratū esse cū tm pdidit hoc e de
septimū preceptū vbi dicitur non
falsū testimoniū dices ¶ Octauū est de
fideiū lucrandi quod e cupiditas
que e radix omm malorū · vt dicitur i
thio · quinto et hoc e de nonū prep
tum · vbi dicit no concupisces re primi
tui ¶ Nonū pcm e i mua · qr vnus
lusor alīū spoliare vellet vsqz ad
camisiā si omodo posset · et sicut om
dcā xpi i eua misericordes dā sūt
bti · sic econuerso in misericordes ife
lices sunt. ¶ Vn iacobi iudicii ei sit
sine mia qui fit no fecit miam ¶
Decimū e vsura maxia que atte
ditur no solū i āno vel i mese sed
eodē die vel hora ex de excessib⁹
prelatorū inter dilcos ¶ Vndecimū
est septimus prohibitaris fre mris
ecre · nam glosa dr q̃ tunc redditi sūt
prohibita no tm dissuasi ¶ Quode
cimū est scandalū proximi cozrū
punitur eis multi qui ad ludū ospi
ciendū mala subsecuta inde euenunt
Vn mathei de hoi p quē scandalū
venit ¶ Duodecimū e amissio ipsius
et oim bonorū que isto tpe quis facere
debuisset · et e magna stultitia q̃
lusor qn̄ potuit facere ad ppriā vtilitatē
et proximi edificacōē et dei
honorē · ipe facit quod sibi e dapno
sū · proximo scandalū et deo ostume
liosum ¶ Quartudecimū e piurii
sepe enī iurat lusor se lucrū fuisse ei
i veritate pdidit ¶ Quintudecimū
e fraus · sepe enī defraudat vnus aliū
iurando iactando oputando ꝛcis
Sextudecimū e ira et odiū · qr sepe q̃
lusor pdit prouocatur ad ira sic male
dicit filipi ffiz et qnqz proxis et
i sup qnqz acquit odium de alio
qui ab eo lucratus e ¶ Decimūsep
timū sūt vba medacii · qua sepe
vnus mentitur i dapnū alterius sup
hoc hoc tuadit eū qnqz vbibus et
o sequt qnqz ad domū ppriā pueit

1 Sm e pcm omiacionis qr sepe qnqz iurat pro vbis et

1 eum

2m

11 ee

conturbat uxorem et pueros et totam familiam. Caendum quod ipse lusor primus manibus suis sumpsit et perdit quem filius dei manibus crucifixis redemit. Vnde bernardus loquens in persona domini ad eum dicit Ego acquisivi te manibus crucifixis et tu te consumis manibus a demonibus dedicatus. Et est magna ingratitudo quod homo impugnat eum in illa parte corporis sui in qua dominus pro amore ipsius tui dolorem sustinuit. Item lusor quicquid videt oculos cordis ipse pertinere quod sibi permiscuit. sed ipse lucrum est et vertit oculos mentis deorsum. tunc occurrere sibi debet quod lucratus est cum illa pecunia etiam damnacione. Si autem perdit et vertat oculos sursum. tunc occurrere sibi debet quod perdidit etiam hereditatem et beatam vitam. Si autem eiectat oculos mentis circa se tunc adunare debet demones. quidam tamen leones rugientes circumdant et eum devorare affectant. sicut omnes pene eis sicut lusore dare et hujus exemplum legitur in dyaligo cesarii. Quod lusor quidam totus erat in ludo dedito et desiderio ut nec die nec nocte quiescere. et insuper semper saculum cum nummis secum ferebat ut cum volentibus ludere obviaret in ludo. ita autem expeditus et fortunatus erat ut vix ab illo aliquis sine damno recedere. ut ait postea et pene omnibus ostendebatur quantum deus tales ludi in quibus iniquitate in ludere et blasphemie insuratur pariter verba rotantur et tingunt forent permissu dyabolo ut cum eo ludere aut mittens illuserat aut eum seduxerat quod militum marsubia evacuerat. nocte utitur quidam domum eius in spe cumsdem ludere volentis intrans saculum nummis quod ferebat cum plenum sub ascella portans ad tabulam sedit denarios liberat apposuit tesses iactavit et amisit. cum cum prope procedere et multum lusori ipsum pecuniam quia aponere defuisset. iactus aut nudus non dyabolus esset. et ille nunc satis est appropinquat nunc matutinale tempus oportet nos ire tollens quod illum per tectum traxit. cum viscera reptilis rekentibus miserabiliter exanimit. et quid de corpore eius sit vel in quem locum illud proiecerit usque hodie incertus quem nouerat ignoratur. mane vero

viscera eius reliquie reptilis in hen
tes repte sunt et sepulte. Ecce homo
uno exemplo ostenditur quod dyabolus
suos ministros sinit ad tempus bona prosperae
et quia eos in fine reuinet corpora
sua occidendo animas vero in penas eternas
perpetuo secum crucidas detrudendo ut
Caundum principale est quid iuris
de eo quod perditur vel lucratur
in alea puta qui et quibus personis
sit reddenda sit pecunia ludus
Dico quod faciendum quod quicumque ludit
auaricia salutem alusa lucrandi. quod
lucratur tali intencione sunt pauci sunt
magnum tenetur restituere. Vbi ergo
si quis ludit ex auaricia et cum inten
cione multum lucrandi et si ludus solum denarios
quatuor lucretur tenetur restituere.
ratio huius est quia cum ludus sit quedam ex
poliacio non potest quis ludere per ipsum aliquod
acquirere et sic non sibi retinere. Ded quibus
restituere debet utrum ipsis vel aliis
ad hoc respondeo secundum doctores. Primo
si cum lusisti filio alicuius pris quod non tenetur
periculum carcerense et qui ad huc est sub
obedientia pris tunc restituere teneris
pri eius. Item si sedo cum uxore alicuius
maritus lusisti et lucrus es quod non habet
res paternales tunc teneris restituere
marito eius. Item 3o si cum religioso tunc te
neris restituere prelato suo vel monaste
rio. Item quarto tunc secundum consilium si cum sacerdote
confessoribus dandum est pauperibus. et ratio
est quia bona sacerdotum sunt bona pauperum.
Item quinto si lusisti cum illis qui sunt
mente capti surdi muti ceci et qui
morbo perpetuo laborant quia tales
rebus suis posse non potest. ergo quia talibus
vicit tenetur restituere non dico illi qui
amisit sed tutori et procuratori suo.
sed si tales amicedum lucrentur tunc
non tenentur restituere tibi quia non est
dignus habere quia te fuit eos spo
liare voluisti nec etiam potest licite sibi
retinere sed secundum consilium confessoris te
netur pauperibus talia erogare. Ter
to quicumque traxerit aliquem ad ludum
tenetur restituere quicquid vicerit secundum
thomam 2a 2e q 32 Et notandum istum attrahere
large intelligendum est sicut quidam mo
nachis fuit induxit eum cum ille alias non
erat lusurus. Item sunt adduxit in pen
pio sunt in medio ludi cum ille vellet
desistere. Si autem lucratur ab eo qui
primum iuitum traxit ad ludum hic no

ex

qui tu

tenet sibi restituere. sed det 2m consilium
confessoribus pauperibus erogare. Ecdem ratione
innocentium 2 thomas Septimo si fraudulenter
ludit 2m tho ubi sup tenet restituere. et in
telligere fuit 2 misit fraude an epi qz finge
bat se quasi in scriptis de ludo et sic qi homines
q possit decipi. cui tm decipere intendere et
fuit ~~ui~~ 2 misit fraude in pro ludo. ut sb
mittendo tapillos flob. seu etia versos
male. 2 fraudulose iactando seu mendacia
dicendo q obtinuisses vel male pecuniam
mutando et oia huiusmodi Octa si ie q viat qm
voluitatibus tui voluitatis lusi. et q hz ppria
bo q pt alienare tt no tenet. sibi ie restitue
nr etia ppe sibi retine. Ro e qz cui ludus
sit queda exspoliatio no pt quis licite
p ppm aliquid ~~licite~~ acqre 2 ss no pt
retine Sed nr illi det reddere qz ie no est
dignus retine q quatenus mse fuit ppenuid
expoliare tenebat Ista supdta collegi
ex suma pysam et ex suma iohanis
qz nullus cui deo pt possidere res in ludo
acq sitas sed debet eas restituere 2 dare sit
iam suptactum e si vt salua pz p tle
exemplum Ita hpe bti cirilli fuit qm epi
da adolescens consanguineus bti cirilli
epi ruffus noie qui fuit in eis huiusmodi
Et cui e pus dina celebrarent ille iuit
ad tabna et ad suos consodales 2 ibi
cum eis ludum exercuit. pq aliquod tpr
ved mfmatq e vsq ad morte 2 ss in
eade mfmitate defunctus e Qui cpr
petuit suffragia pro eo fiei coit apl
sibi subiecto q ppius gtant aptepnit
qz adolescens ille saep laudabilis quo
ad ppm vixit et lo diligebat coit
ab oi ppo Quada die cui eps salute sac
obtulisset pro aia defuncti. 2 cet pq
missam i denotione sua appuit ei de
functi ie totius igniti et cum greet
quis cet Rndit Ego fui aia consangui
nei tui pro quo i anet orab qz etnaliter
dampnatus fuit. Cui eps pcutius
dixit quo ho mezuisti cui tam lauda
bili vixisti et ego spabam adhuc hpe
te innocentia vignale Qui rndit ss
e qz adhuc vigo fuit sed ppe ho solu
dampnatus fuit qz habui introiuetu ne
mane de mf dina vra ie ad tabna ad co
sodales meos 2 ss ibi cum eis lusi. et
qq lucratus fui ni rpuam. 2 fui eis
qnq octasio ire et blasphemie Et de
ho no fuit mam in constituam nr egi

de ho pmam quamus qnq amoniti
fui m fmonibus et ab alys bonis
hoibus. sed heu ho no quam. nr m ho me
emedam. ergo etnaliter dampnatus fui
Et hat visione scripsit bti gtillus
bto augo. Tertio sciendum e quo et
qualiter tles ludi pnt ee licti 2 fieri
fine peto morti. Rndeo q aliquis ludus
fit licitus ad ho rqrit qtr. Primo rqrit
congruitas psone. cleicis enim in alea
no licet qz pub alcator repellit a
digmte cleicali no obstante assue. Ite
de excessibus platorum Int dilcos et
tles de iuc depom pt si se no exercere
erit le qz e si quis. Ido rqritur
congruitas mei. vni pro esurientes et
potulento ludi pt. Tertio rqrit tpr
ut quod no ludatur tpe luctus vel
pme vel toidms. Quarto rqritur
q no fiat contra legem ludi. ut q no
male exputet nr etiam ludente pro
iocet. nr eaa ex cupiditate ludet sed
solum pro recreatione vium No qi
ppt deductione tpis ludituz to quod vel re acdus
fit lucratur 2m sctm thomam dandu
e pauperibus Et rai mudi dat saltem
i iudicio aie Ro q ludus alee e omis
ludus q i mtrt fortune. ergo ho qd hic
dr de ludo alee intelligit de quocuq
ludo fuit fiat i alea fuit i cartis de pictis.

Equitur de hys q vale pnt
ut auaro libent mustas rs
restituat si frequenter ea me
ditatus. Primi e q mse restituat pti
ceps no erit bonu totiq esse 2 etiam
omis indulgentiarum de qbus gaudent
et sperant boni. ppe aut nr gaudere nec
sperare pt de ypis. Si aut restituit tt
omis res spoliales restituit ei et oes
amici dei fratres eiq fuit et mse
societas totiq esse ex qua pte hz i odo
bonis esse. Un pt pticeps ego sum
omis timentis te et dm q iusto q pos
sidet velit nolit diu no possidebit si
cui cito eade rlinquere oz. Un pt deli
quet alienis dictis suis Un q m se
ptetur et quida duces habuit totam vita
sua in dictis 2 congregat magna sima
pecunie 2 nullu herede habuit. Una
diezu sedebat et contristabat se moriur
2 tt non posset uti utteri dictis suis
Et dixit aia mea multa bona habes
q qd desideras bn hic pt horrea mea

plena sunt frugibus. iste nec plene
sunt auro et argento. cellaria mea plena
sunt vino. quo aia mea semp leta.
et a me nequa redas. stati audit
vocem dicente sibi stulte hac nocte
morte subitanea morieris. et q con
gregasti cui manebunt. et diaboli
repetent aiam tuam. ate et ad mf nu
deducent. quod sic fecit. cade nocte mori
ebat sine confessione 2 contritione 2 sacto.
ferciu. q. m iudicio sic concient
de eo omb quorum res iuste vel violet
rimut. vmo etia ppo mo loquendi
res quas iuste habuit. relam cont
eu fecerunt deferunt. Alia cogitate deret
ilibet auaro. qto tot testes hebt co se
i iudicio quot homes spoliati sunt ab
eo et etia qto res iustas possedit tot
testes co se habebit. quot testes co
se aliqui habebunt qui multas res
iustas possederunt. Quinto q corpq
nr sanus nec infirmus aliquo
mo sume debet. n pro posse restituat.
q si cont fecerit contingit ei sicut
inde q cui tpet denarios de iusto
cu acepisset buccellas intrauit i
ea sathanas et magis potent eu pos
sedit. sic et auaro contingit si sacr
tpit. Sile et sacdos q ei licentiam
sicent tbuit vna cu eo sil dampnet
Quinto q nr deus nr aliquis sozu
nr maria nr angeli di i morte ei iadiuuoud
subueniunt n restituat. vmo deu 2
sanctos angelos corde tlem oz ta m
vita qua m morte 2 etia pq mortem
qua mis et infelix e ille q tlia bo
2 iusta ppomt deo et omibus scis
et potius vot corde dedo et omibus
scis qm tlia restitue. Sextu q qlibet
res iusta possessa pu vel magn
valoris eum i petiu cruciabit
i aia usq ad iudiciu 2 pq iudicium
i corpe m et aia diuisim mode torqbit
Ita qui unu denariu iuste sicent
possedit 2 mort multu timetur
qui duos denarios plus. q florenum
multo amplius 2 sic de aliis ascen
dendo. Ite tlis auaro si cogitet pati
bulu infinale sibi erectu. a qo aliqo
mo euade nq pt n p restitutionem
qr no dictur pcm n rebabilitu restituat
2m augm. Quis latro videns pati
bulu no lubent restituat qp pt si pq

// sibi erectu

euade credes. Vn augo. Quis eu ait
vt vincerit stimo pdere nolunt. Dn di
uet eligens potius vita mendicante qm
relem morte. Septimu e q filij quoru
iustas res luctur sorte patri vel mthil de
illis rebus hebunt. Ite si cogitet diuitiam a
pq morte sua futura e m eiq filijs. ergo
eum vxr eu semel m ano memoreb nois eiu
rpiq ut eiq aiuuamen faciat. In se metipso
aut pt respice qua patu bom pro sub
fereuit. 2 sibi fecit non dubitet sici 2 mi
to minus. qr habundate iniquitate refri
gescit caritas multoru ut ait deus. Vn
legi de quoda dite. q multas res iuste
possedit et volens exp ni fidelitate filij
sui. petiuit ab eo. ut amore rpiq digitu
suu ad igne ponet donec solu vnum
cue maria xpleret. ut et sic ignoscere
posset oru eu pene diligent. et filius
reprit ho attemptne. sed qua cito adore
ignis sensit. digitu retraxit dicens ad
patrem. Quid te mto uiuere q totum
corpus meum tremare. et pt ad filiu
Quid me tu uiuaret si ppt te etna
ut dampnarer. 2 sic oia iusta restitut.
et vitam m bono finiuit. Ite cogitare
de tlis auaris. q pecunia iuste acq
et filijs suis relicta occasio erit mortis
Vn exodi 21 Si quis p industriam oc
cidit proximu suu. moiatur homo i e.
primq auai e filius eiq. q e os ex ossibq
eiq et caro de carne eiq. ite vxor eiq
qr teste xo i etia o erit duo m carne
vna. Tales proximos. s. vxore filios 2
omb heredes gladio iustaru recu. qb
eis relinquit occidit. et ho p industria
fecit cu res sicent scit ee iustas qb
eis relinquit Nam quod denarios fecit
eis relinquit de iusto qi tot gladys
eos trafigit. Et de filios et hedes suos
etna morte dapnat. dicit dns de pris
diru obum m euangelio Insurgent
patres m filios et filij consurgunt ad
necsus patres. et tales filij diplicit
punit patres suos. Vmu q diru e
qr agrentur de eis filij sicut de cru
delibus occisoribus. Vn prom. de pre sub
i pro cognoscuntur filij. qm ppt rpm fuit
i obprobrium. Prom q qtuq e qr m
i fezno fuip eos torqbuntur ad mq
p iproperia in tm q nesto utu p
gratiq p filias vel p demones pu
antur. Ex m legitur q quoda o suaq
habuit duos quoru omus spuncta

// filios

in quodam sermone dicens patri suo. pater
si moriemur in vita ista. tunc moriemur
i corpore et anima. ergo rite 2 rede vm cuiq
quod debet. Cum pater et filius indignarent rideret
Debes tu confessor nr ec. vade si mori
volueris et nos permanebimus i bonis
nris. Cum tacuit et abiit in hemum et
pauperem vitam ibi duxit seruiendo do
Tandem pater moriebatur et pg aliqd tpr
filius moriebatur filius 2 fr. Cu iste bonus
heremita intellexisset patrem 2 fratrem mor
tuos mia 2 mortuus. desiderabat statu
eorum sibi notificari. Tandem ut petit
ut meritis eorum videre una die. cu esset
i oratione sua. venit angelus dni et dixit
ei. fiat tibi quod petisti. Arripuit eum
cum manu dicens veni tecum ad eos.
et duxit quo ipse nesciebat. tandem vene
bat ad montem ynum. Et dixit angelus ei
vis videre 2 audire patrem 2 fratrem tuum.
Cum ridit volo. et vidit ballem et
audit miserabilem voce. Et vidit primo
patrem bulientem i igne sicut vinum
pisum i vna magna olla bulliente
et dixit pater ve ve ve maledicta sit ho
mo 2 septus sum et venit q me pozit
Cum tum audisset heremita tremuit
et dixit O pater estis ho. Et dixit fili
dilecte fili. bndictus sis qr timuisti dm
et causisti istam spetiosam 2 penam
ista horribilem. sed caue tibi 2 seruies
deo. Et interim q loquebatur venit fr
sicut pater in bulliente igne natando
mista et sup sicut prius i olla et
rapit filius maledicte pater i pozis di
cens et maledictus sis tu pater metuum
qr iusta actiuita fr me hedutisti 2 sic
me dampnasti. Et conuerso pater ad filium dicens
Maledictus sis tu fili qr ppter te tua
iusta iuste acquisiui et timui. 2 sic
me i omni bono priuasti et in hanc pe
nam ppter te dedi. Cumque dixit filius
vinceris pnt vos aliqua suffragia
iuuare vel prodesse. Cum dixerunt no
qr in infno nulla est redemptio. Et cu
videret q in eis non erat aliq spes re
cessit 2 sic saluatus est. Quaeritur vtru
quis teneatur stati in iusta restitue
Rndeo 2m th° 2 2e q lxxi sicut acci
pe rem alienam e contra iustitiam
ita et eam detinere. qr p ho° q aliqs
detinet re aliena i iuto dno recedit
eu ab vsu ri sic 2 sic facit ei iuria
q aufestu e aut q nr p modiatpr licet
in petto mortali. sed quilibet tenetur stati
petrum desere 2m id ecclesiastes 21 Quasi
a facie colubri fugite peccatum Et io q
libet stati tenetur restitue. vel pete
dilatione p se. vel in positam psona
si occultu e. p confessorem. vel sac
dotem alium sine noia expressione ab
io q pnt vsum ri concede. et in ho
2 ordo Bay. Quid si deneget dilatio
ne. et velit q redat bona sua 2 resti
tuat Rndeo tenetur absq dilatione
rede omnibus bona etiam si oport
eat ipm mendicare Cum sine culpa
pr accipe vite nita filio exhere ne
cessitatis. Quere vtrum ille accipe
pt ppter dilatione aliquid Rndeo q n
qr sicut no det crucis verde re aliq
ppter dilatione. go nr recipe aliquam
ppter dilatione. go si desiderat dni ipse
ipse tenetur tibi ho restitue compare
in sortem. Quid si quis oino e i
potens ad restituendum Rndeo 2m
ray doleat de ho° et ppnat soluere
quam cito poterit. Queritur quib
restituendum sit res furtiua vel rapta
vel alias mala recepta Rndeo 2m
ray ei cui res fuit ablata fiat. vel si
defunctus e sua heredibus 2 fiat
caute quantu pt sit p religiosum et
huiusmodi. ita tn q nulla psona furis
prodat Et 2m ray quilibet male fidei
possessor tenetur restitue rem cum
oibus fructibus p rep. et quos ipse
dns preperisset si possidisset Et de
resti. et spo. Et intelige fructus qui
sup fiunt. deductis illis expensis q
fiunt gra fructuum aperiendorum con
gregandorum et conseruandorum Si aut
fiunt vage restitutiones vbi dns sue
hedes ignorantur. tunc tlis res stem
consilium confessoris qui aut te
distribuatur i pias causas 2 prob v
sis pauperum. maxime vero eppus restituat
sibi tlem tasum de vagis restitutionib
Sed dicis sacerdotes 2 monachi in
moribus multum loquuntur de rebus i
iustis ut sibi retinant Rndeo q res
iuste acquisite non dnt dari nr sacerdo
tibus nec monachis nr pauperib
nr ecclis nr monasteriis sed restitu
fiunt veris hedibus cu scuntur

Cum quidam dives valde de rebus
iustis acquisitis et volens p hoc satis
facere deo ecclam in honore beate
virginis construxit. eam q decent
ornauit. Pro quo igitur ope quendam
sancti cpm voluit ut eandem ecclam con
secret. Qui cum ad petitionem eius venisset
candem ecclam vespere conspecturus miratus
et inuenit quendam dyabolum state extes
manibus vtrisque pretem spectante. Cum
dixit episcopus. Quare hic stas. Cum ~~domino~~
~~to pransurus~~ dyabolus. In predio mo
sto. Cui dixit episcopus. Quis dedit tibi hoc
predium. Rndit. nonne tu concordas tu
iam scriptura q ea q de vsura et iniustis fuit
rebus mea sunt. Episcopus dixit. Eas deo
dante auferam tibi possessione ista. De
mo rndit. ergo iniuria mihi infers cum iu
pe deus aliquam mihi velit iniuria fieri
episcopus dixit. ne go iniuria tibi fiat gratis
adiuro te p crucifixum ut quid quid de
tuis hic inueneris norte tollas alia in
tacta relinquendo. Rndit. domo vtri fiat
quane igitur sto cum episcopo cum magna ppli
tuba ad ecclam dedicaturus procedes
2 nr dni quidem lapides inuenerunt.
Quere qualiter restituat q impediunt
aliquem ad 2secutionem alicuius muneris
vel benefitij. Rndeo si impedit aliquem tu
iam detractum e q ei detinet. et ipse ep o
dio procurat reuocari tunc tenetur ad re
stitutionem equalem. 2m suam facultatem
Si autem impediunt aliquem f'matum sit
q ei debet tunc tenetur quidem ad aliquam re
compensationem non tn tenetur ad equalem.
q adhuc fuit dubium vtrum ei daretur
Quere qualis satis fiat pro hiis q re
stitui non pnt. ut mutilatio membri
stupri et filia. Rndeo sim 10. In hiis quidem
dampnum nr q in se nec q i equipolenti
restitui pt satis fiat p recompensatione
faciendam imbitrio boni vi. Concordat
ths 2. 2e. Quere de illis qui male
ceperunt a personis ecclasticis quo tenentur
ad restitutionem. Rndeo sim ron. Diites
et potentes q receperunt p fraudes mi
nas 2 importunitates vel huiusmodi tenentur
restituere ipsis vel ecclie. Sed fornicatores 2
huiusmodi turpes persone quidquid pretii t
pro actu receperunt a clericis tenentur
restituere ipsi ecclie nisi forte eis fuerit datum
causa elemosyne in sua necessitate. Dicendum
q meretrix q q receperit pro salario a
a secularibus personis hoc pt retineri. sed q
quod receperit a clericis pro illicito actu tenetur
restituere ecclie. Queritur vtrum qui creditor
dimittit debitori vtrum tunc est liberatus a
solutione. Rndeo si creditor sponte et ppa
voluntate dimisit non tenetur amplius resti
tuere. ergo si pauper esses et creditor tibi sponte
et ppe dm dimittet absolutus es. silr si
haberes restituere 2 velles restituere. et credi
tor tibi ex gratia vel ex amicitia dimittet
absolutus es a restitutione. Decius deceptus si
vel coactus. vel q putauit se iniqua aliqua
posse recipere. Dici q qui se posuit ad manus
creditorum. sed tn non intendebat restituere
sim spauit q pro modico vel nullo
quitaret alias non posuisset se ratus. non
e absolutus a restitutione sed semp intentus
tenetur ad restitutionem. Queritur
vtrum quis absolutus a restitutione si
ille tm debet remisit sine donauit. Rndeo
absolutus si e pna que ista donare possit.
Dicendum aut q non solum magis sed etiam
pena restituenda sunt. Dum etiam consulus
quidam ordinis cisterciensis cum missa esset ab
abbate suo et deberet mise p aqua quadam
et non haberet naulum promisit nauta obulum
tibi mittere. Cum tn postea mortuus esset
2 non misisset illum obulum nr confessus
fuit negligencia illam q vilipenderat
eo q parum esset pductum obitum p obitum
am oculos habebat. Cum tn recuit ut ma
ior mundo ei videtur. Et cum adhuc ab
sistet q i ingressu celi eum impediret
nisi obulus solus. Et tn non possit euade
nisi ille obulus i eo pureret ad ~~petitionem~~
ad petitionem angelorum et sanctorum qui
bus fuerat permissa e alia ad corpus
redire et confessus e illud abbati et mis
sus e illi obulus suus cum magna velate
quem ut mox recepit conuersus exsultauit
et celi gaudia meruit.

Non sim testimonium
dicere. Ad hi 2m auctm
prohibetur omne no
cumentum q quis p
fratre oculi ledit. Pem
et conc hoc preceptum
fecerunt octo gna hominum. Omni sunt falsi
testes 2 mendaces hoies q pius hoi
bus proximis nocere volentibus prauit
auctm p suum sim testimonium. Pro quo
sciendum q falsi testis in falso testimonio
multa mala admittit. Primo ppria

animam occidit cum suo mendacio 2 flo testio
sapp Ob quod mentit occidit animam Sed do
xm negat qz corruptio veritatis e negacio
di Dn q veritate di negat xm negat. Primo
e valde horrendum non dei assume in tes
timoniu falitatis Tercio proximum ledit et
dampnificat aut in rebus aut in fama
aut in pna id e in corpe cui flo testimonio suo
Et quilibet this bonis homo pt le sus
pt dice cui xo illud pbr Insurrexerunt
i me testes Nondum q thomas 2 2e q 70
dicit q flis testis pecat morlr et tenet
ad restitucione omni ple. q 4 et thes pnu
ant ad do no solum in fitno sed etiam
quicq in pnitn Exm pz mf Pro qo no
q mendacium e fla significacio vocis cu
intencione fallendi Dn quit vtrum ma
lq pcm st menti obo vel fro Rndeo 2m
tho i quodlibeto Cum eadem intencio
st fallendi i vtroq vtroq pecat eqliter
obium et frm assimuntur ut mistum cu
fallendi. Dn no refert quantum ad pcm
vtrum aliquis obo vel scripto vel nutu
vel quocumq fro mentiatur Sicut nr
refert ad homicidium. vtrum aliquis gladio
vel secum mficiat Ite queit i qo dif
fert mendacium a flo Rndeo flm
dicit quicq credit se vm dice et tm ho ide
quod estimat vm ee no e verum Sed me
tic e qm aliquis loquitur aliquid quod
veracit scit no ee verum 2 st cont mente
pprium loquitur tia et mentic di qi cont
mente ire Ergo difficilis vel miqua
pt scie aliquem menti n solus deus
qz qm flm loquit qd credit ee verum no
mentitur sed flm loquitur Sciendum
q quicq fiunt q pnt vale ad detestacione
huius pcti mendacij. Primum qz illud est
dyabolus ut hetur gen e cui dixit p
mis pnitibus mris nequaquam moriemi
Dn io viii hetur de dyabolo Dn logit
mendacium ex proprijs loquit. qz mendax
e et pr eius qo mendax hz lingua dyabolica
Secum e ho quod illud pcm mignat me
brum i qo magis nocetens e i mundicia. s.
ob hoies. reddit eum illud abhoiabile
Dn prou 12 Abhoiacio e do labia me
dacia Si aliquis ob suum aptum hzet mus
tis et alijs i mundis quicq vellent ibi
mtre et promitteret ea ibi nidificare
ob eius abhoiabila cet homibus Sic
ob medax abhoiabile est deo cui in munda

mendacij plus displiceat do qm i mundicia
instrum Tertium e quod illud pcm fit
horem filem fle monete qo quantum pna
let flos bonq flo floreo. tm pualet homo
verax hoi falso et mendaci. vnq bonus
florenus vz plus qm mille fli. et vnus
ho verax plus quam mille mendacibq Et sit
fla moneta no vz ad emendum nr ad vo
dendum. st ho medax ad michilum vz ni ad
gehena Ratio tu e quod mendacium e qddam
venenum q tante efficacie q i pro cyn
tens horem mficit nip illud sapp Ob
quod mentit occidit animam Ergo men
daces hnt lingua veneata et mzz e
quo miscei hoies no timent illud vene
num quod in ore sentiunt Cauta e q ho
pcm multum displicet do et homibus
Cuia sicut do multum diligit veritate
2m illud pbr Ette cum veritate dilexisti
st ecclusio multum odit pcm mendacij
Dn pb poes omis q loquit medacium
Dn augq merito pditur mentiens qz de
tinat ab eo quod e id quod no e Insp
ecia medacium e abhoiabile coram deo hoi
bus et ecclusio veritas valde 2 mendabil
coram dm e laudabilis coram hoibus et
hororabilis qua hre ubi e e verax 2 iusti
i vbis et mfacti Et quid vituabilis
q ille e mendax i vbis et fallax i frib
et dno promittit vix vnum solum Et non
dum quod q cot se a pcto mendacij ramo
tauere oz q r no uocat q se occasiones
mendacij q fiunt due Ro ma e cupiditas
ex cupiditate enim plura mendacia p
rediunt ut pz i mod mis pcto rubus.
Secda e tior mudanglice enim occasione
petrus xm t negauit dicens non
novi hominem Sciendum q mendacium
e triplex s. pnicosum officiosum et io
cosum In primo offendunt illi qui
mentiunt cont fidei veritate ut q
dicit xm no ee natum ex ma vrgine et
hmoi Secdo offendunt illi q p meda
cium ledit pxi fama et ho nocet sicut
e mendacium fle detractionis Ro cm offendit
illud illi q p mendacium pprium dap
nificant in bonis exteriorubus sicut illi
q flm aliquod deferunt iudici vel tyra
no et q flm testimonium eo aliquem mta
petimacia componunt ex quibus
pximus dampnificat Cm quod quit
quod de testo flo Rndeo 2m thomam
2.2. q 70 Testis flis pecat morlr

iquatu plurib̄ et fiat inquatum
cont̄ iustitia tanqua de q° e speciale p
ceptu in decalogo et tlib̄ ꝗ indubitat
tenetur ad restitutione omn q̄ prim
eiq amisit p eiq testiomu 12. q. 1 no
sane. et q. 6. Si res aliena Item
queritur utru licetat testi aliquid
accipere Respondetur in profendo testio
mentu det ripe n̄ tm expensas ab io
qui eum produxit q̄ q3 ventur Et si
accepit turpit accepit et restituet ei
a quo accepit n̄ ille dedecuit ad cozrui
pendu teste tur enim det dat ei mercd
iuria accepit Sedo cir prim officiosu
offendunt illi q̄ ex quadam pietate
mentiunt pro conseruanda vita pxi
ut si quis videat hoiem qui ad morte
dicat se no vidisse eu Sedo cir hoc
offendunt illi q̄ mentiunt p conseruanda
ormenta hois ut vxo volente eam ꝗ
floraze mentiat dicat se ce iungata
3° cir ho offendunt illi q̄ mentiuntur
p conseruando homis exteriorus sba. ut si
quis videns pdone aliqu spoliare
dicat pcas sibi q3 no portat pecunia
Cir quod qutur utrum sit licitu mch
ppt liberatione hois a quocuq periculo
Rndeo fidn thomā 2 2e q c x No
sed licet veritate occultare prouident
sub alq dissimulatione ut etia augo dic
Ruia 2m doctores omes quide men
dacu e pcm ad minus veniale siue
officiosum siue iocosum sed pniciosu
semp e pcm morle qr e co caritatem
di vel proxim 2r Decimo cir mendacia
iocosu offendunt illi
+ ludir fingut ut hoiem me
lancolicu exhilarent 2° cir idem offe
dunt illi qui mentiuntur pro aliquo
solacio sicut illi q̄ ex cupite alios xpla
tendi fingunt aliqua iocosa medacia
ut eos ad risum pronocent. 3° cir id
offendunt illi q̄ mentiuntur ex adulatoe
iocosa sicut qui fle ornendant hoies
ut ex ho magis placeat Decimo qui
mho precepto offendunt sunt deisores
qui offendunt ppximos deiderando et
subsanando et quilibet tlib̄ vezeu det
illud Subsanans subsanabit et deri
dens deridebit Circa quod qut utru
decisio sit pcm morle Ruo 2m thom
2 2 q. 4 Dicendu qui aliquis malu alu
cui p pne vel defectu in ludum vel
i risum ponit decisio dr Et sqnde
ho fiat inquatu malu e pcm sm se sit
decisio e veniale Sedo qui accipit qi pcm
roe pne sit aliquo nt irride e eu ornno p
ut pendere et tam vile estimare ut de eiq
malo no sit curandum sed sit qi p ludo
hindu 2r deisio e morle pcm Et tanto ꝗ
iuus quato maior irreuerentia debetur
pne q̄ illudit Un ꝗ iustissimu pcm e irri
de dm et ea que di sunt sit biam vgine
2 scos. Sedo est gratia deisio pntu q
i maiori reuerentia sunt hindi. 3° deisio iu
torum p qua etia hoies de bn agendo 2 pe
dunt Tertio sunt distordia me hoies sed
quod pcm dns me omia alia maxime de
testatur sicut p oppositum in cordis caritate
et cordium unitate maxime delectatur Un
isti 2m reuera plus perturbant quia ille q̄
latus eius lancea aperuit vel q̄ rpm cruci
clauis affixit Cui ro e sm he mercu de
fit q2 tales eius sanguine euacuat p q
ora pacificant siue que mcelis siue que
mcelis Ire istud pcm e opus dyabolu et co
ruu opi x̄ Un de dyabolo scriptu e 10 x
q disperget oues. xt vero de se dat mat 12
Qui no congregat mecu dispergit Ad xm
et ad suos eius ptinet vnize et pacificare
Un math ij bn pacifici qm filij di vocabi
buntur. Un gregi in pastorali Si di vo
cantur filij q̄ pacem faciunt. proculdubio
sathane sunt filij qui eam confundunt
Quarto sunt qui proximo fraudulenter
loquunt qui habent mel in ore. 2 fel in cor
de 2 sit proximos decipiunt et tradunt Ecce
vsus Quando bonu fratrib̄ 2 malu in corde
loquaris Oscula q̄ iudas dno dedit hi tu
m dab Secundu q qui aliquis fraudulenter
bonu loquit de alio et vult q audiens eu
loquatur oppositu 2 malu de eodem talis
duplex peccat. Primo in seipso q fraudulenter
loquit. 2° in proximu cui mitit dac occa
sione obliquendi Quinti sunt q̄ pxim
tu dictis et improperiis perturbant Et
isti 2m Hezechiel de fris spiritu in facem
x̄ spiritu et spiritus oboziu suoz amabile
eiq facem infirmum Un auctoritas et
facie x̄ vz alapis continde q proximu
i pnicia mittitur confunde Queritur
utru 2ruelia siue vitu sit morle pcm
Rndeo q ppre 2 p se 2ruelia e pcm morle
lo et non minus quam furtum vel
rapina maxime qui loquit alio deho nq
tando proximu Et ratio huiq e q ho
no minus amat honore suu qui ei p

+ q p ruelando meore 2 tedio sit illi qui aliq ludit

loqdo

p tle cõiuctũ auferet quam re possessam
que p furtũ vel p rapinã ei ablata. Ergo
qui cumq; obiicit proximo suo defectus suos
iniuriose siue culpe ut dicendo tu es fur vel
tu es adulter vel usurarius vel mendax 2c
de alijs vel etiã defectus pene innate ut di
cendo tu es cecus tu es gibbosus vel sta
biosus 2 sic de alijs eiusq; confundendo
mortalit peccat 2 reus erit pene eterne Vnde
magr'. Cum dixerit fr̃i suo fatue sp eu
confundendo erit reus gehenne ignis Ad qd
tuit rñdet qui pnitibus suis 2 uicham
inferet ut dicendo tu antiq stulte vel quo
cũq alio mo eis maledicendo tles filij
meruerunt etiã penã 2 maledictionem
Dñi credo q maledixerit pri vel mri mor
te moriat simple etiã Quer an liceat
causa correctionis cõuicii dicere Rndeo secũd
thomã 2ã 2e q 72 Licet licitũ e aliquem
verberare vel in rebus dapnificare causa
disciplinãe. sic et pt aliquis alũ quem corrige
det aliquod vbũ acerbum dicẽ Et hoc
mo vocat dns discipulos illos q ierunt
in emaus quibus apparuit in via pdicans
stultos dicit O stulti et tardi corde ad
credendũ in omnibus. q locuti sunt ppheis.
Nonne sic oportuit xm pati 2 sic intrare
in gloriam suam ut pz luce vltio Sicut apls
paulus galatas vocat insensatos dicens
O insensate galate Dñi sicut dicit augs
ex magna veritate sunt adhibende. Ego
non lenis sunt proferende tre gratiarum v
tũ homo debet 2 uicham sibi illatas
sustinere Rndeo 2m thomã ubi supra
Licet et in alijs iniurijs sicut in vbis
2 uicliosis tenemur hre animũ paratum
ad tollerancia si expedierit sicut. Cum
tñ oz ut 2 uicham repellamus ppter duo
primũ quidẽ ppter bonũ eius q 2 uicham
infert ut pz eius audacia reprimatur 2
de cetero illa non attentet Secũdo ppter
famã nram qz quilibet tenetur defendere
famã suã. qz 2m augm Qui famam
negligit reus est. qz 2m salomonem
Melius est bonũ qm dicere multe.
Tertio ppter bonũ multorũ quorũ pro
fectus p 2 uicham nobis illatas impe
ditur Vnde augs duo sunt ut nota s. to
sticia et fama. tonsicia ppter tes fama ppter
pximos Certi sunt qui pximos vbis repre
hendũt ad iracundiam provocant. et tali
q provocat frem pximũ ad iracundia
omnia pcta que ille in illi ia 2 mittit
sive in vbis sive in factis reus fit

quia iracundia e iaiua omnium vitiorum
merito quilibet sibi cauere debet ne alũ
provocet Cont hoc facit isti q aliosdã
hories provocant vel alios hories passio
natos q rito provocentur ad ira. et in
ho volunt recreari quod in vgit i periculũ
animarũ ipsorũ et graue in futro pro tali
solacij puniant Quia omnes maledictio
nes et blasphemie 2 imãcationes q iste
sic pronũtiis profert. ipi lugebũt quia
e regula cõis iuris. Quod qui occasione
dapni dat dapnũ dedisse vi Et xr dr
i euãgelio omnis q irascit fr̃i suo reus
erit iudicio Quod tñ ie reus erit qui
non solũ iascit sed etiã proximũ ad ira
provocat. Dñi sollicite vxor cauere de
ne maritũ ad iram provocat. alias
omnia pcta q ipe in tali ira 2 mittit. ipa
principis erit. Et sic sili intelligendum
e de marito quod non det provocare
vxorẽ ut filios ut filias ad iracundiam
2 sic de alijs Octauũ sunt qui in vbis
pcaribus et lasciuis proximũ scan
dalisant et mouet in negotiate corrumpit
Dñi i cor sic Corrumpũt bonos mo
res colloquia prava Item ephij fo
nicaco aut omnis immundicia ut noiet
i vob sicut decet sctos dei Cõ ho plures
facunt qui vba stulta et lupuosa p
ferunt p q pximos ad malas 2 cupidias
provocant et nihil dm gtuis offendunt
Et cũ tales corrigunturur dicunt tam
q denotant corde sicut proferunt ore
quod in e sim Dñi xr in euã dicit ex ha
bundancia cordis os loquit. Ergo qui
talia vba proferunt sive sint vi sive sint
mulieres i hys ondunt se hre cupiditã
cordis Dñi ciscq sup math ho eam
pz in bonis et honestis et pudicis hoibq
qui rriqua vel raro talia vba profert
sed ihm xm sepius noiant eo quod v
satur meretricibus reprobũ ho pz in bto
ignacio martre qui in tormentis positus
sepius ihm noiauit Et requisitus quare
ho non tortus noiaret dixit Quia ho
non scriptum hec in corde meo et retine
no possum Et tortores pdi morte eius
cor extraxerũt et id in ptes ... cecerit
et inqualibz pte scriptum fuit nomen
ihs litteris aureis go quilibet p'anus
caue se def a vbis mali et stultibus et oto
sis luxuriosis Dñi ysidorus de summo
bono italicis p moneo i oe p am n dnt ce

Quale cor hz omnis sp tia vba loqr 2
opa facit

obiicit

aliquem

Hoc etiam ostendit apl's dicens.
Omis hmo malus ex ore suo non procedat et
ipse secundum dcm etc. Iusti in euangelio de
omni otioso uerbo reddituri sunt rationem et
multo forcius de uerbis iniustis non
ciuis. qui merito quibus nrm det adopte
tum pb dicens Pone custodiam
ore meo ut non delinquam de flo testio
mo. quo falsi testes puniant. quia
in pnti pono exm illud non pro cocu
sione octauu pimeti exm illud legitur
de quodam bonus homo 2 iustus ppter
rigorem iustitie a quibusdam malis hoi
bus odiebat. vn i posuerunt sibi falsa
crimina. q etiam in mamento fmauerunt
eo q non facile credebant eis omis ppter
excellentiam vite istius bom hoimis
Omnis aut ni iti sit ut p seram igne pea
ig dipt morbo regio sedat motu corpe
si non ita sit. ig oculus pdam. Quod to
tum st euenit illis ppter pcm pmiy
2 fli testiomij 2 innocente Ita pmus
tess falsis a plaga igis exusta est
ig a pedibus usq ad capiti 2 finitur
qr putridus frus est. ig tlia audiens
et videns 2 desepo timens frem rue
lauit et postmodum execratus e. Vn de
ho dicit salomo pu 19 Falsus testis no
erit impunitus

Non scripsisses rem
primi tm Supra i
by precepto phibuit
furtum. h' autem
prohibet concupi
scentia dicens Non
scripsisses 2c Scie
du q conc preceptu h'
facuit x gna hom. Dm sunt qui
scripsiuit bona alior sed scientes q
non pnt obtinere rem scripta nr co
sequiur 2 cupiam. si aut scient pro se
posse consequi concupita fortissime
conorentur ad prosequendu scipia
i affectu et isti tali scipiscendo pectant
mortale Sedi sunt qui aliena co
cupiscunt etiam oi conatu exteriori
qr laborant pro tali re illicite obtine
da. qui q'ms non obtineant pectant
tn mortale quod appet in fine 2 latrone
pro furto et rapina laborante. qui
licet in effectu non fiterentur nr ra
pint mortale tn pectant et grauiq qm
pmi Si aut p'ius conatibus asse
quunt appetita et isti adhuc gnuq pectant
ut pz in furibus et latronibus re co tu
pita illicite obtinentibus. et isti nunq
r'mittit pctm n' pius r'stituatur abla
tum ut dicit augq oino tn heant
facultate r'stituendi Tertij sunt qui
scripsiuit iuste bona alior et hnt
spe ut possent ea sibi acquire sed non au
dent attentare ppter timore corpis 2 honoris
Sed si scirent se posse euadere prosequ
entur toto conatu 2c non ppter deu dim
tant sed ppter timore et confusione hmi
na Quarti sunt q scripsiuit iustas r's
sed ad malu finem et ad pectandu. puta
ut ad vana gloriam extendam vel luxuria ad
vel ad capulam sicut ille d mes de qo
scribit lucc Cum epulabat cotidie splen
dide Ergo q'cumq viderit aliquem ludere
vel pecunia lucrare. vel usuarum usuras ab
extere vel videret superbia vestium 2 cetis
et ad tlem finem desideraret eadem tpe di
tias ut st etiam cont deum posset vnde
pectat cont ho preptu Et 2m hunc modu
lem non solum cont hnt preptu faciunt
illi q aliena scripsiunt. sed q sua ppria
male et illicite expendunt ut po post
et voluptuosi tesserarij 2 cetis Quinti
sunt q cum mimio appetitu et amore
afficiuntur ad tpalia quibus non iuste
vellent ea acquire. tn qui ille appetitus et
amor tpalium superat et excellit amorem
di et appetitu ppte salutis. st q mens suf
foratur ex toto. Hes etiam graiuit pectat
Sit heu plures sunt q totum cor suum oc
cupant cum tpalibus st q raro vel nunq
de deo et de salute ppria cogitat Certi sunt
q auae r'tinent et possident sua iuste bona
tn nimia tenacite 2 cum miserabili ca
piditate st q superfluo de pauperibus no
subuenium sedm illum p qu dicit
luc quod sup e date elemosina Et Ecclys
dit hmanq de sthildis Quod q superflua
tenent que danda essent pauperibus tn
si ex tali tenacitate superfluor alij magna
penuria sustinent puta q tenerent su
perflui bladum vinum vel huiusmodi victualia
ut carius vendere posset. Vn multos
penuria et r'ra carestia sequeret graiuit
pectarent In nette em exima superflua
tenacitas diti vertitur oino i miseria
pauperm Vn amb omnipotis creatus est
mundus quem pauci dites occupatis
Vn amb ni hmone No minus est timib

hunti tollē quā cū posses indigentib⁹
denegare Ergo tantorū te scias inuadē bo
quantū posses prēre et ⁊ nolis Secūd
aut q̄ mgr in pendio thē veritatis
dicit Q̄ qn quis r̄ tmet superflua ex i
sacrali cupidite sr̄ ē worle petrū 2 p̄ripuū
cuit signū tlis affectus ē q̄ quis r̄ po
tius putreset apud se quā utilr alys dis
pensare Verbigrā sicut ille q̄ panem
vel carnes vel frumentū 2 hmōi ꝛmes
tibilia pure p̄mittit aliquā pauperib⁹
erogare vellet et h⁰ ex nimia penitate
q̄ tmet sibi semp deficere et qnq; tlis
vix audet uēdere sua comedē Et inh⁰ē
filis busomi de quo legitur ꝛmedit et qn
capud sup tram crescit tūc tmet sibi adhr
tram deficere et non audet plus ꝛmedē
de tra ñ mguatū pt̄ cum vno pede te
gē sine tollere Ergo qlibz possidens bo
tpalia det pauperibus condiuide Vn
augo da x⁰ mtra qui r̄ddet melo Vn
etiam beda sup lucam Nō reprehedi
dnes q̄ tram coluerūt vel frutis mhor
rea congregauerūt sed q̄ fiducia vite
in illis posuerūt nr pauperibus erogā
uerūt ut ab eis r̄tribuēt in ēternis tab
naculis Nō exm de diuitibus tenaci
bus loquit q̄ quida dnes tpe famis
ne audirēt voces q̄rulosas pauper
ad quada sua hēditate inp quada aqua
se instituit vbi p minuta fame pauper
plus clamans et eū sequentes ppter suste
tationē quorum voces audiens rīdet
nō dūabo eū cambz istis Et sr mēsa
frit sua poni r̄tro in aliam camera
vbi tlis voces pauper audire nō poss
Et statim quidam armatz pulsauit
i porta dicens Nūtius dī sum 2 loqui
volo cū dno Sed cū suitor de man
dato dni sui eū asseret ibi nō ēe fīdēt
mentiris Ita in illa camera se tūsio
tulit ne pauper clamore audīret
Et mit ex pte dī cito eū ego ut co
pat coram dō r̄dē ratione de oib⁹
tpalibus sibi ꝛmissis Cum dnes mor
ad mortē infirmatus a cariis suis ad
pnia et confessione exhortabatur at
tentius Quod ille audire renuit si
dixit ego ad iudicū dī citatus ropa
rui et iam ad etna morte adiudicatz
sum sine omi spe etne salutis q̄ sicut
nō ex m mam 2 passione ad pau
pes x̄ sr̄ eadem disructione sine ma
sentēciatus sum 2 felice anam oppra
2 rē 2 corpz 2 vitā 2 aliis p̄didit Vn
Vn iacobi iudicū sit ei sine mia. q̄ h⁰ nō
fecit miam Septimi sunt q̄ ꝛripiscūt
honore et pulchior p̄mu. honore ppter
exaltationē et superba pulchitudē ppter hoc
ut hoibus placeat et h⁰ ē p̄mū Sed
si quis naturalit appetet pulchitudinem
nō tm cō dm ppter h⁰ vinc vellet sr̄ qnq;
pt̄ ēe sine peto Octauus fuit q̄ ancilla
vel famulū p̄ xm sibi attrahunt ci
tū ~~a famulis~~ alias a dmis nō r̄ēdē mte
dant quod ē prohibitū in lege ut hēt
exodi Nō ꝛripiscēs ux ancilla ꝛr̄ Item
ē cont legem nē q̄ ē lex naturalis. quod
t̄ nō vis fieri vide ne tu alī feceris
Et itīn xr in euangelio Que vultis ut
faciant vobis hoies ꝛr̄. go Si tu habēs
faulū vel faulā fidelē et nō velles q̄
quis r̄ eū vel eam ~~a~~ abstrahēt sr̄ 2 tu ppter
~~tu~~ tenetis Nom sunt q̄ i nimio amore
afficiunt ad tpalia tū mtra dm hoc
ē venale Decimi q̄ appetūt aliena cū
voluntate conditionata s. si posset hre
sine offensa dī ac iniuria p̄xmi ~~tui~~
et tunc vel nullū vel venale petū ē
sine tlem conditione actualis addant
sine habitualis eam intendant.

Non ꝛripiscēs vxorē
p̄xmi tui Obi pro
hr oīs contupiscentia
carnis q̄ antea i vi
p̄cepto prohibit actu
carnis h⁰ prohibet
aut ꝛripiam carnis
Vbi nondū quod cont p̄ceptū fruit h⁰
ego quā homī Omi qui deliberate co
ꝛripiscunt et libent ope actū ppetrēt
si possile ipis foret. et tales cont p̄
ceptum dī faciūt et peccant mortē
obligrā Si quis vna die centū domos
intrēt et in qualibz domo ꝛripiscēdo
malā sibi p visum acquirēt tot pecā
mortalia ꝛmitterēt Vn mat ij Cum
vidēt mulierē ad ꝛripiscendam ea
s. ut ꝛripiā tū scilicet in affectū cordis 2
in consensum rōnis. et etiā si facultas
assit facē disponat iam mechatus
ē eam in corde suo. q̄ sim intra volun
tas pro sto r̄putabz Sed sunt qui vel
lēt 2 possent sed timēt mundū 2 scan
dalum homī sed si scirent se posse late
in actu nr dm nr scos nr salute ac
cusarēt qui h⁰ ope ppetrent. Et tlis

q̃ sic dimittit gratiam dñ offerunt
quia voluntas est deliberata ad actū
illius Tertij sunt q̃ nō concupiscunt
nr actum ꝓpterie volunt sed faciunt
ut concupiscant ut multe mulieres
sicut et virgines que ad hoc se lauant
et ornant ut amabiliores fiant q̃ nō
solū in plateis et choreis ymo i ecclia
corda viroꝝ vulnerant dñi eis nūt
calore albo nūt rubeo nūt fauiari col
lo nūt manuū iectione nūt vul
tuū exposicione. nūt oculoꝝ lasciua
intuicione laqueum et occasione ruine
parant Et tales q̃ nō sc concupiscunt
nr actū facere volunt sed concupiscere vo
lunt sunt occisores animarū Non bnor
dñi ꝓpter tione vi t ab eo timorem
nr suspicione ꝓsecutione q̃ suggestione
maligna exo pnicioso. scm ali octa
sione ab eo pueritie abis quas rdeit
ḡm a iudeo qui sanguine illis fudit
Quarti sunt q̃ non concupiscunt nr
volunt concupisci. nr etiam actū facere
ponunt sed tm delectant in morosa
delectatione cū plena ratione et
voluntate et tlis morosa delectatio
e pcm mortale Cont quod hen multi
faciunt tā mulieres qm viri. q̃ li
cet nolunt concupiscere nr velint ab
alys concupisci. tamen volunt die agere
festū i rliquis noctiuaꝝ et turpiū
cogitationū. qd tū minimis e pcm
posim qr facilime ex ho pcm mor
tale incurrit Quod probat iacob q
i canonica sua cū dicit Concupiscē
tia. cū interior delectatio cū concepit
subaudiendo consensum rōnis pauc
pcm s mortale Sciendū sm gre
goriū qr humana temptatio ꝓficit
intribus s suggestione. delectatione
et consensu Si enim suggestio indu
cit passionem que e subitus motus
cogitantis seu delectantis in re
cogitata sic e venale pcm Si at
suggestio inducit passionem q̃ est
quedam ante sōlis deliberatio tc
aut nō ee sentitur delectatio in tali
cogitatione 2r nō est pcm vel saltū
venale Aut sentitur delectatio i co
gitando. et hoc contingit dupliciter Aut tc
deliberatio rationis non consentit
in delectatione 2r adhuc e venale
Aut consentit 2 sic e pcm mortale.

sive consentiat in delectatione interioris
actus sive consentiat in ipm opus
Aug ro qr non solū consensus veris
puta cū quis consentit in opus e pc
catū mortale sed etiam interpretatius
ut quis consentit in solam delectationem
interiorem no aut in opus Et ho hꝫ vēte
si delectatio cadat sup obiectum intelli
bens se deformitatem ad iram rōnis
Si aut quis no delectetur in delectatione
turpi puta si alicui placeat cogitare
de spe alicuius mulieris pulchre absq
alia deformitate concurrente sc con
sensus in illam delectationem no est pcm
mortale sed potius venale

Et sic e hanc finis quinq preceptorū